

MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR FÜZETEK

E. Nagy Katalin
Tóth Valéria

BALMAZÚJVÁROS
HELYNEVEI

BALMAZÚJVÁROS

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

E. NAGY KATALIN TÓTH VALÉRIA Balmazújváros helynevei

Történeti háttér

Balmazújváros közigazgatási területe a Hajdúhát és a Hortobágy találkozásánál fekszik. A felszínre került régészeti leletek alapján régóta lakott hely. A honfoglalást követően e területen számos kisebb falu alakult ki, amelyek az idők folyamán elpusztultak: emléküket ma már csak egy-egy határrész neve őrzi. Noha a település első írásos említése csak a 15. század elejéről maradt fenn, korábban is lakott hely volt. A böszörmény kálizok alapították, akik arany- és ezüstművességgel is foglalkoztak, s uralkodói megbízásból feladataik közé tartozott a regálé jövedelmek beszedése is. Ezt megerősíti a település területéről a 20. században előkerült több nagyobb éremlelet darabjainak verési ideje.

Balmaz néven pusztafaluként (*praedium*) tűnik fel 1411-ben, amikor Zsigmond király Debrecen tartozékaként Lazarevics István szerb despotának adományozta a közeli Hímes faluval együtt, ami a mai városhatár területén feketett. Hímes kiterjedtségére utal, hogy az 1330-as évekből fennmaradt pápai tizedjegyzékek szerint a falu háromszor annyi tizedet fizetett, mint a közeli Szoboszló vagy Téglás lakossága. Debrecen tartozékaként mindkettő annak sorsában osztozott, így a 15. század közepén Szilágyi Erzsébet birtokába kerültek. Ekkoriban kebelezték be Balmaz lakói az időközben elpusztásodott Hímest, s 1465-ben a mezővárosi kiváltságokat adományozó oklevélben *Újváros* más néven *Balmaz* formában említik a települést. I. Mátyás

privilegiumlevele szerint három országos és heti vásár tartása mellett a lakosságot a szabad bíróválasztás joga is megillette. A király halála után Corvin János lett a birtokos, később Szapolyai János, majd az Ártándi család is a földbirtokosai közé tartozott. 1536-ban Török Bálint vette zálogba a debreceni uradalommal együtt, amelynek huszonhat települése közül jövedelmét tekintve Újvárosé Debrecen után a második legjelentősebb volt.

A 15. század első felében a településen megjelent a rác népesség. Számuk folyamatosan emelkedett, a következő század derekán már külön bírójuk is volt, az 1560-as években azonban a tokaji váruradalom közeli településeire, Böszörménybe, Dorogra és Fehértóra távoztak. A gyarapodó mezőváros a 16. század második felében a törökök állandó pusztításai miatt egyre fogyatkozott, a fennmaradt portaösszeírások szerint fél évszázad alatt népessége a felére csökkent, majd a század végén el is néptelenedett. A 17. század elején a Török családdal rokon Nyáry és Homonnai Drugeth familia szerzett itt birtokrészeket, ugyanakkor a hajdúk megjelenése, letelepedése a régióban jelentős népességmozgást eredményezett. A Szoboszló megbüntetésére érkező Szejdi Ahmed pasa csapatai 1660-ban Újvárost is felégették, 1684-ben egy tatár sereg ismét kifosztotta a lakosságot. Az 1739. évi pestisjárvány idején népességének csaknem a fele elpusztult.

Mária Terézia 1753-ban a siklai Andrásy családnak adományozta. Az új birtokosok Újvárosba Pfalzból és Hessenből német telepeseket költöztettek be, akik külön településrészt népesítettek be. Ekkoriban kezdett kialakulni a város mai településszerkezete és arculata, ami városias jellegű, ugyanakkor az Andrásyak idején alakították ki a majorsági gazdálkodást, ami a mezőváros lakosságát robotra kötelezett jobbágyokká tette.

A Balmazújvárost birtokló siklóai Andrásyak fiági kihalását követően az özvegygel kötött szerződés alapján a lakosság megpróbálta visszaszerezni mezővárosi jogait, az uradalom azonban visszazárolta a koronára. Debrecen városa is folyamodott a település birtokáért, ám I. Ferenc király 1798-ban a Semsey családnak adományozta. A hatalmas birtok igazgatása közvetlen felügyeletet igényelt, ezért a földesúr még ebben az évben az előző helyén egy nagyobb kastély építtetésébe kezdett.

A majorság területén korszerű gazdálkodás folyt, 1794-ben mégis éhínség szedte áldozatait, ugyanekkor egy nagyobb tűzvész is pusztított. A gyarapodó népesség elszelléresedését jelzi, hogy míg 1715 és 1773 között a jobbágyok száma közel duplájára, addig a zsellérek száma négyszeresére emelkedett. Nagymértékű elszegényedés következett be, ez a folyamat a következő évszázad első felében is folytatódott: amíg 1820-ban még csak 150, addig 1839-ben már 962 zsellérgazda élt Újvárosban. A felvidéki Semsey birtokokról római katolikus telepések érkeztek, akik szerződéses jobbágyként telepedtek le. A határhasználat kérdéseiben az újvárosiak évtizedeken át húzódozó pert folytattak a földesúrral. Mivel a Semsey-birtok kötött hitbizományként működött, a lakosság nem tudott földhöz jutni. A tehetősebbek azonban a 19. század második felében a debreceni, a böszörményi és a szoboszlói határban kezdtek el terjeszkedni: előbb bérlőként, majd a sikeres gazdálkodás eredményeként egyre többen tulajdonosként jelentek meg. Ugyanakkor jelentős volt azoknak a balmazújvárosi napszámosoknak, kubikosoknak a száma is, akik helyben nem tudták biztosítani családjuk megélhetését, ezért az ország legkülönbözőbb pontjain vállaltak munkát.

A gyarapodó népesség 1907-ben kérte a képviselőtestületet, hogy új házhelyeket jelöljenek ki a település mellett. Az egykori Daru csárda nevét őrző határrészen 1912-re épült fel egy új településrész, amit további házhelyek kiosztása követett. Jelentős nagyságú területet, Hortobágy külterületi lakott helyet csatolták hozzá Debrecentől 1952-ben. Részben ezekből és más külterületi helyekből 1966-ban alakult meg Hortobágy község.

A 19. század utolsó harmadában már takarékpénztár serkentette a pénzügyi életet, a településen ekkor polgári kaszinó, olvasóköri, dalkör és vegyes ipartestület is létesült.

Újvárosban a 17. századtól a Debreceni Református Kollégium partikulája működött, iskolájába 1678-ban Debrecenből vittek rektort. Az itt élő németek elemi iskolája 1766-tól szolgálta az oktatást. A magyar református templom alapkövét 1804-ben rakták le, de építése évtizedekig elhúzódott, és csak 1844-ben szentelték fel. A Németfalusi templom az 1880-as években nyerte el végleges formáját. A római katolikus temploma 1781 és 1786 között épült.

A település lakossága 1785-ben 2535, 1828-ban 5719, 1857-ben 8996, 1890-ben 10262, 1941-ben 16318 fő volt. Balmazújváros izraelita lakosságát, 384 főt – az ide szállított egyeki és tiszacsegei zsidókkal együtt – 1944-ben gettóba kényszerítették, majd Debrecenből deportálták. A településről 1945 januárjában több mint 550 polgári személyt hurcoltak el a sok áldozatot követelő szovjet kényszermunkára, málenkij robotra.

Újváros a középkortól az 1876. évi törvényhatósági rendezésig Szabolcs vármegye nádudvari járásához tartozott. 1465-ben mezőváros (*oppidum*), mely rangját a 18. század közepéig taksás helyként megtartotta. Az Andrásyak birtoklása idején jobbágyközséggé süllyedt, majd 1876-tól nagyközség lett. Ekkor az újonnan megszervezett Hajdú megyéhez csatolták, s egy járás névadója is lett (aminek Debrecen volt a kijelölt székhelye) 1901-ig. Innentől a közigazgatási egység neve Központi járás volt 1950-ig. Az új megyerendszer kialakításakor mint önálló tanácsú községet a Debreceni járáshoz kapcsolták. Balmazújváros 1970-től nagy-

községgé vált. A járási rendszer megszüntetése után 1984-ben városi jogú nagyközség lett, és a nagyközségekörnyék központjává jelölték ki. A település a városi rangot 1989-ben nyerte el. Balmazújváros város ma az azonos nevet viselő járás székhelye. A járáshoz Tiszacsege város, Egyek nagyközség, valamint Hortobágy és Újszentmargita községek tartoznak. Balmazújváros területe 2023-ban 20544 hektár, lakóinak száma 16949 fő volt.

Irodalom

KATONA MÁRIA, *Két évszázada Balmazújvároson – a balmazújvárosi németek története. Újvárosi Dolgozatok 5.* Balmazújváros, 1997.

KOLLONICH DEZSŐ, *Balmazújváros. Adatok Balmazújváros településföldrajzához.* Geographia Pannonica X. Pécs, 1934.

KOVACSICS JÓZSEF szerk., *Magyarország történeti statisztikai helységnévtára 11. Hajdú-Bihar megye.* Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 1997.

VARGA ANTAL, *Balmazújváros története 1945-ig.* Debrecen, 1958.

SZÁLKAI TAMÁS

Élőnyelvi adatok

Élőnyelvi gyűjtést végzett E. Nagy Katalin 2023-ban. Adatközlők voltak: Aradi Csaba (79 éves), Bukta Rozália (67), Csákovádi Jánosné (72), Dóka Zoltán (41), Ecsedi Zoltán (54), Harangi Mária (49), Juhász Imre (65), Nagy Gyula (51), Németi János (85), Petrovics Nikolett (30), Szabó Imre (74), Szanka István (73), ifj. Szanka István (41), Szegedi Lajos Sándor (68), Szegedi Lajos (42), Szűcs Gergely (45), Tar János (51), Tóth Józsefné (70), Tóth Norbert (36), Tóthné Györi Mária (49), Varga László (42), Veres Imre (80) és Veresné Harangi Mária (64).

Élőnyelvi gyűjtést végzett Fekete Jánosné 1988-ban. Adatközlők voltak: Fekete Antalné (64 éves), Györfi Sándor (60), Harangi János (53), J. Kis István (62), Radócz József (51), Szilágyi János (40), Tóth László (36).

Helynévtár

Balmazújváros 2023: *Balmazújváros ~ Újváros, Újvároson, újvárosi ~ Balmaz, Balmazon ~ Balmaznyújork, Balmaznyújorkon, [2000]: Balmazújváros, 1992: Balmazújváros, 1988: Balmazújváros, 1964: Balmaz, Ürgeváros, 1942: Balmazújváros, Balmaz, 1941: Balmazújváros, 1934: Balmazújváros, 1926: Ujváros, 1909: Balmaz | A mostani Cucán állott. 1906: Balmazújváros, 1900: Balmaz Ujváros, 1883: Ujváros, Balmaz Ujváros, 1872: Balmaz Ujváros, 1864: Balmaz-Ujváros, Balmaz, Ujváros más néven Balmaznak nevezetetik, Balmaz Ujváros, Ujvároson | Határai; – keletről és délről – Debreczeni – Északról H[ajdú] Böszörményi Észak nyugotról polgári – nyugotról Csegei – határok. 1858: Ujváros, Balmacz Ujváros, Balmacz Uj Város, 1851: Balmaz-Ujváros, Ujváros, 1840: B[almaz] Újváros, [1817]: B[almaz] Újváros, 1806: Ujvaros, 1799–1803: Új-város (Belinacz), 1796: Balmás Újváros, 1794: opp. Balmaz-Újváros, 1787: B. Újváros, 1787: Ujváros, 1785: Opp: Ujváros, 1783: Balmaz: UjjVaros, 1782: B[almaz] Ujváros, 1773: Balmaz Ujváros, 1762: Terrenum Újvárosiense, Oppidum Ujváros, 1750: Ujváros, 1748: Op. Ujvaros, Uj-Varos, 1720: Ujváros, Ujváross, 1715: Ujváros, Ujváross, 1696: Ujváros, 1648: Uyuaros, 1636: Vyvaras, 1631: Uyuaras, 1626: Vy Varos, 1619: Wywarason, 1598: Wywaras, 1588: Vywaras, 1582: Vywaa-ras, 1578: Wywarass, 1574: Wyuaras, 1572: Vy Varas, 1570: Wywaros, 1566: Wy Waros, 1554: Vywaras, 1543: Vy Waros, 1489: poss. Wyvaros, 1484: p. Wywaros in Zabolch, 1482: p. alias Hymes vocata et exposit Bolmaz, nunc autem Ujvaros appellata in Comitatu Zabolch existent, 1473/1508: opp. Wywaras, 1470/1471: opp. Viuaras, 1465: Wywaras alio nomine Bolmaz, 1465: oppidum Ujváros al. nom. Bolmaz in C-u de Zabolch, 1452: Balmaz, 1411: p. Balmaz ... de Saboch comitatus. — Település Hajdú-Bihar vármegyében, a Balmazújvárosi járásban, annak a székhelye. Északról és keletről Hajdúböszörmény, délkeletről Debrecen, délről Nagyhegyes, nyugatról Hortobágy és Tiszacsege határolja. A helyi névhasználatban gyakran említik a nagy történeti múltra visszamenő **Újváros** és **Balmaz***

néven, de ezek mellett a szlengbeli **Balmaznyú-jork** (vö. angol *New York* 'új York') névforma is használatos. Az alkalmilag előforduló **Ürgeváros** elnevezés csúfnév lehet: OLÁH MARGIT szerint a szomszéd települések lakói a balmazújvárosiakat *ürgések*-nek, a települést pedig *Ürgeváros*-nak nevezik az itteni sok ürge miatt (vö. ehhez Ürge-part). A történeti adatok azt mutatják, hogy a település legkorábbi neve a *Balmaz* volt, amelyről (mint Debrecen tartozékáról) már egy 1411-re datált oklevél is említést tesz. Ezt követően a település neve folyamatosan jelen van az írott forrásokban, s így a változásai is jól nyomon követhetők. A *Balmaz* név minden bizonnyal személynévből alakult, s a személynév török, talán kun eredetű lehet; vö. **Bolmaz* 'Nemlevő' szn. (*Balmaz*, *Bolmaz* személynévet BASKI IMRE és RÁSONYI LÁSZLÓ szótárában nem találunk, de a török *bol* 'él, létezik' jelentésű szóval több összetett személynév is alakult). Törökségi népcsoportok bizonyosan éltek ezen a környéken, magát a települést is a böszörményi kálizok alapították. *Balmaz* személynév azonban hazai forrásokban nem adatolható. A 15. század közepétől a *Balmaz* névvel egyidőben használt elnevezésként megjelenik az *Újváros* névalak is, amely tulajdonképpen már a korábbi *Balmaz* birtok és az itt fekvő (a mai település belterületére lokalizálható), időközben elpusztásodott *Hímes* birtok egyesítésével, valójában ez utóbbi bekebelezésével létrejött új mezőváros nevéként született meg. *Balmazújváros* néven a település a forrásokban a 17. század végétől adatolható. Vö. Hímes. — BUNYITAI 2: 154, C 59, Cs. 1: 508, ÉGy., EKFT., E 158/41: 7–90, 585–614, 615–622, 791–819, 158/42: 121–254, 255–350, 449–476, 695–726, 813–828, 829–840, 875–918, 1123–1134, 1151–1179, 1190–1197, 1198–1207, 1216–1231, 1232–1249, FÉNYES 1851, FNESz., GOMBOCZ 1915: 28, HAJNAL 1923: 125, HKFT., Kat., LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MaKF., MKFT., NÉMETH 2023: 37–38, 174–175, N 78, 79, OLÁH 1964: 14, 50, OT. 160, PESTY 1864/38: 49a, 49b, 50a, 51a, 51b, 53a, T.HNP2000, T0.26.5.1, T1.S.24.8, T1.S.70.96, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T9.SzmT.32, VÁLYI 3: 563, VARGA 1909: 42, 1984: 162, 1942: 5, ZOLTAI 1926a: 31, Z. 6: 147.

Balmazújváros a második katonai felmérés térképén

Adósságtelep lásd Újtelep

Ady Endre utca 2023: *Adi Endre ucca* ~ *Adi ucca*, 1978: *Ady Endre utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Kadarcs mellett, párhuzamos a József Attila utcával. Hivatalos név. Röviden *Ady utcá*-nak is mondják. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 15. — T40-C3C4.

Ady utca lásd Ady Endre utca

Ágas-lapos 1988: *Ágas-lapos*, *Ágas-laposra*, 1978: *Ágaslapos*. — Alacsonyán fekvő, vizenyős legelő a település határának északi részén a Malátom és a Kis-Bakóc határán. FEKETE JÁNOSNÉ szerint onnan kapta a nevét, hogy a keskeny vízfolyások sűrűn elágaznak rajta, mint a fa ágai. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 4, FKNT., SZEIFERT 1978: 30. — T12-C5.

Agyaggödör lásd Gödrök alja

Akácerdő lásd Akácos-erdő

Akác köz 2023: *Akác köz*. — Rövid keresztutca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Vörösmarty utcát és a Bem József utcát köti össze. Hivatalos név. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévi 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. — ÉGy., FKNT. — T41-F3.

Akácos-erdő 1864: *Ákáczos erdő* | *Fekszik a várostól északra böszörményi úttól jobbra – hasonlólág [ti. a Kis-erdőhöz hasonlóan] ültetvény.*

1858: *Akasz erdő*. — Egykori erdő a település határának középső részén, a ma a belterülethez tartozó Újtelep területén. Mesterségesen telepítették a 19. században. A forrásokban *Akácerdő* névváltozatban is szerepel. Esetleg azonos lehet a *Galagonyás* nevű hellyel. — MKFT., PESTY 1864/38: 52b. — T21-G3.

Alföldi-kút [2000]: *Alföldi-kút*. — Kút a település határának délnyugati részén a Nyírő-réten. Nevét a közeli, közigazgatásilag már Nagyhegyes határához tartozó Alföldi-tanyáról kapta, az előtagja személynévi eredetű lehet. Ma már nem ismert elnevezés. — T.HNP2000. — T31-F3.

Alj-kút 2023: *Aj-kút | A Magdolnán, a Magdolna-értől keletre, a kövesúttól délkeletre lévőű gémeskút. Lejtőüsebb, alacsonyap területem van.* [2000]: *Alj-kút*, 1988: *Alj-kút, Ajkútho*, 1981: *Alj-kút*, 1978: *Ajcut*, 1934: *Alj kút*. — A csorda itatására szolgáló gémeskút a település határának déli részén a Magdolna alacsonyabban fekvő területén. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. Vö. Alj-kúti-erdő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 4, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 29, T.HNP2000, T9.K.53. — T31-F2.

Alj-kúti-erdő 2023: *Aj-kúti-erdőü*. — Egykori szárnyékerdő (állatok delelőhelye mellett létesített erdőfolt, amely védelmet nyújtott a jószágnak) a település határának déli részén a Magdolnában, az Alj-kút közelében. Az 1990-es években vágták ki, de a helye ma is jól látható a növényzetből. — ÉGy. — T31-F2.

Állomás-dűlő 2023: *Állomás-dűllőü*. — Szántó föld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén. Nevének előtagja arra utal, hogy a dűlőföld délnyugati sarkában található a Nagy-háti állomás. Az elnevezés utótagjában pedig a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FKNT. — T33-G2.

Alsó-Csürhekút 2023: *Csürhekút*, 1992: *Alsó csürhekút*, 1988: *Alsó-csürhekút, Alsó-csürhekútho | Disznouitatóu kút vót a magdolnasi ríszbe. | A községtől távolabb esett, mint a Felső-csürhekút.* 1981: *Alsó-csürhekút*, 1978: *Csürhekut*, 1934: *A[lsó]-csürhe k[út]*. — Disznóitató kút a település határának déli részén a Magdolna területén, a Csürhekúti-laposon. Neve a tőle nyugatra fekvő Felső-Csürhekút nevével

áll korrelációban. Ma inkább *Csürhekút* néven ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 4, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 37, T0.26.5.1, T9.K.53. — T31-H1.

Alsóhát utca 2023: *Āsóyhát ucca*. — Utca a település határának keleti részén a Nagy-háton, a Nagy-hát-tanyától nyugatra, a Gabonaraktárhoz vezet. Nem hivatalos név. — ÉGy. — T33-F2.

Alsó-rét 1988: *Alsórit, Alsóritre*, 1978: *Alsóret*, 1942: *Alsóret*, 1934: *Alsó-rét*, 1797: *Alsó Rét*, 1794: *Alsó Rét*, 1792: *Alsó rét*, 1787: *Alsó Rét*. — Rét a település határának nyugati részén a Dankó területén, a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna és a Magdolna-ér közében, a hortobágyi határ közelében. Átnyúlik Hortobágy területére is. Nevét alacsonyabb fekvéséről kaphatta. A nagy múltra visszatekintő elnevezést a mai adatközlők már nem ismerték. Lásd Alsó-rét (Hortobágy). — FEKETÉNÉ 1988: 5, KOLLONICH 1934: 8, SZEIFERT 1978: 30, T1.S.70.114, T1.S.70.117, VARGA 1942: 22, 1984: 168, 1985: 170. — T21-E5.

Alsó utca lásd **Rákóczi utca**

Alsóvég 2023: *Āsóyvég*, 1978: *Alsó vég*, 1964: *Alsóvég*, 1942: *Alsó vég*. — Településrész a belterület délkeleti részén a Németsfaló területén, annak a Nagy-Szikre eső része. Korábban kiterjedtebb területet jelölhetett. A helyi történeti források szerint ugyanis a Nádudvari utca és a Böszörményi sor választotta el a Felsővégtől. Az elnevezést pedig úgy magyarázzák, hogy a falu megszervezése előbb a kiemelkedettebb helyeken indult meg, később kényszerből az alacsonyabb helyeket is be kellett építeni. A magasabb fekvésű falurész lett a *Felsővég*, a többi pedig az *Alsóvég*. Az elnevezés az *alsóvég* 'a település mélyebben fekvő része' jelentésű földrajzi köznévből alakult, és a *Felsővég* nevével áll korrelációban. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 67, SZEIFERT 1978: 10, VARGA 1942: 7. — T22-A5.

Andor utca lásd **Semsey Andor utca**

Andrásháza 2023: *Andrásháza*, [2000]: *Andrásháza*, 1988: *Andrásháza, Andrásházára*, 1981: *Andrásháza*, 1978: *Andrásháza*, 1967: *Andrásháza*, 1964: *Andrásháza*, 1956: *Andrásháza*, 1944: *Andrásháza*, 1942: *Andrásháza*, 1941: *Andrásháza*, 1934: *Andrásháza*, 1933: *Andrásháza*, 1930: *Andrásháza*, 1926: *Andrásháza*, 1907: *Andrásháza*, 1906: *Andrásháza*,

1893: *Andrásháza* puszta, 1892: *Andrásháza*, 1888: *Andrásháza*, 1882: *Andrásháza*, 1872: *Andrásháza*, 1864: *Andrásháza* | *Szántó föld fennebbin belől a Debreceni ország út mellett balra a várostól terülve. Nevét szinte néhai fent nevezet urnak András fiától vette.* 1858: *Andrásháza*, 1852: *Andrásháza*, 1841: *András Háza*. — Földterület, szántóföld épületekkel, tanyával a település határának keleti részén Jenőházától délre, a Debreceni úttól északra. Nevét feltehetően Semsey Andrásról kapta, aki egykor tulajdonosa volt ennek a területnek. (Az újvárosi uradalom 1794-ben került a Semsey család birtokába.) Az elnevezés a 19. század közepétől máig változatlan formában és folytonosan adatolható. A névadáshoz a személynév + *háza* szerkezetű, a helynévrendszerben az ómagyar korig visszavezethető, birtoklást kifejező településnév-típus szolgálhatott mintául. Vö. Jenőháza, Lászlóháza, Rollaháza; illetve *Andrásháza-major*, *Andrásházi-bejáró*, *Andrásházi-tanya-kút*. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 5, Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnt. 2/9, OLÁH 1964: 44, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 29, T.HNP2000, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 26. — T22-C5D5.

Andrásháza-major 2023: *Andrásháza-major*, 1886: *Andrásháza t[anya]*, 1883: *Andrásháza tn. [tanya]*, 1864: *Andrásházi tanyák*, é. n.: *Andrásháza tn. [tanya]*. — Egykori tanya, major, ma is meglévő épületegyüttes a település határának keleti részén *Andrásháza* területén, az *andrásházi major* központi épületei. Történeti forrásokban *Andrásháza-tanya* és *Andrásházi-tanyák* formában említik. Ezek a névváltozatok a 19. századi forrásokat követően közvetlenül nem adatolhatók ugyan, de az *Andrásházi-tanya-kút* helynévben tovább fennmaradtak. — ÉGy., GÖNCZY, HKFT., PESTY 1864/38: 52b, T9.K.21. — T22-C5D5.

Andrásháza-tanya lásd **Andrásháza-major**
Andrásházi bejáró 1988: *Andrásházi bejáró*. — Földút a település határának keleti részén, a Debreceni út irányából tart *Andrásháza* felé. Nevének utótagjaként a *bejáró* ’nagyobb útról letérő, tanyához, taghoz, településrészhez vezető keskeny út’ földrajzi köznévi szerepel. Ma már

nem ismert elnevezés. Vö. *Andrásháza*. — FEKETÉNÉ 1988: 6, FKnt. — T22-C5.

Andrásházi-tanyák lásd **Andrásháza-tanya**
Andrásházi-tanya-kút 1988: *Andrásházi-tanya-kút*, *Andrásházi-tanya-kútho*, 1939: *Andrásházi-tanya-kút*. — Egykori fúrott kút a település határának keleti részén *Andrásházán*, az *Andrásházi-tanya* területén lehetett. A források szerint 1898-ban fúrták. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 6. — T22-C5D5.

Andrássy-gát 1850: *Andrássy gát*. — Egykori töltésút a település határának nyugati részén az *Andrássy-telek* területén, *Hajdúböszörmény* és *Balmazújváros* határán. Ez vezethetett az itt egykoron álló földesúri kastélyhoz. Az elnevezés utótagjaként a *gát* ’töltésút, magasabban vezető út’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Lásd *Andrássy-gát* (*Hajdúböszörmény*). — FEKETÉNÉ 1988: 6, FKnt.

Andrássy-telki fahíd 2023: *Andrási-telki fahíd*. — Egykori híd a település határának nyugati részén a közigazgatásilag *Hortobágyhoz* tartozó *Andrássy-telek* területén. A *Kadarcson* vezetett át. Vö. *Andrássy-telek* (*Hortobágy*). — ÉGy. — T20-D4.

Aradi-gát 2023: *Aradi-gát* | *Arat települéjsrűl van a neve, mer Újvároson voutak a homvéidek és az önkéintesek.* 1988: *Aradi gát*, 1978: *Aradigát*, 1964: *Aradigát*, 1958: *Aradi-gát*, 1942: *Aradi [gát]*, 1934: *Aradi [gát]*. — Földterület a település határának déli részén a *Magdolna déli* területén, a *Magdolna-ér* mellett húzódó töltés. A névadás indítékát nem ismerjük. VARGA ANTAL szerint a második kuruc világban *Újvárost* is kirabolták és felperzselték *Rabutin* császári

Aradi-gát

Fotó: Harangi Mária

megbízott szerb katonái. Két harangját Aradra vitték, és hogy útjukat megrövidítsék, az újvárosiakkal gátat építettek a mocsaras Magdolna szélén. Ezért nevezik a töltést azóta is *Aradi-gát*-nak. Ennek az anekdotának azonban a történeti hitele nem igazolható. Az *Aradi-gát* helynév előtagja nagy valószínűséggel személynév lehet, utótagjaként pedig a *gát* 'töltésút, magasabban vezető út' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Vö. *Aradi-lapos*. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 7, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 29, VARGA 1942: 35, 1958: 90. — T31-F2.

Aradi-lapos 1988: *Aradi-lapos*, 1978: *Aradi lapos*, 1964: *Aradilapos*, *Aradi lapos*, 1942: *Aradilapos*, 1883: *Aradi-lapos*. — Alacsony fekvésű, vízjárta földterület a település határának délnyugati részén az Epreskerttől délnyugatra, a Magdolna keleti szélén az Aradi-gát mellett. A névadás indítékát nem ismerjük. Az elnevezés előtagja valószínűleg személynév, utótagjaként pedig a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. *Aradi-gát*. — FEKETÉNÉ 1988: 7, FKNT., OLÁH 1964: 59, SZEIFERT 1978: 29, VARGA 1942: 23. — T31-F1G1.

Aranybánya 2023: *Aranybánya | Mer odamicc, asz szász százalik, hogy elakacc, ot még nyáron is sár van, de teremni meg alik terem valamit.* — Kisebb szántóföld a település határának déli részén a Pityeri-erdő és a Keleti-főcsatorna között. A helybeliek szerint a helyet a talaj jellegéről, amely esős időben vízállásos, sáros, ironikusan nevezik *Aranybányá*-nak. Szóba jöhet azonban az előtag személynévi eredete is. — ÉGy. — T32-B1.

Arany János utca 2023: *Arany János ucca*, 1978: *Arany János utca*, *Bánlak XII. utca*. — Utca a belterület északi részén, a Bánlak legdélebbre fekvő utcája, párhuzamos a Katona József utcával. A Böszörményi úttól nyugatra a Holt-Kadarcsig tart. Korábban az elhelyezkedése alapján *Bánlak Tizenkettedik utca*-nak nevezték. Hivatalos neve *Arany János utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 15. — T40-D2.

Arany-kert 2023: *Arany-kert*, 1988: *Arany-kert*, 1978: *Aranykert*, 1964: *Aranykert*, 1942: *Arany [kert]*, 1934: *Arany [kert]*, 1864: *Aranykert | Az előbbivel [ti. a Vén-kerttel] határos, és a Szoboszlói ország úttól Debreczeni határ mellett hosszába dél keletnek tartva, melly nevét mint későbbi ültetvény termékenységeről vete.* 1841: *Arany Kert*. — Kert a település határának déli részén. A Bánom-kertnek az azt kelet-nyugati irányban megosztó dűlőúttól északra eső, később beültetett területére használatos megnevezés. A helyi hagyomány szerint termékeny talajáról kapta a 19. század közepétől folyamatosan adathozható nevét. Az előtag azonban inkább személynévi eredetű lehet, *Arany* családnévűek ma is élnek a településen. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 137, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 51, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 30, T21. TK.1969, VARGA 1942: 22. — T32-B2.

Arany-tanya 2023: *Arany-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Hortobágy folyó kanyarulatában, a Szeg északi területén. Ma már nincs meg, a helyén szántóföld van. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F3.

Árendátor háza 1858: *Arendátorháza*. — Egykori épület a település határának északkeleti szélén, a Szörös-halomtól kissé délre. Ma már nincs meg, a helyén szántóföld van. Csupán néhány évtizedig állt, a 19. század végi térképes források már nem jelölik. A név előtagjában a régi *árendátor* 'haszonbérlet' jelentésű főnév szerepel (vö. *árenda* 'haszonbérlet'). — MKFT., TESz. — T13-G4.

Árpád utca 2023: *Árpád ucca*, 1978: *Árpád utca*, *Közép utca*, *III. utca*, *Győri utca*, 1964: *Árpád utca*, *Közép... utcának*, *Harmadik utcának*, *Győri ... utcának*, 1942: *Árpád [utca]*, *Közép [utca]*, *Harmadik [utca]*, 1906: *Árpád utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, mely a Kossuth tértől indulva, a vasútvonallal párhuzamosan nyugat-keleti irányban hosszan húzódva a Nádudvari utcát és a Keleti utcát köti össze. A hivatalos *Árpád utca* mellett korábban többféle néven is szerepelt. A *Harmadik utca* elnevezést az elhelyezkedése alapján kapta: az *Első utca*-nak is nevezett Debreceni utca, illetve a *Második utca*-nak is mondott Batthyány utca után ez a harmadik dél felé haladva. A *Közép*

utca névhez is a helyzete szolgáltatta a névadási indítékot, de azt, hogy a viszonyításul szolgáló utcák ehhez melyek voltak, nem tudjuk biztosan. Esetleg a Náduvari utcától a belterület széléig vezető hosszú utcák lehettek ezek: a Debreceni utca és a Széchenyi utca között valóban ez az egyetlen, ami ilyen hosszsan húzódik, ráadásul éppen közepén helyezkedik el közöttük. A **Győri utca** elnevezés indítékát nem ismerjük, az előtagja esetleg személynév lehet. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 15, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 10, 16. — T41-E4.

Artézi kút 1930: *Artézi Kút*. — Egykori fúrott kút a település határának délnyugati csücskében, a Szettyényestől északnyugatra, a vasútvonallal mellet. Ma már nincs meg. — T21.TK.1655. — T30-A1.

Áruló-kút 1988: *Áruló-kút*, 1978: *Árulókút*, 1964: *Árulókút*, 1942: *Áruló [kút]*. — Egykori kút a település határában, pontos helye ismeretlen. A névadás indítéka bizonytalan. A helyi hagyomány szerint gémjének mozgása árulta el az ellenségnek, hogy körülötte laktak, s ezért nevezték el *Áruló-kút*-nak. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 8, OLÁH 1964: 52, SZEIFERT 1978: 31, VARGA 1942: 18.

Ásott-fok 1934: *Asot Fok*, 1934: *Ásott-fok*, 1883: *Asot fok*, 1858: *Asot fók*. — Egykori kisebb vízfolyás a település határának északi részén Rollaháza déli területén, a Dobi-erdőtől délre. Nevéből ítélve mesterségesen létrehozott víz-elvezető csatorna lehetett. Utótagjaként a *fók* ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., HKFT., KOLLONICH 1934: 8, MKFT., T16.T.144. — T12-A4.

Ásott-Kadarcs 2023: *Ásot-Kadarcs ~ Felhőüsi | Ásot-Kadardzsba, ami belemegy a Hortobágyba*. 1988: *Felhőüsi-csatorna | Felhőüsi Sándor vót a gátöür, apja kubikus vót. Felhőüsi csatorna, Felhőüsi csatornáho | Insígmunkába tajigával csinálták, hogy valamit csinájjanak*. 1978: *Ásotkadarcs*, 1942: *Ásott Kadarcs*, 1941: *Ásott Kadarcs*, 1934: *Ásott kadarcs*, 1906: *Ásott-Kadarcs*. — Vízfolyás a település középső részén a belterülettől északnyugatra. A Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornának a Rácok szigetétől a Külső-Magdolna-érig tartó szakasza. Neve arra utal, hogy a Kadarcs ezen szakaszát az 1930-as

években kiárkolták, és új mederbe terelték. Egy időben Felhőüsi Sándor volt itt a gátör, innen ered a **Felhőüsi-csatorna** és a rövidebb **Felhőüsi** elnevezése. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 8, 40, MaKF., SZEIFERT 1978: 30, T9.K.53, VARGA 1942: 38. — T21-F3.

Ásott-Magdolna-ér lásd **Külső-Magdolna-ér**
Aszályos lásd **Kőudvar**

Asszonykút 2023: *Asszonykút*. — Legelő, gyepek a település határának délnyugati részén a Magdolna-ér és a Kőudvari-erdő között. Nevét feltehetőleg arról a gémeskútról kapta, ami ma is megvan, noha már nem használják. A kút elnevezésének indítékát nem ismerjük. — ÉGy. — T31-G2.

Attila utca 2023: *Atilla ucca*, 1978: *Attila utca*, *Nagyszik utca*, 1964: *Attila utca*, *Nagyszik utcának*, 1942: *Attila [utca]*, *Malom [utca]*, *Nagyszik [utca]*, 1906: *Attila utca*, 1872: *Nagy szék utca*. — Utca a belterület déli részén a Kisszik területén, az Árpád utcát köti össze a Pacsirta utcával. Többféle néven is szerepelt. A legrégibbi, a **Nagyszik utca** névváltozat a Pacsirta utca *Kisszik utca* nevével áll korrelációban, de emellett a ma a belterülettől délkeletre elterülő *Nagy-Szik* (egykoron *Nagy-Szék* alakváltozatban) határésszel való kapcsolat is kifejeződik benne. Valamikor ugyanis ez az egész terület – amint azt a térképes források egyértelműen jelzik – a Nagy-Szik része volt. Korábban az egykor itt álló szárazmalom után **Malom utca**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Attila utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 15, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 10, 16. — T41-E4.

Bagolyvár lásd **Semsey-kastély**

Bagosi-bolt 2023: *Bagosi-bóut*. — Bolt a belterület délnyugati részén a Daru északkeleti csücskében, a Daru-Csegei utcán. Talán egykori tulajdonosáról vagy üzemeltetőjéről kapta a nevét (ma is élnek *Bagosi* családnevűek a településen), de erre vonatkozóan nincsenek biztos ismereteink. Vö. Bagosi-sarok, Bagosi-forduló. — ÉGy. — T40-C3.

Bagosi forduló 2023: *Bagosi-forduló*. — Buszforduló a belterület délnyugati részén a Daru északkeleti csücskében, a Bagosi-bolt előtt. — ÉGy. — T40-D3.

Bagosi sarok 2023: *Bagosi sarok*. — Kis szöglet a belterület délnyugati részében a Daru északkeleti csücskében, a Daru-Csegei utca és a Hortobágyi út sarkánál. A közelében található a Bagosi-bolt, talán erről kaphatta a nevét. — ÉGy. — T40-D3.

Bágy-szeg 1964: *Bágy-szeg*, 1261/1271: *Bagzegh*. — Puszta a település határának északnyugati részén, a Nagy-Darassától keletre, a Hortobágy folyó közelében. Elpusztult középkori település. Nevében a *Bágy* víznév és a *szeg* 'sarok, szeglet, zug' vagy 'folyókanyarulat' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. A név tehát 'a Bágy folyó szegletében lévő település'-t jelöl. Vö. Hortobágy 2. Lásd *Bágy-szeg (Folyás)*. — BÉRES 2014: 40–42, DHA. 1: 60, FKNT., OLÁH 1964: 14. — T19-H1.

Bajcsy-Zsilinszky utca lásd **Semsey Andor utca**

Bajusz András kunyhója 2023: *Bajusz András kunyhója*. — Egykori épület a település határának északkeleti részén a Keleti-főcsatornától keletre, a Bajusz-erdő szomszédságában. Ma már nincs meg. Amennyiben helynévnek tekinthetjük, egykori tulajdonosára utal. Csak a legidősebb névhasználók ismerik. — ÉGy. — T22-C2.

Bajusz-erdő 2023: *Bajusz-erdő* ~ *Rózsa-erdő* | *A Bajusz-erdő a Pallag-rátán áll*. 1988: *Bajusz erdő, Bajusz erdőhő* | *Böszörményi ódalba hosszú, keskeny erdő a főtházig*. — Erdő a település határának északkeleti részén, a Görög-tanya és a Pallag-ráta között. Itt állt a Bajusz András kunyhója, erről kapta a nevét. **Rózsa-erdő** néven is ismerik: ez a névváltozat a tulajdonosára, Rózsa Péterre utal. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 9. — T22-C2.

Bajusz-erdő

Fotó: Harangi Mária

Bak-dűlő 1988: *Bag-düllő* | *Bak Imréné, Dobi Erzs nénem tanyája ált rajta*. — Földterület a település határának északi részén Rollaházán. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni, de a Bak-tanya körül lehetett. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 9, FKNT.

Bakóc 2023: *Bakóuc*, 1988: *Bakouc, Bakoucba*, 1985: *Bakóc*, 1981: *Bakóc*, 1978: *Bakócz*, 1967: *Bakóc*, 1964: *Bakóc*, 1956: *Bakóc*, 1944: *Bakóc*, 1942: *Bakóc, Bakócpusztá*, 1934: *Bakóc*, 1906: *Bakócz*, 1900: *Bakócz*, 1893: *Bakócpusztá*, 1888: *Bakócz, Bakocs*, 1872: *Bakócz*, 1850–1851: *Bakóc*, 1797: *Bakóczok*. — Nagy kiterjedésű földterület, főképpen legelő és szántó a település határának északi részén Rollaháza és a Nagy-lapos között. Korábban téveszközpont volt rajta, jelentős szarvasmarhatartással. 20. század fordulóján **Bakóc-pusztá** néven is feltűnik. Részei a Kis- és Nagy-Bakóc, amiket egy 18. század végi kamarai összeírás összefoglaló néven **Bakóczok** formában is említ. Egyes helytörténeti források szerint nevét a hajdan itt álló és később elpusztult *Bakóc* nevű falutól kapta, amelyről azt is tudni vélik, hogy 1411-ben már pusztá volt. Erre a *Bakóc* nevű egykori falura történeti források azonban nem utalnak. A biztosan csak a 18. század végétől adatolható *Bakóc* helynév minden bizonnyal személynévből alakult, s a terület tulajdonosának (PESTY FRIGYES adatközlője szerint haszonbérelőjének) az emlékét őrzi. Megemlíthető, hogy Bakócz Tamás a 15. század végén megszerezte az Újvárossal szomszédos Szentmargita prediumot (a mai Újszentmargitát). Kronológiai okok miatt ugyanakkor az itteni *Bakóc* nemigen viselheti az ő nevét. *Kis- és Nagy-Bakóc* első adatai között egy ízben a *Bakóca* név is feltűnik, egyedisége alapján azonban ezt téves formának tarthatjuk. Vö. Bakóc eleje, Bakóc-fok, Bakóci-csatorna, Bakóci-erdő, Bakóci-híd, Bakóc-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 9, 10, Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023, OLÁH 1964: 15, 44, RÉVÉSZ 1850–1851: 511, SZEIFERT 1978: 31, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 5, 25, 26, 1985: 170. — T12-B4C4.

Bakóc eleje 1750: *Bakótz eleje*. — Földterület, szántó a település határának északi részén a Pap-rét és a Kis-Bakóc között. A Bakóc határrésznek a déli, a belterülethez közelebb eső részét jelölte. Nevének utótagjaként az *elő (eleje)* földrajzi köznévv ’valamely helynek a településhez közelebb eső része’ jelentésben szerepel. — FKNT., T1.S.70.100. — T21-G1.

Bakóc erdeje oszlása lásd **Bakóci-erdő**

Bakóc-erdő lásd **Bakóci-erdő**

Bakóc-fok 1784: *Bakótz Fok*, 1750: *Bakótz fokja*. — Kis vízfolyás a település határának északi részén a Nagy-Bakóc és a Nagy-lapos között, a Kadarcs mellett. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *fok* ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel, s ennek birtokos személyjeles származéka látható a *Bakóc foka* névváltozatban. — FKNT., T1.S.70.100, T16.T.259. — T12-C4.

Bakóc foka lásd **Bakóc-fok**

Bakóc-fok szikja 1784: *Bakótz Fok Szikja*. — Szikes terület a település határának északi részén a Nagy-Bakóctól keletre, a Nagy-lapos területén a Bakóc-fok mellett. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *szik* ’sziksós talajú földterület’ jelentésű földrajzi köznévv birtokos személyjeles alakja szerepel régies formában. — FKNT., T16.T.259. — T12-C4.

Bakóci-csatorna 2023: *Bakóuci-csatorna*. — Természetes ér a település határának északi részén, a Bakóc, illetve a Pap-rét között húzódik, és a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornába folyik bele. — ÉGy. — T12-B5.

Bakóci-erdő 2023: *Bakóuci-erdőü*, 1988: *Bakóuci-erdőü*, *Hosszú-erdő*, 1978: *Bakóci erdő*, 1964: *Bakóc-erdő*, 1424: *Bakoherdeyeozlasa*. — Kisebb tölgyerdő a település határának északi részén a Bakóc északi területén, közel a böszörményi határhoz. Névváltozatai közül a *Bakóci-erdő* és a *Bakóc-erdő* az elhelyezkedésére, a *Hosszú-erdő* pedig az alakjára utal. NÉMETH PÉTER említést tesz egy 1424. évi oklevélről, amelyben az erdő mint Zelemér birtok tartozéka szerepel *Bakóc erdeje oszlása* formában. Ennek alapján az erdő neve már a 15. századtól adatolható, s benne az *oszlás* földrajzi köznévv

’(fel)osztott terület’ jelentésben szerepelhet, de esetleg nem is a név tartozékaként áll. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 10, NÉMETH 2023: 441, OklSz., OLÁH 1964: 23, SZEIFERT 1978: 31, Zs. 11: 1513. — T12-C3.

Bakóci-híd 1988: *Bakóuci híd*, *Bakóuci hídhó*. — Egykori fahíd a település határának északi részén a Kis-Bakóc területén. Az Ásott-Kadarcson vezetett át a Malátomba. — FEKETÉNÉ 1988: 11. — T12-C5.

Bakóci-tanya lásd **Bakóc-tanya**

Bakócok lásd **Bakóc**

Bakóc-pusztá lásd **Bakóc**

Bakóc-tanya 2023: *Bakóuc-tanya*, 1988: *Nagy-Bakóc-tanya*, 1934: *Nagybakóc (tny.) [tanya]*, 1864: *Bakoczi [tanya]*. — Tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén. Ma is van itt egy nagyobb épületegyüttes. Névváltozatainak mindegyike, a *Bakóc-tanya*, a *Bakóci-tanya* és a *Nagy-Bakóc-tanya* egyaránt az elhelyezkedésére utal. Ez utóbbi a tőle délre fekvő Kis-Bakóc-tanya névvel áll korrelációban. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 96, PESTY 1864/38: 52b, T9.K.53. — T12-B4.

Bak-tanya 2023: *Bak-tanya*, 1988: *Bak-tanya*. — Egykori tanya, ma juhtelep a település határának északi részén Rollaháza területén, a Bakdűlön. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 9. — T12-A5.

Balázs tisztája lásd **Balázs tisztása**

Balázs tisztása 1988: *Balázs tisztása*, 1978: *Balázstisztása*, 1964: *Balázstisztása*, 1942: *Balázstisztása*, 1934: *Balázs tisztása*, 1785: *Balás Tisztája*, 1785: *Balás tisztája*, 1782: *Balás Tisztája*, 1750: *Balás tisztája*. — Rét a település határának északi részén a Visnyó területén a Szigeti-erdőtől északra, a Kadarcs folyó mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. VARGA ANTAL szerint a 16. században egy bizonyos *Balázs* nevű pap tulajdonában volt, ezt azonban írott források nem erősítik meg, és az elnevezés is csak a 18. század közepétől adatolható. A név utótagjaként a *tisztás* földrajzi köznévv szerepel, amelynek *tiszta* változata is volt, s ez látható a 18. századi térképi források *Balázs tisztája* névadatában. A *tisztás* ~ *tiszta* földrajzi köznévv jelentéseként – a hely földrajzi jellegéből (az erdő és a víz melletti helyzetéből) adódóan – két

lehetőséggel is számolhatunk: vagy 'erdőben levő füves terület, ahol nincs fa', vagy pedig 'nagy, nyílt vízfelület, róna' szemantikai tartalommal egyaránt elképzelhető. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 11, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 59, SZEIFERT 1978: 31, T1.S.24.8, T1.S.70.100, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, VARGA 1942: 23. — T21-G2.

Balmaz lásd **Balmazújváros**

Balmaznyújork lásd **Balmazújváros**

Balmaz Refi lásd **Négyes iskola**

Bánlak 2023: *Bánlak, Bánlakon, bánlakosi*, 1978: *Bánlak*, 1964: *Bánlak, Bánlak telek, Bánlak I–XIV.*, 1942: *Bánlak, Bánlak, I–XIV.* [utca], 1906: *Bánlak*, 1882: *Bánlak*, 1872: *Bánlak*, 1850–1851: *Bánlak*. — Városrész a belterület északi részén a települést kettészelő vasúttól északra, az Új-kert és a Szigetkert között. Az egykori zsellérnegyed a helyi hagyomány szerint onnan kapta a nevét, hogy vizes talaján épült házaira esős időben, amikor rendszeresen feljön a talajvíz, és nedvesedik a ház, gyakran mondták a tulajdonosaik azt, hogy „Bánlak” (ti. hogy megvettelek). Hasonló szemléletet tükröz egy másik városrész, a *Míglakhatsz*, illetve a *Bánom-kert* elnevezése. Ezt a népi magyarázatot azonban inkább maga a névalak hívhatta életre, és nincs valós etimológiai alapja. Ennek biztos hátterét nem ismerjük, de esetleg összetartozhat a *Bánlak* típusú településnevekkel, amelyek előtagjában a *bán* méltóságnév vagy a belőle alakult személynév szerepel, utótagjaként pedig a 'falu' jelentésű *lak* földrajzi köznévv áll. Bánlak utcáit egytől tizennégyig számozták. Alkalmilag **Bánlaktelek** néven is szerepel. Annak alapján, hogy házhelyeknek osztották ki a 19. században, a *telek* földrajzi köznévv jelentése ebben az elnevezésben leginkább a 'házhely és a hozzá tartozó földterület együttvéve' lehetett. Vö. Bánlaki-kút, Bánlaki utca, Bánlakosi iskola. — ÉGy., FKNT., Kat., OLÁH 1964: 68, 52, 62, RÉVÉSZ 1850–1851: 511, SZEIFERT 1978: 10, 33, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 7, 10, VARGHA 1882: 185–186. — T21-H4.

Bánlak Első utca lásd **Móricz Zsigmond utca**

Bánlak Harmadik utca lásd **Liszt Ferenc utca**

Bánlak Hatodik utca lásd **Táncsics Mihály utca**

Bánlak Hetedik utca lásd **Hunyadi János utca**

Bánlaki Gyep utca lásd **Újkert sor**

Bánlaki Közép utca lásd **Bánlaki utca**

Bánlaki-kút 1978: *Bánlakosi kút*, 1964: *Bánlaki kút*, 1942: *Bánlaki [kút]*, 1934: *Bánlaki [kút]*.

— Egykori itatókút a belterület északi részén a Bánlak délkeleti csücskében, a Böszörményi soron. **Bánlakosi-kút** formában is szerepel. Ma már nincs meg, betemették, és az elnevezést sem ismerik. — KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 52, SZEIFERT 1978: 32, VARGA 1942: 18. — T41-E3.

Bánlaki utca 1906: *Bánlaki utca*, 1872: *Bánlaki közép utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén. A Böszörményi sorral és az Újkert sorral párhuzamosan halad, pontosan a kettő között, ezért **Bánlaki Közép utcá**-nak is említik. A mai Vasvári utcával vagy a Szántó Kovács utcával lehet azonos. — T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110.

Bánlak Kilencedik utca lásd **Eötvös József utca**

Bánlak Második utca lásd **Bartók Béla utca, Újkert sort**

Bánlak Negyedik utca lásd **Szántó Kovács utca**

Bánlak Nyolcadik utca lásd **Esze Tamás utca**

Bánlakosi iskola 2023: *Bánlakosi iskola ~ Egyes iskola ~ Zöld iskola*. — Iskola a belterület északi részén a Bánlak délkeleti csücskében, az Arany János és a Móricz Zsigmond utca sarkán. Elhelyezkedése alapján *Bánlakosi iskolá*-nak, az épület színe alapján pedig **Zöld iskolá**-nak nevezik. Az iskolákat a településen megszámozták, ez volt az **Egyes iskola**. A névadásban az is szerepet játszott, hogy a *Bánlak Első utcá*-nak is nevezett Móricz Zsigmond utcán fekszik. Vö. Hármask iskola. — ÉGy. — T41-E3.

Bánlak Ötödik utca lásd **Vasvári Pál utca**

Bánlakosi-kút lásd **Bánlaki-kút**

Bánlaktelek lásd **Bánlak**

Bánlak Tizedik utca lásd **Mátyás király utca**

Bánlak Tizenegyedik utca lásd **Munkácsy Mihály utca**

Bánlak Tizenharmadik utca lásd **Katona József utca**

Bánlak Tizenkettedik utca lásd **Arany János utca**

Bánlak Tizennegyedik utca lásd **Gábor Áron utca**

Bánlak Tizenötödik utca lásd **Oncsa utca**

Bánom-kert 2023: *Bánom-kert*, 1988: *Bánom-kert*, *Szőlős-kert*, 1981: *Bánom-kert*, 1978: *Bánomkert*, *Szőlőskert*, 1964: *Bánomkert* | *A talajvíz gyakran elöntötte az itteni földeket, s ezért tulajdonosai megbánták, hogy itt telepítettek kertet.* 1956: *Bánomkert*, 1944: *Bánomkert*, 1942: *Bánom [kert]*, 1941: *Bánomkert*, 1934: *Bánomkert*, *Bánom [kert]*, *Szőlőskert*, 1930: *Bánom kert*, 1926: *Bánomkert*, 1907: *Bánomkert*, 1902: *Bánomkert*, 1900: *Bánomkert*, 1891: *Bánom-kert*, 1888: *Bánom kert*, 1883: *Bánom kert*, 1872: *Bánom kert*, 1864: *Bánom kert* | *A menyiben pedig nagyobb dézma alá volt vetve mint az a) alatt nevezett vénkert a – hajdani birtokossai meg bánván el vállalását – ujabbi nevén Bánom kertnek nevezték el.* 1858: *Bánom-kert*, 1852: *Bánomkert*, 1850: *Bánom-kert*, *Szöllős kert*, é. n.: *Bánom kert*. — Földterület, szántó és kert a település határának déli részén a Keleti-főcsatorna és a Szoboszlai út által bezárt szögletben, a Vén-kert szomszédságában. Lakott terület, néhány utca alkotja. Egykor szőlőskert volt, erre utal a nagy múltú *Szőlőskert* névváltozata. A 19. század elején új telepítésű szőlőskertnek mondják (1811: *újonnan fogott Szöllős kertek*). A szintén régi *Bánom-kert* elnevezés névadási indítékát nem ismerjük. A helyi hagyomány szerint a talajvíz gyakran elöntötte ezt a területet, így a tulajdonosai megbánták, hogy itt volt kertjük. Mások az agyagos, homokos talaj miatti kevés és silány terméssel magyarázzák a név létrejöttét. PESTY FRIGYES helynévtárában pedig az a magyarázat jelenik meg, hogy nagyobb dézma alá volt vetve, mint az Arany-kert, s ez motiválhatta a névadást. KISS LAJOS – INCZEFI GÉZA nyomán – felveti, hogy az Alföldön gyakori *Bánom* nevek egy latin *bānum* 'eltiltás' szóra vezethetők vissza. Vö. Bánlak. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 11, 135, 137, FNESz., HKFT., Hnt., KOLLONICH 1934: 6, 8, 9, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 51, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 32, 72, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.K.21, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1942: 22. — T32-A2B2.

Baraksa lásd **Brassó-ér**

Baraksó 1. 2023: *Baraksóy*, 1988: *Baraksou*, *Baraksouba*, 1981: *Baraksó*, 1978: *Baraksó*, 1888: *Baraksó*, 1883: *Baroksó*. — Földterület a település határának északkeleti részén, a Szőrös-halomtól északra. Nagy része a hajdúböszörményi határhoz tartozik, csak a déli csücske esik Balmazújváros külterületére. Nevének eredete ismeretlen. Felvethetjük esetleg a személynévi származtatását, *Baraksa* személynevet például ismerünk ugyan a régiségből; vö. 1211: *Borocsa*, az ezzel való esetleges kapcsolata azonban hangtani nehézségeket vet fel. Vö. Brassó-ér. Lásd Brassó (Hajdúböszörmény). — ÁSz., ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 12, FNESz. *Baracska*, HKFT., MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 31. — T13-G4.

Baraksó 2. lásd **Brassó-ér**

Baraksó-ér lásd **Brassó-ér**

Baraksó-zug lásd **Brassó-zug**

Báránkert 1934: *Bárány [kert]*. — Egykori szőlőskert a település határában. Talán délkeleten, a Nagy-hát területén volt, közel a Báránykúthoz. KOLLONICH a Semsey-tanyával (másként Nagy-hát-tanyával) együtt említi. — KOLLONICH 1934: 9.

Báránkút 1988: *Bárány kút*, *Bárány kútho*, 1978: *Báránykut*, 1964: *Báránykút*, 1942: *Bárány [kút]*, 1934: *Bárány [kút]*. — Egykori itatókút a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, közel a debreceni határhoz. Juhok itatására szolgált, erre utal az elnevezése. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. Vö. Báránkert. — FEKETÉNÉ 1988: 13, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 52, SZEIFERT 1978: 32, VARGA 1942: 18. — T33-G2.

Baromfitelep 2023: *Baromfitelep ~ Jutelep*. — Telephely a település határának északi részén a Pap-rét déli csücskében. Ma baromfitelepként működik, de egy időben *Jutelep* is volt. — ÉGy. — T21-F3.

Baromkút 1988: *Baromkút*, *Baromkútho*, 1978: *Baromkut*, 1942: *Barom[kút]*, 1934: *Barom[kút]*, 1786: *Barom kút*, 1785: *Barom Kut*, 1785: *Barom kút*, 1782: *Barom Kút*. — Egykori itatókút a település határának nyugati részén a Dankó területén, a Nagy-hanttól északkeletre. A gulya itatására szolgált. Nevéhez a *baromkút* 'jószág-ítató kút a legelőn' földrajzi köznévi szolgált alapul. — FEKETÉNÉ 1988: 13, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 32, T1.S.24.8,

T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, VARGA 1942: 18. — T21-E4.

Bartók Béla utca 2023: *Bartóyug Béjla ucca ~ Bánlak Második ucca*, 1978: *Bartók Béla utca, Bánlak II. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, párhuzamos a Liszt Ferenc utcával, az Arany János utcától az Újkert sorig húzódik. A Gyepsor egyik utcája. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Második utcá**-nak is nevezik csakúgy, mint az Újkert sort. Hivatalos neve *Bartók Béla utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 15. — T41-E3.

Báthori utca 2023: *Bátori ucca*, 1978: *Báthori utca, Reskut utca*, 1964: *Báthori utca, Restkút utca | Régen Restkút utca volt, ugyanis az utcában lévő kút hol jó volt, hol nem, de legtöbbször „rest” volt vizet adni*. 1942: *Báthory [utca], Restkút [utca]*, 1906: *Báthory utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, párhuzamos az Árpád utca egy szakaszával. Korábban **Restkút utca**-ként is szerepelt, ez a névváltozat az egykor itt állt ilyen nevű kútra utal. Hivatalos neve *Báthori utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 15, 69, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 10, 17. — T41-E4.

Batthyány köz 2023: *Battyányi köz*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth tér mellett, a Battyhány utcából nyílik. Az utótagként álló *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT. — T41-E4.

Batthyány utca 2023: *Battyányi ucca ~ Kis ucca ~ Második ucca*, 1978: *Batthyány utca, Kiss utca, II. utca*, 1964: *Batthyány utca*, 1942: *Batthyányi [utca], Kis [utca], Második [utca]*, 1906: *Battyányi utca*, 1872: *Kis utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, a városközponttól indul, és párhuzamos a Debreceni utcával. Az utca legkorábbi neveként ismert **Kis utca** névváltozatot a vele párhuzamosan futó Veres Péter utca Nagy utca nevével áll korrelációban. **Második utcá**-nak pedig azért nevezik, mert a Debreceni utca (más néven *Első utca*) után ez volt a legforgalmasabb utca. Hivatalos neve *Batthyány utca*. Vö. Batthyány köz. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 15, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 10, 16. — T41-E4.

Békési-dűlő 1988: *Békési dűllőjü*. — Földterület a település határának északkeleti részén a Görög-tanyától északra. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni, de a Békési-tanya körül lehetett. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú rész' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 13, FKNT.

Békési-tanya 1988: *Békési-tanya*. — Egykori tanya a település határának északkeleti részén a Görög-tanyától északra, a Békési-dűlőn. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 13.

Beke-tanya 2023: *Beke-tanya*. — Tanya a település határának középső részén a Virágoskúti-ér és a Keleti-főcsatorna között, a belterületről induló Hímes utca végénél. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T22-B4.

Béke utca 1. 2023: *Béjke ucca*. — A Gábor Áron utca folytatása a belterület északnyugati részén a Húsüzem felé, az Újtelepen. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-C1C2.

Béke utca 2. lásd **Lengyel Menyhért utca**

Béke útja lásd **Lengyel Menyhért utca**

Belső-ér 2023: *Bēsőü-éjir*. — Vízfolyás a település határának középső részén a belterülettől keletre, a Virágoskúti-csatornába folyik. Talán a belterülethez közeli elhelyezkedése szolgált a névadás alapjául. Utótagja az *ér* 'széles medrű időszakos patak, amelyet árvíz vagy talajvíz táplál, illetve a mellette elterülő vizenyős, mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznévv. — ÉGy., FKNT. — T22-B4.

Belső-járás 1988: *Belsőjárás*, 1956: *Belsőjárás*. — Egykori legelő a település határának keleti részén Andránháza és a Nagy-hát között. Helyét pontosabban nem ismerjük. Neve a Külső-járás nevével áll korrelációban, s a viszonyítás alapja az lehetett, hogy közelebb vagy távolabb helyezkedett el az adott legelőrész a belterülettől. Az elnevezés utótagjaként a *járás* 'legelőterület' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 14, FKNT., Hnt.

Belső-Magdolna-ér 2023: *Bēsőü-Magdolna-éjir*, 1978: *Kiskadarcs*, 1786: *Kis Kadarts*, 1785: *Kis Kad[ar]ts*, 1785: *Kis Kadarts*, 1784: *Kis Kadarts*, 1783: *Kis Kadarz*, 1782: *Kis Kadarts*,

1750: *Kis Kadarts*, [1750]: *Kis Kadarts*. — Vízfolyás a település határának déli részén a Karinkótól délre, a Kadarcsnak az Epreskert felé tartó rövid szakasza. A terület esővizét vezeti bele a Külső-Magdolna-érbe. Az elnevezést a Belső-Magdolna-ér melletti legelőterületre is használják. Előtagja a *Külső-Magdolna-ér* név előtagjával áll korrelációban. Korábban, mivel a Kadarcs egy rövid szakaszát jelölte, **Kis-Kadarcs**-nak nevezték. Ma már ezt a korábban egyébként általános használatú névváltozatot nem ismerik. — ÉGy., EKFT., SZEIFERT 1978: 53, T1.S.70.107, T1.S.70.100, T1.S.70.110, T1.S.24.8, T9.DvT.9, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T16.T.260. — T21-G5.

Belső sor 2023: *Belső sor*, 1978: *Újvilág sor*, 1942: *Újvilágsor*. — Újonnan nyitott utca a belterület keleti-középső részén az Újvilág területén, párhuzamos a Külső sorral. Az Újvilág utca folytatása kelet felé haladva. Neve a Debreceni sor keleti végére használt *Külső sor* elnevezéssel áll összefüggésben, és az utca relatív helyzetére utal. Korábban **Újvilág sor**-nak is nevezték. Mindkét elnevezés utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 26, VARGA 1942: 14. — T41-G4.

Bem József utca 2023: *Bem József ucca ~ Szigetkert Harmadik ucca*, 1978: *Bem József utca, Szigetkert III. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Vasút sortól a Hímes utcáig vezet. Elhelyezkedése alapján **Szigetkert Harmadik utcá**-nak is nevezik; ehhez vö. Szigetkert Első utca. Hivatalos neve *Bem József utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 15. — T41-F3.

Bence-tanya 1988: *Bence-tanya*. — Egykori tanya a település határának déli részén a Szoboszlai út jobb oldalán, a Kertalja területén. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 14.

Bencsik lásd **Bencsik-fok**

Bencsik-fok 1988: *Bencsik-fok*, 1978: *Bencsikfok*, 1964: *Bencsikfok, Bencsik-fok*, 1942: *Bencsik-fok*, 1841: *Bentsik*, 1780: *Bancsik-Foka*, 1779: *Bentsikfoka*. — A Hortobágy folyóból kiágazó kis vízfolyás a település határának északnyugati részén a Polgári út mentén, a Szeg-foktól

nyugatra. 18–19. századi térképes forrásokon **Bencsik** és **Bencsik foka** változatokban is feltűnik. A *Bencsik* minden bizonnyal családnév, és a hely egykori tulajdonosának emlékét őrzi: *Bencsik* családnévűek ma is élnek a településen. Utótagjában a Hortobágy folyó környékén (azt végigkísérve) más nevekben is előforduló, 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű *fok* földrajzi köznévről szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 14, FKNT., OLÁH 1964: 71, SZEIFERT 1978: 32, T9.SzmT.17, T10.FM.41, T21.TK.1969, VARGA 1942: 38. — T10-D4.

Bencsik foka lásd **Bencsik-fok**

Benedik-laponyag lásd **Benedikó-laponyag**

Benedikó lásd **Benedikó-laponyag**

Benedikó-halom lásd **Benedikó-laponyag**

Benedikó-laponyag 1988: *Benedikó-halom, Benedikó*, 1981: *Benedikó-halom*, 1978: *Benedikó laponyag*, 1942: *Benedikó*, 1934: *Benedikó [halom]*, [1810]: *Benedikó Laponyag*, 1792: *Benedikó Laponyag*, 1787: *Benedikó Laponyag*, 1785: *Benedikó Lapony[ag]*, 1784: *Benedikó*, 1762: *Benedikó Laponyag*, [1760]: *Benediko Laponyag*, 1750: *Benedikó Laponyag*, 1750: *Benediko Laponyag*, [1750]: *Benediko*, 1748: *Benediko Laponyag*. — Kisebbségi kiemelkedés a település határának délnyugati részén a Binnye-ráta északi területén, a Százastól nyugatra. Az 1748-as kéziratos térképen mint határjel szerepel. VARGA ANTAL szerint ezen a helyen állt az elpusztult középkori *Füged* (1312: t. *Figud*) falu, amelynek templomát Szent Benedek tiszteletére alapították, s erre utal a helynév. Ez a falu azonban a történeti földrajzi munkák alapján ismeretlen helyen fekszik, de fölvetődött az a lehetőség, hogy a Hortobágy birtok határjárásában említett Fügedi halommal (1067 k./1267: *acervum Fygudy*) azonosítható. Szent Benedekről mint templomcímről e térségben azonban nincs tudomásunk. A több évszázados múltra visszatekintő *Benedikó-laponyag* elnevezés *Benedikó* előtagja talán személynévet rejt, a névadás indítékát azonban nem ismerjük. Az utótagként álló *laponyag* földrajzi köznévről 'árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésben szerepel. **Benedikó** és **Benedikó-halom** névváltozatokban is előfor-

dul. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. Vö. Benedikó útja. — AOklt. 3: 213, DHA. 1: 184, FEKETÉNÉ 1988: 14, FKnt., KOLLONICH 1934: 9, KOVÁCS 2015: 60–61, MEZŐ 2003, NÉMETH 2023: 132, M. NEPPER et al. 1981: 5, SZEIFERT 1978: 33, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.65, T9.DvT.224, T9.DvT.407, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T16.T.260, VARGA 1942: 36. — T21-E5.

Benedikó útja 1784: *Benedikó úttya*. — Út a település határának délnyugati részén, a Benedikó-laponyagtól halad kelet felé, a Posta útban folytatódik. Nevének előtagja talán a Benedikó-laponyag nevére utal, de közvetlenül ilyen nevű személyt is jelölhet. — T16.T.260. — T21-E5.

Bercsényi út lásd **Bercsényi utca**

Bercsényi utca 2023: *Bercsényi ucca*, 1978: *Bercsényi utca*, *Bercsényi út*, *Dobi utca*, 1964: *Bercsényi utca*, *Dobi utca*, 1942: *Bercsényi [utca]*, *Dobi [utca]*, 1906: *Bercsényi utca*, 1872: *Dobi utca*. — Utca a belterület déli részén, a Kadarcs utcát köti össze a Nádudvari utcával, és párhuzamos a Rákóczi utcával. **Bercsényi út** névváltozata is volt. Régebben emellett egy *Dobi* nevű lakójáról (VARGA ANTAL szerint egy hadnagyról) **Dobi utcá**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Bercsényi utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 16, 36, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 11, 15. — T40-C4D4.

Béres-dűlő 1988: *Bíres-düllőü*. — Földterület a település határának északi részén a Nagy-Bakóc nyugati szélén, a Béres-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 15, FKnt. — T12-B3.

Béres-tanya 1988: *Bíres-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc nyugati szélén, a K. IV. csatorna mellett. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ezt ma már nem ismerik. Vö. Béres-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 15. — T12-B3.

Bethlen Gábor utca lásd **Bethlen utca**

Bethlen utca 2023: *Betlen ucca* ~ *Betlen Gábor ucca*, 1978: *Bethlen utca*, 1964: *Bethlen utca*,

1942: *Bethlen [utca]*, 1906: *Bethlen utca*. — Utca a belterület délnyugati részén, a Veres Péter utcától indul, és a Kadarcs utcával párhuzamosan fut dél felé az Epreskertti temetőig. A település leghosszabb utcája. Hívják **Bethlen Gábor utcá**-nak is. A déli végét régebben *Temető utcá*-nak nevezték utalva arra, hogy a temetőhöz vezet. Az északi végének pedig, amely a Csűr területén haladt, *Csűr sor* neve is volt. Hivatalos neve *Bethlen utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 16, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 11. — T40-C4D3.

Bikaakol lásd **Pinczés-lovarda**

Bikaföld 1988: *Bikaföld*, *Bikafödre*, 1978: *Bikaföld*, 1964: *Bikaföld*, 1942: *Bika föld*, 1883: *Bika-föld*. — Legelő a település határának északi részén a belterület közvetlen szomszédságában, Újtelep és Bánlak között, a Csűrhelegelőtől északkeletre. Itt állt korábban a bikaakol is. Neve, amely már a 19. század végétől adatolható, a *bikaföld* földterület, amelyen a községi bikák részére termeltek takarmányt' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 15, FKnt., OLÁH 1964: 57, SZEIFERT 1978: 33, VARGA 1942: 26. — T21-H3.

Biligyár lásd **Lovarda**

Bimbó köz 2023: *Bimbóy köz*, 1978: *Bimbó köz*, 1964: *Bimbó köz*, 1942: *Bimbóköz*, 1906: *Bimbó köz*. — Rövid kis keresztutca a belterület középső részén a városközpontban, a Veres Péter utcát és a Dózsa György utcát köti össze. Ez a település legkeskenyebb utcája, a helyi történeti munkák szerint ezért kapta a *Bimbó köz* nevet, szemben a tőle valamivel délebbre húzódó széles utca *Rózsa köz* nevével. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévi 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKnt., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 16, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 11. — T40-D3.

Binye-ráta 2023: *Binye-ráta*, 1992: *Binye-ráta*, 1988: *Binye-ráta* | *A magdolnasi legelőü szilibe*. 1981: *Binye-ráta*, 1978: *Binyeráta*, 1964: *Binye-ráta*, 1956: *Binyeráta*, 1942: *Binyeráta*, 1934: *Binyeráta*. — Szántóföld és legelő a település határának délnyugati részén a Kadarcs-hát és a Kőudvar között, a Magdolna nyugati szélén, a Boros-gáttól a Juhgátig. Nevének magyarázata

Binye-ráta

Fotó: Harangi Mária

bizonytalan. Utótagként a településen több névben is megjelenő *ráta* 'egy rész a (szétosztott) földterületből' földrajzi köznévv szerepel. Előtagját pedig korábban a *dinnye* szóval hozták kapcsolatba, és dinnyeföldként értelmezték az elnevezés jelentését, ennek azonban nincs alapja. Ehelyett inkább esetleg a *Binye* személynévvvel vagy talán a *binye* tájszóval hozható kapcsolatba, amely önmagában és összetételben is 'jó' jelentéstartalommal (is) bírt a magyar nyelvterület keleti részén, és ez esetben a szántó minőségére utalhatott. Vö. Binye-rátasi-kút, Binye-ráta-erdő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 15, FKNT., Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 60, SZEIFERT 1978: 33, T0.26.5.1, ÚCSNT., ÚMTsz., VARGA 1942: 23, 27. — T31-E1.

Binye-ráta-erdő lásd **Parlagisasos-erdő**

Binye-rátasi-kút 2023: *Binye-rátasi-kút*. — Egykori gémeskút a település határának délnyugati részén a Binye-ráta területén, a Varjas-erdőtől délre. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. A kút ma már nem működik, de az elnevezést ismerik. — ÉGy. — T31-E1.

Birkajárás lásd **Juhjárás**

Bíró-dűlő 1. 1988: *Bírou-düllő, Bírou-düllőbe* | *A Bírou Zsiga tanyája vót rajta*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Szeg területén, Lászlóházától nyugatra, a Bíró-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 16, FKNT. — T11-G3.

Bíró-dűlő 2. 1988: *Bíró-dűlő*. — Földterület a település határának északkeleti részén a Görög-tanya területén, a Duka-erdőnél. Helyét

pontosabban nem tudjuk meghatározni. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. Az elnevezés utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 16, FKNT.

Bíró-tanya 2023: *Bírou-tanya*, 1988: *Bírou-tanyák*, 1941: *Bíró-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg területén, Lászlóházától nyugatra, a Bíró-dűlő mellett. Ma már nincs meg, műveletlen terület van a helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. **Bíró-tanyák** néven is említik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 16, MaKF. — T11-G3.

Bíró-tanyák lásd **Bíró-tanya**

Birs-kocsma 2023: *Birs-kocsma*. — Egykori kocsma a belterület déli részén a Nádudvari utcán. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, élelmiszerbolt van a helyén. — ÉGy. — T40-D4.

Bocskai köz 2023: *Bocskai köz*, 1978: *Bocskai köz*, 1964: *Bocskai köz*, 1942: *Bocskayköz*, 1906: *Bocskai köz*. — Rövid kis keresztutca a belterület középső részén a városközpontban, a Bocskai utcát és a Petőfi utcát köti össze. Nevének utótagjaként a *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 16, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 11. — T40-D4.

Bocskai utca 2023: *Bocskai utca*, 1978: *Bocskai utca*, *Közép utca*, *Haraszi utca*, 1964: *Bocskai utca*, *Közép utca*, 1942: *Bocskay [utca]*, *Haraszthy [utca]*, 1906: *Bocskay utca*, 1872: *közep utca*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Nádudvari utcát köti

össze a Bethlen utcával. Folytatása kelet felé az Árpád utca. Korábban az elhelyezkedése miatt (ahogyan az Árpád utcát is) **Közép utca**-nak, az utcában élő egyik lakos (talán a település jegyzője) után pedig **Haraszti utca**-nak is nevezték. A *Közép utca* megnevezés bizonyára a Bocskai és az Árpád utcák teljes hosszára vonatkozhatott, a magyarázatát lásd az Árpád utca szócikkében. Hivatalos neve *Bocskai utca*. Vö. Bocskai köz. — ÉGy., OLÁH 1964: 62, 63, SZEIFERT 1978: 16, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 11, 15. — T40-D3D4.

Bodor-kút 1988: *Bodor-kút*, 1942: *Bodor [kút]*. — Egykori kút a település határában, helyét pontosabban nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 17, VARGA 1942: 18.

Boglárka utca 2023: *Boglárka ucca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert délkeleti csücskében, a Deák Ferenc utcát és a Zöldfa utcát köti össze. A név előtagja bizonyára növénynév, ahogyan ezt a motivációt több környékbeli utca nevében is láthatjuk (pl. Akác köz, Zöldfa utca, Viola utca). Hivatalos név. — ÉGy. — T41-G3.

Bokor-tanya lásd **Kenyeres Tóth-tanya**

Bolyai János utca 2023: *Bóujaji János ucca*, 1978: *Bólyai János utca*. — Utca a település belterületének északnyugati részén az Újtelepen, párhuzamos a Kodály Zoltán utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 16. — T40-D1D2.

Bordás József tanyája 1988: *Bordás József tanyája*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Kis-Hort területén, a Csegei út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 17. — T20-D1.

Bordás köz 2023: *Bordás köz*, 1978: *Bordás köz*, 1942: *Bordásköz*, 1906: *Bordás köz*. — Rövid kis keresztutca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, az Árpád utcát köti össze a Kígyó utcával. Nevét az itt lakó Bordás családról kapta. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévből 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 16, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 11. — T41-F4.

Borjúkút 1988: *Bornyú-kút*, *Bornyúkútho*, 1978: *Bornyukut*, 1964: *Borjukút*, *Csordakut*, 1942:

Borju[kút], *Csorda[kút]*, 1935: *Borjús-kút*, *Csordakút*, 1934: *Borjú[kút]*, *Csorda[kút]*, 1784: *Csorda kut*. — Egykori csordaitató kút a település határának déli részén a Keleti-főcsatorna és a Szoboszlai út találkozásánál, a kertségekkel szemben. **Borjúskút** és **Csordakút** néven is szerepel a forrásokban. A *Csordakút* névváltozata már a 18. század második felétől adatható, de a *Borjúkút* névforma régiségét is egyértelműen jelzi a PESTY FRIGYES helynévtárában feltűnő és a közelbe lokalizálható Borjúkúti-dűlő neve. Ma már nem ismert elnevezések. Vö. Sőreföldek. — FEKETÉNÉ 1988: 18, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 25, 52, 53, SZEIFERT 1978: 33, T16.T.260, VARGA 1942: 18. — T32-A2.

Borjúkúti-dűlő 1864: *Bornyú kúti dűllő*. — Szántófield a település határának déli részén a Szoboszlai úttól és a kertségektől északra, a Keleti-főcsatorna mellett, az egykori Borjúkút körül. — PESTY 1864/38: 52a. — T32-B2.

Borjúskút lásd **Borjúkút**

Boros-fok lásd **Boros-gát**

Boros foka lásd **Boros-gát**

Boros-fok hídja 1988: *Borosfok hígyya*, 1978: *Borosfokhidja*, [1810]: *Borosfok Hidja*, 1792: *Borosfok hidja*, 1787: *Borosfok hidja*, 1787: *Borosfok hidgya*, [1785]: *Borosfok Hidja*, [1760]: *Boros fok Hidja*. — Híd a település határának délnyugati részén a Nyírő-rét és a Kőudvar között, a Külső-Magdolnaéri-csatornán (térképi források alapján a Kadarcs régi medrén) vezet át. Nevének előtagjaként a ma Nagyhegyeshez tartozó Boros-fok helynév szerepel; vö. pl. 1750: *Boros fok*, 1785: *Boros fok*, [1820]: *Borosfok*. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 18, SZEIFERT 1978: 34, T1.S.70.100, T1.S.70.110, T1.S.70.114, T1.S.70.115, T1.S.70.117, T9.DvT.224, T9.DvT.447, T9.DvT.407, T9.SzmT.9. — T31-F3.

Boros földje 1988: *Borosföggye*, *Borosföggyi-be*, *Boros rétye*, *Boros rétyire*, 1978: *Borosföldje*, *Borosrétye*, 1964: *Boros földje*, 1942: *Borosföldje*. — Kaszáló a település határának délnyugati nyugati részén, pontos helyét nem ismerjük. Feltehetőleg a Boros-gát környékén lehetett. Nevét a szakmunkák egy *Boros* nevű bérlővel hozzák összefüggésbe. **Boros rétye** néven is szerepelt. Ma már egyik elnevezést

sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 18, 19, OLÁH 1964: 44, SZEIFERT 1978: 34, VARGA 1942: 27.

Boros-gát 2023: *Borozs-gát*, 1988: *Boros gát*, 1978: *Borosgát*, *Borosfoka*, 1964: *Borosgát*, 1942: *Boros [gát]*, 1934: *Boros [gát]*, *Boros [fok]*, 1841: *Boros fok*, [1817]: *Boros Fok*, 1787: *Boros fok*, 1785: *Boros fok*, 1785: *Boros Fok*, 1784: *Boros Fok*, 1782: *Boros Fok*, [1750]: *Boros Fok*, [18. sz.]: *Boros fok*. — Védőgát és út a település határának nyugati részén a vasút mellett, a Magdolna-éren. Az Újvárost Hortobágygal összekötő földút halad át rajta. Állítólag a Magdolna-ér kiöntésétől védte a belterületet. Nevének változása az objektum változását is tükrözi. Legkorábbi, **Boros-fok**, **Boros foka** névváltozatainak utótagja arra utal, hogy egykor itt egy *fok* volt, azaz egy 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál'. Ennek a helyén épült meg a Külső-Magdolnaéri-csatorna, s mellette a védőgát, erre utal a *Boros-gát* elnevezés, amelynek *gát* utótagja 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' vagy 'közlekedés céljára készített töltés' jelentésben szerepel. Ma már csak a *Boros-gát* névváltozatot ismerik. Vö. Boros-híd. — ÉGY., FEKETÉNÉ 1988: 19, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 34, T1.S.24.8, T1.S.70.72/1-8, T1.S.70.106, T9.DvT.9, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.SzmT.8, T16.T.260, T21.TK.1969, VARGA 1942: 35. — T21-E5.

Boros-híd 1941: *Boros híd*, 1934: *Boros híd*. — Egykori fahíd a település határának nyugati részén a Boros-gátnál, a Magdolna-éren vezet át. A *Boros-fok* nevű patak folyt itt korábban (ennek a helyén épült meg a Külső-Magdolna-

éri-csatorna), erre utal az elnevezés előtagja. — MaKF., T9.K.53. — T20-D5.

Boros rétje lásd **Boros földje**

Boros-zug lásd **Nagy-Dankó**

Borza-dűlő 1988: *Borza düllő*, *Borza düllőbe*. — Földterület a település határának északkeleti részén a Görög-tanya területén, közel a böszörményi határhoz, a Borza-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznév. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 19, FKNT. — T22-D1.

Borza-gödör 1988: *Borza-gödör*. — Mélyen fekvő nádas terület a település határának északkeleti részén közel a böszörményi határhoz, a Borza-dűlő és a Borza-tanya mellett. Nevének utótagjaként a *gödör* 'nagyobb természetes vagy mesterséges mélyedés a talajban' földrajzi köznév szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 19, FKNT. — T22-D1.

Borza-tanya 1988: *Borza-tanya*. — Egykori tanya a település határának északkeleti részén a Görög-tanya területén, közel a böszörményi határhoz. Borza Lajos tulajdonában volt, róla kapta a nevét. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. Vö. Borza-dűlő, Borza-gödör. — FEKETÉNÉ 1988: 19. — T22-D1.

Bossányi-porció lásd **Szentpéteri-föld**

Bossányi-rész lásd **Szentpéteri-föld**

Böszörményi gát 1988: *Böszörményi gát*, 1978: *Böszörményi gát*, 1964: *Böszörményigát*, 1942: *Böszörményi [gát]*. — Egykori kisebb út a település határának északi részén, mely Hortról indult, és a Híres-háton át vezetett a szomszédos Hajdúböszörménybe. Ma már nincs meg, és a pontos helyét sem tudjuk meghatározni. FEKETE JÁNOSNÉ azonosnak mondja a Tirimpasi úttal. Nevének utótagjaként a *gát* földrajzi köznév '(köves)út' jelentésben szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 20, FKNT., OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 35, VARGA 1942: 35.

Böszörményi-határdűlő 1988: *Böszörményi-határdűlő*, *Böszörményi-határdűlőre*, 1978: *Böszörményi határdűlő*. — Szántóföld a település határának északkeleti részén a Nagy-lapostól keletre. A szántók a hajdúböszörményi határig nyúlnak. Nevének utótagjában a *határdűlő* 'a falu határszélénél levő dűlő' földrajzi köznév

Boros-gát

Fotó: Harangi Mária

szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 20, FKNT., SZEIFERT 1978: 35. — T13-F4.

Böszörményi híd 2023: *Böszörményi híd*. — Híd a Keleti-főcsatornán a település határának keleti-középső részén, Jenőházától északra. A Böszörményi út vezet át rajta. — ÉGy. — T22-B3.

Böszörményi sor 1978: *Böszörményi sor*, *Hajnal sor*, 1964: *Böszörményi sor*, *Hajnal sor*, 1942: *Böszörményi sor*, *Hajnalsor*, 1906: *Böszörményi sor*. — Utca a belterület északkeleti részén, a Bánlak külső házsorát foglalja magába a Böszörményi út nyugati oldalán. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. *Hajnal sor*-nak is nevezték. Ez utóbbi elnevezést bizonyára az motiválta, hogy ezt a részt érték először a keletről felkelő nap sugarai. Ma már egyik nevet sem ismerik. Vö. Böszörményi út 1. — FKNT., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 16, 32, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 11, 15. — T41-F3.

Böszörményi út 1. 2023: *Böszörményi út*, 1988: *Böszörményi út* | *Hatöles út vót. Böszörményi fele*. 1978: *Böszörményi út*, 1964: *Böszörményi út*, 1942: *Böszörményi [út]*, 1906: *Böszörményi utca*, 1872: *Böszörményi utcza*, 1858: *Böszörményi út*, 1841: *Böszörményi út*. — Széles út a település északkeleti részén. A belterületről, a települést átszelő vasúttól indulva halad északkelet felé, a külterületen a Virágoskúti-csatornát elhagyva keleti irányba fordul, és vezet tovább a szomszédos Hajdúböszörménybe. Térképes forrásokon a Bánlak szélső utcájaként szerepeltetve *Böszörményi utca* névváltozata is adathozható. Az egy szakaszon mellette nyugatra húzódó szélső házsort *Böszörményi sor*-nak nevezték. Hivatalos neve *Böszörményi út*. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 20, MKFT., OLÁH 1964: 67, SZEIFERT 1978: 16, 35, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 17. — T41-E3F3.

Böszörményi út 2. 1750: *Böszörményi út* Alias *Lopó út*. — Egykori út a település határának északi részén, a Csegei útból a Hortobágy folyón átkelve válik ki, majd északkeleti irányba haladva a Farkasordító területén lépi át a határt Böszörmény felé. Ma már a nyomvonala sem azonosítható. *Lopó út*-nak is nevezték, a névadás indítékát nem ismerjük. — T1.S.70.100.

Böszörményi utca lásd **Böszörményi út 1.**

Brassó lásd **Brassó-ér**, **Brassó-zug**

Brassó-ér 2023: *Brassóu-ér*; 1988: *Baraksou-ér* | *Pallagráta vígibe fojócska, most nádas*. 1978: *Brassóér*; 1942: *Brassó ér*, 1941: *Brassó-ér*; 1934: *Brassó ér* (népiesen *Baraksa*), *Brassó [Baraksó]*, 1906: *Baraksó*, 1886: *Brassó*, 1883: *Brasso ér*, 1872: *Baraksó*, 1872: *Baraksó*, 1850: *Baraksó ér*, 1841: *Baraksó*. — Vízfolyás, amely Zeleméren ered, a Keleti-főcsatorna alatt is át-bújtatták, és attól nyugatra ömlik a Kadarcsba. Egy szakaszon a település határának északkeleti részén halad át. Hajdan bővebb vizű volt, ma változó a vízmennyisége. Nevének előtagja megegyezik a *Baraksó* ~ *Brassó* területnévvel, utótagja pedig a 'széles medrű időszakos patak, amelyet árvíz vagy talajvíz táplál, illetve a mellette elterülő vízenyős, mocsaras terület' jelentésű *ér* földrajzi köznévv. Az első adatai *Baraksó* formában mutatják, ez a változat a terület nevében ma is használatos, emellett hosszú időn keresztül adathozható *Baraksó-ér*, alkalmilag pedig *Brassó* változatban is. Balmazújváros névrendszerében a nyilvánvalóan azonos etimológiai előzményű területnév és víznév hangalakilag ma elkülönül: a víz nevéként a *Brassó*-forma, a terület nevéként pedig a *Baraksó* forma használatos, az itt húzódó zug elnevezése szintén a *Brassó* hangalakot mutatja. Vö. Brassó-zug. Lásd Brassó-ér (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 12, FKNT., GÖNCZY, HKFT., Kat., KOLLONICH 1934: 7, 9, MaKF., SZEIFERT 1978: 35, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 38. — T13-G4.

Brassó-zug 2023: *Brassóu*, 1988: *Baraksou zug*, *Baraksou zugba*, 1978: *Baraksózug*, 1906: *Baraksó zúg*, 1872: *Baraksó Zug*, 1872: *Baraksó-zug*, 1841: *Baraksó zug*. — A Brassó-ér egy kanyarulata által körülvevett földterület a település határának északkeleti csücskében. Nagyobb része Hajdúböszörmény területéhez tartozik. Nevének előtagjában a víz neve, utótagjaként pedig a *zug* 'a folyó kanyarulatában levő száraz terület' földrajzi köznévv szerepel. Röviden *Brassó*-nak is mondják. Korábban *Baraksó-zug* névváltozatban volt használatos, előtagja tehát a víz nevének változásához igazodott. Vö. Baraksó 1. Lásd Brassói-zug (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 13, Kat., SZEIFERT 1978:

31, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969. — T13-G4.

Budai Nagy Antal utca 2023: *Budaji Nagy Antal ucca*, 1978: *Budai Nagy Antal utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert északi csücskében, a Damjanich utca folytatása a Hímes utca felé. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 17. — T41-G2.

Buglyó-dűlő 1988: *Bugjou-düllőjü*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Szeg területén, a Hortobágy kanyarulatában, a Buglyó-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 21, FKNT. — T11-F3.

Buglyó-tanya 2023: *Bugjou-tanya*, 1988: *Bugjou-tanya*, *Bugjou-tanyáho*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg területén, a Hortobágy kanyarulatában. Ma leelő, egy részét beültették cserjékkel. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Buglyó-dűlő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 21. — T11-F3.

Bundi zug lásd **Jókai köz**

Cigány-erdő lásd **Nagy-háti-erdő**

Cigány-kút 1784: *Czigány kút*. — Egykori kút a település határának déli részén a Magdolna alacsonyabban fekvő területén. A névadás indítékát nem ismerjük, talán tulajdonosáról kapta a nevét. Esetleg azonos az Alj-kúttal. Vö. Cigánykút útja. — T16.T.260. — T31-F2.

Cigánykút útja 1784: *Czigány kút úttya*. — Egykori út a település határának déli részén a Magdolna területén. A Cigány-kút mellett vezetett, erről kapta a nevét. — T16.T.260. — T31-F2.

Cigányliget lásd **Cigánytelep**

Cigánytelep 2023: *Cigánytelep ~ Cigányliget*. — Néhány utcát magába foglaló településrész a belterület déli szélén a Kiskút utcától délre. **Cigányliget** néven is ismerik. Az itt élő vályogvető cigányok után kapta a nevét. Vö. Gödrök alja, Cigli. — ÉGy. — T21-G5.

Cigli 2023: *Cigli*, 1988: *Cigli | Ojan nagy esőü vót, hogy a Ciglibe megált a víz. Cikli, Cikli-düllőjü, Cikli-düllőjübe*, 1978: *Cigli*. — Mélyebben fekvő terület, korábbi elhagyott földbánya a település határának délnyugati részén a Magdolna területén, közel a belterülethez. Nevét

a helybeliek a *Cigányliget* név rövidített alakjaként magyarázzák (a közeli Cigánytelep egyik névváltozata a *Cigányliget*). Elképzelhető az is, hogy valamikor kosárfonásra alkalmas fűzfa volt itt, és a fűzfa nyelvjárás *cigle*, *cigli* megjelölése szerepel a helynévben (noha ezt a tájszót a magyar nyelvterület ezen részéről a tájszótárak nem adatolják). A *Cikli* alakváltozat alapján valószínűbb azonban, hogy a *cikli* 'szántóföld ék alakban végződő sarka, csücske' földrajzi köznévből alakult. Korábban **Cigli-dűlő**-nek is nevezték. E névváltozat utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 21, 22, FKNT., SZEIFERT 1978: 35, ÚMTsz. — T21-G5.

Cigli-dűlő lásd **Cigli**

Cipó gát 1988: *Cipógát*, 1978: *Cipógát*, 1964: *Cipógát*, 1942: *Cipó [gát]*, 1934: *Cipó [gát]*. — Egykori út a település határának déli részén a Nagy-Sziken, a Szoboszlai úttól keletre, amely a Szőlőskertbe vezető útként is funkcionált. A hagyomány szerint 1863-ban a nagy szárazság miatti inséges időkben építtette a községi előjáróság, és az újvárosi gátépítők munkabére naponta egy cipó volt. Innen ered az elnevezés. A név utótagjaként a *gát* '(köves)út; közlekedés céljára létesített töltés' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 22, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 35, VARGA 1942: 35. — T32-A1.

Cuca 2023: *Cuca ~ Cúccasi-düllőjü*, 1988: *Cuca, Csucsapuszta, Cuccosi rísz, Cuccosi ríszbe | Hasítási fasor mellett hosszú csík, maszek tanyák vótak rajta*. 1982: *Cuca*, 1978: *Cucca*, 1964: *Cuca*, 1942: *Cuca*, 1934: *Cuca dűlő, Cuca*, 1929: *Cucza, Czuczapuszta*, 1926: *Cuca*, 1909: *Cuca, Cucán, Cucában, Csucsapuszta*, 1883: *Czucza*, 1864: *Czúcza* ... *düllő*, 1858: *Czucza*, 1850–1851: *Cúca*, 1850: *Czucza*, [1820]: *Czúcza*, 1811: *Debreczeni Czucza*, 1750: *Czúzza Telek*, 1411: p. seu pr. *Zucha* in Saboch C-us, 1311/1323: t. *Zuza* prope eccl-m Hegyes. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-föld területén, átnyúlik a debreceni és a nagyhegyesi határba. **Cucasi-dűlő** néven is ismerik. E név utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része'

Cuca

Fotó: Harangi Mária

jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Korábban **Cuca-pusztá**, **Cuca-telek**, **Cucasi-rész**, illetve **Debreceni-Cuca** névváltozatokkal is feltűnik a forrásokban. A **Csucsá**, **Csucsá-pusztá** formák tévesen lejegyzett alakok lehetnek. A **Cuca** helynév elpusztult középkori település emlékét őrzi. **Cuca** föld, majd birtok (mint Debrecen tartozéka) a 14. század elejétől a 15. század elejéig adathozható az oklevelekben, a 15. század elején már pusztá. A középkori **Cuca** birtok neve személynévből keletkezett, ilyen személynévet az Árpád-kori oklevelekből is tudunk adathozni; vö. 1213/1550: **Cuca** szn., 1219/1229: **Cucha**, **Zucha** szn. A **cúca** 'valaminek a határát jelző kis halom, dombocská' jelentésű földrajzi köznévvvel nemigen hozható kapcsolatba. Vö. **Cuca-völgy**. — A. 1: 236, AOkl. 3: 166, 7: 661, ÁSz., ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 22, FKnt., FNESz., HKFT., KOLLONICH 1934: 4, 5, MKFT., NÉMETH 2023: 86, OLÁH 1964: 17, 44, PESTY 1864/38: 52a, RÉVÉSZ 1850–1851: 512, SZEIFERT 1978: 36, T1.S.70.100, T9.DvT.447, VARGA 1909: 36, 37, 42, 1942: 5, 27, Z. 6: 147, ZOLTAI 1926a: 59. — T32-C2D2, T33-E2.

Cuca-pusztá lásd **Cuca**

Cucasi-dűlő lásd **Cuca**

Cucasi-rész lásd **Cuca**

Cuca-telek lásd **Cuca**

Cuca-völgy 1988: **Cuca-völgy**, 1934: **Cuca-völgy**, **Cucavölgy**. — Vizenyős, szikes terület a település határának délkeleti részén, a Telek-földhöz tartozó **Cuca** területén. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 23, KOLLONICH 1934: 4, 8, 9. — T33-E2.

Czeglédi-tanya 1941: **Czeglédi-tny. [tanya]**, 1934: **Czeglédi-tny. [tanya]**. — Egykori tanya a település határának déli részén a Kertész-zugtól

délre, a Kadarcsi-tó mellett. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF., T9.K.53. — T31-F3.

Csegei nagyút lásd **Veres Péter utca**

Csegei országút lásd **Csegei út**

Csegei út 2023: **Csegeji út**, 1988: **Csegeji út**, 1978: **Csegei ut**, 1964: **Csegei út**, 1942: **Csegei út**, **Csegei [út]**, 1864: **Csegei ország úttól**, 1841: **Csegei út**, [1817]: **Csegei út**, 1750: **Csegei út**. — Út a település határának északnyugati részén, a belterületi Daru-Csegei utca, majd a Csegei útfél folytatásaként tart a Karinkóig nyugat, majd északnyugat felé Tiszacsege irányába. Neve a 18. századtól folyamatosan adathozható, és **Csegei országút** formában is előfordul. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 24, OLÁH 1964: 63, 67, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 36, T1.S.70.100, T9.DvT.391, T21.TK.1969, VARGA 1942: 11, 17. — T10-D4.

Csegei utca lásd **Veres Péter utca**

Csegei útfél 2023: **Csegeji útfél**. — Út a település határának északnyugati részén. A Csegei útnak a belterülethez közel eső, a Kadarcs folyóig vezető szakasza. Az elnevezés utótagjaként az **útfél** földrajzi köznévi funkcióban 'rövidebb útszakasz' vagy esetleg 'út melléke az ott húzódó házsorral' jelentéssel szerepel. — ÉGy. — T21-G4.

Cselei-tanya 2023: **Cseleji-tanya**. — Tanya a település határának északnyugati részén a Szeg területén, Lászlóházától nyugatra. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-G3.

Csendőrök földje 1988: **Csendőrök föggye**, **Csendőrök föggvire**, 1978: **Csendőrök földje**. — Szántó föld a település határának északkeleti részén, közel a belterülethez, a Böszörményi út és a Régi Nánási út elágazásánál. Egykor a csendőrök használták, erre utal az elnevezése. Ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 24, SZEIFERT 1978: 36. — T22-B3.

Csengő utca 2023: **Csengőj ucca**. — Utca a belterület déli részén a Cigánytelepen, a Bercsényi utcát köti össze a Hársfa utcával a keleti végüknél. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D4D5.

Cserepes 1988: **Cserepes** | **Legelőj és némi szántó**. 1882: **Cserepes**. — Földterület a település határának északnyugati részén a Darassától délnyugatra. A Hortobágyhoz tartozó Cserepes egy része átnyúlik Balmazújváros határába. Ma

már nem ismert név. Vö. Cserepes-ér, Cserepes–Papéri-csatorna, Cserepesi-erdő. — FEKETÉNÉ 1988: 24, Hnt. — T19-E2F2.

Cserepes-ér 1992: *Cserepes-ér*; 1988: *Cserepes-ér*; 1850: *Cserepes ér*; 1841: *Cserepes ér*; 1750: *Cserepes ér*. — Kisebb vízfolyás a település határának északnyugati részén a Cserepes területén. A Cserepes–Papéri-csatornába (régbben Pap-ér nevű vízfolyásba) folyik. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Ma már nem ismert név. Lásd Cserepes-ér (Tiszacsege). — FEKETÉNÉ 1988: 24, T0.26.5.1, T1.S.70.100, T21.TK.1969. — T19-E2.

Cserepesi-erdő 1988: *Cserepesi-erdőj*. — Erdő a település határának északnyugati részén a Cserepes területén. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 24. — T19-F2.

Cserepes–Papéri-csatorna 1992: *Cserepes-Papéri-csat[orna]*, 1981: *Cserepes-Papéri-csatorna*. — Mesterséges csatorna a település határának északnyugati részén a Cserepes területén, a Cserepes-ér és a Pap-ér mellett. Egy szakaszán azonos a medre a Pap-érével. Lásd Cserepes–Papéri-csatorna (Hortobágy, Tiszacsege). — MoFnT. 2/9, T0.26.5.1. — T19-E2.

Cserépvető lásd **Daru-téglá**

Csige-kút 1. 1988: *Csige-kút*, 1981: *Csige-kút*, 1934: *Csige k[út]*. — Egykori kút a település határának délnyugati csücskében a Szálka területén, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra. Tulajdonosáról kapta a nevét. FEKETÉNÉ azonosnak mondja az Éder-kúttal, de a térképi források alapján az inkább a Sós-kút másik megnevezése lehet. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 24, MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T30-B2.

Csige-kút 2. 2023: *Csige-kút*, 1978: *Csige-kút*, 1964: *Csige-kút*, 1942: *Csige [kút]*, 1934: *Csige [kút]*. — Egykori fúrott kút a belterület délnyugati részén a Kiskállótól északra, a Bethlen és a Bercsényi utcák találkozásánál. Nevét a források szerint onnan kapta, hogy egy *Csige* nevű ember háza előtt állt. Ma is megvan. — ÉGy., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 36, VARGA 1942: 18. — T40-C4.

Csík lásd **Csík-gát**

Csík-gát 1988: *Csik gát*, 1978: *Csik-gát*, 1942: *Csik*, 1934: *Csik [gát]*, 1865: *Csík-gát*, 1786: *Csik Gát*, 1786: *Csik gát*, 1785: *Csik gát*, 1782:

Csik Gát. — Egykori gát a település határának középső-nyugati részén a Pápa-laponyagtól délre, az Ásott-Kadarcs mellett. Nevét onnan kapta, hogy a folyóban sok csík úszkált. Egy forrás **Csík** néven említi. A *Csik-gát* elnevezés utótagjaként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' jelentésű földrajzi köznévvé szerepel. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 25, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 37, T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, VARGA 1942: 35. — T21-F3.

Csikó lásd **Csikókert**

Csikókarám 2023: *Csikókarám*. — Kaszáló a település határának északi részén a Kis-Bakóctól délnyugatra, a Pap-réttől északnyugatra. Egykori funkciója magyarázza a nevét. — ÉGy. — T12-B5.

Csikókert 2023: *Csikókert*, 1978: *Csikókert*, 1964: *Csikókert | 100 évvel ezelőtt a földesúr csikóit nevelték itt*. 1942: *Csikó*, 1934: *Csikó kert*, 1841: *Csikós Kert*. — Városrész a belterület északkeleti részén a Bánlak északkeleti csücskében, a Böszörményi sor, a Bartók Béla utca, az Újkert sor és a Gábor Áron utca határolja. Valamikor a földesúr csikóit nevelték itt, erre utal az elnevezés, amely a *csikókert* 'csikók legeltetésére használt, természetes vagy mesterséges úton körülzárt legelő' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Forrásokban **Csikó** és **Csikóskert** néven is szerepel. — ÉGy., FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 51, SZEIFERT 1978: 36, T21.TK.1969, VARGA 1942: 22. — T22-A4.

Csikókert utca 2023: *Csikókert ucca*. — Zsákutca a belterület északkeleti részén a Csikókert területén, a Gábor Áron utcából nyílik. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-F2.

Csikóskert lásd **Csikókert**

Csikóskút [2000]: *Csikós-kút*, 1992: *Csikóskút*, 1988: *Csikóskút*, *Csikóskútho*, 1981: *Csikóskút*. — Egykori itatókút a település határának északnyugati részén a Darassa szélén, a Posta-háttól nyugatra. Lovak itatására szolgált. Neve a *csikóskút* 'csikók itatására szolgáló kút a legelőn' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 25, FKNT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T10-B5.

Csipke-dűlő 1988: *Csipke-düllői, Csipkés | Telekföd vigibe, cifra szegijű föld.* — Cikcakkos szegélyű szántóföld a település határának déli részén a Bánom-kert mellett keletre. Alakjáról kapta a nevét. **Csipkés** néven is említik. A *Csipke-dűlő* névváltozat utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévszerepel. Ma már nem ismert elnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 22, FKnt. — T32-B2.

Csipkés lásd **Csipke-dűlő**

Csirkés Imi kútja lásd **Csirkés Imre-kút**

Csirkés Imre-kút 2023: *Csirkéjs Imre-kút ~ Csirkéjs Imi kúttya.* — Itatókút a település határának déli részén a Magdolna területén, a Csürhekúti-lapason. Tulajdonosáról kapta a nevét. **Csirkés Imi kútja** névváltozatban is ismert. — ÉGy. — T31-G1.

Csóka-föld 1988: *Csoukaföd, Csoukafödre, 1978: Csókaföld.* — Szántóföld a település határának déli részén a Kadarcsi-tótól keletre. Nevét feltehetően tulajdonosáról kapta. *Csóka* családnevűek ma is élnek a településen. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 25, SZEIFERT 1978: 67. — T31-G3.

Csóka-lapos 2023: *Csóyka-lapos, 1988: Csouka-laposs.* — Mélyebb fekvésű terület a település határának déli részén a Kaparástól délre, a Csóka-földön. Nevét feltehetően tulajdonosáról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévszerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 25, FKnt. — T31-G3.

Csóka-laposi-erdő 2023: *Csóyka-laposi-erdő ~ Kaparás-erdő, 1988: Kaparási-erdő.* — Erdő a település határának déli részén a Kaparás melletti Csóka-lapason. **Kaparás-erdő, Kaparási-erdő** néven is ismerik. Mindegyik névváltozat az erdő elhelyezkedésére utal. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 65. — T31-G3.

Csokonai utca 2023: *Csokonaji ucca ~ Natycsűr ucca, 1978: Csokonai utca, Nagycsűr utca, 1964: Nagycsűr utca | Betelepítése előtt a földesúr nagy csűrjei állottak itt. 1942: Nagycsűr [utca], 1906: Nagycsűr utca.* — Utca a belterület déli-középső részén a Nagycsűr területén, a Bethlen utcát köti össze a Rózsa közzel. Elhelyezkedése alapján és az egykor itt álló gabonacsűrökre

utalva **Nagycsűr utca**-nak is nevezik: ez az elnevezése a 20. század elejéig vezethető vissza. Hivatalos neve *Csokonai utca.* — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 17, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13. — T40-D3.

Csónakázótó 2023: *Csónakázótó.* — Egykori csónakázótó, ma játszótér és pihenőpark a belterület keleti-középső részén az Újvilág településrész és a vasút között. Ma már nem lehet benne csónakázni. — ÉGy. — T22-B5.

Csordagát 1988: *Csorda gát, 1978: Csordagát, 1964: Csordagát, 1942: Csorda[gát].* — Kisebb út a település határának délnyugati részén a Magdolna területén. A csordajárás útvonalát képezte. Nevének utótagjaként a *gát* földrajzi köznévszerepel '(köves)út' jelentésben szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 25, FKnt., OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 37, VARGA 1942: 35. — T31-F1.

Csordakút 1. 1988: *Csorda-kút | Eredetileg gémeskút vót, belefűrtak, hogy bírja a vizet. 1939: Csordalegelő kut, 1929: Csorda-kút, 1782: Csorda Kút.* — Egykori csordaitató kút a település határának délnyugati részén a Karinkó területén, a Vásári úttól északra. **Csordalegelő-kút** formában is említik. — FEKETÉNÉ 1988: 26, T1.S.24.8. — T21-E5.

Csordakút 2. lásd **Borjúkút**

Csordalegelő-kút lásd **Csordakút 1.**

Csödöristálló 1941: *Csödöristálló, 1934: Csödöristálló.* — Egykori istálló a település határának nyugati részén a Karinkó területén, a Méneskút közelében. Ma is állattartó telep működik itt, a *Csödöristálló* nevet azonban már nem használják. — MaKf., T9.K.53. — T21-F4.

Csörgősmalom utca 1942: *Csörgősmalom [utca].* — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kígyó utca keleti vége. VARGA ANTAL szerint az 1846-ban még új csörgősmalomról nevezték így az utca ezen szakaszát. A *csörgő-* vagy *csörgősmalom* megnevezés a malom szitaszerkezetére utalhat. — BALÁZS 1990: 186, VARGA 1942: 15. — T41-F5.

Csősház 2023: *Csősház.* — Épület a belterület keleti részén az Újvilág városrészen, a Belső sor legutolsó háza. Temetőcsősház volt, ma lakóház. — ÉGy. — T22-B5.

Csucsá lásd **Cuca**

Csucsá-pusztá lásd **Cuca**

Csurgó-fok 1988: *Csurgou-fok*, 1978: *Csurgó-fok*, 1964: *Csurgófok*, 1942: *Csurgófok*. — Kiseb vízfolyás volt a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Polgári úttól nyugatra. Előtagja a *csurog* ige folyamatos melléknévi igenévi származéka, és a víz folyásának jellegére utalhatott. Az utótagként álló *fok* földrajzi köznévv 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésben szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 26, FKNT., OLÁH 1964: 72, SZEIFERT 1978: 37, VARGA 1942: 38. — T10-C4.

Csurgó-gát 1988: *Csurgou gát*. — Egykori gát a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Csurgó-foknál. Nevének utótagjaként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 26, FKNT. — T10-C4.

Csűr 1978: *Csür*, 1964: *Csür*, 1942: *Csür*, 1797: *Csürjének* kőfalait, 1786: *Csür*, 1785: *Csür*, 1785: *Csür*, 1782: *Csür*. — Városrész a belterület délnyugati részén a Kadarctól keletre, a Felsővégen. Egykor a település földesurának gabonacsűrjei álltak itt: egy 18. századi térképen a *Csür* név még magukat az építményeket jelölte. Ezek maradványai az 1960-as–70-es években a Kis- és Nagycsűr utcákon még megvoltak. Ma már városrész neveként sem ismerik, de a *Kiscsűr*, *Kiscsűr utca*, illetve a *Nagycsűr* nevekben fennmaradt. — OLÁH 1964: 68, SZEIFERT 1978: 10, T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, VARGA 1942: 7, 1985: 169. — T40-C4.

Csürhegát 1988: *Csürhe gát*, 1978: *Csürhegát*, 1964: *Csürhegát*, 1942: *Csürhe[gát]*, 1934: *Csürhe[gát]*. — Egykori út a település határának déli részén, közel a belterülethez, a Nagy-Szik keleti felén. Helyét pontosabban nem ismerjük. Nevét bizonyára onnan kapta, hogy a csürhe itt járt ki a legelőre. Az elnevezés utótagjaként a *gát* '(köves)út' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Kondagát. — FEKETÉNÉ 1988: 27, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 26, SZEIFERT 1978: 37, VARGA 1942: 35.

Csürhekút 1. 1978: *Csürhekut*. — Egykori itatókút a belterület déli-középső részén a Cso-

konai utca és a Bethlen utca találkozásánál, a Víztorony mellett. Bizonyára a disznók itatására szolgált hajdan. Ma már nincs meg, és az nevét sem ismerik. — SZEIFERT 1978: 38. — T40-D3.

Csürhekút 2. lásd **Alsó-Csürhekút**

Csürhekúti-lapos 2023: *Csürhekúti-lapos*. — Alacsonyabb fekvésű földterület a település határának déli részén a Magdolnán, közel a belterülethez. Itt található az Alsó- és Felső-Csürhekút. Nevét ezekről, a csürhe itatására szolgáló kútról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FKNT. — T31-G1.

Csürhelegelő 2023: *Csürhelegelőü*. — Legelő a település határának északi részén a belterület közvetlen szomszédságában, a belőle kihalított és beépített Újtelep mellett keletre. Nevéhez a *csürhelegelő* összetett földrajzi köznévv szolgált alapul. — ÉGy. — T21-G3.

Csürhenyomás 1988: *Csürhe-nyomás*, 1978: *Csürhenyomás*. — Legelő a település határának keleti részén Jenőházán, a Böszörményi út déli oldalán. A helytörténeti források szerint ide járt a Jenőházán lakó kommenciós cselédek sertése, az ún. cselédcsürhe. A név alapjául a *csürhenyomás* '(csürhe)legelő' jelentésű összetett földrajzi köznévv szolgált. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 27, FKNT., SZEIFERT 1978: 37. — T22-C3.

Csűr sor 1978: *Csürsor*, 1964: *Csűr sor*, 1872: *Csűr utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Csűr területén, a Bethlen utca északi vége. Nevének utótagjaként a *sor* 'házor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Egy 19. századi térkép alapján régebben **Csűr utca** névváltozata is volt. Ma már nem használt elnevezés. — FKNT., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 16, T9.SzmK.16/1–110. — T40-D3.

Csűr utca lásd **Csűr sor**

Dalmi 2023: *Dalmi*, *Dalmiba*, 1988: *Dalmiföld*, *Méjkuti ráta*, *Rokkantak föggye*, 1981: *Dalmi*, 1978: *Dalmi föld*, *Mélykuti ráta*, 1964: *Dalmy*, *Dalmy föld*, 1944: *Dalmiföld*, 1942: *Dalmy*, *Mélykuti ráta*, 1934: *Dalmi földje*, *mélykúti ráta*, 1883: *Dalmy föggye*, 1883: *Dalmi*. — Földterület a település határának keleti részén Andránházá-

tól keletre, a Telek-földtől északra a Debreceni út mellett. Tulajdonosáról, bérlőjéről (egy vélemények szerint Dalmy Károly ügyvédrel, vagy egy *Dalmi* nevű jószágigazgatóról) kapta a 19. század vége óta adatható nevét. A ma használatos *Dalmi* mellett korábban **Dalmi-föld** és **Dalmi földje** névváltozatokban is előfordult. **Mély-kúti-ráta** nevét az magyarázza, hogy itt található a Mély-kút. E névforma utótagjaként a *ráta* 'egy rész a (szétosztott) földterületből' földrajzi köznévi szerepel. Az első világháború után a földet a hadirokkantak között osztották szét, ezért alkalmilag **Rokkantak földjé**-nek is nevezték. Ma csak a *Dalmi* névváltozatot ismerik. Vö. *Dalmi bejáró*, *Dalmi-hasítás*, *Dalmi-tanya*. — ÉGY., FEKETÉNÉ 1988: 27, 28, FKNT., Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 45, 55, SZEIFERT 1978: 38, 61, VARGA 1942: 27, 32. — T23-E5.

Dalmi bejáró 1988: *Dalmi bejáró*. — Vasúti sorompó nélküli átjáró a település határának keleti részén. A *Dalmi* területére vezet, jelenleg is használják, nevét azonban ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 28. — T32-D1.

Dalmi-föld lásd **Dalmi**

Dalmi földje lásd **Dalmi**

Dalmi-hasítás lásd **Hasítás**

Dalmi-tanya 1888: *Dalmi-tanya*, 1886: *Dalmy t[anya]*, 1883: *Dalmy tanya*, 1872: *Dalmi tanya*, 1858: *Dalmy tanya*, é. n.: *Dalmy tanya*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a *Dalmi* északi területén, az Andrásrázi-majortól keletre. Tulajdonosáról kapta a nevét (vö. *Dalmi*). Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén. — FEKETÉNÉ 1988: 28, GÖNCZY, HKFT., Kat., MKFT., T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110. — T23-E5.

Damjanich utca 2023: *Damjanics ucca*, 1978: *Damjanich utca*, *Szigetkert IV. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, párhuzamos a Bem József utcával. Elhelyezkedése alapján korábban **Szigetkert Negyedik utcá**-nak is nevezték; ennek névadási hátteréhez vö. Szigetkert Első utca. Hivatalos neve *Damjanich utca*. — ÉGY., SZEIFERT 1978: 17. — T41-F3G3.

Dankó lásd **Dankó-lapos**

Dankó-fenek 1988: *Dankou fenek*, 1978: *Dankófenek*, 1964: *Dankófenek*, 1942: *Dankó fenek*, 1934: *Dankó-fenek*, *Dankófenekje*, [1817]: *Dankó Fenek*, 1792: *Dankó fenek*, 1787: *Dankó Feneke*, 1785: *Dankó Fenek*, 1762: *Dankó Feneke*, [1760]: *Dankó fenek*, 1750: *dankó fenek*, 1750: *Danko Feneke*, 1748: *Danko-feneke*. — Alacsonyan fekvő, vízjárta terület a település határának nyugati részén a Dankó-lapos mellett. Hortobágy község területére is átnyúlik. **Dankó fenek** névváltozatban is előfordult. Nevének utótagjaként a *fenek* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' földrajzi köznévi szerepel. A nagy múltú visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. Vö. *Dankó*. Lásd *Dankó-fenek* (Hortobágy). — FEKETÉNÉ 1988: 29, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 60, SZEIFERT 1978: 38, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, VARGA 1942: 23. — T20-D4.

Dankó fenek lásd **Dankó-fenek**

Dankó foka 1988: *Dankou foka*, 1978: *Dankó-foka*, [1750]: *Dankó Foka*. — Kisebb vízfolyás a település határának nyugati részén a (Dankónak is mondott) Dankó-laposon. Nevének előtagja az elhelyezkedésére utal, utótagjaként pedig a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi birtokos személyjeles alakja szerepel. A nagy múltú visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 29, FKNT., SZEIFERT 1978: 38, T9.DvT.9. — T20-D5.

Dankó-lapos 2023: *Dankou-lapos*, 1988: *Dankou* | *Kaszáltunk a Dankouba*. 1978: *Dankó*, 1956: *Donkó*, 1850–1851: *Dankó*. — Alacsonyan fekvő földterület, legelő a település határának nyugati részén a Kadarcs–Karácsnyfoki-csatorna és a Magdolna-ér között, a Karinkótól nyugatra. Átnyúlik Hortobágy település határába. Részei a Kis- és Nagy-Dankó. Korábban az egyrészes **Dankó** elnevezés volt használatban, ma inkább *Dankó-lapos*-nak mondják. A kétrészes névforma utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyan fekvő, többnyire vízenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Noha az elnevezés adatoltsága a 19. század közepéig megy vissza, a belőle alakult névbokor egyik-másik

tagjának (vö. Dankó foka, Dankó-fenek) több évszázados történeti múltja a *Dankó* névnek legalább a 18. század közepéig visszanyúló meglétét is bizonyítja. Személynévi névadóját tehát szintén ebben az időben kell keresnünk. OLÁH MARGIT szerint Dankó Lukács a 17. század második felében volt itt haszonbérelő, ám ezt a források konkrét adatokkal nem támasztják alá. A *Dankó* családnév azonban (ahogyan ma is) régebben is használatos lehetett a településen. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 28, FKNT., Hnt., OLÁH 1964: 60, RÉVÉSZ 1850–1851: 513, SZEIFERT 1978: 38. — T20-D4.

Darassa 2023: *Darassa, Darassán ~ Darassa-puszta ~ Daraksa*, [2000]: *Darassa*, 1992: *Darassa*, 1988: *Daraksa*, 1985: *Darassa*, 1981: *Darassa*, 1978: *Darassa*, 1967: *Darassa*, 1964: *Darassa*, 1956: *Darassa*, 1944: *Darassa*, 1942: *Drassa, Daraksa*, 1941: *Darassa*, 1934: *Darassa*, 1934: *Drassa, Daraksa*, 1933: *Darassa*, 1930: *Darassa*, 1926: *Darassa*, 1907: *Darassa*, 1906: *Darassa*, 1902: *Darassa*, 1900: *Darassa*, 1898: *Darassa pusztá*, 1883: *Drassa*, 1883: *Darassa*, 1872: *Daraksa, Darassa*, 1872: *Darassa*, 1864: *Darassa* | *Székes legelő, a hortobágytól nyugatnak – csege polgár és Debreczeni határ között – újvárosi határnak leg szélsőbb része. Nevezetéről semmi tudomás.* 1852: *Daraksa*, 1850–1851: *Daraksa*, 1850: *Daragsa*, 1841: *Darassa*, [1817]: *Darassa P[usztá]*, 1797: *Daraksa*, 1794: *Daraksa dűlő*, 1792: *Darassa*, 1780: *Darassa*, 1779: *Praed. Daraksa*, 1762: *Darassa*, 1750: *Daraksai pusztá*, 1750: *Terrenum Darassa*. — Nagy kiterjedésű határrész, legelő a település határának északnyugati részén, a Cse-

gei út két oldalán. Átnyúlik Tiszacsege területére is. *Darassa-puszta* névváltozata is használatos. Történeti forrásokban pedig *Darassa-dűlő* és *Darassai-puszta* néven is említik. A Csegei úttól északra fekvő része a Gazdagok Darassája, az úttól délre pedig a Kopasz-Darassa helyezkedik el. Részei még a Nagy-Darassa és a Zsidó-Darassa. A *Darassa* név által jelölt terület nagysága és a nevet tartalmazó névbokor gazdagsága alapján egykor itt fekvő és a középkor folyamán eltűnt településre gondolhatunk: ilyenből több is volt Balmazújváros területén. KOLLONICH DEZSŐ szerint a tatárjáráskor pusztulhatott el, és nevét idetelepedett johannitáktól kapta, feltevését azonban forrásokkal nem támasztja alá. Egyes helytörténeti munkák azt a lehetőséget vetik fel, hogy a hely az itt lakott Johannita-rendi német nyelvű papoktól *Strasse* 'út mellett álló' jelentésű nevet kapott, és ez őrződött meg a *Darassa* elnevezésben. Ezt a felvetést azonban nyelvészeti érvek nem támogatják. A név etimológiája bizonytalan. Talán személynévből alakult, és birtoklásra utalhatott. A középkori forrásokból ismerünk *Draksa* (1242>1393>1416) és *Drassa* (1193 k.) személynévi adatokat is, amelyekből a helynév történeti adatai között szereplő *Drassa* és *Daraksa* formák szabályos hangváltozásokkal megmagyarázhatók. Vö. Darassai-erdő, Darassai múzeum, Darassa-tanya. Lásd Darassa (Tiszacsege). — ÁSz., ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 29, HKFT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, 10, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 17, PESTY 1864/38: 52a, RÉVÉSZ 1850–1851: 513, SZEIFERT 1978: 39, T.HNP2000, T0.26.5.1, T1.S.70.100, T1.S.70.117, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–

Darassa

Fotó: Harangi Mária

117, T1.S.79.384/1, T9.DvT.391, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.2, T10.FM.40, T10.FM.41, T10.FM.93, T10.FM.109, T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 5, 27, 1984: 162, 1985: 162, 167, 172. — T10-B4, C5.

Darassa-dűlő lásd **Darassa**

Darassa-erdő lásd **Darassai-erdő**

Darassai-erdő 2023: *Darassaji-erdőü*, 1988: *Darassai-erdő | Tamaricska is vót, ety semijen erdőü*. Azon a vaksziken semijen erdőü se maratt, inkább bozout a most. Tőtyfát is telepítettek most. 1978: *Darassai erdő*, 1964: *Darassai-erdő*, *Darassaerdő*, 1942: *Darassai [erdő]*. — Erdő a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Csegei út mellett délre. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Mellette van a Zsidó-Darassa és a Darassai múzeum. Korábban **Darassa-erdő** névváltozatát is ismerjük. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 29, OLÁH 1964: 23, SZEIFERT 1978: 39, VARGA 1942: 25. — T10-C4.

Darassai iskola lásd **Darassai múzeum**

Darassai múzeum 2023: *Darassaji múzeum ~ Múzeum ~ Darassaji iskola ~ Őjrház ~ Esz Mounár-tanya*, 1988: *Darassai iskola*. — Épület a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Darassai-erdőtől északra. Az épületnek az évszázadok folyamán sokféle szerep jutott, amit a névváltozatai mindmáig jeleznek. Egykor tanya volt, amit a hajdúböszörményi Sz. Molnár család használt, erről kapta az **Sz. Molnár-tanya** nevét. Az épületben működött kórház, majd tanyasi iskola is, az utóbbira utal a **Darassai iskola** elnevezése. Múzeumként 2001-ig működött, ekkor volt benne az utolsó

Darassai múzeum Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

kiállítás, aztán a múzeum anyagát Hortobágyra költöztették. Erre az egykori szerepre utalnak a *Darassai múzeum*, illetve a **Múzeum** névváltozatai. Aztán a természetvédelmi őrszolgálati lakásaként funkcionált: az **Őrház** névváltozat ennek az emlékét őrzi. Ma egy erdész lakik benne. Vö. Radácsi-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 30. — T10-C4.

Darassai-puszta lásd **Darassa**

Darassa-puszta lásd **Darassa**

Darassa-tanya 2023: *Darassa-tanya ~ Hodáj*, 1930: *Darassa tn. [tanya]*, 1900: *Darassa tn. [tanya]*, 1886: *Darassa t[tanya]*, 1883: *Darassa tn. [tanya]*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Csegei úttól északra. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. A **Hodály** névváltozata a Polgári út melletti szürkemarhatelepet jelöli, ami korábban juhtelep volt. — ÉGy., GÖNCZY, HKFT., T9.K.67, T21.TK.1655. — T10-D4.

Daru 2023: *Daru, Daruba, darusi*, 1988: *Daru*, 1981: *Daru*, 1978: *Daru*, 1964: *Daru, Daru I–IX.*, 1942: *Daru, Daru I–IX*, 1941: *Daru*, 1934: *Daru*, 1906: *Daru*, 1900: *Daru*, 1891: *Daru*, 1888: *Daru*, 1872: *Daru*, 1850–1851: *Daru*. — Településrész a belterület délnyugati részén a Kadarctól nyugatra, a Karinkótól keletre. A 20. század elején kezdték beépíteni, azelőtt külterület volt, rajta a Darui szélmalommal és a Daru csárdával. Nevét a helybeliek a *daru* mádnévvel hozzák kapcsolatba, mivel rengeteg daru van a határban. A helytörténeti munkák szerint a csárda neve vonódott át a falurészre, s valójában a csárda nevének van köze a Hortobágy nevezetes vonuló madarához, a daruhoz, pontosabban annak színéhez. Az itt nyitott utcák számára utalva a településrész *Daru I–IX.* megnevezéssel is szerepel a forrásokban. Megszervezése kezdetén az északabbra fekvő I–VI. utcáját *Darutelep*-nek, a délebbre fekvő részét *Karinkótelep*-nek nevezték el, a Karinkó határ részhez való közelsége miatt. Vö. Daru-Csegei utca, Daru-csordakút, Daru-dűlő, Daru-Karinkó, Daru-legelő-kút, Daru-major, Darusi iskola, Daru-tégla, Daruújtelep. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 29, Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 68, 63, RÉVÉSZ 1850–1851: 513, SZEIFERT 1978: 10, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.K.53,

T16.T.144, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 7, 12. — T21-G4.

Daru csapszék lásd Daru csárda

Daru csárda 2023: *Daru csárda ~ Géimes kocsmá ~ Géimes*, 1978: *Daru csárda, Darucsárda*, 1964: *Daru kocsmá*, 1794: Educillum [Kocsmá] *Daru*, 1794: *Daru* nevű *csapszék, Daru csapszékét*. — Egykori csárda a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Daru-Csegei utca és a Hortobágyi út kereszteződésében, a Kadarcs partján. Az első említése a 18. század végéről való, ekkor azt írják róla, hogy nyerstéglából készült fallal volt körülveve, és az épületet náddal fedték. Nevét a daruéhoz hasonló szürke színéről kapta. **Daru csapszék** és **Daru kocsmá** néven is szerepelt. Több hortobágyi csárdához hasonlóan ezt is lebombázták, de a nevének ma is használják, és annak a városrésznek a *Daru* neve is őrzi, ahol egykor a csárda állt. A helyén, a régi Daru csárdának az utódjaként ma a **Géimes kocsmá**, más néven **Géimes** működik. Ezek a névváltozatok a helybeliek szerint arra utalnak, hogy a kocsmáépület előtt valamikor egy gémeskút volt (vö. 1988: *Géimes-kút*). Ugyanakkor a névben szereplő *gém* vízimadár révén a *daru* madárnévre is asszociálnak, így egy jelentésmezőbe tartozó elnevezéseként is tekinthetők. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 44, OLÁH 1964: 68, SZEIFERT 1978: 10, 39, VARGA 1984: 163, 1985: 164, 168. — T40-C3.

Daru-Csegei út lásd Daru-Csegei utca

Daru-Csegei utca 2023: *Daru-Csegeji út ~ Daru-Csegeji ucca*, 1978: *Daru Csegei utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Kadarcstól nyugatra. A Daru északi részén a vasúttal párhuzamosan halad, majd azt keresztezve előbb Csegei útfélként, a külterületen pedig Csegei útként megy tovább Tiszacsege irányába. A helybeliek inkább **Daru-Csegei út**-nak mondják. Hivatalos neve *Daru-Csegei utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 17. — T40-C3D3.

Daru-csordakút 2023: *Daru-csordakút*, [2000]: *Daru-csordakút*, 1992: *Daru-csordakút*, 1988: *Daru-csordakút*, 1981: *Daru-csordakút*, 1934: *Darucsorda k[út]*. — Itatókút a település határának nyugati részén a Karinkótól nyugatra, a Nyári-járás északi szélén. A szarvasmarhák itatására szolgált, s a Daru határrészhez való

viszonylagos közelsége alapján kaphatta a nevét. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 30, MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1, T9.K.53. — T20-D5.

Daru-dűlő 1988: *Daru-düllő, Daru düllőbe, Téglavetőü-düllőü*. — Egykori agyaggödör és környéke a település határának nyugati részén a Daru-Karinkó területén, a Csegei út és a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna találkozásánál. Régen vályogot vetettek itt, erre utal a **Téglavető-dűlő** névváltozata. Az elnevezések utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú rész' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már egyik nevet sem ismerik. Vö. Daru. — FEKETÉNÉ 1988: 31, 132, FKNT. — T21-F3.

Daru Első utca lásd Karikás utca

Daru Harmadik utca lásd Fazekas Mihály utca

Daru Hatodik utca lásd Kölcsey Ferenc utca

Daru Hetedik utca lásd Dobó István utca

Darui szélmalom 1942: *darui szélmalom*. — Egykori szélmalom a belterület délnyugati részén a Daru területén állt. VARGA ANTAL szerint a Hortobágyi út északi végén lehetett. Vö. Szélmalomi-kút. — VARGA 1942: 21.

Daru-Karikó 2023: *Daru-Karikó*, [2000]: *Daru-Karikó*, 1988: *Daru-Karikó*, 1978: *Darukarikó*, 1964: *Darukarikó*, 1942: *Darukarikó*, 1934: *Darukarikó*, 1933: *Darukarikó*. — Földterület, szántó és legelő a település határának nyugati részén, a Karinkónak a keleti, a Daruhoz közel eső területe. Nevét elhelyezkedése alapján kapta: a karinkói legelőből lett kihalású ez a rész a 20. század elején. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 31, Hnt., OLÁH 1964: 45, SZEIFERT 1978: 11, 38, T.HNP2000, T9.K.53, VARGA 1942: 27. — T21-F3.

Daru-Karikó

Fotó: Harangi Mária

Daru kocsmá lásd Daru csárda

Daru-legelő-kút 1988: *Daru-legelő-kút*, 1939: *Daru-legelő-kút*. — Egykori fűrott kút a település határának nyugati részén a Nyári-járástól északra, a Daru-csordakút közelében. Nevét az elhelyezkedéséről kapta. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Daru. — FEKÉTÉNÉ 1988: 31. — T20-D5.

Daru-major 1930: *Dorn* [ɔ: *Doru*] *tn. [tanya]*, 1900: *Dorn* [ɔ: *Doru*] *tn. [tanya]*, 1883: *Doru tn. [tanya]*, 1841: *Daru Major*, 1786: *Major*, 1785: *Major*, 1782: *Major*. — Egykori gazdasági és állattartó telep a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Daru-Csegei utca és a Hortobágyi út között. Neve csak térképi forrásokból adatolható, s utótagjaként a ’mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó (korábban uradalmi, illetve termelőszövetkezeti) birtokkal, gyakran lakóhellyel’ jelentésű *major* földrajzi köznévvon mellett a *tanya* is használatos, ugyanis **Daru-tanya** néven is említik. Mindkét név a major elhelyezkedésére utal. A 18. században több térképes forrás egyszerűen **Major** néven tünteti fel. — FKNT., HKFT., T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.K.67, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T21.TK.1655, T21.TK.1969. — T21-G4.

Daru Második utca lásd **Mikszáth Kálmán utca**

Daru Negyedik utca lásd **Kazinczy Ferenc utca**

Daru Nyolcadik utca lásd **Szilágyi Erzsébet utca**

Daru Ötödik utca lásd **Maróthy György utca**

Darusi iskola 2023: *Darusi iskola ~ Kettes iskola*. — Iskolaépület a belterület délnyugati részén a Daru keleti szélén, a Hortobágyi úton. Hivatalos neve *Bocskai István Általános Iskola*. A gyakrabban használatos *Darusi iskola* elnevezést az elhelyezkedése alapján kapta. Ez volt korábban a **Kettes iskola**. Vö. Hármaskola. — ÉGy. — T40-C3.

Daru-tanya lásd **Daru-major**

Daru-tégla 2023: *Daru-tégla ~ Téglaeigető*, 1978: *Daru-tégla*, 1930: *Téglagyár*, 1900: *Tégla*, 1872: *téglaeigető*, 1841: *Cserép Vető*. — Egykori téglaeigető a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi út és a Kadarcs között. A Semsey családé volt. 1945 után parcellázták fel a területet, és osztották ki házhelyeknek. Egykori funkciójára a régebbi **Téglagyár**, a még

archaikusabb (és történetileg is a legkorábbról adatolható) **Cserépvető**, illetve a ma és régebben egyaránt használatos **Téglaeigető** utal. Alkalmilag **Tégla** változatban is feltűnik. A szokatlan szerkezetű *Daru-tégla* névforma pedig emellett az elhelyezkedését is jelzi. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 11, T9.K.67, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, T21.TK.1969. — T40-C4.

Darutelep 1964: *Darutelep*. — Településrész a belterület északnyugati részén a Daru területén. A Daru (I–IX. utcák) kialakításakor az északabbra fekvő I–VI. utcákat nevezték *Darutelep*-nek, a délebbre fekvő utcákat pedig *Karinkótelep*-nek. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 63. — T21-G4.

Daruújtelep 1964: *Daru újtelep*. — A Daru legújabb beépített része a belterület délnyugati szélén. Talán a Karinkó utcának és a Vasvirág utcának a megnevezésére használhatták. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 68. — T21-F4.

Darvas József utca lásd **Kuruc utca**

Deák Ferenc utca 2023: *Deák Ferenc ucca*, 1978: *Deák Ferenc utca, Szigetkert VII. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert délkeleti csücskében, a Vasút sortól a Virágoskúti-csatornáig húzódik, a Szemere Klára utca és a Zöldfa utca között. Elhelyezkedése alapján régebben **Szigetkert Hetedik utca**-nak is nevezték; a névadás módjához vö. Szigetkert Első utca. Hivatalos neve *Deák Ferenc utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 17. — T41-G3.

Debreceni-Cuca lásd **Cuca**

Debreceni Hortobágy útja lásd **Vásári út**

Debreceni híd 2023: *Debreceni híd*. — Híd a Keleti-főcsatornán a település határának keleti

Debreceni híd

Fotó: Harangi Mária

részén a Vitéz-telek mellett. A Debreceni út vezet át rajta. — ÉGy. — T22-B5.

Debreceni országút lásd **Debreceni út**

Debreceni sor 2023: *Debreceni sor*; 1988: *Fűzfás gát*, 1978: *Debreceni sor*; *Fűzfás gát*, 1964: *Debreceni sor*; *Fűzfás gát*, 1942: *Debreceni sor*; *Fűzfás gát*, 1934: *Fűzfás [gát]*. — Utca a belterület keleti-középső részén az Újvilág területén. A Debreceni utca keleti nyúlványaként, annak északi oldalán épített ház sor. Nevének utótagja a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv. Korábban az előtte sűrűn nőtt fűzfákról **Fűzfás gát**-nak is hívták. Ez utóbbi névváltozat utótagjaként a *gát* '(köves)út' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Folytatása kelet felé haladva a Külső sor. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 43, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 17, VARGA 1942: 12, 15. — T41-G4.

Debreceni út 2023: *Debreceni út ~ Nagy ucca* | „A Nagy uccán végestelenül végig, minden kis ablagbam virág nyílik, minden kis ablagba kettő-három, csak az enyém hervatt el a nyáron.” [Népdal], 1988: *Debreceni út*, 1978: *Debreceni út*, *Nagy utca*, 1964: *Debreceni út*, 1942: *Debreceni [út]*, *Nagy [utca]*, 1864: *Debreceni út*, *Debreceni ország út*, [1817]: *Debreceni út*, [1785]: *Debreceni Ország Út*, 1750: *Debreceni út*. — A Keleti-főcsatornán a Debreceni hídon átvetető út, amely a belterületi Debreceni utca folytatásaként halad András házában keresztül végig a település határának délkeleti részén Debrecen irányába. **Debreceni országút**-ként is adatható. Széles volta miatt **Nagy utcá**-nak is nevezik. Vö. Debreceni utca. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 31, OLÁH 1964: 67, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 39, 17, T1.S.70.96, T9.DvT.391, T9.SzmT.9, VARGA 1942: 16, 17. — T32-D1.

Debreceni utca 2023: *Debreceni ucca ~ Éső ucca*, 1978: *Debreceni utca*, *I. utca*, 1964: *Debreceni utca*, 1942: *Debreceni [utca]*, *Első [utca]*, 1906: *Debreceni utca*. — Utca a belterület középső részén, a városközpontból, a Kossuth tértől indulva halad a Veres Péter utca folytatásaként az Újvilág városrészig. Ott a Debreceni sorban, majd a belterületet elhagyva a Debreceni útban folytatódik. **Első utcá**-nak is nevezik, mivel ez a belterület legforgalmasabb utcája. Ez az elnevezés a Batthyány utca **Második utca** névváltozatával áll összefüggésben. Hivatalos

neve *Debreceni utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 17, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12, 15. — T41-G4.

Déli báb utca 2023: *Délibáb ucca*. — Két rövid kis utca a belterület délkeleti részén a Németsz falu délkeleti csücskében. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-F5.

Deli-kút 1978: *Deli kút*, 1964: *Deli- v[agy] Dobikut*, 1942: *Deli [kút]*, *Dobi [kút]*. — Egykori fűrt kút a belterület déli részén a Nádudvari és a Rákóczi utca sarkán. Nevét onnan kapta, hogy egy *Deli* nevű ember háza előtt állt. A házat aztán egy *Dobi* nevű lakos vette meg, s a kút neve ezzel egyidejűleg **Dobi-kút**-ként is használatos lett. A kút ma már nincs meg, és az egykori elnevezéseit sem ismerik. — OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 39, VARGA 1942: 18, 19. — T40-D4.

Déli sor 2023: *Déli sor*; 1978: *Déli sor*. — Utca a település belterületének északnyugati részén, a Bolyai János utcából nyílik, és párhuzamos a Sarkadi Imre utcával. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. A *déli* jelzője csak az Újtelep városrészen belül érthető, ugyanis jóval északra húzódik, mint az Északi sor. Hivatalos név. Vö. Keleti sor, Nyugati sor. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 17. — T40-C2D2.

Dely Mátyás utca 2023: *Deli Mátyás ucca*, 1978: *Latinka Sándor utca*. — A Böszörményi utat a Bartók Béla utcával összekötő keresztutca a település belterületének északkeleti részén. 2013 óta hívják így hivatalosan, korábban **Latinka Sándor utca** volt a hivatalos neve. Dely Mátyás (1830–1918) a Hortobágy legendás híru állatorvosa, 1888-tól Polgár község helyhatósági állatorvosa volt. Az utca korábbi névadója pedig az a Latinka Sándor (1886–1919), aki előbb a Magyar Szociáldemokrata Pártnak volt a tagja, majd az öszirozás forradalom után a Földmunkások és Kisgazdák Országos szövetségének szervező titkára. Az ő kezdeményezésére hozott létre a Kaposvári Munkástanács 1919 februárjában a kisajátított Esterházy-birtokon termelőszövetkezetet. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 21. — T41-F2.

Derítő 1992: *Derítő*. — Szennyvíz-ülepítő a település határának délnyugati részén a belte-

rület közelében, a Cigánytelep és a Bethlen utca között. — T0.26.5.1. — T21-G5.

Désán-kút lásd Désán kútja

Désán kútja 1988: *Désán kúttya*, 1978: *Désán kut*, 1964: *Désánkut*, 1942: *Désán [kút]*, 1934: *Désán [kút]*. — Egykori ásott kút a település határának északi részén a Malátom területén. Helyét pontosabban nem ismerjük. A helytörténeti források szerint Malátomot a 17. században egy nánási nemes, Désán István, későbbi hajdúkapitány (1698–1702 között) bérelte. Az ekkor itt ásott kút ezért kapta a *Désán kútja* nevet, aminek *Désán-kút* variánsa is előfordult. — FEKETÉNÉ 1988: 32, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 53, RADICS 1980, SZEIFERT 1978: 39, VARGA 1942: 19.

Deszkaút [2000]: *Deszka-kút*, 1992: *Deszka-kút*, 1988: *Deszka-kút*. — Kút a település határának északnyugati részén a Darassán, a Posta-háttól kissé délkeletre. A névben a *deszka-kút* ’fával, deszkával bélelt kút’ földrajzi köznévről rejlik. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 32, FKNT., T.HNP2000, T0.26.5.1. — T10-C5.

Diófás lásd Nagy-háti-erdő

Disznó-Kadarcs 1988: *Disznó-Kadarcs*. — Vízfolyás a település határának középső részén, közel a belterülethez; a Virágoskúti-csatornától délre, az Erdős-sziget és az Új-kert közötti Kadarcs meder. Ide járt a községi csürhe az Újvilág és a Bánlak falurészekről, innen ered a neve. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 32. — T21-G3.

Disznós-kút 1988: *Disznous-kút*, *Disznous-kútho*, 1978: *Disznós kut*, 1964: *Disznóskut*, *Disznóskút*, 1942: *Disznós [kút]*. — Egykori itatókút a település határának déli részén közel a belterülethez, a Szoboszlai út és a Magdolna-ér között, a Hegedüs-kúttól délre. A konda itatására szolgált. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 32, OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 40, VARGA 1942: 19. — T31-H1.

Dobi-dűlő lásd Dobi-föld

Dobi-erdő 2023: *Dobi-erdő* ~ *Tölgyes*, 1988: *Dobi-erdő* | *Dobi Ferenc nevű vót itt a vákán-csos 1942-46 köszt*. — Tölgyerdő a település határának északi részén Rollaháza területén, a Szeg-Híresháti-csatorna mellett. A név előtagja arra utal, hogy az erdőt telepítő és gondó-

zó (vákán-csos) Dobi Ferenc lakott itt, az erdő melletti tanyáján. Az épület ma már nincs meg, elbontották. *Tölgyes* néven is ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 33. — T12-A4.

Dobi-föld 2023: *Dobi-föld*, 1988: *Dobi-dűllő*. — Legelő, rajta tanyákkal a település határának északnyugati részén a Szegettől nyugatra, a Hortobágy kanyarulatában. Ma már egy részét beültették cserjékkel. Tulajdonosáról kapta a nevét. Korábban *Dobi-dűlő* néven szerepelt, melynek utótagja a *dűlő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú rész’ jelentésű földrajzi köznévről. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 32, FKNT. — T10-D3.

Dobi-gát 1988: *Dobi gát*, 1978: *Dobi gát*, 1964: *Dobigát*, 1942: *Dobi [gát]*, 1934: *Dobi [gát]*, 1888: *Dobi Gát*, 1841: *Dobi gát*. — Gát a település határának északi részén Visnyó és Malátom között, a Kadarcs folyó mellett. A helyi hagyomány szerint egy *Dobi* nevű ember volt a terület haszonbérője, róla kapta a gát a nevét. Az utótagként álló *gát* földrajzi köznévről a ’víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés’ jelentésben szerepel. A 19. század közepétől adatolható, nagy múltú elnevezést ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 32, 33, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 26, SZEIFERT 1978: 40, T21.TK.1969, VARGA 1942: 35. — T21-G2.

Dobi István tanyája 2023: *Dobi István tanyája*, 1988: *Új hodáj*, *Juhász-féle hodáj*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Dobi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. Korábban az itt lévő építményekre utaló *Új hodály* és *Juhász-féle hodály* névváltozata is használatos volt. Vö. Dobi-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 61. — T11-E4.

Dobi-kút lásd Deli-kút

Dobi Sándor-tanya 2023: *Dobi Sándor-tanya* ~ *Németi-tanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Dobi-földön. *Németi-tanya* néven is említik. Mindkét elnevezés a tanya tulajdonosára utal. Vö. Dobi-tanya. — ÉGy. — T11-E4.

Dobi-tanya 1988: *Dobi-tanya*, 1941: *Dobi-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Dobi-földön. Ma már nincs meg, műveletlen terület van a helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Esetleg azonos lehet

valamelyik, ma ugyancsak a Dobi-földön lévő, Dobi nevű tulajdonosokról elnevezett tanyával. Vö. Dobi István tanyája, Dobi Sándor-tanya. — FEKETÉNÉ 1988: 33, MaKF. — T10-D4.

Dobi utca lásd **Bercsényi utca**

Dobó István utca 2023: *Dobóu István ucca*, 1978: *Dobó István utca, Daru VII. utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Karinkótelepen, párhuzamos a Kölcsey Ferenc utcával. Régebben **Daru Hetedik utcá**-nak is nevezték, mert a Darutelep hat utcája után ez volt az első utca, amit beépítettek. Hivatalos neve *Dobó István utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 17. — T40-B3.

Dobszai-szer 1988: *Újfalusy-szer*, 1978: *Dobszai szer*, *Ujfalusi szer*, 1964: *Dobszay szer* v[agy] *Ujfalusi szer*, 1958: *Újfalusi-szer*, 1942: *Dobszay szer*, *Ujfalusyszer*. — Földterület a település határában, helyét pontosabban nem ismerjük. A helytörténeti munkák szerint a 17. században egy böszörményi ember, bizonyos Dobszai (Dobszay) András vette zálogba Újvárosnak a Nyári Miklósrá eső részét. Halála után veje, a szintén böszörményi Újfalusi (Újfalusy) Zsigmond kezére került. Neve a *Dobszai-szer* mellett *Újfalusi-szer* változatban is szerepel. Mindkét elnevezés tehát a tulajdonosra, használatra utal. A nevek utótagjaként a 'határrész' jelentésű *szer* földrajzi köznévvé áll. Ma már nem ismert elnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 33, FKNT., OLÁH 1964: 45, SZEIFERT 1978: 40, 75, VARGA 1942: 27, 34, 1958: 101.

Dóka-tanya 1992: *Dóka-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Darassa-erdőtől nyugatra. Nevét tulajdonosáról kapta. *Dóka* családnevűek ma is élnek a településen. Ma már nem ismerik a nevet. — T0.26.5.1. — T10-C5.

Dózsa György utca 2023: *Dóuzsa György ucca*, 1978: *Dózsa György utca, Poc utca*, 1906: *Semsey utca*, 1872: *városháza utca*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Kosuth tértől húzódik nyugat felé a Bethlen utcáig. Korábban **Poc utca** néven is szerepelt, de a tőle keletre fekvő Semsey Andor utcának is volt ilyen névváltozata. A név előtagja bizonyára a *poc* 'pocok' tájszó. Egy 1872-es térkép az utcában lévő épületre utalva **Városháza utca**-ként jelzi. A **Semsey utca** névváltozattal egy 20. század eleji

térképen találkozunk, egyértelműen ezt az utcát jelölve. Hivatalos neve *Dózsa György utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, ÚMTsz. — T40-D3.

Duka erdeje lásd **Duka-erdő**

Duka-erdő 1988: *Duka erdeje, Dukosi-erdő | Odajártunk varnyút szedni*. 1978: *Dukasi erdő*, 1964: *Dukaerdő*, 1942: *Duka [erdő]*, 1858: *Duka erdő*. — Egykori erdő a település határának északkeleti részén, a Görög-tanya területén a Hajdúnánási út mellett keletre. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén. A hagyomány szerint egy Duka Péter nevű görög földbérlet telepitette, és róla kapta a nevet. A **Duka erdeje** névváltozat ezt a birtokviszonyt még támogatja is, a **Dukasi-erdő** névforma ugyanakkor inkább egy hajdani *Duka* nevű hely nevéből alakulhatott. A Görög-tanya első adataként a 19. század közepéről *Dukai-tanya* névformával találkozunk. Ezek bizonyosan összefüggenek egymással. Ma már nem ismerik a nevet. — FEKETÉNÉ 1988: 34, MKFT., OLÁH 1964: 24, SZEIFERT 1978: 40, VARGA 1942: 25. — T22-B1.

Dukai-tanya lásd **Görög-tanya**

Dukasi-erdő lásd **Duka-erdő**

Dzsoki-tanya lásd **Koroknai-major**

Ecsedi-tanya 1988: *Ecsedi-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi-középső részén a Böszörményi út és a Régi Nánási út elágazásánál. Az Ecsedi családé volt, erre utal az elnevezés. Ma már nincs meg, és a nevet sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 34. — T22-B3.

Édenkert 1978: *Édenkert*, 1964: *Édenkert*, 1942: *Édenkert*, 1841: *Eden kert*. — Egykori kastélykert a belterület északi-középső részén a Bánlak déli szélén. A források szerint a Semseyek tulajdonában álló kastély (a Semsey-kastély) szépen rendezett kertje volt. — OLÁH 1964: 51, SZEIFERT 1978: 40, T21.TK.1969, VARGA 1942: 22. — T21-H4.

Éder-erdő 1988: *Éder-erdőü*, 1934: *Éder e[rdő]*. — Erdő a település határának déli részén a Magdolna területén, az Epres-erdőtől északra, a Mezőőrház és az Alsó-Csürhekút között. A névadás indítékát nem ismerjük, de feltehetően egykori tulajdonosa nevét őrzi. Talán összefüggésben van a közelben, a határ délnyugati csücskében, a Szálka területén álló egykori Éder-kúttal. — FEKETÉNÉ 1988: 34, T9.K.53. — T31-G1.

Éder-kút 1988: *Éder-kút*, 1934: *Sós k[út]*. — Egykori itatókút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás déli területén, a Nagy-Szálka-halomtól északkeletre. Tulajdonosáról (vagy használójáról) kapta a nevét, FEKETE JÁNOSNÉ alapján egy Éder Ádám nevű gulyásról. Ma már nem ismert elnevezés. Bizonyára ezzel azonos az 1934. évi térképen ugyanitt feltüntetett **Sós-kút**. Ez a név a kút vizének ízére utalhat. Vö. Éder-erdő, illetve Csige-kút 1. — FEKETÉNÉ 1988: 24, 25, 34, T9.K.53. — T31-G1.

Egri-kút lásd **Virágoskút**

Egyes iskola lásd **Bánlakosi iskola**

Egyházféle-Nagy-hát 1988: *Egyházféle-nagy-hát*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, közel a debreceni határhoz. A római katolikus egyház tulajdona volt, erre utal az elnevezése. — FEKETÉNÉ 1988: 35. — T33-G2.

Első-forduló 1934: *I. forduló*, 1888: *I. Forduló*, 1872: *I. Forduló*, 1872: *I Fordulo*, 1872: *I. forduló*, 1858: *Forduló Első*, 1841: *Első Forduló*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Vinnyó területén. Nevének utótagjaként a *forduló* földrajzi köznévi olyan 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésben szerepel. Vö. Forduló, Második-forduló, Harmadik-forduló. — FKNT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MKFT., T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969. — T33-F2.

Első-kút 1988: *Első kút | Első szabad kút. Közel a faluho, a Pizes-erdő vígibe*. 1981: *Első-kút*, 1934: *Első k[út]*. — Egykori kút a település határának déli részén a Magdolna te-

Első-kút

Fotó: Harangi Mária

ületén, az Alsó-Csürhekúttól északra, közel a belterülethez. Ez volt az első szabad kút (azaz bárki által használható kút) a belterület után, erről kapta a nevét. FEKETE JÁNOSNÉ azonosnak tekinti a *Csürhekút*-nak is említett Alsó-Csürhekúttal, de az (más források alapján) valamivel délebbre található. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 27, 35, MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T31-H1.

Első utca lásd **Debreceni utca**

Első világháborús emlékmű 2023: *Ésővilágháborús emlékmű ~ Katona szobor*. — Emlékmű az első világháború hősi halottainak tiszteletére, 1943-ban emelték. A belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth téren áll. Az emlékmű része egy másfélszeres életnagyságú katonaalak, ezért nevezik **Katona szobor**-nak is. — ÉGy. — T41-E3.

Emődiék földje 2023: *Emődiék földje*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Darassán, a Hortobágy folyó kanyarulatánál. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T10-D4.

Eötvös utca lásd **Eötvös József utca**

Eötvös József utca 2023: *Eötvös ucca ~ Bánlak Kilencedik ucca*, 1978: *Eötvös József utca, Bánlak IX. utca*. — Keresztutca a belterület északi részén, az Újkert sor és a Gábor Áron utca között húzódik. **Eötvös utca**-ként is említik. Az elhelyezkedése alapján pedig **Bánlak Kilencedik utcá**-nak is nevezik. Hivatalos neve *Eötvös József utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18. — T41-E1E2.

Epres-erdő 2023: *Epres-erdő*, 1988: *Epres-erdő, Kis-erdő*, 1981: *Kis-erdő*, 1942: *Kis-erdő*, 1934: *Kiserdő*. — Bokros, vadrózsás erdő a település határának déli részén a Magdolna keleti szélén. Selyemhernyó-tenyésztés céljából ültetett eperfák voltak benne, de ma már inkább kőris, tölgy és akác található itt, eperfa alig. Korábban **Kis-erdő** néven is szerepelt. Vö. Epreskert. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 35, 75, KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, VARGA 1942: 25. — T31-G2.

Epreskert 2023: *Epreskert*, 1988: *Epreskert*, 1978: *Epreskert*, 1964: *Epreskert*, 1942: *Epres[kert]*, 1934: *Epres kert*. — Településrész a belterület délnyugati részén. Nevét az itt lévő eperfákról kapta. Vö. Epres-erdő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 35, KOLLONICH 1934: 8, OLÁH

1964: 51, SZEIFERT 1978: 41, VARGA 1942: 22. — T40-C4.

Epreskerti temető 2023: *Epreskerti temetőü*, 1988: *Epreskerti temető*, *Epres temető*, 1978: *Epreskerti temető*, 1942: *Temető*, 1786: *Temető*, 1785: *Temető*, 1785: *Temető*, 1782: *Temető*. — Elhagyott régi temető a belterület délnyugati részén az Epreskertben, a Bethlen utca végénél. **Epres temető** néven is szerepelt, régebben pedig egyszerűen **Temető**-nek nevezték. Az újabb köztemető megnyitása óta már nem temetkeznek ide, de az *Epreskerti temető* elnevezés ma is él a névhasználatban. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 35, SZEIFERT 1978: 29, T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, VARGA 1942: 17. — T21-G5.

Epreskerti temető

Fotó: Harangi Mária

Epres-tanya 1988: *Epres-tanya*. — Egykori tanya a település határának déli-középső részén a Magdolna területén, az Epreskert közelében. Nevét az itt lévő eperfákról kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 36. — T21-G5.

Epres temető lásd **Epreskerti temető**

Erdei Ferenc utca lásd **Fokos utca**

Erdő-dűlő 2023: *Erdőü-düllőü*, 1988: *Erdőü-düllőü*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Nagy-háti-erdő mellett. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 36, FKNT. — T23-F5.

Erdős-sziget 2023: *Erdőüsz-sziget ~ Erdőü-sziget*, 1992: *Erdős-sziget*, 1988: *Erdős sziget*, *Erdő-sziget*, 1981: *Erdős-sziget*, 1978: *Erdős-sziget*, 1973: *Erdős-sziget*, 1967: *Erdős-sziget*, 1964: *Erdőssziget*, 1942: *Erdős sziget*, 1941: *Erdős-sziget*, 1937: *Erdős-sziget*, 1934: *Erdős-sziget*, 1934: *Erdő-sziget*, 1933: *Erdős-sziget*, 1900: *Erdős-sziget*, 1886: *Erdős-sziget*, 1883: *Erdő Sziget*. — Szántóföld a település határának északi-középső részén a Rácok szigetétől délre, az Új-kert mellett nyugatra. A Sziget nyugatabbra fekvő része, amely a Kadarcs kanyarulatában valóban sziget-szerűen helyezkedik el. Bizonyára a rajta lévő erdő szolgált a névéhez alapul; ennek nyomát a „sziget” északi részén húzódó Szigeti-erdő neve őrzi. **Erdő-sziget** néven is szerepel a történeti forrásokban és az élő névhasználatban is. Vö. Erdős-sziget-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 36, GÖNCZY, HKFT., Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 45, SZEIFERT 1978: 13, 41, T0.26.5.1, T9.K.53, T9.K.67, T16.T.144, VARGA 1942: 28. — T21-G3.

Erdős-sziget-tanya 2023: *Erdőüsz-sziget-tanya ~ Rácok szigete tanya*, 1934: *Erdős-szigeti tny. [tanya]*. — Tanya a település határának északi-középső részén az Erdős-sziget területén. A névhasználatban **Rácok szigete tanya** néven is él. Mindkét elnevezés indítékául a tanya elhelyezkedése szolgált. Legkorábban **Erdő-szigeti-tanya**-ként említi egy térképes forrás. Vö. Rácok szigete. — ÉGy., T9.K.53. — T21-F3.

Erdő-sziget lásd **Erdős-sziget**

Erkel Ferenc utca lásd **Szántó Kovács utca**

Érmesek földje lásd **Lesi**

Északi sor 2023: *Éjszaki sor*, 1978: *Északi sor*, 1964: *Északi sor*, 1942: *Északi sor*, 1906: *Északi sor*. — Utca a belterület középső részén, a Bathyány utca és az Árpád utca között, L alakban fut bele az Árpád utcába. Nevét VARGA ANTAL szerint onnan kapta, hogy északra néz a keresztházsora. Az elnevezés utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Hivatalos név. Vö. Déli sor, Keleti sor, Nyugati sor. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 18, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12. — T41-E4.

Eszenyi-dűlő 1988: *Eszenyi-düllőü*, *Eszenyi-föd*. — Szántóföld a település határának északi-középső részén az Erdős-sziget területén, az Esze-

nyi-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dülő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. **Eszenyi-föld** néven is szerepelt. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 36, 37, FKnt. — T21-G3.

Eszenyi-föld lásd **Eszenyi-dülő**

Eszenyi-tanya 1988: *Eszenyi-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi-középső részén az Erdős-sziget területén, az Eszenyi-dülő mellett. Nevét minden bizonnyal tulajdonosáról kapta. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 37. — T21-G3.

Esze Tamás utca 2023: *Esze Tamás ucca ~ Bánlak Nyócadik ucca*, 1978: *Esze Tamás utca, Bánlak VIII. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, párhuzamos az Eötvös József utcával. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Nyolcadik utcá**-nak is nevezik. Hivatalos neve *Esze Tamás utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18. — T40-D2, T41-E2.

Ete lásd **Etelaka**

Etelaka 1988: *Etellaka*, 1978: *Etellaka*, 1964: *Etelaka*, 1942: *Etel laka*, 1934: *Etellaka*, 1909: *Etellaka* | *Egy pusztá ma is Etellakának hivatik*. 1864: *Etellaka*, 1499: pr. *Ethelaka*, 1489: pr. *Ethelaka*. 1423: p. *Ethelaka*, 1413: *Echelaka* [o: *Ethelaka*], [1410]: *Ethelaka*, 1394: *Ethelaka*, 1221/1550: *villa Ethe*. — Szántóföld a település határának keleti részén Jenőháza és András háza között. Elpusztult középkori település emlékét őrzi (1413-ban már pusztá, 1499-ben Korvin János herceg birtokában volt). Zelemér, Hajdúböszörmény és Balmazújváros határvidékén feküdt. LÉVAI BÉLA a Hajdúböszörménybe tartó nagy út mentén, a mai Pallag-ráta és Földház környékére helyezi. Neve az *Ete* személynévből (vö. pl. 1211: *Ete* szn., 1221/1550: *Ethe* szn.) és a *lak* 'falu' földrajzi köznévv birtokos személyjelen alakjából alakult. Legkorábbi adata alapján esetleg **Ete** formában is rekonstruálhatjuk a település egykori nevét. A személynévi előtag a 19. század közepétől *Etel-* formában jelentkezik, ami talán nem független a mondai hagyomány *Etele* személynévtől. A monda szerint ugyanis ezen a tájon állt az 5. században Attila (Etele) hun király fapalotája, és ez szolgált a névadáshoz alapul. Ennek azonban történeti hitele nincs. Ugyancsak a hagyomány szerint innen húzódott

a debreceni földekig az *Etel-völgy* nevű árok, amely egykor Etelakát körülfogta. Lásd Etelaka (Hajdúböszörmény). — ÁSz., FEKETÉNÉ 1988: 37, KOLLONICH 1934: 10, LÉVAI 2003: 32–33, NÉMETH 2023: 126, OLÁH 1964: 17, PESTY 1864/38: 49b, RÉVÉSZ 1859, SZEIFERT 1978: 41, VARGA 1909: 30, 31, 1942: 6, VR. 265, Zs. 1: 3574, 4: 1211, 10: 1355. — T22-C4.

Etelaka lásd **Etelaka**

Etel-völgy 1988: *Etel-völgy*, 1934: *Etel-völgy, Etelevölgy*. — Egykori árok, vízmeder a település határában, vélhetően Etelaka közelében. Nevében bizonyára az *Etelaka* helynév hangalaki variánsának, az *Etellaka* formának az előtagját azonosíthatjuk. Már 1988-ban sem volt ismert a helye. — FEKETÉNÉ 1988: 37, KOLLONICH 1934: 8, 9.

Fahíd 2023: *Fahid ~ Vókonyajai fahid ~ Vókonyasi fahid*. — A Hortobágy folyón átvezető, rossz állapotban lévő fahíd a település határának északnyugati részén. A Hortobágy határához tartozó Nagyvókonyát köti össze a Darassával. Elhelyezkedése alapján **Vókonyai fahíd** és **Vókonyasi fahíd** néven is említik. — ÉGy. — T19-G2.

Fahíd

Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

Farkasordító 1988: *Farkasordító*, 1978: *Farkasordító*, 1934: *Farkas Ordító*, 1934: *Farkasordító*, 1900: *Farkas ordító*, 1883: *Farkasordító*, 1852: *Farkasordító*, 1841: *Farkas Ordító*, [1817]: *Farkas Ordító*, 1794: *Farkas ordító*, 1750: *Farkas Ordító*. — Nagy területű szántóföld a település határának északi részén Rollaháza területén, közel a hajdúböszörményi határhoz. Neve 1750-től adathozható. 1794-ben a debreceni gazdák bérelték az Andrassy leány-

ági örökösöket képviselő Semsey Andrásról. FEKETE JÁNOSNÉ szerint zombékos, nádas pusztarész volt, ahol az utazó gyakran láthatott farkast, innen a hely neve. Lásd Farkasordító (Hajdúböszörmény). — FEKETÉNÉ 1988: 38, HKFT., KOLLONICH 1934: 8, SZEIFERT 1978: 42, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T9.DvT.391, T9.K.67, T16.T.144, T21.TK.1969, VARGA 1985: 168. — T11-H3.

Fáy-tanya 1988: *Fáy-tanya*, 1964: *Fáytanya*, 1942: *Fáy tanya*, 1934: *Fáy tn. [tanya]*, 1900: *Fáy tn. [tanya]*, 1886: *Fáy t[anya]*, 1883: *Fáy tn. [tanya]*, 1858: *Fayi tanya*. — Egykori tanya a település határának nyugati részén a Kis-Hort területén. Nagy múltra visszatekintő nevét a helytörténeti munkák szerint egy bizonyos Fáy László után kapta, aki az idő tájt részbirtokos volt itt. PESTY FRIGYES helynévtára Kis-Hort kapcsán tesz említést *Fay Aloysius Úr*-ról, akinek ez az egész horti határból kiszakított rész a tulajdona volt. A Fáy család horti birtoklásáról VARGA ANTAL is szól. — FEKETÉNÉ 1988: 38, GÖNCZY, HKFT., MKFT., OLÁH 1964: 45, PESTY 1864/38: 52a, T9.K.67, T16.T.144, VARGA 1942: 28, 1958: 158. — T21-E1.

Fazekas Mihály utca 2023: *Fazekas Mihály ucca ~ Daru Harmadik ucca*, 1978: *Fazekas Mihály utca, Daru III. utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos a Mikszáth Kálmán utcával. **Daru Harmadik utcá**-nak is hívják, mert a Hortobágyi úttól (a Daru keleti szélétől) indulva ez a Daru harmadik utcája. Hivatalos neve *Fazekas Mihály utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18. — T40-C3.

Fecskefark-rét lásd **Fecske-rét**

Fecske-fok 1988: *Fecske-fok*, 1981: *Fecske-fok*, 1934: *Fecskefok*, 1899: *Fecske fok*, 1865: *Fecske fok*, 1853: *Fecske-fok*, 1752: *Canalis Szálka fok*. — Kisebb vízfolyás a település határának délnyugati csücskében a Fecske-réttől délnyugatra, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra. A hortobágyi határban ered, de egy szakasza az újvárosi határban folyik. Bizonyára az elhelyezkedése szolgált a névadás alapjául. Legkorábbi adata a 18. század közepéről **Szálka-fok**-nak mutatja: ez a névforma szintén az elhelyezkedésére utal. A nevek utótagjaként a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezések. Vö.

Fecske-fok hídja, Szálka. Lásd Fecske-fok (Hortobágy). — FEKETÉNÉ 1988: 38, FKnT., MoFnT. 2/9, T9.DvT.10, T9.DvT.1274, T9.DvT.1505, T9.K.53. — T30-B2.

Fecske-fok hídja 1988: *Fecske-fok higgya, Fecske-fok higgváho, Szálka-fok hídja*, 1853: *Fecske-fok hídja, Szálka-fok hídja*. — Egykori híd a település határának délnyugati csücskében a Fecske-réttől délre, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra. A Fecske-fok (másként Szálka-fok) vizén vezetett át. **Szálka-fok hídja** formában is szerepel. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 38, 122. — T30-B2.

Fecske-rét 2023: *Fecske-réjt*, [2000]: *Fecske-rét*, 1988: *Fecske-rít, Kockarét*, 1981: *Fecske-rét*, 1978: *Fecskerét*, 1942: *Fecskerét, Kockarét*, 1792: *Fetske rét*, 1787: *Fetske Rét*, [1760]: *Fetske Rét*, [1750]: *Fecske Fark Rét*. — Rét a település határának délnyugati csücskében a Nyári-járás mélyebben fekvő, vízállásos területén. Nevét FEKETE JÁNOSNÉ szerint onnan kapta, hogy (a vizenyős jellegének köszönhetően) sok lehetett itt a fecske, a mostani adatközlők pedig úgy tudják, hogy a székicsér fészkelte benne, ami hasonlít a fecskére. A 18. század közepéről való legkorábbi adata (amennyiben valóban ugyanazt a helyet jelöli, ez az adott térkép nyomán nem dönthető el egyértelműen) **Fecskefark-rét** névalakot mutat, ami alapján pedig leginkább a terület fecskefarokra emlékeztető formájával hozhatjuk kapcsolatba a névadást. VARGA ANTAL szerint a rét egy időben egy bizonyos Kocka Pál debreceni esküdt haszonbérlete volt, róla kapta a **Kocka-rét** névváltozatát. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 39, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 42, T.HNP2000, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.407, VARGA 1942: 23, 24. — T30-B2.

Fecske-rét

Fotó: Hortobágyi Leader Egyesület

Fecske sor 2023: *Fecske sor*. — Rövid kis zsákutca a belterület délkeleti részén a Németsfalva területén, az Alsóvégen, a Sima utcából nyílik. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Hivatalos név. — ÉGy., FKnt. — T41-F5.

Fehér-szik 1750: *Fejér Szék*. — Szikes terület a település határának délnyugati részén a Kajla-hát és a Kis-Szálka-halom között. Nevét a szikso fehér színéről kapta csakúgy, mint a tőle keletre, a Nyíró-réten lévő Fehér-tó. — T1.S.70.100. — T30-C2.

Fehér-tó 1988: *Fehér-tó*, 1978: *Fehértó*, 1942: *Fehértó*, 1934: *Fehér [tó]*. — Mélyebb fekvésű terület (bizonyára egykori vízmeder) a település határának délnyugati részén a Nyíró-réten. Nevét a rajta kivirágzott szikso fehér színéről kapta. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Fehér-szik. — FEKETÉNÉ 1988: 39, KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 43, VARGA 1942: 38. — T31-E3.

Fejedelem utca 2023: *Fejedelem ucca ~ Rajk László ucca*. — Zsákutca a belterület északnyugati részén az Újtelep déli szélén, a Bolyai János utcából nyílik. 2013 óta hivatalos név, korábban *Rajk László utca*-nak hívták. — ÉGy. — T40-D2.

Fejér csapszék 1794: *Fejér kocsmá, Fejér csapszék*. — Egykori kocsmá a belterületen, pontos helyét nem ismerjük. A forrás csak annyit mond róla, hogy égetett téglából készült, nád-dal fedett épület volt, Balmazújváros közepén állt, nem messze a „kommunitás házatól”, és Andrassy Istvánné tulajdona volt. A névadás indítékát nem ismerjük, előtagja esetleg az épület színére utalhatott. Egyidejűleg *Fejér kocsmá* néven is szerepelt. — VARGA 1985: 157, 165.

Fejér kocsmá lásd **Fejér csapszék**

Fekete Péter kútja 1934: *Fekete Péter kútjához*, 1792: *Fekete Péter kúttya*, 1787: *Fekete Péter kútya*. — Egykori kút a település határának délnyugati részén a Nyíró-laponyag mellett. KOLLONICH DEZSŐ szerint mint Debrecen és Balmazújváros közötti határjelet tartották nyilván egykor. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Nyíró kútja. — KOLLONICH 1934: 6, 9, T1.S.70.106, T1.S.70.117. — T30-D2.

Felhösi lásd **Ásott-Kadarcs**

Felhösi-csatorna lásd **Ásott-Kadarcs**

Felhösi-híd 1988: *Felhösi híd*. — Híd a település határának nyugati részén, az Ásott-Kadarcson vezet át, a Csegei út megy keresztül rajta. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét: az Ásott-Kadarcs másik neve ugyanis a Felhösi-csatorna. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 40. — T21-F3.

Felső-Csürhekút 2023: *Második-kút*, 1992: *Felső-csürhekút*, 1988: *Felső-csürhekút*, *Második-kút*, 1981: *Felső-csürhekút*, 1934: *F[felső]-csürhe k[út]*. — Disznóitató kút a település határának déli részén a Magdolna területén, a Csürhekúti-lappon. Neve a tőle keletre fekvő Alsó-Csürhekút nevével áll korrelációban. Ma inkább *Második-kút* néven ismerik, ami pedig az Alsó-Csürhekúttól kissé északabbra lévő Első-kút nevével van kapcsolatban. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 40, 96, MoFnT. 2/9, T0.26.5.1, T9.K.53. — T31-G1.

Felső utca lásd **Petőfi utca**

Felsővég 2023: *Felsővégig*, 1978: *Felsővég*, 1964: *Felsővég*, 1942: *Felsővég*. — Városrész a belterület délnyugati részén, a Nádudvari utca, a Kadarcs mente és a vasútvonal határolja. A település magasabban fekvő, legrégebben lakott része. Neve a *felsővég* 'a település magasabban fekvő része' jelentésű földrajzi köznévből alakult, és az Alsóvég nevével áll korrelációban. — ÉGy., FKnt., OLÁH 1964: 69, SZEIFERT 1978: 11, VARGA 1942: 7. — T21-G4.

Fényes vendéglő 1982: *Fényes vendéglőből*. — Egykori kocsmá a belterületen, pontos helyét nem ismerjük. BÉRES ANDRÁS balmazújvárosi kocsmaként említi. Lehetséges, hogy hivatalos névként keletkezett. Ma már nem ismert elnevezés. — BÉRES 1982: 184.

Ferenczi-tanya lásd **Tornyai Lajos tanyája**

Fiáth-kastély 2023: *Fiját-kastéij*, 1872: *kis kastély*. — Egykori kastély a belterület középső részén a városközpontban, a Veres Péter utcán állt. 1990 körül bontották el, ma üzletsor van a helyén. A helyi hagyomány szerint nevét a Semsey Alisszal kötött házassága révén itt birtokos Fiáth Miklósról (a törökök elleni harcokban, köztük Budavár 1686. évi visszavételében jeleskedő Fiáth János szepunokájáról) vette. Egykor *Kis kastély*-nak hívták, amit a mellette húzódó Kis kastély utca neve máig fenntartott. — ÉGy., Kat., T9.SzmK.16/1–110. — T41-E3.

Fogadó utáni föld 1841: *Fogadó utáni föld*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Kis-hortobágyi csárda (másképpen Kis-hortobágyi fogadó) mellett északra. A térképes forrás a csárdát *fogadó*-ként említi, nyilvánvalóan ehhez viszonyítva született a megjelölés. Tulajdonnévi jellege kérdéses. — T21.TK.1969. — T11-F4.

Fokos utca 2023: *Fokos ucca ~ Erdeji Ferenc ucca*. — Utca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, a Tamási Áron utcát köti össze a Fejedelem utcával, és párhuzamos a Kuruc utcával. 2013 óta hivatalos név, de korábbi hivatalos neve, az *Erdei Ferenc utca* is használatban van. — ÉGy. — T40-D2.

Folyós-kút lásd **Gázos-kút**

Forduló 1988: *Forduló*, 1981: *Forduló*, 1941: *Forduló*, 1930: *Forduló*, 1883: *Forduló*, 1841: *Forduló*, é. n.: *Forduló*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-földön. Részei voltak az Első-, Második- és Harmadik-forduló. A név a *forduló* földrajzi köznévből alakult, amely olyan 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésben szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 41, FKnt., HKFT., MaKF., MoFnT. 2/9, T9.K.21, T21.TK.1655, T21.TK.1969. — T32-C2D2, T33-E2.

Főjegyző földje 1988: *Főjeddzöü főgye, Főjeddzöü főgyire*, 1978: *Főjegyzőföldje*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Vinnyó területén. A mindenkori főjegyző használta, erre utal a neve. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 42, SZEIFERT 1978: 43. — T33-F2.

Földesi-kút 1978: *Fődesi kut*. — Fúrott kút a belterület délnyugati részén a Kiscsűr utca és a Kadarcs utca sarkán. Földesi János háza előtt állt, erről kapta a nevét. A kút ma is megvan, de már nem nevezik meg a helybeliek. — SZEIFERT 1978: 43. — T40-D3.

Földesi-tanya lásd **Koroknai-major**

Földház 2023: *Főütház ~ Főütház-düllőü*, 1988: *Fődház, Fődház düllőü, Fődház düllőübe, Fődházi risz, Fődházi riszbe, Tódor főgye, Tódor főgyire*, 1981: *Földház*, 1978: *Földház*, 1964: *Tódorföldje*, 1942: *Tódor földje*, 1941: *Földház*, 1937: *Földház*, 1934: *Tódor földje*, 1933:

Földház, 1930: *Tódorháza*, 1926: *Földház*, 1906: *Földház*, 1883: *Thódorháza*, 1858: *Thódorháza*. — Nagyobb területű szántóföld a település határának keleti részén a Pallag-rátától keletre, a Háttól északra, közel a hajdúböszörményi határhoz. A helyi hagyomány szerint földbe épített házak voltak egykor itt, erre utal a *Földház* elnevezés. Idős adatközlőitől FEKETÉNÉ úgy tudja, hogy egy-két holdas földeket osztottak itt ki, és mivel ezek a földek messze estek a falutól, az emberek földbe vájt lyukakban (bunkerszerű házakban) húzódtak meg éjszakára. *Földház-dülő* néven is ismerik, korábban pedig *Földházi-rész*-nek is nevezték. Egy 1906-os térképen tanyaudvar látható itt épületekkel, illetve korábban, a katonai felmérés térképein is jól látható az épületegyüttes. Ezek a források a helyet *Tódorháza*, majd *Tódor földje* formában szerepeltetik. E névváltozatok előtagjaként személynév áll, és a terület tulajdonosára utal. VARGA ANTAL és rá alapozva a további helytörténeti munkák azt is tudni vélik, hogy egy bizonyos Simai Tódor örmény haszonbérelő után kapta a terület ezt a nevét. Ezt azonban adatokkal nem tudjuk igazolni. A térképi források alapján a nevek és az általuk jelölt helyek viszonyában a *Földház* névforma és változatai nagyobb terület megjelölésére lehetettek használatosak, a *Tódorháza*-féle változatok pedig inkább magát az épületet és a közvetlen környékét jelölheték. Érdemes azonban azt is megjegyezni, hogy a *Tódorháza* és a *Földház* névváltozatok egyetlen térképen sem szerepelnek egyidejűleg. Vö. Tódor-gyep, Jenőháza. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 41, 60, HKFT., Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 43, T1.S.78.724/22–117, T21.TK.1655, VARGA 1942: 34. — T23-E3.

Földház-dülő lásd **Földház**

Földház-halom lásd **Háti-halom**

Földházi-rész lásd **Földház**

Fúrott-kút lásd **Nyári-járási-kút**

Futó Gém-dülő 1988: *Futou Gém-düllőü*. — Földterület, egykori téveszközpont a település határának északi részén az Ásott-Kadarcs és a Csegei út között. Nevét a *Futó* ragadványnevű *Gém* családról kapta, s az utótagjában a *dülő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi közné

szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 42, FKNT. — T21-F3.

Fűaljdűlő 1988: *Fűajj-dűllőü*. — Szántó föld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, közel a debreceni határhoz. Neve a *fűaljdűlő* összetett földrajzi köznévből alakult, ahol a *fű* esetleg 'füvet termő rét, kaszáló' jelentésben állhat. Fölvethető esetleg emellett a (*kasza*)*fűalj* földrajzi köznévi használata is, ami 'egy kasza által egy nap alatt levágható terület'-et jelenthet. Ma már nem ismert elnevezés. — BÍRÓ 1996: 91, 93, FEKETÉNÉ 1988: 42, FKNT. — T33-G1.

Füredi út 1988: *Füredi út*, 1978: *Füredi ut*. — Egykori földút a település határának nyugati részén. A belterület délnyugati részétől induló, majd nyugatra forduló földút Tiszafüredre vezetett, erre utal az elnevezése. Már 1988-ban sem volt meg. Talán ezt az utat jelölte egy 1762. évi térképen a *Füredi és NagyIványi* [ti. út] megjelölés. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 43, SZEIFERT 1978: 44, T9.SzmT.2.

Fűszálló 2023: *Fűszállóü*. — Épület a település határának északnyugati részén a Kis-hortobágyi csárdával szemközt, a Csegei út mellett. Egykor bivalyrezervátum volt, ma a nemzeti parkhoz tartozó szolgálati lakás. Nevét, amely egyszerre asszociál a *fűszál*-ra és a *szálló*-ra, az magyarázza, hogy a Kis-Hortobágyon áll, és hogy turisztaszállót terveztek itt működtetni. — ÉGy. — T11-E5.

Füveskert 1988: *Füves-kert*, 1978: *Füveskert*, 1964: *Füveskert*, 1942: *Füves[kert]*, 1934: *Füves kert*, 1786: *Füves Kert*, 1785: *Füves Kert*, 1785: *Füves kert*, 1782: *Füves Kert*. — Egykor füves legelő a belterület középső részén a Csürtől keletre, a Semsey-kastély és a vasút között. Korábban a Kis- és Nagy-kastélyhoz tartozó füves terület volt, amely a kastélybeliek teheneinek a legelőjeként szolgált. Szokatlanul kövér fű termett rajta, innen kapta a nevét. Ma már beépített, lakott terület, és az elnevezést sem használják. FEKETE JÁNOSNÉ a fenti lokalizációtól eltérően a Magdolna és a Nyári-járás közötti pusztarészre vonatkoztatja, ennek azonban a korábbi (köztük térképes) források ellentmondanak. — FEKETÉNÉ 1988: 43, KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 52, SZEIFERT 1978: 44, T1.S.24.8, T1.S.70.107,

T1.S.70.110, T9.SzmT.10, T9.SzmT.8, VARGA 1942: 22. — T41-E3.

Füzes 2023: *Füzes* | *Sok fűszfa vóút ot valami-kor*. 1978: *Füzes*, 1942: *Füzes*, *Füzesi*, 1909: *Füzes* | *A Zelemérnek Balmazra dűlő részén a Maláton és Füzes állott*. 1864: *Füzes*, 1499: *Fyzes*, 1489: pr. *Fyzes*, 1423: p. *Fyzes*, 1413: *Fyzes*, 1355/1357: p. *Fyred* [o: *Fyzes*]. — Erdő a település határának keleti részén Jenőházától délkeletre, Andrásházától keletre. Neve egy középkori, elpusztult, a mai Jenőháza tájára lokalizálható *Füzes* település emlékét őrzi. A település neve a 'fűzfákkal benőtt terület' jelentésű földrajzi köznévből vagy közvetlenül a *fűz* fanévből alakulhatott, és a *Füzesi gát* nevében is fennmaradt. A korai adatok *Fizes* ejtéstípust tükröznek. — A. 6: 330, ÉGy., FKNT., LÉVAI 2003: 34, NÉMETH 2023: 133, PESTY 1864/38: 49b, SZEIFERT 1978: 43, VARGA 1909: 37, 1942: 6, 35, Zs. 4: 1211, 10: 1355. — T22-D5.

Füzesi lásd **Füzes**

Füzesi gát lásd **Pallagrátsai út**

Fűzfás gát lásd **Debreceni sor**

Gabonaraktár 2023: *Gabonaraktár* ~ *Góuréj*. — Terménytároló épület a település határának délkeleti részén a Nagy-háton, a Kalap-dűlő közelében. **Góré** néven is ismerik. Nem messze tőle húzódik a Góré-dűlő. — ÉGy. — T33-F2.

Gábor Áron utca 2023: *Gábor Áron ucca* ~ *Bánlak Tizennegyedik ucca*, 1978: *Gábor Áron utca*, *Bánlak XIV. utca*. — Utca a belterület északi részén, a Böszörményi úttól a Bolyai János utcáig húzódik, a Bánlak egyik leghosszabb utcája. Elhelyezkedése alapján hívják **Bánlak Tizennegyedik utcá**-nak is. Hivatalos neve *Gábor Áron utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18. — T40-D2.

Gajdán-halom 1988: *Gajdán-halom*, 1981: *Gajdán* vagy *Kajdán halom*, 1978: *Gajdánhalom*, 1958: *Kajdán* és *Csege halomtól*, 1942: *Gajdán [halom]*, 1934: *Kajdán [halom]*, 1895: *Kajtánföldjét*, 1499: montic. *Kaydanhalma*, 1476/1477: t. *Kajdanhalma* a parte Wywaras, 1476/1477: pr. *Kayontheleke*. — Halom és földterület a település határának keleti részén a Pallag-ráta délnyugati területén, a Virágoskút mellett. **Kajdán-halom** és **Kajdán földje** formában is szerepel. A legkorábbi, 15. századi történeti forrásokban pedig **Kajdán halma** és

Kajdán telke néven említik mint kiemelkedést (*monticulus*), illetve földbirtokot (*terra*). Névadója NÉMETH PÉTER szerint a kunok megmagyarosodott, Szentgyörgyön élő leszármazottainak (1452: Jo. *Baydan* [ᵛ: *Kaydan*]; 1453: Lucas *Kaydan*) a felmenője lehetett. A környéken a 14. században élő kun lakosságra utal LÉVAI IS. FEKETE JÁNOSNÉ magyarázata, miszerint a 18. század végén az örmény származású Mártonffy Kajetán vette bérbe özv. Andrássy Istvántól a határ egy részét, és a halom az ő nevét viseli, kronológiai okok miatt nem lehetséges (hiszen a halom nevét már egy 15. századi oklevél említi), noha egy 1794-es kamarai összeírásban szerepel az örmény Mártonffy Kajetán mint az újvárosi Hát föld bérlője. Az adatok között található *Kajtán*, *Kajdán* és *Gajdán* hangalaki variánsok szabályos hangváltozások eredményei. *Gajdán* családnevűek egyébként ma is élnek Balmazújvároson és Hajdúböszörményben is. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. *Gajdán-lapos*, *Gajdán-tanya*. — Cs. 1: 633, FEKETÉNÉ 1988: 43, KOLLONICH 1934: 9, LÉVAI 1985: 33, NÉMETH 1997: 102, 2023: 194, M. NEPPER et al. 1981: 6, Népszava 1895. 53. szám, június 22., 4. oldal, SZEIFERT 1978: 44, VARGA 1942: 36, 1958: 38, Z. 9: 340, 478. — T22-C3.

Gajdán-lapos 1988: *Gajdán-lapos*, 1859: *Gajdán laposa*. — Mélyebben fekvő terület a település határának keleti részén a Pallag-ráta délnyugati területén, a Gajdán-halom közelében. Nevének előtagjában a Gajdán-halommal való lokális kapcsolat tükröződik, utótagjában pedig a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. *Gajdán laposa* változata is adatolható. — FEKETÉNÉ 1988: 44, FKNT., RÉVÉSZ 1859: 54. — T22-C3.

Gajdán laposa lásd **Gajdán-lapos**

Gajdán-tanya 1883: *Kajtan tn. [tanya]*. — Tanya a település határának keleti részén a Virágoskút északi területén, a Keleti-főcsatorna mellett. Ma is tanya van itt. Nevének előtagjában a Gajdán-halommal való lokális kapcsolat tükröződik. — HKFT. — T22-B2.

Galagonyás 1988: *Galagonyás*, 1978: *Galagonyás*, 1942: *Galagonyás*, 1882: *Kiserdő*, 1864: *kiserdő* | *Tölgy fás ültetvény – melyben*

a közelebbi időben fácánok tenyésztettek. – fekszik a várostól nyugott északnak. 1841: *Kis Erdő*. — Egykori erdő a település határának északi-középső részén, a ma a belterülethez tartozó Újtelep területén állt. Nevét az itt lévő galagonyabokrokról kapta. A 19. századi forrásokban **Kis-erdő** néven szerepel. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. Talán azonos lehet az *Akác-erdő* nevű hellyel. — FEKETÉNÉ 1988: 44, Hnt., PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 44, T21.TK.1969, VARGA 1942: 25. — T21-G3.

Galamb utca 2023: *Galamb ucca*. — Utca a belterület északnyugati részén, a Mátyás király utca folytatása. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D1.

Galuska-kút 1978: *Galuska kut*, 1964: *Galuska-kut*, 1942: *Galuska [kút]*, 1934: *Galuska [kút]*. — Egykori kút a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kígyó utca és az Iskola köz sarkán. A szájhagyomány szerint az aszszonyok galuskafőzéshez innen vitték a vizet, s erről kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 53, SZEIFERT 1978: 44, VARGA 1942: 19. — T41-F5.

Gazdagok Darassája 1988: *Gazdagok Darassája*, *Gazdák Darassája*. — Legelő a település határának északnyugati részén. A Darassának a Csegei úttól északra eső, jobb minőségű része, mely egykor jómódú debreceni gazdáké volt. **Gazdák Darassája** névváltozatban is szerepelt. Az elnevezés a Kopasz-Darassával áll kapcsolatban, ami a Csegei úttól délre elterülő, rosszabb minőségű területet jelöli. Ma a helybeliek számára ismeretlen megnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 44. — T10-C4.

Gazdák Darassája lásd **Gazdagok Darassája**
Gazdák Virágoskútja 1988: *Gazdák Virágoskútja*, 1978: *Gazdák virágoskútja*. — Szántóföld a település határának északkeleti részén a Virágoskút északi felén. Nevét bizonyára arról kapta, hogy jómódú gazdáké volt (vö. **Gazdák Darassája**). Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 44, SZEIFERT 1978: 44. — T22-B2.

Gázos-kút 2023: *Gázos-kút ~ Fojóús-kút*, [2000]: *Gázos-kút*. — Gulyaitató kút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás területén, a Fecske-réttől keletre, a Nyári-járás-kút közelében. Nevét onnan kapta, hogy gázos volt

a vize. Ma is megvan, és *Folyós-kút* néven is ismerik. — ÉGy., T.HNP2000. — T30-C2.

Gémes lásd **Daru csárda**

Gémes kocsmá lásd **Daru csárda**

Gém Imi tanya 2023: *Géim Imi tanya* ~ *Vulkán-tanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Csegei úttól északra, a Korom-földön. Nevét a bérlőjéről kapta, akinek *Vulkán* a ragadványneve, erre utal a *Vulkán-tanya* névváltozat. — ÉGy. — T10-B4.

Gém Imi tanya

Fotó: Harangi Mária

Gém Laci tanya 2023: *Géim Laci tanya*. — Tanya a település határának délnyugati részén, a Magdolnán keresztül haladó kövesút (a belterületi Bethlen utca folytatása) végén. Egykori téveszmajor, ma juhtelepként működik, gazdálkodnak is rajta. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T31-F2.

Gém-tanya 1941: *Gém-tny. [tanya]*, 1934: *Gém-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza területén, a Dobi-erdő mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF., T9.K.53. — T12-A4.

Gólya utca 2023: *Góuja ucca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi úttól húzódik a Kadarcs felé. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-C3.

Gondi gát lásd **Jókai utca**

Góré lásd **Gabonaraktár**

Góré-dűlő 1988: *Gouré-düllőü*. — Szántófield a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén a Gabonaraktártól (más néven Góré-tól) északkeletre. A régi Vörös Csillag tévesz faszerkezetes górékban tárolta itt a kézzel tört kukoricát. Ez szolgált az elnevezéshez alapul.

A név utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznév szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 45, FKNT. — T33-G1.

Gödrök alja 2023: *Gödrök aija* ~ *Vájogvetőügdör*, 1988: *Agyaggödör*, *Agyaggödörhő*. — Földterület, egykor földbánya a település határának déli részén a belterület közelében, a Cigányteleptől az Epreskertig. A bánya 1930 és 1948 között üzemelt, innen hordták löcsös szekerekkel tapasztáshoz az agyagot. Még az 1980-as években is vetettek itt vályogot. Erre utal a ma is használatos *Vályogvetőügdör* névváltozata és a korábbi *Agyaggödör* elnevezése. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 4. — T21-G5.

Görög-tanya 2023: *Görög-tanya*, 1988: *Görögtanya* | *Pallagrata mellett ot van közvetlen, csapos kútya van*. 1978: *Görögtanya*, 1967: *Görögtanya*, 1956: *Görögtanya*, 1944: *Görögtanya*, 1942: *Görögtanya*, 1941: *Görög-tanya*, 1933: *Görögtanya*, 1926: *Görögtanya*, 1907: *Görögtanya*, 1906: *Görög tanya*, 1900: *Görög tn. [tanya]*, 1892: *Görögtanya*, 1886: *Görögtanya*, 1883: *Görög tanya*, 1882: *Görögtanya*, 1872: *Görög tanya*, *Görögtanya*, 1872: *Görög tanya*, 1864: *Görög tanya* | *Hajdan görög vallásu haszon bérlők bírták. ... Görög [tanya]*. 1858: *Görög tanya*, *Dukai tanya*, 1852: *Görögtanya*, 1841: *Görög Tanya*. — Egykori tanya-központ a település határának északkeleti részén, a Nagy-tanyától délre, a Keleti-főcsatornától keletre. Ma szántófield és kisebb erdő van a helyén. A hagyomány szerint a településen birtokos Semsey Andortól bérelte a területet Duka Péter, görög származású (vagy inkább görög katolikus vallású) bérlő, erre utal az elnevezés. A név a 19. század közepétől adatható, és egy ízben *Dukai-tanya* változatban is feltűnik. Itt állt a Duka-erdő is, amelynek *Dukasi-erdő* változata is volt. Ezek nyelvi jellege alapján a családnévi előzmény mellett egy *Duka* helynévi előzményt is feltételezhetünk. Ez azonban adatokkal nem igazolható. Vö. Görög-tanyasi iskola. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 45, GÖNCZY, HKFT., Hnt., Kat., MaKF., MKFT., PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 45, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 28. — T22-B1C2.

Görög-tanyasi iskola 2023: *Görök-tanyasi iskola*, 1988: *Görögtanyasi iskola*. — Egykori iskola a település határának északkeleti részén, a Görög-tanya területén. Ma már nincs meg, lebontották, de a nevét még ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 46. — T22-C1.

Gőzmalom 1906: *Gőzmalom*. — Egykori malom a település belterületének déli részén, a Magdolna északi szélén. A Nádudvari utca és a Kiskút utca közötti területen volt, az emléket az itt húzódó Malom utca neve őrzi. — T1.S.78.724/22–117. — T40-D5.

Gucsit 2023: *Gucsit, Gucsitba*. — Legelő és kaszáló a település határának déli részén a Magdolna területén, a Magdolna-ér öblében. A névadás indítékát nem ismerjük, de a helynév gazdag névbokorban jelenik meg a területen. Az ebbe tartozó nevek némelyikében *Gucsik* formában látható az elnevezés. A névbokor legrégebbi adatai a 18. század végéről valók. Több helytörténeti munka az előtagban a *Gucsik* személynevet sejtí. Ilyen személynév adatolható a magyar nyelv területéről. Vö. Gucsit-erdő, Gucsit-hát, Gucsit-kút, Gucsit-laponyag, Gucsit laposa, Gucsit út. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 46, ÚCSnT., VARGA 1942: 23. — T31-F2G2.

Gucsit-erdő 1934: *Gucsit e[rdő]*. — Kis erdő a település határának déli részén a Gucsit-hát területén, a Gucsit-laponyag közelében. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — T9.K.53. — T31-G2.

Gucsit-hát 2023: *Gucsit-hát*, 1988: *Gucsit-hát*, 1942: *Gutsit hát*, 1934: *Gutsithát*, 1784: *Gucsithát*. — Magasabban fekvő földterület a település határának déli részén, a Gucsit keleti felén. Neve a 18. század második felétől adatolható, és utótagjában a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 46, FKnt., KOLLONICH 1934: 8, T16.T.260, VARGA 1942: 28. — T31-G2.

Gucsit-kút 2023: *Gucsit-kút*, [2000]: *Gucsit-kút*, 1988: *Gucsit-kút*, 1981: *Gucsit-kút*, 1978: *Gucsik kut, harmadik kut*, 1934: *Gucsit k[út]*, 1906: *Gucsit kut*. — Gémeskút a település határának déli részén a Gucsit-hát területén, a Gucsit-erdőtől északkeletre. FEKETE JÁNOSNÉ úgy véli, hogy egy *Gucsik* nevű pásztorról kapta a nevét. Ez azonban nem valószínű, noha az elnevezésnek *Gucsik* előtaggal álló változata is adatolható, és

A Gucsit-kút a Gucsit-háton

Fotó: Harangi Mária

Gucsik családnevet is ismerünk, a névben mégis vélhetően a *Gucsit* helynév található. SZEIFERT IMRE szerint *Harmadik-kút*-nak is hívják, vö. Első-kút, Második-kút. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 46, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 46, T.HNP2000, T9.K.53. — T31-G2.

Gucsit-laponyag 2023: *Gucsit-laponyag*, 1988: *Gucsit-part*, 1981: *Gutsit laponyag*, 1978: *Gucsikpart*, 1934: *Gutsit laponyag*, 1852: *Gucsit laponyag*, 1784: *Gucsit Laponyag*. — Természetes laposabb kiemelkedés a település határának déli részén a Gucsit-hát területén, a Gucsit-erdőtől északkeletre. Neve a 18. század második felétől adatolható, és utótagjában a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévi kereshető. A hely emelkedő jellegét fejezi ki a *Gucsit-part* névváltozat. Vö. Gucsit. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 46, FKnt., KOLLONICH 1934: 9, M. NEPPER et al. 1981: 6, RÉVÉSZ 1851–1852: 162, SZEIFERT 1978: 45, T16.T.260. — T31-G2.

Gucsit-lapos lásd **Gucsit laposa**

Gucsit laposa 1988: *Gucsit laposa*, 1978: *Gucsik lapos*, 1942: *Gutsit laposa*, 1934: *Gutsit Laposa, Gutsit laposa*. — Lapályos, mélyen felvő terület a település határának déli részén a Gucsit-hát mellett. VARGA ANTAL szerint haszonbérletéről kaphatta a nevét. Ez azonban nem valószínű, noha az elnevezésnek *Gucsik* előtaggal álló változata is adatolható, és *Gucsik* családnevet is ismerünk, a névben mégis vélhetően a *Gucsit* helynév található. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálóknak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévi birtokos személyjeles alakja szerepel. Jelöletlen formá-

ban, *Gucsit-lapos*-ként is előfordult. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 46, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, SZEIFERT 1978: 45, VARGA 1942: 23. — T31-G2.

Gucsit-part lásd **Gucsit-laponyag**

Gucsit út 1784: *Gucsit út*. — Egykori út a település határának déli részén a Gucsit területén, a Magdolna-értől délre. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — T16.T.260. — T31-G2.

Gulya-hát 1. 1978: *Gulyahát*, 1964: *Gulyahát*, 1942: *Gulyahát*, 1934: *Gulya hát*, 1883: *Gulya-hát*. — Földterület, legelő a település határának keleti részén a Keleti-főcsatorna mellett, a Hajófordulónál. Egykor a gulya delelőhelye volt, erről kapta a nevét. Utótagjában a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévből szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 58, SZEIFERT 1978: 45, VARGA 1942: 26. — T22-B4.

Gulya-hát 2. 1988: *Guja-hát | Ot telet nagy karámogba a geróf gujája a repüllőjénél*. — Földterület a település határának keleti részén a Hát területén, a Háti-halomtól keletre, a bőszőrményi határ közelében. A gulya telelőhelye volt, erről kapta a nevét. Utótagjában a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévből szerepel. FEKETÉNÉ tévesen azonosítja a Gulya-hát 1. adataival. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 46, FKNT. — T23-G3.

Gulya-hát 3. 1906: *Gulyahát*. — Földterület a település határának keleti részén Jenőházától északra, a Pallag-ráta területén. A gulya delelőhelye volt, erről kapta a nevét. Utótagjában a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévből szerepel. Ha a térkép pontosan ábrázolja a helyét, nem azonos a másik két Gulya-hát egyikével sem. — FKNT., T1.S.78.724/22–117. — T22-D2.

Gulyakút 1988: *Guja-kút, Guja-kútho*, 1978: *Gulya kut*, 1942: *Gulya[kút]*, 1934: *Gulya[kút]*. — Egykori itatókút a település határának északi részén a Pap-réten. A gulya itatására szolgált. Neve a *gulyakút* 'szarvasmarhák itatóhelye' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 47,

FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 45, VARGA 1942: 19. — T21-F1.

Gulyásjárás lásd **Gulyásjáró**

Gulyásjáró 1930: *Gulyás járás*, 1883: *Gulyás járó*, 1858: *Gulyás járó*. — Legelő a település határának nyugati részén a Karinkó és a Dankó közötti területen. Neve a 'marhalegelő' jelentésű *gulyásjáró* földrajzi köznévből alakult. — FKNT., HKFT., MKFT., T21.TK.1655. — T21-E4.

Gulyáskút [2000]: *Gulyás-kút*, 1992: *Gulyás-kút*, 1988: *Gujás-kút, Gujás-kútho*, 1981: *Gulyás-kút*. — Egykori kút a település határának északnyugati részén a Darassa nyugati szélén, a Pallag-kúttól délre, a Csikóskúttól északra. A gulya itatására szolgálhatott. Neve a *gulyáskút* 'szarvasmarhák itatóhelye' jelentésű földrajzi köznévből alakult (vö. *gulyakút*). Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 47, FKNT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T10-B4.

Gulyás-tanya 2023: *Gujás-tanya*. — Tanya a település határának délnyugati részén a Magdolna területén, a Kis-Magdolna-lapos és a Magdolna-laponyag között. Szarvasmarhákat tartanak itt, ez magyarázza az elnevezést. — ÉGy. — T31-F1.

Gulyás utca 2023: *Gujás ucca ~ Károji Miháj ucca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos a Juhász utcával. 2013 óta hivatalos név, korábban *Károlyi Mihály utcá*-nak hívták. — ÉGy. — T40-B4C4.

Gyepsor 2023: *Gyepsor*. — Településrész a belterület északi részén a Bánlak területén. Két utcát foglal magába, a Móricz Zsigmond utcát és a Bartók Béla utcát. Neve a *gyepsor* 'a település szélén, legelő szélén épült házsor' jelentésű földrajzi köznévből alakult, s arra utal, hogy korábban itt rét és legelő volt, amit utóbb beépítettek. — ÉGy., FKNT. — T41-E3.

Gyermek-kút 1988: *Gyermek-kút*, 1964: *Gyermek-kút*, 1942: *Gyermek [kút]*, 1934: *Gyermek [kút]*. — Egykori itatókút a település határának délkeleti részén, a Debreceni út Telek-föld felőli oldalán állt. Pontosabb helyét nem ismerjük. Nevét a helyi hagyomány szerint onnan kapta, hogy két gyermek belefulladt. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 47,

KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 54, VARGA 1942: 19.

Győrfi-kút 1978: *Győrfi kut*, 1942: *Győrfi [kút]*. — Egykori kút a belterület középső részén a városközpontban, a Posta köz és a Batthyány utca sarkán. Nevét VARGA ANTAL szerint onnan kapta, hogy a saroktelek egy bizonyos „Báró” Győrfi Istváné volt, s az ő háza előtt állt a kút. Az 1970-es években még megvolt, egy betontábla fedte. Ma már nem ismert elnevezés. — SZEIFERT 1978: 46, VARGA 1942: 19. — T41-E4.

Győrfi-tanya 1988: *Győrfi-tanya*, 1941: *Győrfi-tny. [tanya]*, 1934: *Győrfy-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén Lászlóháza területén, a Kis-hortobágyi csárdától keletre. Tulajdonosáról kapta a nevét. FEKETE JÁNOSNÉ a Görög-tanya területén lévőnek mondja, de a térképmellékleten oda lokalizálja, ahol a többi forrás szerint is található. — FEKETÉNÉ 1988: 47, MaKF., T9.K.53. — T11-H4.

Győrfi utca lásd **Jókai utca**

Győri utca lásd **Árpád utca**

Gyulai-rész lásd **Nagy-hát-tanya**

Hadházi-erdő 1988: *Hatházi-erdőü*, 1981: *Hadházi-erdő*. — Erdő a település határának északnyugati részén a Darassa területén, a Cse-repes–Papéri-csatorna mellett. Előtagjában bizonyára a *Hadházi* családnév szerepel, s az erdő tulajdonosára utalhat. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 47, MoFnT. 2/9. — T19-E2.

Hadi-halom lásd **Háti-halom**

Hajdúnánási országút lásd **Régi Nánási út**

Hajdúnánási út 2023: *Hajdunánási út ~ Nánási út*, 1978: *Nánási út*. — Út a település határának északkeleti részén, a Keleti-főcsatorna mellett haladva a szomszédos Hajdúnánással köti össze Balmazújvárost. A Keleti-főcsatorna hídja után ágazik el a Böszörményi útból, és tart észak felé. *Nánási út* néven is említik. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 64. — T22-B2.

Hajdú utca lásd **Rákóczi utca**

Hajnal sor lásd **Böszörményi sor**

Hajnal utca 2023: *Hajnal ucca*, 1978: *Hajnal utca*. — Utca a belterület délnyugati részén, a Hortobágyi úttól a Karinkó utcáig tart, a Daru szélső, legdélebbi utcája. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 18. — T40-B3.

Hajóforduló

Fotó: Kiss Hajnalka

Hajóforduló 2023: *Hajóúfordulóü*. — Hely a Keleti-főcsatornán a Böszörményi híd és a Debreceni híd között. Mivel a csatornán fentebb a zsilip elállja az utat, arra nem tud továbbmenni a hajó, ezért van szükség a fordulóra. — ÉGy. — T22-B4.

Halász köz lásd **Halász utca**

Halász-tanya 2023: *Halász-tanya*, 1988: *Halász-tanya*. — Tanya a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Kaszálótól délre. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az épület ma is áll, és ma is a Halász család tulajdonában van, de már nem laknak benne. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 48. — T32-C2.

Halász utca 2023: *Halász ucca*, 1978: *Halász utca*, 1964: *Halász köz*, 1942: *Halász köz*, 1906: *Halász utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, a Szoboszlói utcát köti össze az Iskola közzel. Nevét az egykor itt lakó Halász családról kapta. Korábban **Halász köz**-nek hívták. Ez utóbbi elnevezésben a *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos neve *Halász utca*. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 18, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12. — T41-F4.

Halom alja 2023: *Halom ajja*, 1988: *Halomajja*, 1981: *Halom alja*, 1978: *Halomalja*, 1942: *Halomalja*, 1934: *Halomalja*, 1929: *Halomalja*, 1906: *Halomalja*, 1891: *Halomalja*, 1888: *Halom alja*, 1872: *Halom alja*, 1797: *Halomallya*, 1794: *Halomajja*. — Szántóföld és legelő a település határának déli részén a Bánom-kerttől nyugatra, a Kárhozott-halom mellett a Szoboszlai út túloldalán. Nevét a halomhoz viszonyított helyzetéről kapta. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 48, Kat.,

KOLLONICH 1934: 5, 8, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 46, T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 28, 1985: 160, 171. — T32-A2.

Halom-dűlő 2023: *Halom-düllő*, 1988: *Halom-düllő*. — Szántóföld a település határának keleti részén a Hát területének északi szélén. A Háti-halom mellett húzódik, erről kapta a nevét. Utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 48, FKNT. — T23-F3.

Halom-erdő lásd **Szálka-erdő**

Hámán Kató utca lásd **Mátyás király utca**

Harangi-dűlő 1988: *Harangi-düllő*, *Harangi-düllőbe*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén. Helyét pontosabban nem ismerjük, a Harangi-tanya körül lehetett. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Harangi-tanya 1. — FEKETÉNÉ 1988: 49, FKNT.

Harangi-tanya 1. 1988: *Harangi-tanya*. — Egykori tanya a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén. Helyét pontosabban nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Harangi-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 49.

Harangi-tanya 2. 1941: *Harangi tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának déli részén a Kadarctól keletre, a Nádudvari út mellett, a Csóka-lapos közelében. Tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF. — T31-G3.

Harangos-kút 1988: *Harangos-kút*, 1964: *Harangoskút*, 1942: *Harangos [kút]*, 1883: *Harangos kút*. — Egykori kút a település határának nyugati részén. Pontos helyét nem ismerjük, talán a Karinkón állhatott. A helyi hagyomány úgy magyarázza a nevét, hogy a törökidőkor az újvárosiak ebben rejtették el a harangot, hogy megmentse az ellenség elől. A másutt is előforduló *Harang-kút*, *Harangos-kút* elnevezéseket rendre így magyarázzák a névhasználók. JUHÁSZ DEZSŐ a *harang* elemű neveket legnagyobb valószínűséggel növénynévre (pl. *harangvirág*) tartja visszavezethetőnek. Ez esetben is ezt a magyarázatot tarthatjuk a leginkább valószínűnek.

Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 49, JUHÁSZ 1980, OLÁH 1964: 54, TORMA 1997, VARGA 1942: 19.

Haraszti utca lásd **Bocskai utca**

Hardicsai 2023: *Hardicsaji* | *Újvárosi zsidó család* ról vette a nevét. *Szántóföld, ide teszik Etelakát*. 1988: *Hardicsai-dűlő*. — Dűlőföld a település határának keleti részén Jenőházától délre, Andrásházától északra. Tulajdonosáról, a Tiszafüredről ide települt Hardicsai családról kapta a nevét. Korábban *Hardicsai-dűlő*-nek is mondták, ennek utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Vö. Hardicsai-malom. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 49, FKNT. — T22-C4.

Hardicsai-dűlő lásd **Hardicsai**

Hardicsai-malom 2023: *Hardicsaji-malom* ~ *Kis malom*. — Egykori malom a belterület középső-nyugati részén a Veres Péter utca elején. Ma az Idősek otthona van a helyén. Korábban a méretére utaló *Kis malom* nevet viselte, majd miután megvette a Tiszafüredről Újvárosra települt Hardicsai család, lett a tulajdonosról *Hardicsai-malom* a neve. Vö. Hardicsai. — ÉGy. — T40-D3.

Harmadik-forduló 1934: *III. forduló*, 1888: *III-ik Forduló*, 1872: *III Forduló*, 1872: *III. Forduló*, 1872: *III. forduló*, 1858: *Harmadik-Forduló*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Kaszáló mellett nyugatra. Nevének utótagjaként a *forduló* 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Vö. Forduló, Első-forduló, Második-forduló. — FKNT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MKFT., T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110. — T32-B1C1.

Harmadik-kút lásd **Gucsit-kút**

Harmadik utca lásd **Árpád utca**

Hármas-halom 1988: *Hármas-halom*, 1981: *Szélhatár-halom*, 1978: *Hármas-halom*, 1942: *Hármas [halom]*, 1934: *Hármas [halom]*, *Szég-határ [halom]*, 1925: *Szeghatárhalom*. — 93 méter magas mesterséges határhalom a település határának északnyugati szélén a Szeg-határ (más néven Szél-határ) területén. Ennek alapján *Szeg-határ-halom* és *Szél-határ-halom* néven is említik. Balmazújváros darassai része, Hor-

tobágy és Tiszacsege határának találkozásánál áll. Lásd Szeg-határ-halom (Hortobágy). — FEKETÉNÉ 1988: 50, 125, KOLLONICH 1934: 9, M. NEPPER et al. 1981: 9, SZEIFERT 1978: 47, VARGA 1942: 36. — T19-E2.

Hármas iskola 2023: *Hármas iskola ~ Sárga iskola*. — Iskola a belterület középső részén a városközpontban, a Dózsa György utcán. Külső színéről *Sárga iskola*-ként is ismerik. Mindkét elnevezése talán a tőle valamivel északabbra, a vasúton túl, a Bánlak területén fekvő Bánlakosi iskola névváltozataival állhat összefüggésben: azt ugyanis *Egyes iskolá*-nak és *Zöld iskolá*-nak is nevezik. Az iskolákat a rendszerváltás előtt számozták a településeken, ennek emlékét őrzik még ezek az elnevezések. Vö. Hatos iskola, Kettes iskola, Négyes iskola, Ötös iskola. — ÉGy. — T40-D3.

Hársfa utca 2023: *Hársfa ucca*, 1978: *Hársfa utca*. — Utca a belterület déli részén a Cigánytelepen, párhuzamos a Malom utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 19. — T40-D5.

Hasítás 2023: *Hasítás*, 1988: *Dalmi hasítás, Hasítás*, 1978: *Dalmihasítás*. — Fasorral szegélyezett út és egykor határárok a település határának keleti részén, Jenőházát, Andrásházát és Dalmit választja el. Neve a *hasítás* 'határ-részeket elválasztó határvonal, árok' földrajzi köznévből alakult. Elhelyezkedése alapján régebben *Dalmi-hasítás* néven is ismerték. Vö. Jenőházi-hasítás. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 28, 50, FKNT., SZEIFERT 1978: 38. — T22-D4.

Hat lásd **Hát**

Hát 1988: *Hát*, 1964: *Hat*, 1942: *Hat*, 1934: *Hát*, 1929: *Hát*, 1909: *Hát*, 1906: *Hát*, 1888: *Hát*, 1883: *Hát*, 1872: *Hát*, 1852: *Hát*, 1841: *Hát*, 1794: *Hát*. — Keskeny erdősávval szegélyezett szántóföld a település határának keleti részén, a Nagy-háttól északra, közvetlenül a böszörményi határ mellett. Az elnevezés alapjául a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévszól-gált. Néhány forrásban *Hat* formában is feltűnik: ez szintén lehetett valós használatú névforma. A helyi hagyomány szerint itt lehetett a középkori, elpusztult *Hat* nevű település. A középkori *Hat* falut a Váradi regestrum említi a 13. század elején, 1489-ben már pusztá. Az e területre való lokalizálását azonban nem támogatják további

adatok. Ma már nem ismert név. Vö. Hát-dűlő, Hát-halom. — FEKETÉNÉ 1988: 50, FKNT., HKFT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, M. NEPPER et al. 1981: 6, OLÁH 1964: 18, RÉVÉSZ 1851–1852: 162, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, T21. TK.1969, VARGA 1909: 37, 1942: 6, 36, 1985: 162. — T23-F4.

Határárok 2023: *Határárok*. — Szántóföld a település határának déli részén a Bánom-kerttől keletre, a nagyhegyesi határnál. A név a 'birtokokat vagy településeket elválasztó (vizes) árok' jelentésű *határárok* földrajzi köznévből alakult. — ÉGy., FKNT. — T32-B2.

Határ csapszék lásd **Vermes csapszék**

Hatsöcsű 2023: *Hatsöcsű | Három nőüszeméj vóud benne, oszt asz szóugát ki bennünket*. — Egykori kocsmá a belterület északkeleti részén a Szigetkert déli szélén, a Vörösmarty utca és a Zrínyi utca között, a Piac mellett. Az 1990-es évek óta nem üzemel. Nevét onnan kapta, hogy három nő dolgozott benne. — ÉGy. — T41-F3.

Hát-dűlő 1888: *Hát-düllő*. — Dűlőföld a település határának keleti részén a Hát területén, közel a böszörményi határhoz. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — FEKETÉNÉ 1988: 51. — T23-F3.

Hati-halom lásd **Hát-halom**

Hát-halom 2023: *Hát-halom ~ Hati-halom ~ Főjthász-halom*, 1988: *Hati-halom*, 1981: *Hát-halom*, 1981: *Hati halom*, 1978: *Hatihalom*, 1964: *Hatihalom*, 1942: *Hati [halom]*, 1941: *Hát halom*, 1934: *Hát h[alom]*, *Hati [halom]*, 1930: *Hát halom*, 1906: *Hát halom*, 1888: *Hát halom*, 1883: *Hát hal[om]*, 1872: *Hát halom*, 1869: *Hát halom*, 1864: *Hadi-halom | H[ajdú] Böszörményi határnál a 'Nagy hát magaslatán – nevét a Török hadjárat alkalmával, ott tartott őrzárástól vette; különösen Szücs János ujvárosi származású örvezető itt tartotta elő őreit*. 1852: *Hatihalom*, 1850: *Hát halom*, 1797: *Hati Halom*, 1794: *Hatihalma*, 1750: *hát halom*, 1750: *Hati halom*. — Kunhalom a település határának keleti részén a Hát területének északi szélén, határhalom Hajdúböszörmény és Balmazújváros határán. Nevét arról kapta, hogy a Hát területén fekszik. *Hati-halom* néven is ismerik. A mai névhasználatban *Földház-halom*-ként is előfordul, ez a névforma a halomnak a Földház

határrészhez való közelségére utal. PESTY FRIGYES helynévtárában pedig *Hádi-halom* néven szerepel, amit adatközlője a török hadjárattal hoz kapcsolatba. Lásd Hádi-halom (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 51, HKFT., Kat., KOLLONICH 1934: 6, 9, MaKF., MoFnT. 2/9, M. NEPPER et al. 1981: 6, OLÁH 1964: 18, PESTY 1864/38: 53a, RÉVÉSZ 1851–1852: 162, SZEIFERT 1978: 47, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmK.17, T21.TK.1655, VARGA 1942: 36, 1984: 171, 1985: 169. — T23-F3.

Hádi-major lásd **Nagy-hát-tanya**

Hatos iskola 2023: *Hatos iskola*. — Egykori általános iskola a belterület középső részén a Debreceni utcán, a Régi postától a központ felé. Néhány évtizeddel ezelőtt megszűnt. Vö. Hármas iskola. — ÉGy. — T41-E4.

Hatos-tábla 2023: *Hatos-tábla*. — Szántóföld a település határának keleti részén a Földháztól délre. A téesz idejében általánosan használták a sorszámozott, *Első-, Második-* stb. *tábla* típusú elnevezéseket. Ma már csak a *Hatos-, Hetes-, Tizenkettes-tábla* név van használatban. Az elnevezések utótagjában a *tábla* ’nagyüzemi gazdálkodás céljaira (több dűlő összevonásával) kialakított szántóterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FKNT. — T23-E4.

Hegedűs-kút 2023: *Hegedűs-kút*, 1988: *Hegedűs-kút*, 1981: *Hegedűs-kút*, 1978: *Hegedűs-kút*. — Gémeskút, csordaitató kút a település határának déli részén a Szik területén, közel a Szoboszlai úthoz. Talán építetőjéről kapta a nevét. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 52, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 47. — T31-H1.

Hegy-határ 1988: *Hegy-határ*, 1981: *Hegy-határ*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Darassán, a Hadházi-erdőtől északkeletre. Nevét bizonyára a környezeténél némileg magasabb fekvéséről kapta (de a közelében lévő Szeg-határral is összefüggésbe hozható). Az elnevezés utótagjaként a *határ* földrajzi köznévi ’határrész’ jelentésben szerepelhet. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 52, FKNT., MoFnT. 2/9. — T19-E1.

Heno-dűlő 1988: *Heno-dűlő*. — Szántóföld a település határának keleti részén a Hát területének északi szélén, a Hádi-dűlő közelében. FEKETE JÁNOSNÉ szerint betelepített sváb középparaszt

tanyásgazdának és családjának a tulajdona volt, erről kapta a nevét. Utótagjában a *dűlő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 52, FKNT. — T23-F3.

Hetes-tábla 2023: *Hetes-tábla*. — Szántóföld a település határának keleti részén Dalmitól északra. A téesz idejében általánosan használták a számozott táblaneveket. Vö. Hatos-tábla. — ÉGy. — T23-E5.

Hímes 1482: p. alias *Hymes* vocata et expost Bolmaz, nunc autem Ujvaros appellata in Comitatu Zabolch existent, 1477: *Hymes*, 1418: *Hymes*, 1379: *Hymes*, 1375: *Hymus*, 1370/1418: p. *Hymes*, 1370: *Hymus*, 1367: *Hymus*, 1367: *Hymes*, 1349: *Hymes*, 1347: *Hymes*, 1346: in Comitatu de Zabolch ... possessione *Hymus* vocata, 1332–35/PR.: *Chimis*, *Hinnis*, *Hymus*, *Hymes*. — Elpusztult középkori falu, amely Balmazújváros belterületének északnyugati részére lokalizálható. A 15. század közepén kebelezték be Balmaz lakói az időközben elpusztásodott, de kedvezőbb fekvésű Hímes birtokot, s 1465-ben már *Balmaz-Újváros* néven említik a települést a mezővárosi kiváltságokat adományozó oklevélben (vö. Balmazújváros). A *Hímes* név magyarázata bizonytalan. KISS LAJOS szerint etimológiailag kapcsolatba hozható a Baranya megyei *Hímesháza* nevével, amelyről azt tartja, hogy a jelentése ’festéssel díszített falú ház’ vagy esetleg ’karókkal merevített sárfalú ház, sövényház’ lehetett. BENKŐ LORÁND az Anonymustól származó, a Tarcál-hegy (a mai tokaji Kopasz-hegy) aljában lévő *Hímesudvar* (1217 k.: *hymusuduor*, 17. cap.) nevének magyarázatában – további kifejtés nélkül – ugyancsak sövényfonatú sánymaradványokat említ. VARGA ANTAL az egykori falu nevét egy ’szép’ jelentésű elavult szóból magyarázza. Kevésbé valószínű, de nem zárhatjuk ki a személynévi származtatás és az esetleges birtokosra utalás lehetőségét sem; *Hímes* személynévet ismerünk is az Árpád-kori oklevelekből, vö. 1278>1430: Symon filius *Hymus* de Baktha. A 20. század első felében VARGA ANTAL említi ugyan a helynevet, de vélhetően ekkor nem volt már használatban; erre utal az, hogy a 15. század végétől nem adatolható. Emlékét azonban évszázadok múltán is fenntartották

a nevéből alakult *Himes csárda*, *Himes utca* elnevezések. Középkori adatai között *Himös* ejtésű formák is vannak. — AOKt. 31: 308, ÁSZ., BENKŐ 1998: 162, BUNYITAY 2: 154, 429, FNESZ., NÉMETH 2023: 174–175, PITI 2010: 104, 248, 253, 258, 294–295, 325, 342, 364, VARGA 1942: 6, Vat. I/1: 258, 327, 344, 360, Zs. 6: 2357. — T21-G4.

Himes csapszék lásd **Himes csárda**

Himes csárda 1988: *Himes csárda*, 1978: *Himescsárda*, 1794: *Himes csapszék*, *Himes* nevű csapszékéjét, *Himes Csapszék*et. — Egykori csárda a település határának északi részén, a Régi Nánási út mellett állt. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. Neve minden bizonnyal összefügg a középkori Himes település nevével, annak a hajdani területén épülhetett fel. Legkorábbi említése a 18. század végéről való, ekkor *Himes csapszék* néven szerepel. Ebből a forrásból azt is megtudjuk, hogy téglából készült, náddal fedett épület volt. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 53, SZEIFERT 1978: 48, VARGA 1984: 164, 1985: 164, 168.

Himes utca 2023: *Himes ucca*. — Zsákuta a belterület északkeleti részén a Szigetkert északi csücskében, a Nap utcából nyílik. Neve talán összefügg a középkori Himes település nevével, noha annak feltehető helyétől valamivel távolabb helyezkedik el. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-F2G2.

Hindenburgtelep 1964: *Hidenburg telep*, 1942: *Hindenburgtelep*. — Településrész a belterület déli részén, a Kiskút utcához tartozó újabb építésű házak telkeit foglalta magába. Hindenburg német hadvezérről, politikusról kapta a nevét. A névadás hátterében VARGA ANTAL szerint az a körülmény állt, hogy ez a terület egészségtelen, vályogvető gödrök közötti posványos hely volt, amilyenek az ember a kelet-poroszországi Mazuria mocsaras vidékét képzeli, ahol Hindenburg hadvezér felszabadította Kelet-Poroszországot az orosz támadás alól. Ennek a magyarázatnak azonban nincs valós alapja. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 69, VARGA 1942: 8. — T40-C4.

Híres-hát 2023: *Híres-hát ~ Vires-hát*, 1988: *Híres-hát*, *Vires-hát*, 1978: *Híreshát*, 1964: *Híreshát*, 1958: *Híreshát*, *Vires-hát* | *A csata emlékét*

ma is őrzi az újvárosi Híreshát, vagy ahogy a nép nevezi: „Vires-hát”. E határrészen ma is láthatók a csata elesettjeinek tömegsírhajói. 1942: *Híreshát*, 1934: *Híres hát*, 1934: *Híreshát*, 1906: *Híres hát*, 1900: *Híreshát*, 1900: *Híres hát*, 1891: *Híres-hát*, 1888: *Híres hát*, 1883: *Híres hát*, 1872: *Híres hát*, 1864: *Híreshát* | *A fennebbinek [ti. a Pap-rétnek] szomszédos területe – Legelő föld, – az előbbinél hatásabb lévén a Híreshát nevet nyerte Gróf Andrási idejében – az azon tenyésztett vad állatoktól – hajdan kerített – most puszta.* 1852: *Híreshát*, 1850: *Híres hát*, 1794: *Híres Hátyával*, 1750: *Híres Hátja*, [18. sz.]: *Híres hát*. — Nagy kiterjedésű szántó a település határának északi részén Lászlóháza és Rollaháza között. Kisebb része átnyúlik Hajdúböszörmény területére. Neve a 18. század közepétől adatolható, s akkor több forrásban is a jelölt birtokos jelzős *Híres hátja* formában szerepel. A név előtagja talán személynévi eredetű lehet. *Véres-hát* néven is ismerik. A helyi hagyomány szerint ezt a nevet onnan kapta, hogy 1566-ban a török parancsára egy csatlós tatár csapat rabolva-pusztítva közeledett Újváros felé, de az újvárosi és böszörményi határ mentén, a Híres-háton megütköztek a Tokaj alól Erdélybe tartó János Zsigmond 8000 főnyi seregével. Ennek a híres és egyben véres csatának az emlékét őrzi a hely neve. A *Véres-hát* névforma azonban inkább csak a helytörténeti munkákból kerülhetett be valamennyire a helybeliek névismeretébe. A névváltozatok utótagjaként a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Vö. *Híres-háti-tanya*. Lásd *Híres-hát* (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 54, FKnt., HKFT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 45, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 48, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.K.67, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.144, VARGA 1942: 28, 1958: 49–50, 1985: 168. — T11-H3H4.

Híres-háti-tanya 1864: *Híres háti [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Híres-hát területén. Helyét pontosabban nem ismerjük. — PESTY 1864/38: 52b.

Híres hátja lásd **Híres-hát**

Hodály lásd **Darassa-tanya 1.**

Hódosi-kút lásd **Hódos-kút**

Hódos-kút 1988: *Hodosi-kút*, 1978: *Hódoskut*, 1942: *Hódos [kút]*, 1934: *Hodos [kút]*. — Egykori kút a település határában, pontos helyét nem ismerjük, talán a Kadarcs-háton állt. **Hódosi-kút** névváltozata is volt, ez a helytörténeti munkák szerint egy bizonyos Hódosi Jánosra utal, akiről a kutat elnevezhették. Ma már egyik névváltozatot sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 55, KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 49.

Holb-tanya 2023: *Holp-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg északi területén. Ma legelő, egy részét beültették cserjékkel. Tulajdonosáról, a Holb családról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F3.

Holczer-dűlő 2023: *Holczer-dűllőü*, 1988: *Holczer-dűllőü*. — Szántó föld a település határának keleti részén a Pallag-ráta területén, Virágoskúttól keletre. Nevét bizonyára az itt fekvő Holczer-tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 56, FKNT. — T22-C3.

Holczer-tanya 1988: *Holczer-tanya*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a Pallag-ráta területén, Virágoskúttól keletre. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Holczer-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 56. — T22-C3.

Hollós-fok 1988: *Hollós-fok*, 1850: *Hollosfok*, 1841: *Hollós fok*, 1779: *Hollós fok*, 1750: *hollos fok*, 1750: *Hollós fok*. — A Hortobágy folyóból kiágazó kis vízfolyás a település határának északnyugati határszélén, a Szandaliktól északra. A név előtagja bizonyára a környéken tanyázó madarakra utal, utótagjában pedig a Hortobágy folyó környékén (azt végigkísérve) más nevekben is előforduló, 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű *fok* földrajzi köznévi szerepel. Lásd Hollós (Görbeháza, Hajdúböszörmény), Hollós-ér (Újszentmargita). — FEKETÉNÉ 1988: 55, FKNT., T1.S.70.96, T1.S.70.100, T9.SzmT.17, T21.TK.1969. — T10-D3.

Holtember tisztája 1750: *Hólt ember tisztája*. — Rét a település határának északi részén a Kis-Malátom területén a Kadarcs folyó mellett. Bizonyára egy itt történt halálesetről kapta a

nevét. Az elnevezés utótagjaként a *tiszta* 'nagy, nyílt vízfelület, róna' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., T1.S.70.100. — T21-H2.

Holt-Kadarcs 1988: *Holt-Kadarcs*, 1978: *Holt-kadarcs*, 1964: *Holtkadarcs*, 1942: *Holt Kadarcs*, 1852: *Hólt Kadarcs*, [1817]: *Holt Kadarts*, 1794: *Hólt Kadarts*, [1785]: *Hólt kadarts*, 1750: *Hólt Kadarts*. — Kiszáradt Kadarcs meder a belterület északi részén, a Bánlak és a Rácok szigete között. A nagy múltra visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. Vö. Kadarcs. — FEKETÉNÉ 1988: 55, OLÁH 1964: 72, SZEIFERT 1978: 49, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T9.DvT.391, T9.SzmT.9, VARGA 1942: 38, 1985: 167. — T21-G3.

Honvéd utca 2023: *Homvéjd ucca*, 1978: *Mező Imre utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Bem József utcát köti össze a Huszár utcával. 2013 óta hivatalos név, korábban **Mező Imre utca**-nak nevezték. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T41-G3.

Horti-halom lásd **Horti-Kettős**

Horti-Kettős 1992: *Horti-Kettős*, 1988: *Hortikettősü*, 1981: *Kettős halom*, 1981: *Horti-kettős*, 1978: *Horti kettős*, 1942: *Kettős [halom]*, 1941: *Kettős hlm. [halom]*, 1934: *Kettős hlm. [halom]*, 1934: *Kettős laponyag*, 1900: *Kettős laponyag*, 1883: *Kettős laponyak*, 1872: *Kettős halom*, 1858: *Horti halom*, 1760: *Horti Kettős*, 1750: *Horti kettős*, [18. sz.]: *Horti Kettős*. — Kiemelkedés a település határának nyugati részén a Csegei út mentén, Kis-Horttól délre. Két kisebb (feltehetőleg határjelző) halom állt itt, ezeket **Kettős-halom** és **Kettős-laponyag** néven is említik. Ez utóbbi névváltozat utótagjában a *laponyag* 'árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Elhelyezkedése alapján kapta a legkorábbi adathozható **Horti-halom** nevet. A később megjelenő **Horti-Kettős** elnevezésben a két névadási indíték egyidejűleg van jelen. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 57, FKNT., HKFT., MaKF., M. NEPPER et al. 1981: 7, MKFT., MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 48, T0.26.5.1, T1.S.11.450/2, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T9.K.53, T9.K.67, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.144, VARGA 1942: 37. — T21-E2.

Horti-tiszta 1782: *Horti Tiszta*. — Rét a település határának északi részén a Visnyó területén a Szigeti-erdőtől északra, a Kadarcs folyó mellett. Az elnevezés előtagja talán a Hort helynévvel van kapcsolatban, de személynévi eredetű is lehet; az utótagjaként pedig a *tiszta* 'nagy, nyílt vízfelület, róna' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., T1.S.24.8. — T21-F2G2.

Hortobágy 1. 2023: *Hortobágy*, 1978: *Hortobágy*, 1964: *Hortobágy*, 1942: *Hortobágy*, 1934: *Hortobágy*. — Közép-Európa legnagyobb füves pusztája, mely a Tisza folyótól keletre, a Közép-Tisza-vidéken terül el. Nevét a Hortobágy folyóról kapta. Vö. Hortobágy 2. Lásd Hortobágy 1. (Hajdúböszörmény), Hortobágy 3. (Hortobágy). — ÉGy., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 49, T9.K.53, VARGA 1942: 24. — T19-G2.

Hortobágy 2. 2023: *Hortobágy*, 1992: *Hortobágy*, 1988: *Hortobágy*, 1981: *Hortobágy*, 1978: *Hortobágy csatorna*, 1942: *Hortobágy*, 1930: *Hortobágy*, 1883: *Hortobágy*, 1872: *Hortobágy folyó*, 1864: *Hortobágy | Hajdan folyó 's halászó kanyarúlatos mélyterület – jelenleg száraz, leg főbb esső vizet magába foglaló – ér. – Eredetét nyeri a polgári határban annak aljas mocsáros a tiszta ki öntés idejében víz állásos Bágy – nevű területetől; honnan csendesen a H[ajdú] böszörményi Tirimpóig minden határ nélkül ömölvén széjjel itt mederre talalt 's hihetőleg a közel eső horth pusztákról – Hortobágyinak neveztetett el. – Ez is az Ujvárosi és Debreczeni határon végig menvén – a Nádudvari 's karczagi határok között lévő Ágotába szakad; s onnét a Berettyó folyoba. 1858: *Hortobagy*, 1852: *Hortobágy Fluss*, *Hortobagy Fluss*, 1750: *Hortobágy fl.* — Vízfolyás a hortobágyi pusztán, mely Tiszavasvári határában a Keleti-főcsatornából szakad ki, és Mezőtúr közelében a Hármaskörösbe torkollik. A folyó a település határának északnyugati részén folyik, egy szakaszon határfolyó Balmazújváros és Hortobágy település között. A forrásokban **Hortobágy-folyó** és **Hortobágy-csatorna** néven is szerepel. Nevét a korábbi névmagyarázatok a *Hort* és a *Bágy* helynevek összetételének tartották. Az előtagként álló *Hort* az a településnév lehet, amelyet már a Százdi alapítólevél is említ 1067/1267-ben *Chordy* formában. Az utótagot a *Bágy* víznévvel azonosították, amelyet a *bágy* vízrajzi köznévből magyaráltak. Legutóbb*

SZŐKE MELINDA mutatott rá a névmagyarázat problémás pontjaira. Ezek között a legsúlyosabb az a körülmény, hogy a magyarázatban feltett *bágy* vízrajzi köznévi nyelvterület más részein nem fordul elő, ráadásul az e vidéken jelzett jelentése (ti. 'széles felszíni mélyedés, melyben a víz csapadékos időben összegyűlik') is ECSEDI ISTVÁNTól származik, ezért az is kérdéses, hogy ezen a területen volt-e ilyen község. A község mellett a *Bágy* víznévnek sincsen nyoma a régiségben. BÉRES JÚLIA szerint ez azért van, mert a *Hortobágy* név korán átvehette a *Bágy* név helyét. Ebben az esetben ugyanakkor magyarázatra szorul a *Bágy* helynévből később létrejött gazdag névbokor. Mindezek fényében a *Hortobágy* név utótagjának *Bágy* víznévvel való azonosítását egyelőre sem elvetni, sem megerősíteni nem lehet. A víznévi származtatás mellett az is lehetséges, hogy a *Hortobágy* név utótagja eredetileg egy nagy kiterjedésű mocsaras területre vonatkozott, ahogyan erre PESTY FRIGYES adatközlője is utal. Összetételként értelmezve a *Hortobágy* nevet a tagok határában lévő magánhangzóra is magyarázatot kell adnunk. KISS LAJOS a szó belseji mássalhangzó-torlódás kiküszöbölése miatt megmaradt tővégi magánhangzóként azonosítja. ECSEDI ISTVÁN úgy véli, hogy eredetileg egy **Hort-bágy* név keletkezett, és ebből a kiejtés könnyítése miatt alakult a *Hortobágy* víznév. Írott forrásokban a Százdi alapítólevélben jelenik meg először *Hortobágy* alakban, majd egy 13. századi forrás *Hortobágy vize* formában említi. Vö. *Bágy-szeg*, *Hortobágy 1.* Lásd *Hortobágy* (Görbeháza, Újszentmargita), *Hortobágy 2.* (Hajdúböszörmény, Hortobágy). — BÉRES 2014: 42, 45–46, DHA. 184,

Hortobágy-folyó

Fotó: Harangi Mária

ECSEDI 1914: 4–5, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 57, HKFT., Kat., KISS 1974a: 24, MKFT., MoFnT. 2/9, PESTY 1864/38: 53b, SZEIFERT 1978: 29, 49, SZŐKE 2024: 17, T0.26.5.1, T1.S.70.96, T1.S.78.724/1–9, T21.TK.1655, ÚMTsz., VARGA 1942: 6, 38. — T10-D3, T11-E2.

Hortobágy csárda lásd **Kis-hortobágyi csárda**
Hortobágy-csatorna lásd **Hortobágy 2.**

Hortobágy-folyó lásd **Hortobágy 2.**

Hortobágyi sor lásd **Hortobágyi út**

Hortobágyi út 2023: *Hortobágyi út*, 1978: *Hortobágyi út*, *Hortobágyi sor*, 1964: *Hortobágyi sor*, 1942: *Hortobágyi sor*. — Út a belterület délnyugati részén, a Daru-Csegei útból nyílik, és halad a Daru területén át dél felé, a szomszédos Hortobágy település határába vezet. A belterületen levő része korábban *Hortobágyi sor* néven is szerepelt. Ennek utótagjaként a *sor* 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv áll. Hivatalos neve *Hortobágyi út*. Vö. Debreceni Hortobágy útja. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 19, 49, VARGA 1942: 12. — T40-B4C3.

Hortobágy kocsmá lásd **Kis-hortobágyi csárda**

Hortobágy melléke 2023: *Hortobágy mejjéike*. — A Hortobágy folyó körüli terület a település északnyugati határában. Az egész Hortobágy tájegységen használatos helynév. Utótagjában a *mellék* 'valamely víz melletti terület' földrajzi köznévv szerepel. Lásd Hortobágy melléke (Hortobágy). — ÉGy., FKNT. — T19-G2.

Hosszú-erdő lásd **Bakóci-erdő**

Hosszú-fenék 2023: *Hosszú-fenék*, 1988: *Hosszúfenék*, 1978: *Hosszúfenék*. — Lapos, vízállásos terület a település határának déli részén a Szoboszlai út és a Nádudvari út között. Hosszan elnyúló alakjáról kapta a nevét. Utótagjaként a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 58, FKNT., SZEIFERT 1978: 48. — T31-H2.

Hőforrás utca 2023: *Hőforrás ucca*. — Rövid kis zsákutca a belterület középső részén Magyarfalu nyugati szélén, a Soós Imre utcától vezet a vasúthoz. Nevét az itt fakadó meleg vizű forrásról kapta (vö. Kamilla gyógyfürdő). Hivatalos név. — ÉGy. — T41-E3.

Hunyadi János utca 2023: *Hunyadi János ucca* ~ *Bánlak Hetedik ucca*, 1978: *Hunyadi János utca*, *Bánlak VII. utca*. — Utca a belterület ész-

ki részén a Bánlak területén, az Esze Tamás utca és a Táncsics Mihály utca között. Elhelyezkedése alapján *Bánlak Hetedik utca*-nak is nevezik. Hivatalos neve *Hunyadi János utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 19. — T40-D2, T41-E2.

Huszár utca 2023: *Huszár ucca* ~ *Rudas László ucca*, 1978: *Rudas László utca*, *Szigetkert V. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Honvéd utcát köti össze a Vasút sornal. Hivatalos név. Korábban a még ma is használatos *Rudas László utca* volt a hivatalos elnevezése. Az utcát elhelyezkedése alapján *Szigetkert Ötödik utca*-nak is nevezték; ehhez vö. Szigetkert Első utca. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 24. — T41-F3G3.

Húsüzem 2023: *Húsüzem*. — Vállalkozói telephely, egykori húsüzem a település határának nyugati részén a belterület közvetlen közelében, az Újtelep mellett. Mintegy 20 éve nem tölti be korábbi funkcióját. — ÉGy. — T21-G3.

Idősek otthona 2023: *Idősek otthona* ~ *Öregothon*. — Szociális otthon a belterület középső-nyugati részén a Veres Péter utca elején. Hívják *Öregothon*-nak is. Hivatalos neve *Balmazújvárosi Nefelejcs Idősek Otthona*. Ennek a helyén állt egykor a Hardicsai-malom. — ÉGy. — T40-D3.

Igaz utca lásd **Petőfi utca**

Igaz Pál utca lásd **Petőfi utca**

Illyés Gyula utca 2023: *Ijjéjzs Gyula ucca*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, párhuzamos a Rózsa közzel. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D3.

Imre-lapos 1988: *Imre-laposs*, *Kisimre-lapos*, 1978: *Imre-lapos*. — Mélyen fekvő terület a település határának északi részén a Kis-lapostól délre, a Malátom-tanya és a Régi Nánási út között. *Kis Imre-lapos* néven is említik. Kis Imre tanyája volt itt, erről kapta a nevét. A névváltozatok utótagjában a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 59, FKNT., SZEIFERT 1978: 49. — T22-B2.

Ipszilon-gát 1988: *Ipszilon gát*, 1964: *Ipszilon gát*, 1942: *Ipszilongát*, 1934: *Ipszilon [gát]*. — Egykori gát a település határának nyugati részén a Csegei útfél és a Daru elején. Jellegzetes

alakjáról kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 59, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 64, VARGA 1942: 16. — T21-G4.

Iskola-dűlő 1988: *Iskola-düllő*. — Szántó-föld a település határának északkeleti részén a Nagy-tanya területén, a hajdani Nagy-tanyasi iskola mellett. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 59. — T13-F4.

Iskola köz 2023: *Iskola köz*, 1978: *Iskola köz*, 1964: *Iskola köz*, 1942: *Iskolaköz*, 1906: *Iskola köz*. — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, párhuzamos a Keleti utcával, a Kígyó utcát köti össze a Debreceni utcával. Nevét a református egyház itt lévő elemi iskolájáról kapta. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévről 'szűk keresztútca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 19, 44, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12. — T41-F4.

Itatókút 1978: *Itatókut*. — Egykori ásott kút a belterület déli részén a Pacsirta utcán. Pontos helyét nem ismerjük. Már az 1970-es évek végén is be volt temetve. Ma már nem ismert elnevezés. — SZEIFERT 1978: 50.

Jajgató 2023: *Jajgató* | *Valami csata vót ott, és sokáig jajgattak ott a sebesütek, hogy igaz-e vagy nem, azt nem tudom.* 1988: *Jajgató*, *Jajgató* | *Pallagrátá vigibe, egészen ki a Baraksóik kiosztot föld vót, búza vegyesen náddal. Jaj, hogy vágom le! Ezelőtt a mindig a jajgató bibicék talaja vót a Brassó ér mellett.* | „*Jajgató, Baraksó, od dúrjon ki a pondroy.*” 1981: *Jajgató*, 1978: *Jajgató*, 1964: *Jajgató*, 1942: *Jajgató*. — Földterület a település határának északkeleti csücskében, a Brassó-zugtól délre a Brassó-ér mellett. Nevét a helyi hagyomány hol egy hajdani csatában jajgató sebesültekkel, hol a jajgató bibicékkel, hol pedig a gyakori áradások miatt jajgató tulajdonosokkal magyarázza. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 59, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 46, SZEIFERT 1978: 50, VARGA 1942: 29. — T13-G4.

Jakab-dűlő 1988: *Jakab-düllő*. — Földterület a település határának nyugati-középső részén a Pap-rét déli csücskében, az Ásott-Kadarc

mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az elnevezés utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 60, FKNT. — T21-F3.

Jancsár-kút 1978: *Jancsárkut*, 1942: *Jancsár [kút]*. — Egykori fűrott kút a belterület déli részén a Németfalu területén, a Nádudvari utca és a Széchenyi utca sarkán. Nevét onnan kapta, hogy egy *Juhász* nevű ember háza előtt állt, akinek *Jancsár* volt a ragadványneve. Ma is megvan, de csak a betonfödeme látható. Az elnevezést azonban már nem ismerik. — SZEIFERT 1978: 50, VARGA 1942: 20. — T40-D5.

Jeges 1988: *Jeges*, 1978: *Jeges*. — Mélyen fekvő vizes földterület a település határának északkeleti részén, a Pallag-ráta északi területén. A helybeliek szerint onnan kapta a nevét, hogy télen összefüggő jégtábla képződik a szántók között, illetve a jégeső is gyakran elveri a területet. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 60, SZEIFERT 1978: 50. — T22-D2.

Jenőháza 2023: *Jenőháza*, 1988: *Jenőháza*, *Jenőházára*, 1981: *Jenőháza*, 1978: *Jenőháza*, 1967: *Jenőháza*, 1964: *Jenőháza*, 1956: *Jenőháza*, 1944: *Jenőháza*, 1942: *Jenőháza*, 1941: *Jenő-háza*, 1934: *Jenőháza*, 1933: *Jenőháza*, 1930: *Jenőháza*, 1926: *Jenőháza*, 1907: *Jenőháza*, 1906: *Jenőháza*, 1900: *Jenőháza*, 1893: *Jenőháza*, 1892: *Jenőháza*, 1886: *Jenőháza*, 1882: *Jenőháza*, 1872: *Jenőháza*, 1872: *Jenőháza*, *Jenőháza*, 1864: *Jenő háza* | *Szántó föld a H[ajdú] Böszörményi úttól jobbra észak keletnek – nevének néhai Semsey Lajos úr egyik fia örököse Jenőtől vette.* 1858: *Jenőháza*, 1852: *Jenő* és *Andrásháza*, 1850: *Jenőháza*. — Földterület épületekkel, tanyával a település határának keleti részén Pallag-rátától délre, Andrásházától északra. Nevét feltehetően Semsey Jenőről kapta, aki egykor tulajdonosa volt ennek a területnek. (Az újvárosi uradalom 1794-ben került a Semsey család birtokába.) Az elnevezés a 19. század közepétől máig folytonosan adatolható. Jenőházát FEKETE JÁNOSNÉ azonosnak tekinti a Tódor földjével, ezt azonban további források nem támasztják alá. Vö. Andrásháza, Jenőháza-tanya, Jenőházi-hasítás, Jenőházi iskola, Jenőházi kastély. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 60, GÖNCZY, Hnt., Kat., KOL-

LONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 46, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 29, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1942: 29. — T22-C4D4.

Jenőháza-tanya 2023: *Jenőháza-tanya*, 1864: *Jenő* – Andrásrázi tanyák. — Tanya épületekkel és földterülettel a település határának keleti részén Jenőházán. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. *Jenőházi-tanyák* formában is említik. — ÉGy., PESTY 1864/38: 52b. — T22-D4.

Jenőházi-hasítás 1988: *Jenőházi hasítás*, 1978: *Jenőházi hasítás*. — A Jenőházát és Andrásrázát elválasztó fasor, illetve árok a település határának keleti részén, a Hardicsai déli határa. Nevének utótagjaként a 'határrészeket elválasztó határvonal, árok' jelentésű *hasítás* földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Hasítás. — FEKETÉNÉ 1988: 61, FKNT., SZEIFERT 1978: 50. — T22-C4.

Jenőházi iskola 1988: *Jenőházi iskola*, 1944: *Jenőházi iskola*. — Egykori iskola a település határának keleti részén Jenőháza területén, a Böszörményi út és a Keleti-főcsatorna között. Az 1945 előtt épült 3 tantermes hajdani épület helyét ma már csak a köves, téglatörmelékű föld jelzi. Nevét nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 61. — T22-B3.

Jenőházi kastély 1988: *Jenőházi kastély*. — Egykori kastély a település határának keleti részén Jenőháza területén, a Böszörményi út és a Keleti-főcsatorna között. A Semsey uradalomnak volt a központja. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 61. — T22-B3.

Jenőházi-tanyák lásd **Jenőháza-tanya**

Jókai köz 2023: *Jókai köz* ~ *Sakter köz*, 1978: *Jókai köz*, *Bundi zug*, 1964: *Jókai köz*, *Bundi zug*, 1942: *Jókai köz*, *Bundi zug*, 1906: *Jókai köz*. — Rövid kis utca a belterület középső részén a városközpontban, a Jókai utcából nyílik. *Sakter köz*-nek is nevezik, ebben a *sakter* foglalkozásnév szerepel, aki a zsidó hitközösségekben a háziállatok rituális levágását és az újszülött fiúgyermek körülmételését végzi. A névadás indítéka az lehetett, hogy ilyen foglalkozású személy lakott az utcában. Az utótagként álló *köz* földrajzi köznévi 'szűk keresztútca' jelentésben használatos. Egy időben *Bundi zug*-nak

is hívták egy *Bundi* nevű lakója után. Ebben az elnevezésben a *zug* földrajzi köznévi 'szűk, rövid (zsák)utca'-t jelent. Hivatalos neve *Jókai köz*. — ÉGy., ÉrtSz., FKNT., MZSL., OLÁH 1964: 64, 65, SZEIFERT 1978: 19, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12, 15. — T40-D4.

Jókai-kút 1978: *Jókai kút*. — Egykori fűrott kút a belterület északi részén Bánlakon. Helyét pontosabban nem ismerjük. SZEIFERT azt írja róla, hogy a Jókai-féle ház közelében volt. Nevét bizonyára erről kapta. Ma már nem ismert elnevezés, ahogyan a Jókai-féle háztól sincs az adatközlőknek tudomása. — SZEIFERT 1978: 50.

Jókai utca 2023: *Jókai utca*, 1978: *Jókai utca*, *Kondigát*, *Győrfi utca*, 1964: *Jókai utca*, *Gondigát*, *Gondi gát*, *Győrfi utca*, 1942: *Jókai [utca]*, *Győrfi [utca]*, *Gondigát*, 1906: *Jókai utca*. — Utca a belterület középső-déli részén, a városközpont felől haladva a Boeszkai utcát köti össze a Kiskút utcával. Belőle nyílik a Jókai köz. Korábban *Győrfi utcá*-nak hívták, a helytörténeti munkák szerint az itt lakó sasi Győrfi családról. A még korábbi *Gondi gát* nevét pedig egy *Gondi* nevű, ugyancsak itt lakó cigány kovácsról kapta; ennek *Kondi gát* variánsa is adathozható. A névben a *gát* földrajzi köznévi 'kövesút' jelentésben szerepel. Elképzelhető az is, hogy a közeli Kondagát névvel is kapcsolatban áll. Hivatalos neve *Jókai utca*. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, 65, SZEIFERT 1978: 19, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 12, 15. — T40-D4.

Jó-kút 1988: *Jó-kút* | *Az utolsou zsidou bóttyával szembe*. 1978: *Jókut*, 1964: *Jókut*, 1942: *Jó [kút]*, 1934: *Jókut*. — Egykori itatókút a település határának keleti részén a Lesi és a Nyomás között, a Debreceni út mellett, a belterület közelében. A vizét a ló nagyon szerette, ezért a lovasok szívesen itattak itt. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Keserű-kút. — FEKETÉNÉ 1988: 61, OLÁH 1964: 54, SZEIFERT 1978: 50, T9.K.53, VARGA 1942: 20. — T22-B5.

József Attila utca 2023: *József Attila utca*, 1978: *József Attila utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos az Ady Endre utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 19. — T40-B4.

Juhász-féle hodály lásd **Dobi István tanyája**
Juhász-tanya 1. 2023: *Juhász-tanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén

a Hortobágy folyó mellett, a Szeg területén. Tulajdonosának családnevéről kapta a nevét. — ÉGy. — T11-E3.

Juhász-tanya 2. lásd **Lászlóházi-öreg-tanya**

Juhász utca 2023: *Juhász ucca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi utat köti össze az Ady Endre utcával, és párhuzamos a Gulyás utcával. 2013 óta hivatalos név, korábban **Kun Béla utca**-nak hívták. — ÉGy. — T40-B3C4.

Juh-fok 1841: *Juh fok*. — A Kadarcsból kifolyó egykori kis vízfolyás a település határának délnyugati részén a Binye-ráta nyugati felén, a Kis-Szálka-halomtól északra. Nevének utótagjaként a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. A közelében volt a Juhkút. — FKNT., T21.TK.1969. — T30-D1.

Juhgát 2023: *Jugát*, 1988: *Ju gát*, 1978: *Juhgát*, 1964: *Juhgát*, 1934: *Juh [gát]*. — Földút a település határának délnyugati részén a Binye-ráta déli végében, a Kadarcson vezetett át egy földdel borított betongyűrűs hídon. Egykor hajtóút lehetett, ezen hajtották át a juhokat a Nyári-járasra. Nevének utótagjaként a *gát* '(köves)út' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 62, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 26, SZEIFERT 1978: 51. — T31-E2.

Juhjárás 1988: *Ju-járás*, 1978: *Juh-járás*, 1964: *Birkajárás*, *Juhjárás*, 1942: *Juh járás*, 1934: *Juhjárás*, 1883: *Juh Járás*. — Legelő a település határának délnyugati részén a Nyári-járás északi felén, a Szettyényestől keletre. Gyenge minősége miatt csak juhok legeltetésére volt alkalmas. **Birkajárás** névváltozatban is szerepelt. Mindkét név 'juhlegelő' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Ma már nem ismert elnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 62, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 49, 58, SZEIFERT 1978: 51, VARGA 1942: 26. — T30-B1.

Juhkosár 1988: *Ju-kosár*, 1978: *Juh-kosár*, 1762: *Juh kosár*. — Egykori juhkarám a település határának déli részén a Kadarcs kanyarulatában (a mostani Kadarcsi-tónál), a Nádudvari úttól nyugatra. Neve a *juhkosár* 'juhkarám' földrajzi köznévből alakult. Az újabb források mint ismert, de lokalizálatlan helyet említik, az 1762. évi térképre is utalva. Ez utóbbi alapján határoz-

ható meg a helye. — FEKETÉNÉ 1988: 62, FKNT., SZEIFERT 1978: 51, T9.SzmT.2. — T31-F3.

Juhkút 1784: *Juh-kút*. — Egykori itatókút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás területén, a Benedikó-laponyag és a Kis-Szálka-halom között. A juhok itatására szolgált. A közelében folyt a Juh-fok. — T16.T.260. — T30-D1.

Juhos-fő lásd **Juhos-föld**

Juhos-föld 1988: *Juhos-föd*, 1956: *Juhosfő*. — Földterület a település határában, pontos helyét nem ismerjük. Talán a Juhos-háti-erdő közelében fekhetett. Neve juhtartásra utal. A **Juhos-fő** forma téves lejegyzést takarhat. — FEKETÉNÉ 1988: 62, Hnt.

Juhos-háti-erdő [2000]: *Juhosháti-erdő*. — Erdős terület, kisebb határrész a település határának északnyugati részén a Cserepesi-erdő közelében. A *Juhos-hát* előtagja bizonyára juhtartásra utal, a *hát* földrajzi köznévv pedig 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű. Ma már nem ismert név. Vö. Juhos-föld. Lásd Juhos-háti-erdő (Hortobágy). — FKNT., T.HNP2000. — T19-F2.

Juhtelep lásd **Baromfitelep**

Kadarcs 2023: *Kadarcs ~ Kadarcs-fojóu*, 1988: *Kadarcs folyó*, 1978: *Kadarcs folyó*, *Kadarc*, 1964: *Kadarcs*, *Kadarc patak*, 1942: *Kadarc*, 1941: *Kadarc*, 1934: *Kadarc*, 1934: *Kadarc [ér]*, *Kadarc [folyó]*, 1910: *Kadarc [folyó]*, 1909: *Kadarc*, 1906: *Kadarc*, 1900: *Kadarc*, 1872: *Kadarc*, 1864: *Kadarts | Hajdan a tiszta szabályozás előtt ki öntésekor folyó és sok áradatott okozott, tekervényes jelenleg ki száradt ér mely mint tudva van Tisza dobnál kezdődvén az egész ujjvárosi határon keresztül megy – s magában több apróbb ereket a Debreczeni határban pecze név alatt vévén – köseybe szakad*. 1852: *Kadarc* Fluss, 1850: *Kadarc* folyam, 1841: *Kadarc*, 1840: *Kadarc* Vize, [1820]: *Canalis Kadarts*, [1817]: *Kadarts* Fojása, [1810]: *Kadarts* Folyása, 1806: *Kadarc* Fl., 1799–1803: *Fluvius Kadarts*, 1794: *Kadarc*, *Kadarts*, 1792: *Kadarts* folyás, 1787: *Kadarts*, 1787: *Kadarts* folyás, 1784: *Kadarts*, 1762: *Kadarts*, [1760]: *Kadarts* Folyása, 1750: *kadarts*, 1750: *Canalis Kadarts*, 1748: *Canalis Kadarts*. — A településen észak-déli irányban átfolyó víz, amely a szomszédos Hortobágy falu területén a Hor-

tobágy folyóba torkollik. A Híres-hátnál lép be Hajdúböszörmény felől a balmazújvárosi határba, a belterületen is áthalad, és sok kanyart követően Kőudvar után a Kadarcsi csárdánál hagyja el a települést. Több ágra szakadva hajdan szigeteket hozott létre (vö. Sziget, Erdős-sziget, Rácok szigete), amelyek máig őrzik erre utaló nevüket. A jelentős múltra visszatekintő *Kadarcs* víznév a *kadarcs* 'kanyargós ér, vadvíz' jelentésű földrajzi köznévből alakult. **Kadarcs-folyó** néven is ismerik. A Kadarcsnak a belterületre eső, a Kadarcs utcával párhuzamosan folyó szakaszát **Kadarcs-patak**-nak is mondják, az utca nyugati udvarai erre nyúlnak le. Vö. Ásott-Kadarcs, Disznó-Kadarcs, Holt-Kadarcs, Kadarcs-hát, Kadarcs-híd, Kadarcsi-tó, Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna, Kadarcs utca, Nagy-Kadarcs. Lásd Kadarcs (Hajdúböszörmény, Hajdúnánás). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 63, FKNT., FNESz., Kat., KOLLONICH 1934: 9, LIPSZKY, Map., LIPSZKYMT., MaKF., OLÁH 1964: 73, 74, PESTY 1864/38: 53b, SZEIFERT 1978: 52, 65, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.224, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.DvT.447, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.Ny.326, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T9.SzmT.32, T16.T.259, T21. TK.1969, VARGA 1909: 36, 40, 1942: 39, 1985: 158, 167. — T21-G5.

Kadarcs-csatorna lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Kadarcs-folyó lásd **Kadarcs**

Kadarcs-hát 2023: *Kadarcs-hát*, 1992: *Kadarcs-hát*, 1988: *Kadarcs-hát | Magos part, háta rísz*. 1985: *Kadareshát*, 1981: *Kadarcs-hát*, 1978: *Kadareshát*, 1973: *Kadarcs-hát*, 1967: *Kadarcs-hát*, 1964: *Kadarcs-hát*, 1962: *Kadareshát*, 1956: *Kadarcs-hát*, 1942: *Kadarcs-hát*, 1941: *Kadarcs-hát*, 1934: *Kadareshát*, 1934: *Kadarcs-hát*, 1906: *Kadarcs-hát*, 1888: *Kadarcs-hát*, [1810]: *Kadarts Hát*, 1792: *Kadarts hát*, 1787: *Kadarts hát*. — Szántóföld a település határának délnyugati részén a Karinkótól délre, a Kadarcs mentén a belterülettel egészen a Boros-gátig húzódik. A Kadarcs partos melléke, ahol a víz a hordalékot lerakja. Nevének utótagjaként a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévvől áll.

Részei a Nagy-Kadarcs-hát és a Kis-Kadarcs-hát. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 63, FKNT., Hnt., KOLLONICH 1906: 8, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 46, SZEIFERT 1978: 51, T0.26.5.1, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.224, T9.K.53, VARGA 1942: 29. — T21-E5F5.

Kadarcs-háti-kút 1934: *Kadarcs-háti k[út]*. — Egykori kút a település határának délnyugati részén a Kadarcs-hát területén, a Kadarcs kanyarulatánál. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — T9.K.53. — T21-F5.

Kadarcs-hát kettő lásd **Kenyeres Tóth-tanya**
Kadarcs-hát-tanya 2023: *Kadarcs-hát-tanya*. — Tanya a település határának délnyugati részén a Kadarcs-háton. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — ÉGy. — T21-F5.

Kadarcs-híd 1988: *Kadarcs-híd*, 1978: *Kadarcs-híd*. — Egykori híd a Kadarcsra, pontos helye ismeretlen. Ma már a név sem használatos. — FEKETÉNÉ 1988: 64, SZEIFERT 1978: 53.

Kadarcsi-halastó lásd **Kadarcsi-tó**

Kadarcsi-tó 2023: *Kadarcsi-tó ~ Kadarcs-meder*, [2000]: *Kadarcsi-halastó*, 1981: *Kadarcsi-halastó*. — Halastó a település határának déli részén a Kőudvartól délre. Egy része a nagyhegyesi határhoz tartozik. A Kadarcs régi medrét töltötték fel vízzel, erre utal a **Kadarcs-meder** névváltozata. **Kadarcsi-halastó** néven is említik. — ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000. — T31-G3.

Kadarcs–Karácsonyfok lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna 2023: *Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna ~ Karácsonyfoki-csatorna ~ Karácsonyfoki-kanális*, 1992: *Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsat[orna]*, 1988: *Kadarcs-csatorna, Kadarcs–Karácsonyfoki főcsatorna, Kadarcs–Karácsonyfok*, 1981: *Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna*, 1978: *Karácsonyfok csatorna, Kadarcs csatorna*, 1748: *Canalis Kadarts, Canalis Karatson-foka*. — Csatorna a település határának északnyugati részén, a Kadarcs mellékága. A K. V-3. víztároló nyugati partjától indul, és egészen Kónyáig húzódik, ahol a Hortobágyba tokollik. A csatorna több névváltozattal is szerepel a mai névhasználatban és a forrásokban egyaránt. Legkorábbi térképes adatok (1748) azt mutatják, hogy a **Kadarcs** és a **Karácsony foka** különálló vízfolyások voltak. Csatornázott, megásott részüket jelölték

a *Kadarcs-csatorna*, a illetve a *Karácsony-foki-csatorna*, *Karácsony-fok-csatorna*, *Karácsony foka csatorna* és a *Karácsony-foki-kanális* névvariánsok. Összevontan jelenik meg végül a két víznév a *Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna*, a *Kadarcs–Karácsony-fok* és a *Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna* formákban. A *Karácsony foka* név előtagja személynévi eredetű lehet. A helyi hagyomány szerint az újvárosi határ egy részének volt egy *Karácsony* nevű bérlője (mások török időkbeli magyar vitéznek vélik), és a hely róla kaphatta a nevét. A csatornát egy szakaszon *Ásott-Kadarcs*-nak nevezik. Vö. Kadarcs. Lásd *Karácsony-fok* (Hortobágy). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 63, 66, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 29, 52, T0.26.5.1, T9.Szmt.1. — T21-E4F3.

Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatorna lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Kadarcs-meder lásd **Kadarcsi-tó**

Kadarcs-patak lásd **Kadarcs**

Kadarcs utca 2023: *Kadarcs ucca*, 1978: *Kadarcs utca*, 1964: *Kadarcs utca*, 1906: *Kadarcs utca*, 1872: *kadarcs utcza*. — Utca a belterület délnyugati részén, a Veres Péter utcától dél felé egészen a Kiskálló közig húzódik, párhuzamos a Bethlen utcával és a Kadarccsal. Nyugati udvarai lenyúlnak a Kadarcsra. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 20, 43, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110. — T40-C4D3.

Kajdán földje lásd **Gajdán-halom**

Kajdán halma lásd **Gajdán-halom**

Kajdán-halom lásd **Gajdán-halom**

Kajdán telke lásd **Gajdán-halom**

Kajla-hát 1941: *Kajla hát*, 1934: *Kajla hát*, 1750: *Kajla hát*. — Magasabban fekvő terület a település határának délnyugati csücskében a Nagy-Szálka-halomtól északra. A térképi forrásokból adatolható elnevezés névadási indítékát nem ismerjük. Bizonyára a *kajla* ’ferde, görbe’ jelentésű melléknév vagy esetleg az ebből lett személynév állhat az előtagjaként (az előbbi esetben a terület alakjára, az utóbbi esetben a tulajdonosára utalva), az utótagjaként pedig a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — DCSz., FKNT., MaKF., T1.S.70.100, T9.K.53, ÚMTsz. — T30-B2.

Kalap-dűlő 2023: *Kalab-düllőü*. — Szántó föld a település határának délkeleti részén a Debreceni út mellett északra. Nevét a helybeliek elmondása alapján onnan kapta, hogy itt volt szalmakalapgyár fedőnév alatt egy polgári védelmi raktár, katonai élelmiszerlerakat. Ma a Gabonaraktár áll rajta. Nevének utótagjában a *dűlő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FKNT. — T33-F1.

Kalappéldő lásd **Mihalkó-kalaposház**

Kállai-kút 2023: *Kállaji-kút*, 1978: *Kállai kut*. — Fúrott kút a belterület délnyugati részén a Kiskálló területén, a Kiskálló köz és a Kadarcs utca sarkán. A helybeliek szerint Kállai Mihály egykori csikós számadó háza mellett áll, innen kapta a nevét. Ma is megvan. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 53. — T40-C4.

Kállai-kút a Kiskálló köz sarkán Fotó: Harangi Mária

Kamilla gyógyfürdő 2023: *Kamilla gyógyfürdőü ~ Fürdőü*. — Gyógy-, termál- és strandfürdő a belterület középső részén a városközpontban, a Semsey-kastély és a Kamilla hotel között. 1951 óta üzemel. **Fürdő**-nek is mondják. — ÉGy. — T22-A4.

Kamilla hotel 2023: *Kamilla hotel*. — Szálloda a belterület középső részén a városközpontban, a Vasútállomással szemben. A hivatalos neve *Hotel Kamilla*. — ÉGy. — T41-E3.

Kányási-dűlő 1988: *Kányási-düllőü*. — Földterület, szántó a település határának északnyugati részén Lászlóháza területén, a Szeg-Híresháti-csatorna mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Kányási* családnevűek ma is élnek a településen.

Az elnevezés utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 65, FKNT. — T11-G4.

Kamarás-zug lásd **Kaparás**

Kaparás 2023: *Kaparás, Kaparászba*, 1988: *Kaparás, Kaparás-zug*, 1981: *Kaparás-zug*, 1978: *Kaparászug*, 1964: *Kaparászug* | *Az emberek azt állítják, hogy e zugból olyan kis terület jutott egyik-másik újvárosi embernek, hogy azt a körmével is megművelheti (megkaphatja)*. 1956: *Kaparászug*, 1942: *Kaparás-zug*, 1934: *Kaparás zug, Kamarás zug*. — Szántó a település határának déli részén a Kőudvar területén, a Kadarcsi-tótól keletre. Korábban legelő, illetve kenderföld volt. FEKETE JÁNOSNÉ és VARGA ANTAL úgy tartja, hogy egy bizonyos debreceni sókamarás tulajdona volt, ezért nevezték eredeti nevén **Kamarás-zug**-nak, ezt azonban adatok nem támasztják alá. Az egyetlen ilyen névforma esetleg éppen e magyarázat hitelesítését szolgálja. A név eredetét nem ismerjük, a népi névmagyarázatok aligha jelzik a névadás valós indítékát. A **Kaparás-zug**, **Kaparó-zug** nevek utótagjaként a *zug* földrajzi köznévről vagy 'a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület', vagy pedig 'valamely határrész (félreeső) szeglete' jelentésében szerepel. Érdemes megemlítenünk, hogy a *Kaparás* és a *Kaparó* jellegzetes kocsmá- és csárdanévről volt, esetleg egy egykori ilyen nevű csárda is szolgálhatott az elnevezés kiindulópontjául. Vö. *Kaparás-erdő*, *Kaparási-kút*. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 65, FKNT., Hnt., Kis 1994: 21–26, KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 46, SZEIFERT 1978: 51, VARGA 1942: 31. — T31-G3.

Kaparás-erdő lásd **Csóka-laposi-erdő**

Kaparási-erdő lásd **Csóka-laposi-erdő**

Kaparási-kút 1988: *Kaparás-kút*, 1934: *Kaparászi kút*. — Egykori kút a település határának déli részén a Kaparás határrészen, a Mihalik-tanya és a Kőudvari-Kis-kút között. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. Az 1934. évi térképen *Kaparászi*-alakban szerepel, ez vélhetően hibás lejegyzés eredménye lehet. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 65, T9.K.53. — T31-G3.

Kaparás-zug lásd **Kaparás**

Kaparás-zug lásd **Kaparás**

Káposztáskert lásd **Vén-kert**

Karácsony foka lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Karácsony foka csatorna lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Karácsony-foki-csatorna lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Karácsony-foki-híd 1988: *Karácsony-foki híd*. — Híd a település határának nyugati részén, a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornán vezet át. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta, előtagjaként a *Karácsony-fok(a)* víznév szerepel. A híd évszázadokkal korábbi meglétét az 1794. évi kamarai összeírás is tanúsítja, ez ugyanis azt írja, hogy a Karácsony-foknál egy szilárd híd van, ennek a nevére azonban nem szól. Noha a híd ma is megvan, a nevét már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 66, VARGA 1984: 167. — T21-E4.

Karácsony-foki-kanális lásd **Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna**

Kárhozat-halom lásd **Kárhozott-halom**

Kárhozati-halom lásd **Kárhozott-halom**

Kárhozott-halom 2023: *Kárhozot-halom ~ Szöllő-halom*, 1988: *Kárhozott-halom, Naty-halom*, 1981: *Kárhozott-halom, Kárhozott halom*, 1978: *Kárhozathalom*, 1964: *Kárhozathalom*, 1942: *Kárhozott [halom], Nagy [halom]*, 1941: *Kárhozott halom*, 1934: *Kárhozott halom, Nagyhalom*, 1930: *Kárhozott halom*, 1929: *Kárhozati halom*, 1909: *Kárhozott halom*, 1906: *Kárhozati halom*, 1888: *Kárhozatti halom*, 1883: *Kárhozott halom*, 1872: *Kárhozatti halom*, 1869: *Kárhozatti halom*, 1864: *Kárhozat halom* | *Az Arany vagy Bánom kert délnyugoti szegletén 's magaslatán – melynek neve eredetről a 'monda azt tartja hogy 1797 ben Debreczen és Ujváros között támadt határ villongás alkalmával – két ki halgatott Debreczeni tamú – Czula és Baka bö csizmájukba debreczeni homokot téven – e' dombra álva a' küldötség előtt le tették a hitet: – hogy ok azon helyen Debreczeni földön állanak – amiért a köz vélemény szerént mind ketten későbbben Szemei világát el veszítvén; – el kárhoztak*. 1858: *Karhez Halma*, 1818: *Kárhozott-halom*, [1817]: *Nagy Halom*, [1810]: *Nagy Halom*, 1792: *Nagy halom*, [1790]: *Nagy halom*, 1787: *Nagy Halom-Laponyag*, [1785]: *Nagy Halom*, 1784: *Nagy Halom*, 1783: *Nagy Halom*, 1762: *Nagy Halom*, [1760]:

Nagy Halom, 1750: *Nagy halom*, [1750]: *Nagy Halom*, 1748: *Collis Nagy-halom*, é. n.: *Kárhozott halom*. — Egykori halom a település határának déli részén a Bánom-kert területén, a Szoboszlai út mellett. Határhalom volt Balmazújváros és Debrecen között. Ma már nincs meg, elhordták, amikor a Keleti-főcsatornát építették. Minthogy ez volt a településen a legnagyobb kiemelkedés, a legkorábbi, 18. századi forrásokban *Nagy-halom* néven szerepelt. Egy 1787. évi térképen *Nagy-halom-laponyag*-ként tűnik fel, ezt vélhetően alkalmi használatú névvariánsnak értelmezhetjük. A *Kárhozat(i)-halom* és a *Kárhozott-halom* megnevezések a 19. századtól kezdve tűnnek fel (a második katonai felmérés térképén 1858-ban szereplő *Karhez halma* adat előtagja romlott alak lehet). E névváltozatok névadási indítékát nem ismerjük. A helyi hagyomány több történetet kapcsol a névhez. Az egyik szerint a Semsey családnak volt itt, a halomban pincéje, a dézsmát oda kellett behordani, ami miatt sokat átkozták azt a pincét, s ezért lett a fölötte emelkedő domb neve *Kárhozott-halom*. PESTY FRIGYES adatközlője egy határperrel hozza kapcsolatba a megnevezést. *Szőlő-halom*-nak csak legújabban a közeli szőlőskertek (Vén-kert, Bánom-kert) miatt mondják. Vö. Halom alja, Nagy-halom-hát. — ÉGy., EKFT., FEKETÉNÉ 1988: 67, HKFT., Kat., KOLONICH 1934: 6, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, M. NEPPER et al. 1981: 7, OLÁH 1964: 34, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 53, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T1.S.78.724/10–21, T9.DvT.9, T9.DvT.224, T9.DvT.232, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmK.17, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T9.SzmT.9, T16.T.260, T21.TK.1655, VARGA 1909: 41, 1942: 36, 37. — T32-A2.

Karikás utca 2023: *Karikás ucca ~ Kilián György ucca ~ Daru Ęsőü ucca*, 1978: *Kilián György utca, Daru I. utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos a Mikszáth Kálmán utcával. 2013 óta hívják így, korábban *Kilián György utca* volt a hivatalos neve. *Daru Első utca* néven is ismerik, mert ez a Daru szélső utcája. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 20. — T40-C3.

Karinkasi-erdő 1988: *Karinkasi-erdőü, Karinkasi-erdőübe*. — Egykori erdő a település

határának nyugati részén a Karinkó területén. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta, s benne a *Karinkó* név a *-si* képzős alakban sajátos, régies töformában szerepel. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 68. — T21-F4.

Karinkó 2023: *Karinkóü, Karinkóun, karinkasi*, 1988: *Karinkou*, 1981: *Karinkó*, 1978: *Karinkó*, 1973: *Karinkó*, 1967: *Karinkó*, 1964: *Karinkó*, 1962: *Karinkó*, 1956: *Karinkó*, 1942: *Karinkó*, 1934: *Karinkó*, 1930: *Karinko*, 1906: *Karinkó*, 1900: *Karinkó*, 1891: *Karinkó*, 1888: *Karinkó*, 1883: *Karinkó*, 1872: *Karinkó, Karinko*, 1872: *Karinkó*, 1857–58: *Karinkó*, 1852: *Karinko*, 1852: *Karinkó*, 1797: *Karinkó*, 1794: *Karinkó*, 1785: *Karinkó*, 1782: *Karinkó*. — Nagy kiterjedésű földterület, szikes gyeppel, szántóval és legelővel a település határának nyugati részén a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna és a Magdolna-ér között. Túlnyúlva a balmazújvárosi határon egészen Hortig húzódó egykori öntésterület, amit keleten a Daru határol. RÉVÉSZ IMRE kerengő vízfolyásként és annak vidékeként említi. Részei a Kis-Karinkó és a Nagy-Karinkó. Neve, mely a 18. század végétől máig folytonosan adathozható, a *karingó ~ kalinkó* 'kanyargós, kacskaringós' jelentésű szóból származik (vö. 1669: *kalinkós* = kacskaringós), s arra utal, hogy a Kadarcs folyó kanyarogva folyik a terület mellett. A különféle kacskaringós, forgó dolgok (pl. kalács, fánk, gyerekjáték) nevéként használatos *karingó ~ kalinkó* szóhasadás eredménye: a *kering* ige régi *karing* változatából keletkezett. A szóban látható *r ~ l* váltakozásra és a zöngés-zöngétlen *g ~ k* megfelelésre más szavakban, nevekben is van példa. Vö. Daru-Karinkó, Karinkasi-erdő, Karinkói-dűlő, Karinkói-kút, Karinkói sor, Ka-

Karinkó

Fotó: Harangi Mária

rinkó-laponyag, Karinkó-tanya, Karinkótelep, Karinkó utca. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 68, HKFT., Hnt., Kat., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 47, RÉVÉSZ 1851–1852: 163, SZEIFERT 1978: 52, TESz., T1.S.24.8, T1.S.70.110, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.8, T16.T.144, T21.TK.1655, VARGA 1942: 31, 1984: 171, 1985: 168, 171. — T21-E4F4.

Karinkói-dűlő 1988: *Karinkói-dűlő*, 1850: *Karinkói Dűlő*. — Szántó, legelő és rét a település határának nyugati részén a Karinkó területén, közel a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornához. Nevét, amely egészen a 19. század közepéig visszavezethető, az elhelyezkedése alapján kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 69. — T21-E4.

Karinkói-kút 1988: *Karinkói-kút*, 1981: *Karinkói-kút*, 1934: *Karinkói k[út]*. — Itatókút a település határának nyugati részén a Kadarcs-háttól északra, a Karinkó területén. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. A Karinkón több egykori kút található, már lefedve, felépítmény nélkül. Ezek egyike a *Karinkói-kút*. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 69, MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T21-E5.

Karinkói-laponyag lásd **Karinkó-laponyag**
Karinkói sor lásd **Kazinczy Ferenc utca**

Karinkó-laponyag 1988: *Karinkó-laponyag*, 1978: *Karinkólaponyag*, 1942: *Karinkólaponyag*, 1934: *Karinkó laponyag*, 1841: *Karinkói laponyag*, [1817]: *Karinkó Laponyag*, 1786: *Karinkó Laponyag*, 1785: *Karinkó Laponyag*, 1785: *Karinkó laponyag*, 1782: *Karinkó Laponyag*, [18. sz.]: *Karinkó Lapony*. — Egykori kisebb kiemelkedés a település határának nyugati részén a Kis-Karinkótól délre a Vásári út mentén. A 18. század végétől adatolható nevének előtagja a halom elhelyezkedésére utal, utótagjában pedig a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ jelentésű földrajzi köznévről szerepel. **Karinkói-laponyag** változatban is feltűnik. Egy 18. századi térkép *-lapony* utótaggal rögzíti: ezen a térképen több *-laponyag* utótagú helynév is ebben a rövidített formában tűnik fel (vö. pl. *Pápa-lapony*). Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. Vö. Karinkó. — FEKETÉNÉ 1988: 69, FKNT., KOLLONICH 1934: 9,

SZEIFERT 1978: 52, T1.S.24.8, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T21.TK.1969, VARGA 1942: 36. — T21-F5.

Karinkó-tanya 2023: *Karinkó-tanya*. — Tanya a település határának nyugati részén a Karinkó területén, közel a belterülethez. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. — ÉGy. — T21-F4.

Karinkótelep 1964: *Karinkó telep*, 1942: *Karinkótelep*. — Településrész a belterület északnyugati részén a Daru területén. A Daru kialakításakor az északabbra fekvő I–VI. utcákat *Darutelep*-nek, a többi (a délebbre fekvő) utcákat pedig *Karinkótelep*-nek nevezték. Az elnevezés arra utal, hogy ezt a részt a Karinkó legelőjéből hasították ki. Ma már nem ismerik a nevet. — OLÁH 1964: 69, VARGA 1942: 8. — T21-G4.

Karinkó utca 2023: *Karinkó ucca*. — Utca a belterület délnyugati szélén, a Daru legszélső utcája, a Kölcsey Ferenc utcát köti össze a Hajnal utcával. Nevét a Karinkó határrésszel való érintkezése alapján kapta. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-B3.

Károlyi Mihály utca lásd **Gulyás utca**

Kártyás-erdő 1964: *Kártyáserdő*. — Erdő a település határának délnyugati részén a Nyárijáráson. Pontos helyét nem ismerjük. OLÁH MARGIT szerint onnan kaphatta a nevét, hogy az emberek vasárnaponként ide jártak kártyázni. — OLÁH 1964: 24.

Kastély lásd **Kis kastély 1.**, **Semsey-kastély**

Kastélykert utca 2023: *Kastéjkkert ucca*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Semsey-kastély közelében. A Veres Péter utcát köti össze a Vasút sorral. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-E3.

Kastélypark erdeje 2023: *Kastéjkkert erdeje*. — Erdő a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Nagy-háti-erdőtől délre, a Kis kastély mellett. A Kis kastély a 19. században a Semsey család vadászkastélya volt, s köré parkot építettek kőris- és tölgyfákkal. A park és a hozzá tartozó erdő 1975 óta helyi jelentőségű védett természeti terület. — ÉGy. — T23-F5.

Kasza köz 2023: *Kasza köz*, 1978: *Kaszaköz*, 1964: *Kasza köz*, 1942: *Kaszaköz*. — Rövid, L alakú kis zsákutca a belterület középső részén a városközpontban, a Szoboszlói utcából nyílik, közel a Debreceni utcához. Nevét onnan kapta,

hogyan alakja hasonlít a kaszáéhoz. Az utótagként álló köz földrajzi köznévvé 'szűk keresztetű' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 20, VARGA 1942: 12. — T41-F4.

Kaszáló 1988: *Kaszálló, Nyilas*, 1981: *Kaszáló*, 1978: *Kaszáló, Nyilas*, 1964: *Kaszáló, Nyilas*, 1942: *Kaszálló, Nyilas*, 1941: *Kaszáló*, 1934: *Kaszáló, Nyilas, Nyilas föld*, 1930: *Kaszáló*, 1929: *Kaszálóföldek*, 1906: *Kaszáló földek*, 1900: *Kaszáló földek*, 1891: *Kaszálló földek*, 1883: *Kaszáló*, 1872: *Kaszálló földek*, 1872: *Kaszáló földek*, 1872: *Kaszálló földek, Kaszálló földek*, 1864: *Nyilasi 's Bornyú kúti düllő*, 1858: *Kaszáló*, 1841: *Kaszálló*, 1840–41: *Kaszáló*, é. n.: *Kaszáló*. — Földterület, kaszáló a település határának délkeleti részén a Keleti-főcsatornától keletre, a Telek-föld területén. Megnevezésére többféle névváltozat is szerepel a forrásokban. A *Kaszáló* és a **Kaszálóföldek** nevek a terület művelési jellegére utalnak. A helyi hagyomány szerint a területet nyílászással (sorsolással) osztották ki a lakosok között kaszálóknak és szántóföldnek. Erre utal a *Nyilas, Nyilas-föld* és talán a PESTY FRIGYES helynévtárában szereplő *Nyilasi-düllő* elnevezés is. Ez utóbbi névváltozat utótagjaként a *düllő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévvé áll. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 69, 70, FKNT., HKFT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 49, 60, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 53, 64, T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.K.21, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1942: 24, 33. — T32-C1.

Kaszálóföldek lásd **Kaszáló**

Katolikus Nagy utca lásd **Veres Péter utca**

Katolikus utca lásd **Veres Péter utca**

Katona József utca 2023: *Katona Józsefucca*, 1978: *Katona József utca, Bánlak XIII. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, a Gábor Áron utca és az Arany János utca között húzódik. Elhelyezkedése alapján korábban **Bánlak Tizenharmadik utcá**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Katona József utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 20. — T40-D2.

Katona szobor lásd **Első világháborús emlékmű**

Katona-tanya 2023: *Katona-tanya ~ Kosút*, 1988: *Katona-tanya*. — Szarvasmarhatelep a település határának déli részén a Nádudvari út és a Szoboszlai út között, a Koroknai-majortól északra. Nevét tulajdonosáról kapta. Korábban a Kossuth térsz telephelye volt itt, erre utal a **Kossuth** megnevezése. Vö. Üszötelep. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 70. — T31-H1.

Kazinczy Ferenc utca 2023: *Kazinci Ferenc ucca*, 1978: *Kazinczi Ferenc utca, Daru IV. utca*, 1942: *Karinkói sor*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Darutelepen, párhuzamos a Fazekas Mihály utcával. Régebben **Daru Negyedik utcá**-nak is hívták, mert a Daru keleti szélétől indulva ez a negyedik utca. Mivel pedig a Karinkó egykori legelőjére épült, **Karinkói sor** névváltozata is volt. Ma már csak a hivatalos *Kazinczy Ferenc utca* elnevezését használják. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 20, VARGA 1942: 16. — T40-C3.

Kecske-erdő 2023: *Kecske-erdőjü*. — Erdő a település határának délnyugati részén a Nyári-járás északi területén, a Szár-hát-tanya közelében. Nevét a helybeliek szerint onnan kapta, hogy nagy falusi kecskenyáját tartottak itt. — ÉGy. — T30-C1.

Kecskés 1988: *Kecskés*, 1882: *Kecskés*. — Földterület a település határának délnyugati csücskében a Szettyényes területén. A névadás indítékát nem ismerjük, talán kecskéket tartottak itt. Még 1988-ban is álltak itt hodályok. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 70, Hnt. — T30-B2.

Kékvizű 2023: *Kékvizű*. — Horgásztó, ülepítő tó a település határának keleti részén a Keleti-főcsatornától keletre, a Debreceni út és a vasút

Kékvizű

Fotó: Ecsedi Irén

közötti területen. Nevét vizének színéről kapta. — ÉGy. — T22-C5.

Keleti lásd **Keleti-főcsatorna**

Keleti-erdő 1988: *Keleti-erdőü.* — Erdő a település határának keleti részén a Keleti-főcsatorna mellett, helyét pontosabban nem ismerjük. Nevét a csatorna melletti elhelyezkedéséről kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 70.

Keleti-főcsatorna 2023: *Keleti-főücsatorna ~ Keleti*, [2000]: *Keleti-főcsatorna*, 1992: *Keleti-főcsat[orna]*, 1988: *Keleti-főcsatorna*, 1981: *Keleti-főcsatorna*, 1978: *Keleti-Főcsatorna*. — A csatorna, amely Tiszalöktől (Tisza) indul, majd dél felé, a Hortobágy peremén déli irányban halad Tiszavasvári, Hajdúnánás, Balmazújváros, Nagyhegyes érintésével Bakonszegig (Berettyó). A település határának keleti részén folyik, a belterületet megkerülve észak–déli irányban szeli át a települést. A Tiszántúl vízgazdálkodását segítő csatornarendszer fontos része. A nevet a vízügyi terminológiában hozták létre: a név *Keleti-* előtagja a megnevezett hely viszonyított helyzetére utal, azaz arra, hogy a vizét kibocsátó Nyugati-főcsatornától keletre húzódik. **Keleti-**nek is nevezik. Vö. Keleti-erdő, Keleti-part. Lásd Keleti-főcsatorna (Hajdúnánás, Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 71, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 53, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T22-B1B2.

Keleti-part 2023: *Keleti-part*. — Víkendházsor a település határának keleti részén Jenőházánál, a Keleti-főcsatorna partján. — ÉGy. — T22-B4.

Keleti sor lásd **Keleti utca**

Keleti utca 2023: *Keleti ucca*, 1978: *Keleti utca*, *Keleti sor*, 1964: *Keleti utca*, 1906: *Keleti sor*. — Utca a belterület délkeleti részén, ott a legszélső

Keleti-főcsatorna

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

utca, a Debreceni utcát köti össze a Kossuth utcával. Ez a település legkeletibb utcája, erről kapta a nevét. Régebben **Keleti sor**-nak is hívták. Ennek utótagjaként a *sor* 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Hivatalos neve *Keleti utca*. Vö. Nyugati sor, Északi sor, Déli sor. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 20, T1.S.78.724/22–117. — T41-F5.

Kemencés lásd **Kemencés-tó**

Kemencés-tó 2023: *Kemencéjs-tóü ~ Kemencéjs*, 1988: *Vidrás-sziget*, 1934: *Vidrás-sziget*, 1841: *Vidra Sziget*. — Horgászto a település határának északi részén a Virágoskúti-halastó mellett délre. **Kemencés** néven is említik. A névadás indítékát nem ismerjük. A korábbi forrásokban látható **Vidra-sziget** és **Vidrás-sziget** elnevezése arra utal, hogy egykor a Kadarcs ágai által körülvett sziget volt, ahol vidrák tanyáztak. A Kemencés-tó déli csücskénél található a régi nevet őrző Vidrás-fok. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 139, KOLLONICH 1934: 8, T21.TK.1969. — T22-A3.

Keményszer 1988: *Kemény-szer*, *Wesselényi rész*, *Lónyai-föld*, 1978: *Keményszer*, 1964: *Keményszer*, *Wesselényi rész*, 1942: *Kemény-szer*, *Wesselényi rész*. — Településrész a Hímestől nyugatra, a belterület északnyugati részén. Nevének utótagjaként a *szer* földrajzi köznévv 'a település valamelyik része' vagy 'határrész' jelentésében szerepel. A településen több *szer* utótagú helynév is adatható, ezek mindegyikét mint határrészt említik a források. Az előtag névadási motivációját nem ismerjük. VARGA ANTAL szerint Kemény János erdélyi fejedelemmel és a feleségével, Lónyay Annával van a név kapcsolatban, aki birtokos volt itt a 17. században. Ennek alapján kapta a hely a legkorábbi, **Lónyai-föld** elnevezését is: OLÁH MARGIT szerint a név egy 1662. évi iratban szerepel. Később a hadasi Wesselényiek öröklék a birtokot, ennek nyomát pedig a **Wesselényi-rész** névváltozat őrzi. Ezeket a magyarázatokat hiteles történeti források alapján nem tudjuk igazolni. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 71, FKNT., OLÁH 1964: 47, SZEIFERT 1978: 53, VARGA 1942: 31, 34. — T21-G4.

Kenderföld lásd **Kenderföldek 1.**

Kenderföldek 1. 1988: *Kenderföldek*, 1978: *Kenderföld*, 1929: *Kenderföldek*, 1872: *Kenderföldek*, 1872: *Kender földek*, 1850: *Kender-*

földek, 1841: *Kenderföld*, 1840–41: *kenderföldek*. — Szántóföld a település határának déli részén a Kadarcsi-tótól keletre. Nevét onnan kapta, hogy a lakosság itt termelte házi szükségletére a kendert. **Kenderföld** névváltozatban is előfordult. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 71, Kat., SZEIFERT 1978: 54, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969. — T31-G3.

Kenderföldek 2. 1750: *Kenderföldek*. — Szántóföld a település határának északkeleti részén a Sebes-ér möge és a Régi Nánási út közötti területen. — T1.S.70.100. — T22-A3.

Kenéz-laponyag 1858: *Kenéz laponyák*, 1750: *Keniz Laponyag*. — Egykori kiemelkedés a település határának északi részén a Nagy-lapos területén. A 18–19. századi térképes forrásokban adatolható név előtagja talán családnév lehet, amely a hely tulajdonosára utalhatott. Utótagja pedig a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévi. — FKNT., MKFT., T1.S.70.100. — T13-E4.

Kenyeres-tanya lásd **Kenyeres Tóth-tanya**

Kenyeres Tóth-tanya 2023: *Kenyeres Tóut-tanya* ~ *Kenyeres-tanya* ~ *Bokor-tanya* ~ *Kadarcs-hát kettője*, 1988: *Bokor-tanya*. — Tanya a település határának délnyugati részén a Kadarcs-háton. Néhány évtizede Kenyeres Tóth Jánosé volt (akinek *Kenyeres* ragadványneve onnan származik, hogy a pékségből szekérrel vitte a kenyeret a boltokba), korábban pedig egy *Bokor* nevű családé. A *Kenyeres Tóth-tanya*, **Kenyeres-tanya**, *Bokor-tanya* névváltozatok mindegyike tehát a tulajdonosra utal. Ezek mellett *Kadarcs-hát kettő* néven is ismerik, ez az elnevezés a tanya elhelyezkedésére utal, a *kettő* névrésze pedig bizonyára a közeli Kadarcs-hát-tanyához viszonyítva értendő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 17. — T21-F5.

Kenyérgyár 2023: *Kenyérgyár*. — Egykori kenyérgyár a belterület déli részén a Németsfalui területén, a Szoboszlói utca és a Széchenyi utca sarkán, a Nagy malom mellett. 1995 óta nem üzemel kenyérgyárként, de műanyagfeldolgozó üzemként ma is működik. — ÉGy. — T41-E5.

Kercés-öböl 2023: *Kercis-öböl*. — Kis öböl a település határának középső részén, a Virágoskúti-halastó keleti részén. Nádszigetekkel

övezett öböl, ahol a bukó récék és így a kerce réce előszeretettel fészkel. Nem elterjedt név, inkább csak a madarászok használják. — ÉGy. — T13-E4.

Kerekes-tanya 1988: *Kerekes-tanya*. — Egykori tanya a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Cuca-völgy és a Sztrik-tanya között. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 72. — T33-E2.

Kerek-fenék 2023: *Kerek-fenek* ~ *Kerek-fenek*, 1988: *Kerek-fenek*, 1978: *Kerekfenék*, 1784: *Kerek Laposs*. — Szikes tavacska és legelő a település határának déli részén a Nádudvari út mellett. A téesz idejében libalegelő volt, ma egy természetes szikes tó van rajta. Nevét alakjáról kapta. Utótagjaként a *fenék* ’mélyebben fekvő, vízállásos terület’ földrajzi köznévi szerepel, *fenek* nyelvjárási formában is. Egy 18. századi térkép alapján (amennyiben az azonosítás helyes) régebben **Kerek-lapos** névváltozata is lehetett. Ennek utótagjaként a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizezős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévi áll. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 71, FKNT., SZEIFERT 1978: 54, T16.T.260. T31-H2.

Kerek-fenek

Fotó: Harangi Mária

Kerek-lapos lásd **Kerek-fenek**

Kérész utca 2023: *Kéjréisz ucca*. — Újonnan nyitott utca a belterület középső részén a városközpontban, a Soós Imre utcát köti össze a Veres Péter utcával. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-E3.

Kertalja 1988: *Kertajja*, 1978: *Kertalja*, 1964: *Kertalja*, 1956: *Kertalja*, 1942: *Kertalja*, 1937: *Kertalja*, 1933: *Kertalja*. — Keskeny földszáv a település határának déli részén, a Bánom-kert

és a Vén-kert között húzódik. FEKETE JÁNOSNÉ és SZEIFERT IMRE legelőként és szántóként határozza meg a Magdolna-legelő keleti felén, amely a Telek-földhöz tartozik. Bizonyára több hely is viselt ilyen nevet a település határában. Az elnevezéshez a *kertalja* 'a kertek folytatása a külterületen' jelentésű földrajzi köznévv szolgált alapul. Ma már nem ismert név. Vö. Kertaljasi-kút. — FEKETÉNÉ 1988: 72, FKNT., Hnt., OLÁH 1964: 58, SZEIFERT 1978: 54, VARGA 1942: 26. — T32-A2.

Kertaljasi-kút 1988: *Kertajjasi-kút*. — Egykori gémeskút a település határában, pontos helye ismeretlen, bizonyára a Kertalján lehetett. FEKETE JÁNOSNÉ a Nagy-Szikre helyezi. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 72.

Kertekalja lásd **Széchenyi utca**

Kertész-zug 2023: *Kertéjz-zug*, 1988: *Kertész-zug*. — Szántóföld a település határának déli részén a Kőudvartól délre, a Kadarcsi-tó és a Kadarcs által közrefogott zugban helyezkedik el. Nevét a tőle délre, már a közigazgatási határon túl, Nagyhegyesen fekvő Kertész-tanyáról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *zug* 'a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület' földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 72, FKNT. — T31-F3G3.

Keserű-kút 1988: *Keserű-kút*, 1978: *Keserükút*. — Egykori itatókút a település határának keleti részén a Lesi-gyepen. Nevét onnan kapta, hogy a szikes területen a vize annyira keserű, hogy a jószág nem szívesen issza. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Jó-kút. — FEKETÉNÉ 1988: 72, SZEIFERT 1978: 54. — T22-C5.

Keserű-lapos lásd **Lesi alja**

Kettes iskola lásd **Darusi iskola**

Kettős-halom 1. 2023: *Kettős-halom*, 1988: *Kettős-halom*, 1981: *Kettős-halom*, 1981: *Kettős halom*, 1942: *Kettős [halom]*, 1941: *Kettős halom*, 1934: *Kettős [halom]*, 1883: *Kettős hal[om]*, 1858: *Kettős halom*, 1750: *Kettős halom*. — Két kisebb kiemelkedés egymás mellett a település határának keleti részén a Pallag-rátán, a Földházról északra, a hajdúböszörményi és balmazújvárosi határon. A térképes források határjelző halmokként tüntetik fel őket. Lásd Kettős-halom (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 73, HKFT., KOLLONICH 1934:

9, MaKF., MKFT., MoFNT. 2/9, M. NEPPER et al. 1981: 7, T1.S.70.100, VARGA 1942: 37. — T23-E2.

Kettős-halom 2. lásd **Horti-Kettős**

Kettős-laponyag lásd **Horti-Kettős**

Kígyó köz 2023: *Kígyó köz*. — Rövid keresztutca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kígyó utca és a Kossuth utca között. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT. — T41-F5.

Kígyó utca 2023: *Kígyó ucca*, 1978: *Kígyó utca*, *Kígyó utca*, *IV. utca*, 1964: *Kígyó utca*, *Negyedik utca*, 1942: *Kígyó utca*, *Negyedik [utca]*, 1906: *Kígyó utca*, 1872: *negyedik utcza*. — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Szoboszlói utcát köti össze a Keleti utcával. Nevét a kígyóéra emlékeztető alakjáról kapta. Korábban *Negyedik utcá*-nak is hívták, mert a fő utcától, a Debreceni utcától dél felé haladva ez volt a negyedik olyan utca, amely a Keleti utca és a Szoboszlói utca között teljes hosszában húzódik. Délkeleti végét, mely a Nyomásra vezet, az itt lévő egykori malom után *Csörgősmalom utcá*-nak is nevezték (lásd ott). Hivatalos neve *Kígyó utca*. Vö. Kígyó köz. — ÉGy., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 20, 44, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 13, 16. — T41-E5.

Kilián György utca lásd **Karikás utca**

Király-dűlő 1988: *Király-dűlő*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Kis-Hort területén, a Csegei út mellett. Nevét a vele szomszédos Király-tanyáról kapta. Utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 73, FKNT. — T20-D1.

Király-föld lásd **Király-zug**

Király Ferenc tanyája 1988: *Király Ferenc tanyája*, 1941: *Király-tny. [tanya]*, 1934: *Király-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén, a Kis-Horton egykor meglévő tanyaközpontban állt. Ma már nincs meg, a helyén gazdasági telephely van. 20. század eleji térképes forrásokon *Király-tanya*-ként szerepel. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már

nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 73, MaKF., T9.K.53. — T20-D1.

Király István tanyája 2023: *Kiráj István tanyája*. — Tanya a belterület délnyugati szélén a Daru területén, a József Attila utca utolsó háza mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T21-F5.

Király-kút 1. 1988: *Kiráj-kút*. — Egykori kút a település határának északi részén a Király-zug mellett, pontos helyét nem ismerjük. Vö. Király-kút 2. — FEKETÉNÉ 1988: 74.

Király-kút 2. 1978: *Királykut*, 1964: *Királykut*, 1942: *Király [kút]*, 1883: *Király-kút*. — Egykori kút a település határának keleti részén, pontos helyét nem ismerjük. VARGA ANTAL szerint a neve azzal van összefüggésben, hogy a 16. században, II. János király idejében Újváros bizonyos ideig királyi birtok volt, amelyen ménest tartottak, s a ménes itatására szolgált a kút. A királyi birtoklás tényén túl ezeket a feltevéseket hiteles történeti forrásokkal nem tudjuk igazolni. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Király-kút 1. — OLÁH 1964: 55, SZEIFERT 1978: 55, VARGA 1942: 20.

Király Sándor tanyája 2023: *Kiráj Sándor tanyája*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Darassa északi szélén. Ma szántóföld van a helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T10-C4.

Király-tanya 1. 2023: *Kiráj-tanya*, 1988: *Kiráj-tanya*, 1864: *király vagy Nagy tanya | Hajdan Debreczeni Söre gyűjtő Király mihály haszonbérelte. ... Nagy vagy király [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén, a Kadarcs kanyarulata által létrehozott Király-zugban. Egykori bérlőjéről kapta a nevét. PESTY FRIGYES helynévszótárának helyi adatközlője egy bizonyos Király Mihály nevű haszonbérlőt említ a tanyával kapcsolatban, a helyi hagyomány szerint pedig Király János tartalékos hadnagy volt a bérlője (vö. Király-zug). PESTYNÉL *Nagy-tanya* néven is szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 74, PESTY 1864/38: 52a, 52b. — T21-H1.

Király-tanya 2. lásd **Király Ferenc tanyája**

Király-zug 2023: *Kiráj-zug*, 1988: *Kiráj-zug | Kiráj János vót a bírlőüje a földnek, oklevelels gazda vót. Kiráj-föd, Malátom-zug*, 1978: *Királyzug*, 1964: *Királyzug*, 1956: *Királyzug*,

1942: *Király-zug*, 1937: *Királyzug*, 1934: *Király zug*, 1933: *Királyzug*, 1888: *Király Zug*, *Malátom-zug*, 1872: *Malátom Zúg*, 1872: *Malátom zúg*, 1784: *Király Zug*, 1750: *Király Zugja*. — Szántóföld a település határának északi részén a Malátom területén, a Kadarcs kanyarulata által létrehozott zugban. Itt állt egykor a Király-tanya, erről kapta a nevét. **Király zugja** formában is említik. Elhelyezkedése alapján **Malátom-zug** néven is szerepel. Mindegyik névváltozat utótagjában a *zug* 'a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület' jelentésű földrajzi köznévvé áll. Vö. Kis-Malátom zugja. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 73, 74, 93, FKNT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 47, SZEIFERT 1978: 55, T1.S.70.100, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.259, VARGA 1942: 31. — T21-H1.

Kis-Bakóc 1988: *Kis-Bakócy*, 1981: *Kis-Bakóc*, 1978: *Kisbakócz*, 1964: *Kisbakóc*, 1941: *Kisbakóc*, 1937: *Kisbakóc*, 1934: *Kisbakóc*, 1934: *Kis Bakolcz p[usztá]*, 1933: *Kisbakóc*, 1926: *Kisbakóc*, 1907: *Kisbakócz*, 1902: *Kisbakóc*, 1900: *Kis-Bakolcz psz. [puszta]*, 1893: *Kis- és Nagy-Bakócz pusztá*, 1886: *K[is] Bakolc p[usztá]*, 1883: *Kis Bakolczp[usztá]*, 1882: *Kis- és Nagy Bakóc*, 1872: *Kis Bakócz*, 1864: *Nagy és kis Bakócz | Legelő föld; nevezetét nyerte Bakócz nevű haszonbérlőtől*. 1858: *P[usztá] Kis Bakolcz*, 1852: *Kis Bakócz*, 1841: *Kis Bakócz*, 1794: *Kis-Bakócza*, *Kis Bakótz*, 1794: *Nagy és Kis-Bakoltzot*, 1750: *Kis Bakótz*. — Vizállásos terület és szántó a település határának északi részén, a Bakóc kisebbik, délebbre fekvő része. A 18. század közepétől adatolható a forrásokban, a század végén **Kis-Bakóca** formában is említik. Emellett **Kis-Bakóc-pusztá** alakban is feltűnik a forrásokban. Ezen elnevezések a Nagy-Bakóc névvel állnak korrelációban. A csak térképeken több névváltozatban is megjelenő *Bakolc* forma a *Bakóc* hangalaki variánsa. Ma már nem ismert név. Vö. Kis-Bakóc-tanya, Nagy-Bakóc. — FEKETÉNÉ 1988: 74, GÖNCZY, HKFT., Hnt., MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 44, PESTY 1864/38: 51b, SZEIFERT 1978: 54, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T9.K.53, T9.K.67, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.144, T21.TK.1969, VARGA 1984: 171, 1985: 168. — T12-B5C5.

Kis-Bakóca lásd **Kis-Bakóc**

Kis-Bakóc-tanya 1988: *Kis-Bakóc-tanya*, 1934: *Kisbakóc (tny.) [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Kis-Bakóc területén. Neve a tőle északra lévő Nagy-Bakóc-tanya nevével áll korrelációban. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 75, T9.K.53. — T12-C5.

Kis-Bakóc-pusztá lásd **Kis-Bakóc**

Kis csárda lásd **Kis-hortobágyi csárda**

Kis-csordakút 2023: *Kis-csordakút*, [2000]: *Kis-csordakút*, 1992: *Kis-csordakút*, 1988: *Kis-csordakút*, 1981: *Kis-csordakút*, 1978: *Kis-csordakút*, 1934: *Kiscsorda k[út]*. — Csordaitató gémeskút a település határának déli részén a Magdolna területén, a Szárnyék-erdőtől nyugatra, a Magdolna-réttől délre. Ma is megvan, de itatásra már nem használják, egy bodzabokor nőtt ki belőle. Neve a Nagy-csordakút nevével áll korrelációban. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 75, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 54, T.HNP2000, T0.26.5.1, T9.K.53. — T31-E1.

Kis-csordakút

Fotó: Harangi Mária

Kiscsűr 2023: *Kiscsűr*, *Kiscsűrben*, 1978: *Kiscsűr*, 1942: *Kiscsűr*. — Kisebb városrész a belterület délnyugati részén, a Csűr kisebbik fele, amely a Kiscsűr utca, a Bethlen utca és a Kadarcs utca között helyezkedik el a Víztoronyig kiterjedően. Neve a Nagycsűr nevével áll korrelációban. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 10, 20, VARGA 1942: 13. — T40-D3.

Kiscsűr utca 2023: *Kiscsűr ucca*, 1978: *Kiscsűr utca*, 1906: *Kiscsűr utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Kiscsűr területén, a Kadarcs utcát köti össze a Bethlen Gábor utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 43, T1.S.78.724/22–117. — T40-D3.

Kis-Dankó 1988: *Kis-Dankó*. — Kisebb földterület a település határának nyugati részén a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna és a Magdolna-ér között. A Dankó egyik része. Neve a Nagy-Dankó nevével áll korrelációban. — FEKETÉNÉ 1988: 75. — T21-E4.

Kis-Darassa-tanya 1941: *Kisdarassa-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Nagy-Darassától délre, közel a Hortobágy folyóhoz. Ma is áll egy tanya a helyén, de a *Kis-Darassa-tanya* nevet az adatközlők nem ismerik. — MaKF. — T19-G2.

Kis-dűlő 2023: *Kisz-düllő*, 1988: *Kisz-düllő*, 1981: *Kis-dűlő*. — Dűlőföld a település határának északkeleti részén a Görög-tanya területén, a Nánási-dűlőtől délkeletre. Nevét feltehetően a méretéről kapta. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv áll. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 75, FKNT., MoFnT. 2/9. — T22-C2.

Kis-erdő lásd **Epres-erdő**, **Galagonyás**

Kis-gát 1988: *Kis gát*, 1964: *Kisgát*, 1942: *Kis [gát]*, [1817]: *Kis Gát*, 1786: *Kis Gát*, 1786: *Kis gát*, 1785: *Kis gát*, 1785: *Kis Gát*, 1782: *Kis Gát*, 1750: *Kis Gát*. — Egykori gát a település határának északi részén az Erdős-szigettől nyugatra, a Csík-gáttól délre, az Ásott-Kadarcs mellett. Nevének utótagjaként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. A nagy múltra visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 75, FKNT., OLÁH 1964: 26, T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.100, T1.S.70.110, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.SzmT. 8, T9.SzmT.10, VARGA 1942: 35. — T21-F3.

Kis-gyep 1988: *Kis-gyep*. — Libalegelő a település határának északkeleti részén a Keleti-főcsatorna és a Hajdúnánási út között, a Nánási-dűlőtől nyugatra. Nevének utótagjában a *gyep* 'kisebb állatok, főképpen libák legeltetésére használt füves terület' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 76, FKNT. — T22-B1.

Kis Hangya 2023: *Kis Hangya*. — Egykori kocsmá a belterület délkeleti részén a Szoboszlói utca és a Kígyó utca sarkán. Nevét az magyarra, hogy a Hangya szövetkezet italboltja lehetett. Ma már nem kocsmaként funkcionál,

fürdőszoba szaküzlet működött benne, de a nevét még használják. — ÉGy. — T41-E4.

Kis-ház lásd **Kis-tanya**

Kis-ház-tanya 1942: *Kisháztanya*, 1934: *Kisháztanya*. — Határrész a település határának keleti részén a Hát északi felén, a Háti-halomtól délre. Nevét az egykor itt álló tanya után kapta; vö. Kis-tanya. — KOLLONICH 1934: 8, VARGA 1942: 31. — T23-G4.

Kishodály 1988: *Kis-Hodáj*, 1958: *Kishodály*, 1794: *Kis Hodáj*, 1794: *Kis Hodályát*, mely a Szegben vagyon. — Földterület a település határának északnyugati részén a Szeg területén. Helyét pontosabban nem ismerjük. Nevét bizonyára egykor itt álló juhodályok után kapta, amelyek mellett az 1794. évi forrás szerint sással fedett földkunyó volt. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 76, VARGA 1958: 144, 1984: 168, 1985: 164.

Kis-Hort 2023: *Kis-Hort*, 1988: *Kishort*, 1985: *Kis-Hort*, 1981: *Kishort*, 1978: *Kishort*, 1973: *Kishort*, 1967: *Kishort*, 1964: *Kishort*, 1944: *Kishort*, 1942: *Kishort*, 1941: *Kishort*, 1934: *Kis Hort*, 1926: *Kishort*, 1906: *Kis Hort*, 1900: *Kis Hort*, 1892: *Kis-Hort*, 1888: *Kis-Hort*, 1882: *Kis és Nagy-Hort*, 1872: *Kis Hort*, 1864: *Kis horth* | *Szántó kaszálló és legelő a csegei út mellett jobbra észak felé hietőleg hajdan az előbbinek [ti. a Nagy-Hortnak] része volt – most az egész határból kiszakított rész közelebb el hunyt Fay Aloysius Úr tulajdona volt – jelenben Steinfeld Ignác izraelita által meg vett tulajdona*. 1852: *Kis Hort*, 1841: *Kis Hort*. — Szántóföld a település határának nyugati részén a Csegei út mellett a hortobágyi határszélen. Több évszázados múltra visszatekintő neve a Hortobágyhoz tartozó Nagy-Hort névvel áll korrelációban. Vö. Kis-horti-iskola, Kis-Hort-tanya. Lásd Hort (Hortobágy). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 76, Hnt., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 45, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 56, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 32. — T20-D1.

Kis-horti iskola 1988: *Kishorti iskola*. — Egykori iskolaépület a település határának északnyugati részén a Kis-Hort területén. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 77. — T12-A5.

Kis-Hortobágy 1. 2023: *Kis-Hortobágy*, 1988: *Kishortobágy*, 1986: *Kishortobágy*, 1937: *Kishortobágy*, 1933: *Kishortobágy*, 1926: *Kishortobágy*, 1900: *Kis Hortobágy*, 1888: *Kis hortobágy*, 1872: *Kis Hortobágy*, 1852: *Kis Hortobágy*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Hortobágy folyó kanyarulatában, a Darassától keletre. Egykor tanyaközpont működött rajta. Itt áll a Kis-hortobágyi csárda. Neve a *Hortobágy* tájnévvel áll korrelációban, így tájnévnek tarthatjuk. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 77, Hnt., Kat., Kis 1986: 25, Révai Lex. X. 278–279, T1.S.78.724/1–9, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110. — T11-E4F4.

Kis-Hortobágy 2. lásd **Kis-hortobágyi csárda**

Kis-hortobágyi csárda 2023: *Kis-hortobágyi csárda* ~ *Kis csárda*, 1992: *Kishortobágyi-csr. [csárda]*, 1988: *Kishortobágyi csárda*, 1982: *Kis-Hortobágy, kis-hortobágyi ... csárdában* | „eriggy be Kis-Hortobágyho, Jakab bátyádho, öntse tele, majd elintézzük!” 1978: *Kishortobágyi csárda*, 1956: *Kishortobágyi csárda*, 1944: *Kishortobágyi csárda*, 1941: *Kishortobágyi csr. [csárda]*, 1934: *Kishortobágyi csr. [csárda]*, 1934: W[irts]H[aus] *Kis Hortobagy*, 1914: *Kis Hortobágyi csárda*, 1906: *Kishortobágyi csárda*, 1902: *Kishortobágyi csárda*, 1900: *Kis-Hortobágy krm. [korcsma]*, 1886: K[is] *Hortobágy cs[árda]*, 1883: W[irts] H[aus] *Kis Hortobagy*, 1864: Tirimpói és *kis hortobágyi csárdák ... Kishortobágyi Csárda* | *Fekszik hason nevü viz meder partján fa hid mellett a Csegei polgári ország útba – vám joggal és állással ellátva*. 1841: *Kis Hortobágyi Fogadó*, 1794: *Hortobágy nevü Kortsmáját ... Hortobágyi Hídnál levő csapszéket*, 1783: *Hortobág Wh* [Wirtshaus]. — Nagy múltú egykori csárda a település határának északnyugati részén a Csegei út és a Hortobágy folyó találkozásánál, a Kis-Hortobágyon. Ma már nem működik csárdaként, noha a jellege megmaradt, magánkézben van. Neve a szomszédos Hortobágy településen lévő Nagy-hortobágyi csárda névvel áll korrelációban. **Kis csárda** néven is ismerik. A történeti forrásokban emellett a helyfajtura utaló lexéma nélkül **Kis-Hortobágy** formában, illetve többféle szinonim utótaggal és időnként a *kis-* jelző nélkül, **Hortobágy csárda**, **Hortobágy kocsmá**, **Kis-Hortobágy kocsmá** és **Kis-hortobágyi fogadó** néven is feltűnik. —

A Kis-hortobágyi csárda az 1930-as években
Fotó: Néprajzi Múzeum

BÉRES 1982: 34, 40, ÉGy., EKFT., FEKETÉNÉ 1988: 77, GÖNCZY, Hnt., HKFT., KIS 1986: 25, MaKF., PESTY 1864/38: 52a, 53a, Révai Lex. 10: 278–279, SZEIFERT 1978: 55, T0.26.5.1, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, T9.K.67, T16.T.144, T21.TK.1969, VARGA 1985: 164, 169. — T11-F4.

Kis-hortobágyi fogadó lásd **Kis-hortobágyi csárda**

Kis-Hortobágy kocsmá lásd **Kis-hortobágyi csárda**

Kis-Hort-tanya 2023: *Kis-Hort-tanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Kis-Hort területén, közvetlenül a Csegei út mellett. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — ÉGy. — T20-D1.

Kis Imre-lapos lásd **Imre-lapos**

Kis-Kadarcs lásd **Belső-Magdolna-ér**

Kis-Kadarcs-hát 1784: *Kis Kadarts hát*. — Nagyobb kiterjedésű, magasabban fekvő földterület a település határának déli részén a Nádudvari út és a Kis-Kadarcs (ma Kadarcsi-tó) között. A Kadarcs-hát déli, kisebbik része. A Kis-Kadarcs egykori medre mellett húzódott, nevéhez ez is alapul szolgálhatott. A mindössze egyetlen, 18. század végi térképen szereplő elnevezés az északabbra fekvő Nagy-Kadarcs-hát nevével áll összefüggésben. — T16.T.260. — T31-G3.

Kiskálló 2023: *Kiskálló*, *Kiskállóban*, *kiskállósi*, 1978: *Kiskálló*, 1964: *Kiskálló*, 1942: *Kiskálló*, 1906: *Kis Kálló*, 1872: *Kis Kálló*. — Településrész a belterület délnyugati részén az Epreskert mellett. Nevét VARGA ANTAL szerint az egykor itt lévő vízlevezető árkoktól vette. Ezekben az árkokban kallózták ugyanis a gyapjúkel-

mét, ami az áztatásnak köszönhetően összébb húzódott (sűrűsödött), itteni szóhasználatlalt „kallódott”. Ez esetben a *kálló* ’folyószakasz, ahol a gyapjút feldolgozás előtt áztatják, mosás’ földrajzi köznévből alakult. Megfontolandó ugyanakkor a *kálló* ’kallózó (malom)’ főnévből való származtatása is, amit esetleg az is támogat, hogy a közelben, a Kiskút utca túlsó végétől induló Malom utca neve ugyancsak utal egykor itt működő malomra. A *Kiskálló* településrész nevének létrejöttét minden bizonnyal befolyásolta a *Nagykálló* településnév ismerete is. Vö. Kiskálló köz, Kiskálló utca. — ÉGy., FKNT., Kat., OLÁH 1964: 69, SZEIFERT 1978: 11, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 8, 16. — T40-C4.

Kiskállói utca lásd **Kiskálló utca**

Kiskálló köz 2023: *Kiskálló köz*, 1978: *Kiskállóköz*, *Kiskálló köz*, 1964: *Kiskálló köz*, 1942: *Kiskállóköz*, 1906: *Kis Kálló köz*. — Utca a belterület délnyugati részén a Kiskálló területén, annak egyik szélső utcája, a Nyugati sort köti össze a Bethlen utcával. VARGA ANTAL szerint a helyén folyt a kallózásra használt erecske. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévből ’szűk keresztútca’ jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 64, SZEIFERT 1978: 21, 53, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13. — T40-C4.

Kiskálló utca 1964: *Kiskálló utca*, 1872: *Kis Kállói utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Kiskálló területén, a Kiskút utca nyugati vége. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. A régóta adatolható elnevezést ma már nem ismerik. — OLÁH 1964: 65, T9.SzmK.16/1–110. — T40-C4.

Kiskállói utca lásd **Kiskálló utca**

Kis-Karinkó 2023: *Kis-Karinkó*, 1978: *Kis-Karinkó*, 1934: *Kis-Karinkó*, 1864: Nagy és *kis karinkó* | *Szinte székes természetű legelő – neve eredetéről semmit sem tudhatni*. 1784: *Kis Karinkó*. — Földterület, szántó és legelő a település határának nyugati részén, a Karinkónak a vasúttól délre fekvő területe. Neve a tőle északra lévő Nagy-Karinkó nevével áll korrelációban. — ÉGy., PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 52, T9.K.53, T16.T.260. — T21-F4.

Kis kastély 1. 2023: *Kis kastéj ~ Kastéj ~ Semseji vadászkastéj ~ Szociális otthon*, 1988: *Nagyháti Szociális Otthon, Nagyháti iskola*, 1985: *Nagyháti Szociális otthon*. — Épület a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén. Neve a korábban *Nagy kastély*-nak is nevezett Semsey-kastély nevével áll összefüggésben. **Kas-tély** és **Semsey-vadászkastély** néven is ismerik. A Semsey család vadászkastélya volt az 1800-as évek közepétől, köré parkot építettek, ami 1975 óta helyi jelentőségű védett természeti terület (vö. Kastélypark erdeje). A kastélynak egy ideig része volt egy egytantermes iskola szolgálati lakással, a **Nagy-háti iskola** elnevezés ennek az emlékét őrzi. Jelenleg szociális otthon működik benne, erre utal a **Szociális otthon**, illetve a korábbi **Nagy-háti szociális otthon** megnevezése. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 98, Hnt. — T33-F1.

Kis kastély 2. lásd **Fiáth-kastély**

Kis kastély utca 2023: *Kis kastéj ucca*. — Rövid zsákutca a belterület középső részén a városközpontban, a Kérész utcából nyílik. Nevét a közelében lévő egykori Fiáth-kastélyról, más néven Kis kastélyról vette. Hivatalos név. Vö. Kis kastély 2. — ÉGy. — T41-E3.

Kis-kert 1864: Nagy és *kis kerti* [tanya]. — Egykori kert tanyákkal és gazdasági épületekkel a település határában, pontos helye ismeretlen. Neve a méretére utal, és a Nagy-kert nevével áll korrelációban. — PESTY 1864/38: 52b.

Kis-Kossuth lásd **Koroknai-major**

Kis-kút 1. 2023: *Kis-kút*, 1978: *Kiskut*, 1942: *Kis kút*. — Egykori itatókút a belterület déli részén a Kiskút utca és a Kiskút újsor kereszteződésében. Eredetileg gémes gulyakút volt a legelőn, de aztán ezt a területet is beépítették, így került a kút a belterületre. Mérete miatt kapta a *Kis kút* nevet. SZEIFERT IMRE szerint a vizét egészen addig ivásra használta a környék lakossága, amíg egy fiatal lány bele nem ölte magát, ezt követően betemették. Erről a kútról nevezték el a Kiskút utcát és a Kiskút újsort. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 55, VARGA 1942: 20. — T40-D4.

Kis-kút 2. 1981: *Kis-kút*. — Kút a település határának északnyugati részén a Nagy-Darassa és a Hortobágy folyó között. A tőle délnyugatra fekvő Nagy-kút nevével áll korrelációban. — MoFnT. 2/9. — T19-G1.

Kis-kút 3. lásd **Kőudvari-Kis-kút**

Kiskút újsor 2023: *Kiskút újsor*, 1978: *Kiskutújsor*, 1973: *Kiskútújsor*. — Újabbán nyitott utca a belterület déli részén a Cigánytelepen, a Kiskút utcából nyílik dél felé. Nevét az egykor az utca elején álló kút Kis-kút nevéől vette. Az elnevezés utótagjaként az *újsor* 'a falu vagy a város szélén újabbán épült házak sora' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., Hnt., SZEIFERT 1978: 21. — T40-D4D5.

Kiskút utca 2023: *Kiskút ucca*, 1978: *Kiskut utca*, 1964: *Kiskút utca*, 1942: *Kiskút [utca]*, 1906: *Kis kút utca*. — Utca a belterület déli részén, a Kadarcs utcát köti össze a Csengő utcával. Nevét az egykor itt álló kút Kis-kút nevéől vette. Hivatalos név. A nyugati felét régebben *Kiskálló utca*-nak, a keleti felét pedig *Kondagát*-nak hívták. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 21, 55, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13. — T40-C4D4.

Kis-lapos 2023: *Kis-lapos*, 1988: *Kis-lapos*, 1978: *Kislapos*, 1864: Nagy és *kis lapos* | *Kaszálló legelő ez előtt nád termő hely is volt míg a lapályos helyeit a Tisza ártér borította. Észak felől a H[ajdú] Böszörményi réttel határos*. 1850: *kis Lapos*, 1841: *Kis Lapos*, 1784: *Kis Lapos Szikja*, 1750: *Kis Lapos*. — Nagy kiterjedésű, mélyen fekvő terület, egykor legelő, ma halastavak és víztározó a település határának északi részén, a Malátomtól keletre. Neve, amely a 18. század közepétől adathozható a forrásokban, a tőle északra, a Bakóc mellett fekvő Nagy-lapos nevével áll korrelációban. Mindkét elnevezés utótagjában a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Egy 18. század térképi forrás **Kis-lapos szikja**-ként tünteti fel. E névváltozat utótagja a terület jellegére utaló *szik* 'szikós talajú földterület' jelentésű földrajzi köznévi. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 79, FKNT., PESTY 1864/38: 51b, SZEIFERT 1978: 54, T1.S.70.100, T16.T.259, T21.TK.1969. — T22-A1.

Kis-lapos szikja lásd **Kis-lapos**

Kis-Magdolna lásd **Kis-Magdolna-lapos**

Kis-Magdolna-lapos 2023: *Kis-Magdolna-lapos*, 1934: *Kis-Magdolna*, 1784: *Kis Magdolna*, 1783: Nagy és *kis Magdolna*. — Mélyebben fekvő terület a település határának déli részén, a Magdolnának a Kadarcs-háthoz közelebb eső

része. A korábbi, már a 18. századtól adatolható **Kis-Magdolna** névváltozata a délebbre fekvő Nagy-Magdolna nevével áll korrelációban. A ma használatos *Kis-Magdolna-lapos* utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Vö. Nagy-Magdolna-lapos. — ÉGy., EKFT., FKnt., T9.K.53, T16.T.260. — T31-F1.

Kis-Malátom 1988: *Kis-Malátom*, 1872: Nagy és *Kis Maláton*, 1864: Nagy és *kis Malátom* szántó föld | *Nevét a hagyomány onnat származtatja, hogy a tatár járás alatt egy ember nézvéen vetéseit 's félve el pusztításától – ezt mondta reá – Malátom.* 1852: Nagy és *Kis Maláton*, 1850: *Kis-Malátom*, 1841: *Kis Maláton*, 1784: *Kis Maláton*. — Földterület, szántó a település határának északi részén a Kis-lapostól délnyugatra. A Malátom kisebbik, délkeletre eső része. Neve, amely a 18. század második felétől adatolható, a Nagy-Malátom nevével áll korrelációban. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Kis-Malátom-fok, Kis-Malátom laponyagja, Kis-Malátom zugja. — FEKETÉNÉ 1988: 79, PESTY 1864/38: 52b, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.259, T21.TK.1969. — T22-A2.

Kis-Malátom-fok 1988: *Kis-Malátom-fok*, 1978: *Kismalátomfok*, 1942: *Kismalátomfok*, 1934: *Kismalaton [fok]*, 1841: *K[is] Maláton Fok*, 1784: *Kis Maláton fokja*, 1750: *Kis maláton fokja*. — Kisebb vízfolyás a település határának északi részén a Kis-Malátom területén, a Kemenés-tó északi partjánál. A 18. század közepétől adatolható, s akkor jelölt birtokos jelzős szerkezetben, **Kis-Malátom foka** formában jelentkezik. A névváltozatok utótagjában a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 79, FKnt., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 56, T1.S.70.100, T16.T.259, T21.TK.1969, VARGA 1942: 39. — T22-A2.

Kis-Malátom foka lásd **Kis-Malátom-fok**

Kis-Malátom laponyagja 1750: *Kis maláton Laponyagja*. — Kisebb kiemelkedés a település határának északi részén a Kis-Malátom területén, a Régi Nánási út mellett, a Kis-Malátom-foktól északra. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *laponyag* 'árte-

rületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' jelentésű földrajzi köznévi birtokos személyjeles származéka szerepel. — FKnt., T1.S.70.100. — T22-B2.

Kis-Malátom zugja 1750: *Kis malátom Zugja*. — Szántóföld a település határának északi részén a Kis-Malátom területén, a Kadarcs kanyarulata által létrehozott zugban. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét, amely összefüggésben van a tőle északabbra, ugyancsak a Kadarcs kanyarulatában fekvő Király-zug *Malátom-zug* névváltozatával. Az elnevezés utótagjában a *zug* 'a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKnt., T1.S.70.100. — T22-A2.

Kis malom lásd **Hardicsai-malom**

Kis Németi utca lásd **Szoboszlói utca**

Kis Német utca lásd **Szoboszlói utca**

Kis Pap rétje 1858: *Kis Papritje*. — Földterület a település határának északi részén a Pap-rét déli felén, a Pápa-laponyagtól északra. Neve az északabbra fekvő Nagy Pap rétje nevével áll korrelációban. — MKFT. — T21-G2.

Kis-Szálka lásd **Kis-Szálka-halom**, **Nyíró-laponyag**

Kis-Szálka halma lásd **Kis-Szálka-halom**

Kis-Szálka-halom 1988: *Kis-Szálka-halom*, 1978: *Kisszálkahalom*, *Köveslaponyag*, *Kővár*, 1964: *Kisszálkahalom*, 1942: *Kisszálka*, *Köveslaponyag*, 1934: *Kis-Szálkahalom*, *Köveslaponyag*, 1910: *Kis Szálka h[alom]*, [1820]: *Kis Szálka*, *Köves Laponyag*, 1818 k.: *Kis Szálka*, [1817]: *Köves Laponyag*, 1815 k.: *Kis Szálka*, [1810]: *Kis szálka*, 1792: *Kis szálka* alias *Követses Laponyag*, [1790]: *Kis Szalka*, 1787: *Köves Laponyag* seu *Kis Szálka*, 1787: *Kis szálka* alias *Követses Laponyag*, 1785: *Köves Lapon[yag]*, 1784: *Köves Laponyag*, 1762: *Követses Laponyag* seu *Kis Szálka*, [1750]: *Kis Szalka*, 1750: *kis szálka* v. *kövesLap[onyag]*, 1750: *Köves Laponyag*, 1748: *Követses Laponyag* seu *Kis Szalka halma*. — Kiemelkedés a település határának délnyugati részén a Nagy-Szálka-halomtól északkeletre, a Nyári-járás keleti szélén. A 18. század közepétől adatolható *Kis-Szálka-halom* (vagy ahogyan akkoriban rögzítették: **Kis-Szálka halma**) elnevezés a Nagy-Szálka-halom nevével áll korrelációban. **Kis-Szálka** néven is

szerepel, ahogyan a Nagy-Szálka-halomnak is van *Nagy-Szálka* variánsa. Az ugyancsak több évszázados történeti múltra visszatekintő **Köves-laponyag**, **Kövecses-laponyag**, illetve az egyetlen adattal szereplő **Kővár** névváltozatok feltehetőleg az itt található téglatörmelékekkel vannak összefüggésben. A nevekben a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévi szerepel. Az [1820]-as térkép tévesen egymástól távoli kiemelkedések neveiként említi a *Kis-Szálka* és a *Köves-laponyag* neveket. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 79, FKnt., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 42, SZEIFERT 1978: 55, 57, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.65, T9.DvT.224, T9.DvT.232, T9.DvT.391, T9.DvT.447, T9.Ny.326, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T16.T.260, VARGA 1942: 37. — T30-D1.

Kis-Szálka-laponyag lásd **Nyíró-laponyag**

Kis-Szeg 2023: *Kisz-Szeg*, [2000]: *Kis-szeg*, 1992: *Kis-szeg*, 1988: *Kis-szeg*, 1981: *Kis-szeg*, 1978: *Kisszeg*, 1956: *Kisszeg*, 1944: *Kisszeg*, 1941: *Kisszeg*, 1934: *Kisszeg*, 1934: *Kis Szég*, 1933: *Kisszeg*, 1926: *Kisszeg*, 1907: *Kisszeg*, 1906: *Kisszeg*, 1882: *Kis- és Nagy-Szegi*. — Legelő a település határának északnyugati részén, a Hortobágy folyó kanyarulatában. A Szeg nyugati része. Egykor télesztelep és rizstelep volt itt, ma magánkézből van. Neve a 19. század végétől folyamatosan adathozható, akkor Nagy-Szeggel együtt említik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 80, Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 56, T.HNP2000, T0.26.5.1, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, T16.T.144. — T10-D3.

Kisszik 2023: *Kisszik*, 1942: *Kisszik*. — Városrész a belterület déli részén, a Pacsirta és a Zene utcák környékén. Egykor a Szik része volt, majd a 20. század elején kimérték utcáknak. Az 1940-es években már lakták. Neve a Nagy-Szik nevével áll korrelációban. Vö. Kisszik utca. — ÉGy., VARGA 1942: 16. — T21-H5.

Kisszik utca lásd **Pacsirta utca**

Kis-Tacsilló lásd **Szörös-halom**

Kis-Tacsilló-halom lásd **Szörös-halom**

Kis-tanya 1930: *Kis tn. [tanya]*, 1888: *Kis-tanya*, 1858: *Kis ház*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a Háti-halomtól délre, a

Nagy-háti-erdőtől északkeletre. Nevét feltehetően a méretéről kaphatta, erre utal a névváltozatoként a 19. század közepéről adathozható **Kis-ház** megjelölése, ami a térképen épületet és mellette álló kutat jelöl. A körülötte kialakult határrész a Kis-ház-tanya. — FEKETÉNÉ 1988: 80, MKFT., T21.TK.1655. — T23-G4.

Kisújfája lásd **Kis úr fája**

Kis úr fája 2023: *Kis úr fája ~ Kisújfája*, 1988: *Kisúr fája*, 1978: *Kisurfája*. — Szántó föld a település határának déli részén a Régi Nádudvari út mentén, a Katona-tanya közelében. Nevét az út menti fasor ültetőjéről, egy *Kis* nevű személyről (a hagyomány szerint Klein Mór nevű zsidóról) kapta. A **Kisújfája** variáns bizonyára névferdítés eredménye lehet. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 81, SZEIFERT 1978: 57. — T31-G1.

Kis út lásd **Régi Nádudvari út**

Kis utca lásd **Batthyány utca**

Kis-Visnyó 1988: *Kis-Visnyó*, 1888: *Kis-Visnyó*, 1872: *Kis Visnyó*, 1872: *Kis Visnyó*, 1841: *Kis Visnyó*. — Szikes határrész a település határának északi részén, a Visnyónak a Kadarcas–Karácsonyfoki-csatornától nyugatra felvő területén. Neve a csatorna túlsópartján lévő Nagy-Visnyó nevével áll korrelációban. Egy 18. századi térkép ábrázolása szerint azonos a *Visnyó fertője* nevű hellyel. — FEKETÉNÉ 1988: 81, Kat., T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969. — T21-G2.

Kis-Vókonya 2023: *Kis-Vókonya* | *A másik fele már Hortobágyhoz tartozik, az a Nagy-Vókonya*. 1978: *Kisvókonya*, 1964: *Kisvókonya*, 1956: *Kisvókonya*, 1944: *Kisvókonya*, 1942: *Kisvókonya*, 1937: *Kisvókonya*, 1934: *Kis vókonya*, 1933: *Kisvókonya*, 1930: *Kisvókonya p[usztja]*, 1906: *Kis Vókonya*, 1903: *Kis Vókonya*, 1900: *Kis Vókonya*, 1883: *Kis-vókonya*, 1872: *Kis Vókonya*, *Kis Vókonya*, 1872: *Kis Vókonya*, 1864: *Nagy és kis Vókonya* | *Legelő – a fennebbi pusztán [ti. a Darassán] ’s hortobágyon inneni része dél nyugotnak tart a Debreczeni határig – neve eredetéről semmi tudomás*. — Nagy kiterjedésű legelő a település határának északnyugati részén a Nagy-Darassától keletre, a Hortobágy folyó mellékén. A Vókonya kisebbik része. Csak egy kisebb területe esik a balmazújvárosi határba, nagyobb fele Hortobágy közigazgatási határain belül helyezkedik el. Régebbi forrásokban **Kis-Vókonya-pusztja** névváltozatban is említik.

Lásd Vókonya, Nagy-Vókonya (Hortobágy). — ÉGy., Hnt., OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 57, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T1.S.118.719, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1942: 32. — T11-F5.

Kis-Vókonya-puszta lásd **Kis-Vókonya**

Kocka-erdő 1988: *Kocka-erdőü.* — Erdő a település határának északnyugati részén Lászlóháza területén. Jellegzetes alakjáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 81. — T11-G4.

Kocka-kút 1988: *Kocka kúttya*, 1942: *Kocka [kút]*, 1934: *Kocka k[út]*, 1899: *Koczka kút.* — Egykori gémeskút a település határának délnyugati részén, a Nyári-járás Kónya felé eső szélén, a Nagy-Szálka-halomtól és a Fecske-foktól északnyugatra. Bizonyára összefügg a hortobágyi határhoz tartozó Kockatelekkel. Egyes térképi források egyértelműen a hortobágyi határhoz tartozónak mutatják. Nevét VARGA ANTAL szerint készítettőjéről, egy bizonyos Kocka Pál nevű debreceni esküdtről vette. *Kocka kútja* névváltozatban is szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 81, T9.DvT.1505, T9.K.53. — T30-B2.

Kocka kútja lásd **Kocka-kút**

Kocka-rét lásd **Fecske-rét**

Kocsordos szikja 1784: *Kotsordos Szikja.* — Szikes földterület a település határának északi részén a Nagy-Malátom és a Nagy-lapos között, a Malátom-halomtól északra. A nagyobb alföldi folyók egykori árterének kiszáradt és elszikesedett gyepeinek jellegzetes növénye a (*szik*) *kocsord*, a hely nevében ennek az -s képzős származékát láthatjuk. Az elnevezés utótagjaként pedig a *szik* 'szikós talajú földterület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., T16.T.259. — T12-D5.

Kodály Zoltán utca 2023: *Kodáj Zoltán ucca*, 1978: *Kodály Zoltán utca.* — Utca a belterület északnyugati részén, amely az Újtelepen észak–déli irányban húzódik végig. Párhuzamos a Wesselényi és a Bolyai János utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 21. — T40-D1.

Kolompéros-kert 1988: *Klompéros-kert*, 1811: *Klompéros-kert.* — Kert a település határának déli részén, a Szoboszlai út mellett feketett. Pontos helyét nem tudjuk, de feltehetően ott

volt, ahol a többi kertet (Vén-kert, Bánom-kert, Arany-kert) találjuk, azaz a Szoboszlai úttól keletre. Nevét bizonyára arról kapta, hogy krumplit (a helyi nyelvjárásban *kolompért*, *klompírt*) termesztettek itt. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 81.

Komámasszony-fok 1988: *Komámasszony-fok | Ojan keskeny, hogy még komámasszony is átlípheti.* 1978: *Komámasszonyfoka*, 1942: *Komámasszonyfok*, 1934: *Komámasszony [fok]*, 1883: *Komámasszonyfok.* — Kisebb vízfolyás a település határának déli részén a Szik területén, a Magdolna-ér és a Keleti-főcsatorna között, a Szőlőskert irányába folyt. Neve **Komámasszony foka** formában is előfordul. A névadás indítékát nem ismerjük. A helyi hagyomány szerint olyan keskeny, hogy rajta még a komámasszony is átlíphet, s erre utal az elnevezés. Utótagjaként a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. A név a 19. század végétől egy évszázadon keresztül folyamatosan adatolható, de ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 82, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 74, SZEIFERT 1978: 56, VARGA 1942: 39. — T32-A2.

Komámasszony foka lásd **Komámasszony-fok**

Kondagát 1988: *Konda gát*, 1964: *Kondagát*, 1942: *Kondagát*, 1934: *Konda[gát]*. — Utca a belterület déli részén, a Kiskút utca keleti vége. Nevét bizonyára onnan kapta, hogy a konda itt járt ki a legelőre. Az elnevezés utótagjaként a *gát* '(köves)út' földrajzi köznévi szerepel. Talán összefüggésben áll a közelben húzódó Jókai utca *Kondi gát* névváltozatával is. — FEKETÉNÉ 1988: 82, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 64, 65, VARGA 1942: 16. — T21-G5.

Kondás-fenék 1988: *Kondás-fenék.* — Mélyebben fekvő földterület a település határának délnyugati részén a Kóudvar területén. A névadás indítékát nem ismerjük, de esetleg kapcsolatban állhat a tőle nyugatra lévő Kondáskút nevével. Utótagja a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' földrajzi köznévi. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 82, FKNT. — T31-E2.

Kondáskút 1988: *Kondás-kút*, 1934: *Kondás k[út]*. — Egykori kút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás területén, a Kaj-

la-háttól északnyugatra. Bizonyára a konda itatására szolgált. Ma már nem használt elnevezés. Vö. Kondás-fenek. — FEKETÉNÉ 1988: 83, T9.K.53. — T30-B1.

Kondi gát lásd **Jókai utca**

Konzervgyár 2023: *Konzervgyár ~ Lenin téjjesz*. — Gyárépület a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Telefon-dűlőtől keletre. Egykor téeszépületek voltak, erre utal a **Lenin téesz** megnevezés. Ma konzervgyárként működik. — ÉGy. — T32-C1.

Kónya vasúti megállóhely 1967: *Kónya vasúti őrház*, 1941: *Kónya v.m. [vasúti megállóhely]*, 1934: *Kónya v.m. [vasúti megállóhely]*, 1930: *Őrház*, 1900: M[egálló]H[ely] *Kónya*. — Egykori vasúti megálló a település határának délnyugati részén, a Balmazújvárost a szomszédos Hortobágygal összekötő vasútvonalon. Nevét onnan kapta, hogy a hortobágyi Kónya határrész mellett fekszik. **Kónya vasúti őrház** megjelöléssel is szerepel, egy térképi forrás pedig egyszerűen **Őrház** megnevezéssel tünteti fel. — Hnt., MaKF., T9.K.53, T9.K.67, T21. TK.1655. — T30-B1.

Kónya vasúti őrház lásd **Kónya vasúti megállóhely**

Kopasz-Darassa 1988: *Kopasz-Daraksa*. — Legelő a település határának északnyugati részén. A Darassának a Csegei úttól délre elterülő, rosszabb minőségű részét jelöli. Az elnevezés a Gazdagok Darassájával áll kapcsolatban, ami a Darassának a Csegei úttól északra eső, egykor jómódú debreceni gazdák birtokában lévő, jobb minőségű része volt. Ma a helybeliek számára ismeretlen megnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 83. — T10-D5.

Kordás-tanya 2023: *Kordás-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Kis-Szeg területén, közel a Szandalik-fokhoz. Ma legelő, egy részét beültették cserjékkel. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T10-D3.

Korom-föld 2023: *Korom-föld*. — Földterület a település határának északnyugati részén, a Csegei úttól északra. A helybeliek szerint egy hajdani tűz miatt kormos lett itt a föld, és erre utal az elnevezés. Valószínűbb azonban, hogy a *Korom* családnév szerepe az előtagban, és a föld tulajdonosára utal. Ilyen családnévük ma is élnek a településen. — ÉGy. — T10-B4C4.

Koroknaiak tanyája 2023: *Koroknyijak tanyája*. — Tanya a település határának keleti részén a Pallag-ráta területén, a Gajdán-lapostól keletre. Tulajdonosáról, a Koroknai családról kapta a nevét. — ÉGy. — T22-D2.

Koroknai-major 2023: *Koroknaji-major ~ Koroknaji-tanya ~ Főüdesi-tanya ~ Dzsoki-tanya ~ Kis-Kosút*, 1988: *Fődesi-tanya*. — Tanya a település határának déli részén a Szoboszlai út és a Nádudvari út közében, a Szerűskerttől délre. Nevét tulajdonosáról, Koroknai Zoltánról kapta. Az elnevezés utótagjaként a 'mezőgazdasági telep a falun kívül a hozzá tartozó (korábban uradalmi, illetve termelőszövetkezeti) birtokkal, gyakran lakóhellyel' jelentésű *major* földrajzi köznévv mellett a *tanya* is használatos: **Koroknai-tanya**. Mivel tulajdonosa cowboykalapban járt, a *Dzsoki* ragadványnevet kapta, ez szerepel a tanya **Dzsoki-tanya** névváltozatában. A **Főüdesi-tanya** elnevezés bizonyára szintén egykori tulajdonosa nevét őrzi. A **Kis-Kossuth** név pedig a Katona-tanya névváltozatával, a *Kossuth*-tal áll korrelációban, s arra utal, hogy a tanya hajdan a Kossuth téesz központja volt. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 41, FKnt. — T31-H2.

Koroknai-tanya lásd **Koroknai-major**

Kossuth lásd **Katona-tanya**

Kossuth köz 2023: *Kosút köz ~ Kutyaszorító*, 1978: *Kossuth köz*, 1942: *Kossuth köz*. — Rövid kis keresztutca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kossuth utcából nyílik. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. Az utótagként álló *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Keskeny volta miatt **Kutyaszorító**-nak is nevezik: ez a névforma a *kutyaszorító* 'szűk utcácska' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Hivatalos neve *Kossuth köz*. — ÉGy., FKnt., SZEIFERT 1978: 21, VARGA 1942: 13. — T41-F5.

Kossuth-szobor 2023: *Kosút-szobor*. — Életnagyságú mellszobor, mely a belterület középső részén, a városközpontban, a Kossuth téren áll. — ÉGy. — T41-E3.

Kossuth tér 2023: *Kosút téj*, 1978: *Kossuth tér*, *Piactér*, 1964: *Kossuth tér*, *Piac tér*, 1942: *Kossuth-tér*, *Piactér*, 1906: *Kossuth tér*. — Tér a belterület középső részén, a Veres Péter utcától az Árpád utcáig húzódik. Ez a település főtere. Korábban hetivásárokat tartottak itt, erre utal

Kossuth tér

Fotó: Civertan Grafikai Stúdió

a **Piactér** elnevezése. Hivatalos neve *Kossuth tér*. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 21, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13, 17. — T41-E4.

Kossuth utca 2023: *Kosút ucca*, 1978: *Kossuth utca*, *V. utca*, *Német nagy utca*, 1964: *Kossuth utca*, *Nagynémet utca*, 1942: *Kossuth [utca]*, *Nagynémet [utca]*, *Ötödik [utca]*, 1906: *Kossuth utca*, 1872: *Nagy Német utca*. — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalva területén, a Nádudvari utcától a Keleti utcáig húzódik. Korábban *Nagy Német utca* és *Német Nagy utca* névváltozatai is voltak, ezek az utca hosszúsága mellett az itt lakók német származására utaltak. Bizonyára ezt az utcát jelölte az **Ötödik utca** elnevezés is, és nem a rövidebb kis Kossuth közt. Ehhez a névadási indítékot az szolgáltatta, hogy a fő utcától, a Debreceni utcától dél felé haladva ez volt az ötödik olyan utca, amely Németfalut nyugat–keleti irányban teljes hosszában átszeli. Hivatalos neve *Kossuth utca*. Vö. Kossuth köz. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 21, 64, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 13, 16, 17. — T40-D5, T41-E5.

Kovács-tanyák 1988: *Kovács-tanyák* | *Kovács Jóska, Sándor, Imre meg Berti tanyája egymás mellett. Jóskaék sog gyerek vót.* — Egykori tanyabokor a település határának északi részén az Erdős-szigeten. Tulajdonosairól kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 83. — T21-G3.

Kölcsey Ferenc utca 2023: *Kölcseji Ferenc ucca ~ Daru Hatodik ucca*, 1978: *Kölcsey Ferenc utca*, *Daru VI. utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén. A Hortobágyi útból nyílik, és a vasútig húzódik. **Daru Hatodik utcá**-nak is nevezik, ez választja el egymástól a

Darutelepet és a Karinkótelepet. Hivatalos neve *Kölcsey Ferenc utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 21. — T40-B3.

Kőudvar 2023: *Kőudvar*, [2000]: *Kőudvar*, 1988: *Kőudvar*, 1981: *Kőudvar*, 1978: *Kőudvar*, 1964: *Aszályos*, 1956: *Kőudvar*, 1942: *Aszályos, Kőudvar*, 1934: *Kőudvar*, 1925: *Kőudvar*, 1910: *Kőudvar*, 1909: *Kőudvar*, 1899: *Kőudvar*, 1883: *Kő-udvar*, 1864: *kő udvar* | *Városi közlegelő, fekszik a Debreczeni határfelé délnek.* — *Neve eredetéről semmi tudomás.* 1859: *Kőudvar*, 1819: *Kőudvar*, 1818: *Kőudvar*, [1817]: *Kő Udvar*, 1815 k.: *Kő Udvar*, 1799–1803: *Kő Udvar*, 1794: *Kőudvar*, 1792: *Kőudvar*, 1787: *Kő Udvar*, [1785]: *Kőudvar*, [1760]: *Kő Udvar*, [1750]: *Kő Udvar*, 1748: *Kő-udvar*. — Kifli alakú földterület a település határának délnyugati részén, a Kadarcs medre és a Magdolna határolja, s felnyúlik a Binye-rátáig. Egy része a nagyhegyesi (elepi) határba is átnyúlik. A névadás indítékát nem ismerjük. A helyi hagyomány szerint kőkerítéssel lehetett itt körülvéve egy uradalmi major vagy udvarház, s erről kapta a nevét. Mások az elnevezést az itt talált kőtörmelékkel hozzák kapcsolatba, amelyek régi kőfürdő vagy tégláégető törmelékei lehetnek. Régebben *Aszályos* néven is szerepelt, ami VARGA ANTAL szerint egy 12–13. századi elpusztult település emlékét őrzi. A történeti földrajzi kutatások alapján van is tudomásunk *Aszalás* nevű településről Szabolcs megyében (vö. 1411: pr. *Aralas* [Ϛ: *Azalas*] in Saboch C-us), melyet Nagyhegyes, Balmazújváros területére lokalizált a szakirodalom (*Aszalós* címszó alatt). Az egykori településnév az *aszal* ige *aszalás* földrajzi köznévi származékából keletkezhetett, amelynek jelentése 'égetéssel kiirtott erdőréz' vagy 'fák kergének lehántolásával kiszáritott erdőréz' lehetett. Az esetleges *Aszalás* > *Aszályos* változás a név jelentéstartalmának újraértelmezésével magyarázható. Vö. Kőudvari-erdő, Kőudvari-Kis-kút. — Cs. 1: 510, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 83, 84, FKnt., FNESz. *Aszaló*, Hnt., LIPSZKYMT., MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 22, OLÁH 1964: 14, 47, PESTY 1864/38: 52a, RÉVÉSZ 1859: 62, SZEIFERT 1978: 57, T.HNP2000, TÓTH 2001a: 20–21, T1.S.70.98, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny.326, T9.SzmT.1, T9.SzmT.9, VARGA 1909:

Kőudvar

Fotó: Harangi Mária

39, 1942: 5, 31, 1984: 162, Z. 6: 147. — T31-E1F2.

Kőudvari-erdő 2023: *Kőudvari-erdőü*. — Erdő a település határának délnyugati részén a Kőudvar területén. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. — ÉGy. — T31-F2.

Kőudvari-Kis-kút 1988: *Kis-kút, Kőudvarosi-kiskút*, 1978: *Kőudvari kiskút*, 1934: *Kis kút*, 1891: *Kiskút*, 1888: *Kiskút*. — Egykori itatókút a település határának délnyugati részén, a Kőudvaron és a Kadaracson átvezető gát mellett. **Kőudvarosi-Kis-kút** névváltozatban is szerepelt. Legkorábban **Kis-kút** néven említi több térképi forrás, ez talán a közeli Nagy-kőkút nevével áll összefüggésben. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 78, 84, SZEIFERT 1978: 57, T9.K.53. — T31-G3.

Kőudvarosi-Kis-kút lásd **Kőudvari-Kis-kút**

Kővár lásd **Kis-Szálka-halom**

Kövecses-laponyag lásd **Kis-Szálka-halom**

Köves-laponyag lásd **Kis-Szálka-halom**

Köves-lapos lásd **Kis-Szálka-halom**

Közép utca lásd **Árpád utca, Bocskai utca**

Központi iskola lásd **Parókia**

Községi-legelő lásd **Magdolna**

Kunkli-dűlő 1988: *Kunkli-düllőü | Öreg Nyul bácsi tanyája vót*. — Szántó föld, egykori téveszközpont a település határának északi részén a Pap-rét északi felén, a Bakóctól délnyugatra. Tulajdonosáról, a Kunkli családról kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 86, FKNT. — T12-B5.

Kunkli-tanya lásd **Lászlóházi-öreg-tanya**

Kuruc utca 2023: *Kuruc ucca ~ Darvas József ucca*. — Utca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, a Tamási Áron utcát köti össze a Fejedelem utcával, és párhuzamos a Fokos utcával. 2013 óta hivatalos név, de korábbi hivatalos neve, a **Darvas József utca** is használatban van. — ÉGy. — T40-D2.

Kútgödör 1988: *Kút-gödör*, 1978: *Kut-gödör*, 1762: *Kút gödör*, 1748: *Kut Gödör*. — Mélyedés a település határának délnyugati részén, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra, a Kockakút közelében lehetett. A 18. századi térképes források a település határában többfelé is feltüntetnek *Kútgödör* megjelöléseket (az itteni adatot tartalmazó térképeken is van további egy ilyen megjelölés, illetve lásd még a közelben másutt például 1785: *Kút Gödör*, [1785]: *kút gödör*, 1759: *Kút Gödör*, 1750: *Kút gödör*). A *gödörkút, kútgödör* földrajzi köznévv sajátos helyfajta jelöl: 'négyszögletes, nagy gödör, amelyet mélyebben fekvő, sík, lapos területeken, tófenéken vagy folyómederben ástak a nagyobb jószág csoportos itatására'. A Hortobágy pusztán gyakori kútfajta volt. — FEKETÉNÉ 1988: 87, FKNT., SZEIFERT 1978: 57, T1.S.70.100, T9.DvT.13, T9.DvT.65, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T9.SzmT.9.

Kutyaszorító lásd **Kossuth köz**

Külső-járás 1988: *Külső-járás*, 1956: *Külső-járás*. — Egykori legelő a település határában, helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. Neve az Andránháza és a Nagy-hát között lévő Belső-járás nevével áll korrelációban. A viszonyítás alapja az lehetett, hogy közelebb vagy távolabb helyezkedett el az adott legelő rész a belterülethöz. A *Külső-járás* a távolabbi legelő neve volt. Az elnevezés utótagjaként a *járás* 'legelőterület' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 87, FKNT., Hnt.

Külső-Magdolna 2023: *Külső-Magdolna*. — Legelő a település határának délnyugati részén a Dankó szomszédságában, a Külső-Magdolna-ér mellett. Vö. Magdolna. — ÉGy. — T20-D5.

Külső-Magdolna-ér 2023: *Külső-Magdolna-ér ~ Asot-Magdolna-ér*, 1978: *Külső-Magdolna-éri csatorna*. — Vízfolyás a település határának délnyugati részén, a Magdolna-érnek a Kadarcs-háttól nyugatra, a határszél felé tartó szakasza, ahol a Kadarcs–Karácsonyfoki-fő-

csatornába fut bele. Előtagja a Belső-Magdolna-ér nevének előtagjával áll korrelációban. *Ásott-Magdolna-ér* néven is ismerik, illetve korábban *Külső-Magdolnaéri-csatorná*-nak is nevezték. Az előbbi az *ásott*-jelzőjével, az utóbbi pedig a *csatorna* utótagjával utal a vízfolyás mesterséges jellegére. A mellette lévő legelőt *Külső-Magdolná*-nak hívják. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 34. — T20-D5.

Külső-Magdolnaéri-csatorna lásd **Külső-Magdolna-ér**

Külső sor 2023: *Külső sor*. — Újonnan nyitott utca a belterület keleti-középső részén az Újvilág területén, párhuzamos a Belső sorral. A Debreceni sor folytatása kelet felé haladva. Neve az Újvilág utca keleti végére használt *Belső sor* elnevezéssel áll összefüggésben, és az utca elhelyezkedésére utal. Az elnevezés utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. — ÉGy., FKNT. — T41-G4.

K. IV. csatorna 2023: *Kánégyes csatorna*, 1992: *K. IV. csat[orna]*, 1988: *K-4 öntözőcsatorna*, 1981: *K-4 öntözőcsatorna*. — Az 1950-es években ásott mesterséges öntözőcsatorna a település határának északi részén, Rollaháza és Nagy-Bakóc között. Hajdúböszörmény irányából érkezik, a Keleti-főcsatorna táplálja, főlegesen vizét pedig zsiliprendszeren keresztül engedik bele a Hortobágy folyóba. A **K. IV. öntözőcsatorna** vízügyi névként keletkezhetett, de átkerült a köznapi nyelvhasználatba is. Lásd **K. IV. csatorna** (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 64, MoFnT. 2/9, T0.26.5.1. — T12-B4.

K. IV. öntözőcsatorna lásd **K. IV. csatorna**

Labodás-hát 1988: *Labodás-hát*, 1978: *Labodáshát*, 1964: *Labodáshát*, 1942: *Labodáshát*, 1883: *Labodáshát*, 1779: *Labodás hát*. — Elvadult legelő a település határának északi részén a Szeg északi területén. Nevét a helyi hagyomány szerint onnan kapta, hogy a legelőn leginkább laboda 'egyfajta, korábban étkezésre is használt növény' termett. Az elnevezés utótagjaként a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 87, FKNT., OLÁH 1964: 58, SZEIFERT 1978: 58, T9.SzmT.17, VARGA 1942: 26. — T11-F3.

Lajter-dűlő 1988: *Lajter-dűllő*. — Földterület a település határának északkeleti részén a Lajter-lapos mellett. Lajter Imre lakott itt, róla kapta a hely a nevét. Nevének utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 87, FKNT. — T13-G5.

Lajter-lapos 1988: *Lajter-lapos*. — Mélyebben fekvő földterület a település határának északkeleti részén a Görög-tanyától északkeletre, közel a böszörményi határhoz. Mellette húzódik a Lajter-dűlő. Az elnevezés utótagjában a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévről szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 87, FKNT. — T13-G4.

Lányiskola lásd **Négyes iskola**

Lászlóháza 2023: *Lászlóuháza ~ Naty-szeg*, 1988: *Lászlóháza, Nagy-Szeg*, 1981: *Lászlóháza*, 1978: *Lászlóháza, Nagyszeg*, 1973: *Lászlóháza*, 1967: *Lászlóháza*, 1964: *Lászlóháza*, 1956: *Lászlóháza*, 1944: *Lászlóháza*, 1942: *Lászlóháza*, 1941: *Lászlóháza, Nagyszeg*, 1934: *Lászlóháza*, 1933: *Lászlóháza*, 1926: *Lászlóháza*, 1907: *Lászlóháza*, 1906: *Lászlóháza*, 1902: *Nagyszeg*, 1888: *Nagy Szeg*, 1882: *Kis- és Nagy-Szegi*, 1779: *Nagy Szeg*. — Nagy kiterjedésű határ-rész, szántó és legelő a település határának északnyugati részén. A Szeg keleti része. A 19. századi forrásokban **Nagy-Szeg** néven szerepel. *Lászlóháza* névváltozata a 20. század elejétől tűnik fel, és ezt követően ez látszik a gyakoribb használatú névformának. A terület, rajta nagy tanyaudvarral, épületekkel, kúttal, Semsey László tulajdona volt, nevét feltehetően róla kapta. A névadási módhoz lásd **Andrásháza**. Vö. **Lászlóházi-öreg-tanya**, **Lászlóházi-Rollaházi nagyút**. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 88, 101, Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 48, SZEIFERT 1978: 58, 63, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, T9.SzmT.17, VARGA 1942: 32. — T11-G4.

Lászlóházi-öreg-tanya 1988: *Juhász tanya, Kunkli-tanya, Lászlóházi-öregtanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén, Lászlóháza területén. Annak központi tanyája, a Vörös Csillag Termelőszövetkezet juhtelepe, majorja volt, majd a Lenin Termelőszövetkezethez tar-

tozott. Névváltozatai közül a *Lászlóházi-öreg-tanya* név utótagjában az *öreg* szónak a 'rég' és a 'nagy' jelentése egyaránt elképzelhető (ugyanazt láthatjuk a *Rollaházi-öreg-tanya* névben is), a *Juhász-tanya* névforma az itteni egykori juhtelepre, a *Kunkli-tanya* elnevezés pedig a tulajdonosára utal. — FEKETÉNÉ 1988: 62, 86, 88. — T11-G3.

Lászlóházi–Rollaházi nagyút 1988: *Lászlóházi-Rollaházi nagyút*. — Rollaházát Lászlóházával összekötő, kelet–nyugati irányban haladó kövesút. Eredetileg földút volt. — FEKETÉNÉ 1988: 88. — T11-H4.

Latinka Sándor utca lásd **Dely Mátyás utca**

Lenin téasz lásd **Konzervgyár**

Lengyel Menyhért utca 2023: *Lengyel Menyhéjrt ucca ~ Béjke ucca*, 1978: *Béke utja*. — Keresztutca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, párhuzamos a Révész Imre utcával. Lengyel Menyhért író, publicista Balmazújváros szülőtte volt (1880–1974), mellszobra is áll a településen, és a városi könyvtár is az ő nevét viseli. Az utcát korábban *Béke utcá*-nak és *Béke útj*á-nak is nevezték. Ma a vele párhuzamos, tőle délebbre húzódó utca hivatalos neve a *Béke utca*. Hivatalos neve *Lengyel Menyhért utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 16. — T40-C1D1.

Lesi 2023: *Lesi, Lesin*, 1988: *Érmesek földje*, 1978: *Lesi*, 1964: *Lesi*, 1942: *Lesi*, 1934: *Lesi*, 1841: *Lesi*. — Legelő és szántó a település határának keleti részén a belterület és a Keleti-főcsatorna között, a Debreceni úttól északra. A névadás indítéka bizonytalan. FEKETE JÁNOSNÉ szerint régen madártanya volt, itt álltak lesben a vadászok a vadszárnyasokra, erre utal a *Lesi* elnevezés. Nem zárható ki az sem, hogy a Lesi csapszék neve volt – amennyiben valóban állt már a 18. században – a névbokor kiindulópontja. Az I. világháború után a háború kitüntettjei (a kis ezüst érmesek) között osztották ki ezt a területet, ezért *Érmesek földj*é-nek is nevezték. SZEIFERT IMRE ezt inkább közszoí megjelölésként említi, de tulajdonnévi értéke is elképzelhető. Vö. Lesi alja, Lesi-gyep. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 88, KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 60, SZEIFERT 1978: 51, 58, T21.TK.1969, VARGA 1942: 24. — T22-B4.

Lesi-alj lásd **Lesi alja**

Lesi alja 2023: *Lesi ajja*, 1988: *Keserű-lapos*, *Lesi ajja*, 1978: *Lesialj*, 1967: *Lesialja*, 1956: *Lesialja*. — Legelő és szántó a település határának keleti részén a Magdolna-ér és a Keleti-főcsatorna között, a Lesi délkeleti területén. Neve *Lesi-alj* változatban is előfordul. E nevek utótagjában az *alj* földrajzi köznévv 'valamely területnek a lakott helytől legtávolabb eső része' jelentésben szerepel. *Keserű-lapos*-ként is említik. Ez a névforma az ezen a területen lévő Keserű-kút nevével van összefüggésben. Az utótagként álló *lapos* földrajzi köznévv 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vízenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésben szerepel. Vö. Lesi alja tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 73, 89, FKNT., Hnt., SZEIFERT 1978: 59. — T22-B5.

Lesi alja tanya 2023: *Lesi ajja tanya*. — Tanya a település határának keleti részén a Lesi alja határrészen, a Keleti-főcsatorna vasúti hídjának közelében. — ÉGy. — T22-B5C5.

Lesi csapszék 1988: *Lesi csapszék*. — Egykori kocsmá a település határának keleti részén, a Lesi területén. Pontos helye ismeretlen. Ha hiteles az az információ, miszerint 1785-ben Pál Jánosné, Krausz Anna volt itt a csaplárosné, a kocsmá már a 18. században is állt. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 89.

Lesi-gyep 1988: *Lesi-gyep*. — Legelő a település határának keleti részén a Lesi alja területén, a Keleti-főcsatorna vasúti hídjának közelében. Nevének utótagjaként a *gyep* 'rét, legelő' földrajzi köznévv szerepel. FEKETE JÁNOSNÉ adatközlőí szerint teheneket legeltettek itt. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 89, FKNT. — T22-B5C5.

Liszt Ferenc utca 2023: *Liszt Ferenc ucca ~ Ságvári ucca*, 1978: *Ságvári Endre utca, Bánlak III. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, a Bartók Béla és a Szántó Kovács utca között. 2013 óta hivatalos név, korábban *Ságvári Endre utcá*-nak nevezték. Ennek *Ságvári utca* változatát ma is használják. Elhelyezkedése alapján hívták továbbá *Bánlak Harmadik utcá*-nak is. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 24. — T41-E2E3.

Lófasz-laponyag lásd **Nyíró-laponyag**
Lónyai-föld lásd **Keményszer**

Lopó út lásd Böszörményi út 2.

Lós-kút 1988: *Lous-kút*, 1978: *Lós kut*. — Egykori itatókút a település határának nyugati részén a Karinkó legelőjén. Helyét pontosabban nem ismerjük, de bizonyára a Lós-laponyag közepében lehetett. Nevét is erről kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 90, SZEIFERT 1978: 59.

Lós-laponyag 1988: *Lous-laponyag*, 1978: *Lóslaponyag*, 1942: *Lóslaponyag*. — Kisebb kiemelkedés a település határának nyugati részén a Karinkó legelőjén. Helyét pontosabban nem tudjuk meghatározni. A helytörténeti munkák szerint onnan kapta a nevét, hogy Lós Bálint pásztor kunyhója állt rajta. A közelében lehetett a Lós-kút is. E nevek előtagja kétségtelenül személynévi eredetű. A *Lós-laponyag* elnevezés utótagjában a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévv. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 90, FKNT., SZEIFERT 1978: 59, VARGA 1942: 37.

Lovarda 2023: *Lovarda ~ Biligyár*. — Egykori lovarda, majd gyár a belterület középső részén, a városközpontban. A Semsey-kastély lovardájaként épült fel, az 1970–90-es években pedig fémipari gyárként működött, ahol időnként biliket is készítettek. Emiatt kapta a **Biligyár** nevét. Ma a Penny üzletlánc boltja található benne. — ÉGy. — T41-E3.

Lovász-laponyag lásd Nyíró-laponyag

Lódomb 2023: *Lőüdomb*. — Lövészeti gyakorlótér a belterület keleti-középső részén a vasúttól délre, a Sport térnél. Honvédelmi napon ide hozták ki a gyerekeket. Ma is megvan, és az elnevezést is használják. — ÉGy. — T22-A5.

Lőszerraktár 2023: *Lőüszerraktár*. — Egykori épület a település határának délkeleti részén, a Nagy-hát területén. A Nagy-háti-erdő közepén volt, a Kis-kastéllyal szemben. Ma már nincs meg, de a nevét még ismerik. — ÉGy. — T23-G5.

Lucernások 1841: *Lucernások*. — Egykor rét, kert, ma már beépített terület az Édenkert mellett nyugatra, a belterület középső részén. Nevét a hajdan itt termesztett növényről kapta. — T21. TK.1969. — T21-G4H4.

Macsza-puszta 1858: *Macsza-puszta*. — Földterület a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, közel a debreceni határhoz. Neve bizonyára összefügg a tőle keletre húzódó, közigazgatásilag Debrecenhez tartozó *Macs, Nagymacs* nevével, s ez esetben a térképen talán hibásan szerepel, de az is elképzelhető, hogy tényleges névváltozat volt. — MKFT. — T33-G1.

Magdolna 2023: *Magdolna, Magdolnába ~ Magdolna-puszta ~ Magdolna-legelőü*, [2000]: *Magdolnasi-legelő*, 1992: *Magdolnasi-legelő*, 1988: *Magdolna, Magdolnasi-legelő, Magdolna-rét*, 1981: *Magdolna, Magdolnasi-legelő*, 1978: *Magdolna, Magdolnai legelő, Magdolnarét*, 1964: *Magdolna*, 1956: *Magdolna*, 1944: *Magdolna*, 1942: *Magdolna*, 1941: *Magdolna*, 1934: *Magdolna, Magdolna-rét*, 1910: *Magdolna rét*, 1906: *Magdolna*, 1900: *Magdolna*, 1888: *Magdolna*, 1883: *Magdolna*, 1872: *Magdolna*, 1864: *Magdolna | Városi közlegelő, fekszik a Debreczeni határfelé délnek*. – Neve eredetéről semmi tudomás. 1841: *Magdolna*, 1794: *Magdolnának* nevezett rét, 1792: *Magdolna rét*, 1787: *Magdolna rét*. — Nagy kiterjedésű legelő a település határának déli részén a Magdolna-ér

Magdolna

Fotó: Harangi Mária

által körülölelt területen. Részai a Kis- és a Nagy-Magdolna-lapos. Mindig is községi juh-, disznó- és marhalegelő volt, nem tartozott az uradalomhoz, erre utal az 1785. és 1786. évi térképi forrásokon szereplő *Pascuum Communitatis*, azaz 'községi legelő' megjelölése. A nagy múltú *Magdolna* helynév keletkezésének indítékát nem ismerjük. A helyi hagyomány szerint Mária Magdolnához lehet köze, mert az itt birtokos Semseyek katolikusok voltak. Mások egy bizonyos Semsey grófnőt gyanítanak a névadás hátterében, de *Magdolna* nevű Semsey grófnőről nincs tudomásunk. **Magdolna-legelő**, **Magdolna-rét** és **Magdolnasi-legelő**, illetve **Magdolna-puszta** néven is említik, ezek utótagja a terület használati módjára, illetve jellegére utal. Vö. Magdolna-dűlő, Magdolna farka, Magdolna foka, Magdolnai-lapos, Magdolna-laponyag, Magdolnasi-erdő, Magdolna utca. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 90, 92, HKFT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 29, 59, T.HNP2000, T0.26.5.1, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.Ny.326, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T21.TK.1969, VARGA 1942: 32, 1985: 161. — T31-F1G1.

Magdolna-dűlő 1988: *Magdolna-düllő*, 1934: *Magdolna dülő*. — Szántó a település határának déli részén. Pontos helyét nem ismerjük, de bizonyára a Magdolna területén lehetett. Nevének utótagjaként a *düllő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 91, FKNT., KOLLONICH 1934: 4.

Magdolna-ér 2023: *Magdolna-éj*, [2000]: *Magdolna-ér*, 1992: *Magdolna-ér*, 1981: *Magdolna-ér*. — Vízfolyás a település határának déli részén, a Kadarcs–Karácsonyfoki-főcsatornát köti össze a Keleti-főcsatornával úgy, hogy a Magdolna területét körbeoleli. Szakaszai a Belső- és Külső-Magdolna-ér. Vö. Magdolna foka. — ÉGy., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T31-F2.

Magdolna farka 1988: *Magdolna farka*, 1978: *Magdolnafarka*, 1934: *Magdolna farka*, 1792: *Magdolna farka*, 1787: *Magdolna farka*. — Legelő a település határának déli részén, a Mag-

dolna déli nyúlványa. Nevének utótagjaként a *fark* 'határrész, földterület vége, elkeskenyedő nyúlványa; illetve déli része' földrajzi köznévi birtokos személyjeles alakja szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 91, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, SZEIFERT 1978: 59, T1.S.70.114, T1.S.70.117. — T31-G2H2.

Magdolna foka 1988: *Magdolna-foka*, 1942: *Magdolna foka*. — Vízfolyás a település határának déli részén a Magdolna területén. A Magdolna-ér egy szakasza, amely a Kadarcs-háttól Jenőházáig folyva körülöleli a belterület déli oldalát, és a Boros-gátnál folyik bele az Ásott-Kadarcsba. A határ déli és keleti legelőinek fontos vízgyűjtője volt. Nevének utótagjaként a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi birtokos személyjeles alakja szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 91, FKNT., VARGA 1942: 39. — T21-E5.

Magdolnai-lapos 2023: *Magdolnaji-lapos*, 1988: *Magdolna laposa*, 1964: *Magdolna laposa*, 1942: *Magdolna laposa*, 1934: *Magdolna Lapos*, 1900: *Magdolna lapos*. — Mélyebben fekvő vizenyős terület a település határának déli részén, a Magdolnának a keleti, a belterületig felnyúló széle. Nevét **Magdolna-lapos** és **Magdolna laposa** alakváltozatokban is említik. Ezek utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálóknak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Vö. Kis- és Nagy-Magdolna-lapos. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 91, FKNT., KOLLONICH 1934: 7, OLÁH 1964: 60, T9.K.67, VARGA 1942: 24. — T31-G1.

Magdolna-laponyag 2023: *Magdolna-laponyag*, 1784: *Tőkös Laponyag*. — Magasabban fekvő legelő a település határának déli részén a Nagy-Magdolna területén, a Kis-Magdolna-lapostól délnyugatra. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. Az elnevezés utótagjaként a *laponyag* 'árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' földrajzi köznévi szerepel. Egy 18. századi térképi forrás ezen a helyen **Tőkös-laponyag** nevet említ. — ÉGy., FKNT., T16.T.260. — T31-F1.

Magdolna-lapos lásd **Magdolnai-lapos**

Magdolna laposa lásd **Magdolnai-lapos**

Magdolna-legelő lásd **Magdolna**

Magdolna-puszta lásd **Magdolna**

Magdolna-rét lásd **Magdolna**

Magdolnasi-erdő 1988: *Magdolnasi-erdő*. — Egykori tölgyerdő a település határának déli részén. Pontos helyét nem ismerjük, de bizonyára a Magdolna területén fekkent. Esetleg azonos lehet a Szárnyék-erdővel. FEKETE JÁNOSNÉ szerint 1950 körül telepítették. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETE 1988: 92.

Magdolnasi-legelő lásd **Magdolna**

Magdolna utca 2023: *Magdolna ucca*. — Rövid keresztutca a belterület déli részén, a Kiskút utcát és a Kiskút újsort köti össze. Nevét az itt folyó Magdolna-érről, illetve a Magdolna legelőről kapta, amely a beépítését megelőzően ezt a területet is magába foglalta. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D4.

Magyarfalu 1978: *Magyarfalu*, 1964: *Magyarfalu*, 1942: *Magyarfalu*. — Városrész a belterület középső részén a Kossuth tértől északra, a vasúttól délre. Történeti forrásokból tudjuk, hogy Mária Terézia 1753-ban a siklai Andrassy családnak adományozta Újvárost, akik – a helytörténeti munkák szerint a „hajdú vér mérséklésére” – Pfalzból és Hessenzből német telepeket költöztettek be a településre, s ők külön falurészt népesítettek be a belterület délkeleti részén (vö. Németfalu). Az újvárosi őslakosok a saját falurészüket megkülönböztetés céljából *Magyarfalu*-nak nevezték el. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 69, SZEIFERT 1978: 11, VARGA 1942: 8. — T21-H4.

Magyar-juhjárás 1865: *Magyar juh járás*. — Legelő a település délnyugati határában a Nyári-járástól délre, a Nagy-Száлка-halom környékén. Csupán egy kis része nyúlik át az elepi és az angyalházi határból Balmazújváros területére. Nevének utótagjaként a *juhjárás* ’juhok legelőterülete’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Az előtag névadásbeli szerepe bizonytalan: lehet személynév, de utalhat a település magyar lakosságára is. — FKNT., T9.DvT.1274. — T30-B2.

Májer laposa 1988: *Májer laposa*, 1978: *Májer laposa*, 1942: *Mayer laposa*. — Alacsonyabban fekvő terület, rét a település határának északkeleti részén a Nagy-tanya területén. Tulajdonosáról vagy bérlőjéről kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy ka-

szálónak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETE 1988: 92, FKNT., SZEIFERT 1978: 60, VARGA 1942: 24. — T13-G4.

Major 1. lásd **Daru-major**

Major 2. 1841: *Major*. — Egykori major a belterület északi-középső részén, a mai Szigetkert déli felén, az Édenkerttől keletre, a Böszörményi út mellett. A Semsey-birtokhoz tartozott. — T21. TK.1969. — T22-A4.

Maladon lásd **Malátom**

Malátom 2023: *Malátom ~ Malátom-düllő*, 1988: *Malátom-dülő*, 1981: *Malátom-dülő*, 1978: *Malátom*, 1964: *Maláton, Malton*, 1956: *Malátom*, 1952: *Malátom*, 1944: *Malátom*, 1942: *Malton, Malátom*, 1941: *Malátom*, 1934: *Malátom*, 1934: *Maladon, Malátom*, 1933: *Malátom*, 1909: A Zelemérnek Balmazra dülő részén a *Maláton* és Füzes állott. 1906: *Malátom*, 1886: *Malátom*, 1883: *Malátom*, 1864: *Maláton*, 1859: *Maláton, Malátom*, 1852: *Malátom*, 1499: *Maladon*, 1489: predium *Maladen*, 1423: possessio *Maladon*, 1413: *Maladon*. — Szántó föld és legelő a település határának északi részén a Nagy-lapostól délre, a Pap-réttől keletre. Neve az egykor itt álló, de elpusztult *Maladon* középkori település emlékét őrzi, amely a 15. század elejétől tűnik fel Zelemérhez tartozó prédiumpként és birtokként a forrásokban. A 15. század végétől egészen a 19. század közepéig nem említik a források, bizonyára ekkor pusztásodhatott el egészen. A 19. századi újbóli feltűnésekor pedig már módosult hangalakkal, *Maláton ~ Malátom*, illetve talán tévesen lejegyzett *Malton* formában jelentkezik. Újabban pedig *Malátom-dülő* néven is ismerik, amelynek utótagjaként a *dülő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentésű földrajzi köznévv áll. Az elsődleges *Maladon* helynévv (amelynek *Maladen* adata is van) minden bizonnyal személynévből alakult, s az elnevezés a település birtokosára utalhatott. A középkori forrásokban ez a személynév nem ismeretlen; vö. 1258/1272: *Maladyn* szn. A név szemantikai tartalmának elhomályosulásával a hangalakja is megváltozott, és a *Malátom* névformához új motivációt kapcsolt a helyi közösség, benne a *ma látom* igei szerkezetet azonosítva (lásd ehhez PESTY adatközlőjének megjegyzését a *Kis-Malátom* szó-

Malátom

Fotó: Harangi Mária

cikkében, illetve a *Malátom-halom* szócikkének előnyelvi adatközlését: *Annyira kint van, hogy ma látom, utána meg ki tudja, mikor látom.*) Vö. Malátom-halom, Malátomi-lapos, Malátom-tanya, Malátom-zug. — ÁSz., DebrReg. 247, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 92, FKnT., GÖNCZY, Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MoFnT. 2/9, NÉMETH 2023: 269, OLÁH 1964: 19, 48, PESTY 1864/38: 49b, RÉVÉSZ 1851–1852: 310, 1859: 53, 54, SZEIFERT 1978: 59, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, VARGA 1909: 36, 37, 1942: 6, 32, 37, Zs. 4: 1211, 10: 1355. — T21-G1H2.

Malátom-dűlő lásd Malátom

Malátom-halom 2023: *Malátom-halom* | *Annyira kint van, hogy ma látom, utána meg ki tudja, mikor látom.* 1988: *Malátom-halom*, 1981: *Malátom-halom*, 1978: *Malátomhalom*, 1941: *Malátom-halom*, 1934: *Malaton h[alom]*, 1872: *Malátomi laponyak*, 1872: *Malátomi Laponyak*, 1858: *Malatom halom*, 1841: *Nagy Malátomi Laponyag*, 1784: *Nagy Maláton Laponyagja*, 1750: *Nagy maláton Laponyagja*. — Egykori halom a település határának északi részén, a Nagy-Malátom területén a Kis-lapostól nyugatra feküdt. Ma már nincs meg, elhordták, a nevét azonban, amely a 18. század közepétől kezdve adathozható, máig ismerik. Egyes 18–19. századi térképes források *Malátomi-laponyag*, *Nagy-Malátomi-laponyag*, *Nagy-Malátom laponyagja* formában szerepeltetik. E névváltozatok utótagja a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévi. Vö. Malátom. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 93, FKnT.,

Kat., KOLLONICH 1934: 6, 9, MaKF., MKFT., M. NEPPER et al. 1981: 8, SZEIFERT 1978: 60, T1.S.70.100, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.259, T21.TK.1969. — T12-D5.

Malátomi-laponyag lásd Malátomi-halom

Malátomi-lapos 1988: *Malátomi-lapos*, 1888: *Malátomi-lapos*. — Mélyebben fekvő terület a település határának északi részén a Király-zugtól északra, a Nagy-Malátom területén. Nevének utótagjában a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Malátom. — FEKETÉNÉ 1988: 93, FKnT. — T12-D5.

Malátom-tanya 1988: *Malátom-tanya*, 1934: *Malátom (tny.) [tanya]*, 1883: *Malátom tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Kis-lapostól délre, a Kis-Malátom területén. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Ma már nincs meg, a helyén szántó föld van, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Malátom. — FEKETÉNÉ 1988: 93, HKFT., T9.K.53. — T22-A2.

Malátom-zug lásd Király-zug

Malom lásd Nagy malom

Malom utca 1. 2023: *Malom utca*, 1978: *Malom utca*, 1964: *Malom... utcának*, 1872: *Malom utca*. — Rövid kis zsákutca a belterület déli szélén a Cigánytelepen, a Kiskút újsorból nyílik. Nevét, amely már a 19. század második felétől adathozható, a valamikor itt lévő Gőzmalomról kapta. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 62,

SZEIFERT 1978: 15, 22, T9.SzmK.16/1–110. — T40-D4.

Malom utca 2. lásd **Attila utca**

Margitai út lásd **Szegesi út**

Maróthy György utca 2023: *Maróthy György ucca*, 1978: *Maróthy György utca, Daru V. utca*, 1942: *Vasútköz*. — A belterület délnyugati részén a Daru északi szélén a Kazinczy Ferenc utca végénél húzódó rövid keresztutca, mely mindkét végén zsákutca. Régebben **Daru Ötödik utcá**-nak is hívták, mert a Hortobágyi úttól (a Daru keleti szélétől) indulva ez volt a Daru ötödik utcája. A *Vasút köz* névváltozatát pedig az magyarázza, hogy a vasútvonal kanyarulatában fekszik. Ez utóbbi elnevezés utótagjaként a *köz* földrajzi köznévfő 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos neve *Maróthy György utca*. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 22, VARGA 1942: 17. — T40-C3.

Második-forduló 1988: *Katolikus-etyhászföld*, 1978: *Katolikus egyházföld*, 1934: *II. forduló*, 1888: *I. forduló*, 1872: *II. forduló*, 1872: *II. Forduló*, 1872: *II Forduló*, 1858: *Második*, 1841: *Második Forduló*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Kaszáló mellett keletre. Nevének utótagjaként a *forduló* földrajzi köznévfő 'határrész, amely az ugarrendszer szerint három csoportra volt osztva: őszi, tavaszi és ugarfordulóra' jelentésben szerepel. **Második** néven is olvasható. Emellett *Katolikus-egyházföld*-ként is említik, ami azt jelzi, hogy egy időben a katolikus egyház használatában volt. Mellette van a Református-egyházföld. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. Vö. Első-forduló, Forduló, Harmadik-forduló. — FEKETÉNÉ 1988: 70, FKNT., Kat., KOLLONICH 1934: 4, 8, MKFT., SZEIFERT 1978: 52, T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969. — T32-D2.

Második-kút lásd **Felső-Csürhekút**

Második utca lásd **Batthyány utca**

Máté-tanya 1988: *Máté-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 94. — T12-C3.

Mátyás király utca 2023: *Mátyás király ucca* ~ *Világvéige ucca* ~ *Hámán Kató ucca*, 1978: *Hámán Kató utca, Bánlak X. utca*. — Utca a

belterület északnyugati részén a Bánlak nyugati szélén, a Munkácsy Mihály utcától az Újkert sorig tart. 2013 óta hivatalos név, korábban a **Hámán Kató utca** nevet viselte. Hívják még **Világvéige utcá**-nak is, mivel a belterület széléig fut, onnan nincsenek már további utcák. A **Bánlak Tizedik utca** névváltozatát pedig az elhelyezkedése után kapta. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 19. — T40-D2D3.

Mázsáló ház 1906: *Mázsálóház, Mázáló ház*. — Egykori épület a belterület középső részén a Kossuth tértől északkeletre, a Vasútállomás mellett volt. — T1.S.78.724/22–117. — T21-H4.

Megállóhely lásd **Nagy-háti állomás**

Megkajász büfé 2023: *Mekkajász büfé*. — Étterem a belterület keleti-középső részén az Újvilág területén, a Debreceni utcán. Hivatalosan, játékos névadás eredményeként *Mg 'Cayals Büfé* formában írják. — ÉGy. — T41-G4.

Megyer lásd **Megyeri-fenék**

Megyeri-fenék 2023: *Megyeri-fenék*, 1992: *Megyeri-fenék*, 1988: *Megyeri-fenék, Megyeri-lapos*, 1981: *Megyeri-fenék*, 1941: *Megyeri fenék*, 1852: *Megyeri fenék, Megyer*. — Alacsony, zombékos, esős időben vízállásos terület a település határának északnyugati részén a Darassán, a Posta-háttól délre. FEKETE JÁNOSNÉ szerint 1940–1945 között rizstelepek voltak itt. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Megyeri* családnévük ma is élnek a településen. Utótagja a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' földrajzi köznévfő. Egy ízben **Megyeri-lapos** néven is említik, amelynek *lapos* utótagja 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vízenyős, legegőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' jelentésben szerepel. RÉVÉSZ IMRE **Megyer** adata aligha tükröz ténylegesen meglévő névformát. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 94, FKNT., MaKF., MoFnT. 2/9, RÉVÉSZ 1851–1852: 310, T0.26.5.1. — T19-G1.

Megyeri-lapos lásd **Megyeri-fenék**

Mély lásd **Mély-kút**

Mély-kút 1988: *Méjkút*, 1981: *Mély-kút*, 1978: *Mélykut*, 1967: *Mélykút*, 1964: *Mélykut*, 1956: *Mélykút*, 1942: *Mély [kút]*, 1934: *Mély [kút]*, 1933: *Mélykút*, 1907: *Mélykút*, 1882: *Mélykut*, 1872: *Mejkút*, 1858: *Mély*, 1852: *Méjkút*, 1850: *Mélykút*. — Egykori ásott kút (és környéke) a település határának keleti részén a Dalmi terü-

letén. Nevét onnan kapta, hogy nagyon mélyen volt a vízszintje. Egy térképes forrás a 19. század közepéről utótag nélkül, *Mély* alakban említi, ez aligha volt tényleges használatú forma. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Mély-kút-hát, Mély-kút-ráta, Mély-kút-tanya. — FEKETÉNÉ 1988: 27, Hnt., KOLLONICH 1934: 9, MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 55, SZEIFERT 1978: 61, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 20. — T23-E5.

Mély-kút-hát 1841: *Mélykút Hát*. — Földterület a település határának keleti részén a Dalmi délkeleti területén, a Mély-kút közelében. Nevét, amely csak egy 19. századi térképen szerepel, az elhelyezkedése alapján kapta. Az elnevezés utótagjaként a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévv áll. — FKNT., T21. TK.1969. — T33-E1.

Mély-kúti-ráta lásd **Dalmi**

Mély-kút-tanya 1886: *Mély kút t[anya]*, 1883: *Mély kút tn. [tanya]*, é. n.: *Mély kút tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a Dalmi területén, a Mély-kút mellett. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén. — GÖNCZY, HKFT., T9.K.21. — T33-E1.

Méneskút 1988: *Ménes-kút*, 1978: *Méneskút*, 1942: *Ménes [kút]*, 1934: *Ménes [kút]*, 1785: *Ménes Kut*, 1785: *Ménes kút*, 1782: *Ménes Kút*. — Egykori itatókút a település határának nyugati részén a Karinkó területén, a Karinkasi-erdőtől északkeletre. Neve a *méneskút* ’a ménes itatására szolgáló kút (és környéke)’ jelentésű földrajzi köznévből alakult. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 94, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 61, T1.S.24.8, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, VARGA 1942: 20. — T21-F4.

Menyasszony-gát 1988: *Menyasszony gát*, 1978: *Menyasszonygát*. — Gát a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén. Pontos helyét nem tudjuk meghatározni. A helyi hagyomány szerint onnan kapta a nevét, hogy egy tanyasi lakodalom alkalmából a menyasszonyt vivő szekér felborult rajta. Utótagja a *gát* ’kövesút’ vagy ’víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés’ jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert elnevezés. — FE-

KETÉNÉ 1988: 95, FKNT., SZEIFERT 1978: 60. — T12-B4.

Mester utca lásd **Nádudvari utca**

Mészáros-kút [2000]: *Mészáros-kút*. — Egykori kút a település határának délnyugati csücskében a Nyári-járás nyugati, Hortobággal határos részén. Építetójének családnévéről kaphatta a nevét. — T.HNP2000. — T30-B1.

Mező Imre utca lásd **Honvéd utca**

Mezőőrház 1941: *Mezőőrh[áz]*, 1934: *Mezőőrh[áz]*. — Egykori épület a település határának déli részén a Magdolna területén, az Éder-erdő mellett. Ma már nincs meg, műveletlen terület van a helyén. — MaKF., T9.K.53. — T31-G1.

Mezsgye lásd **Újvárosi-árok**

Míglakhatsz 1978: *Míg lakhatsz*, 1964: *Míglakhatsz*, 1942: *Míglakhatsz*, 1882: *Míglakhatsz*. — Városrész a belterület délnyugati részén a Kiskálló mellett keletre. A források úgy magyarázzák a nevét, hogy a talaj jellegéből adódóan a sok víz csak ideig-óráig engedte meg az itt letelepedetteknek a lakhatást, akik ezért „keserű humorral” elnevezték *Míglakhatsz*-nak (ti. ’meddig lakhatsz ezen a helyen’). Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 69, SZEIFERT 1978: 11, VARGA 1942: 8, VARGHA 1882: 185–186. — T40-C4.

Mihalik-tanya 1988: *Mihalik-tanya*, 1941: *Mihalik-tny. [tanya]*, 1934: *Mihalik-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának déli részén a Kadarcsi-tó mellett, a Kis-Kadarcs-háton. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 95, MaKF., T9.K.53. — T31-G3.

Mihalkó-kalapos lásd **Mihalkó-kalaposház**

Mihalkó-kalaposház 2023: *Mihalkóu-kalaposház* ~ *Mihalkóu-kalapos* ~ *Kalapmúzeum*. — Kalapkészítő műhely a belterület déli részén a Nádudvari utcán, a Birs-kocsma mellett. Mihalkó Gyula (1949–2016) kalapkészítő népi iparművész műhelye volt, amiből aztán népművészeti alkotóház és múzeum létesült. **Mihalkó-kalapos** és **Kalapmúzeum** néven is ismerik. A Mihalkó-kalaposházban elsősorban hagyományos pásztor- és parasztkalapok készítésével és árusításával a mai napig foglalkoznak az örökösök. — ÉGy. — T40-D4.

Mihály-kút 1988: *Miháj-kút*, 1978: *Mihálykut*. — Egykori ásott kút a település határának északi

részén a Mihály-lapason. Nevét bizonyára a terület tulajdonosáról kapta. Ma már nincs meg, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 95, SZEIFERT 1978: 61. — T22-B2.

Mihály-lapos 1988: *Mihály-lapos*, 1978: *Mihálylapos*. — Mélyen fekvő terület a település határának északi részén a Kis-lapostól délre, a Gazdák Virágoskútja és a Király-zug között húzódik. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert név. Vö. Mihály-kút. — FEKETÉNÉ 1988: 95, FKnt., SZEIFERT 1978: 61. — T22-B2.

Mikszáth Kálmán utca 2023: *Mikszát Kálmán ucca* ~ *Daru Második ucca*, 1978: *Mikszáth Kálmán utca*, *Daru II. utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos a Fazekas Mihály utcával. **Daru Második utcá**-nak is nevezik, mert a Daru keleti széle felől haladva ez a második utca. Hivatalos neve *Mikszáth Kálmán utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T40-C3.

Molnár-tanya 1988: *Molnár-tanya*. — Egykori tanya a település határában, pontos helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról, a Molnár családról kapta a nevét. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 95.

Móra Ferenc utca 2023: *Móyra Ferenc ucca*, 1978: *Móra Ferenc utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, párhuzamosan fut a Debreceni utcával, és az Iskola közt köti össze a Keleti utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T41-F4.

Móricz-tanya 1941: *Móricz-tny. [tanya]*, 1934: *Móric-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, műveletlen terület van a helyén. — MaKF., T9.K.53. — T12-C3.

Móricz Zsigmond utca 2023: *Móridzs Zsigmond ucca* ~ *Bánlak Ésű ucca*, 1978: *Móricz Zsigmond utca*, *Bánlak I. utca*. — Utca a belterület északi részén, a Bánlak szélső utcája, az Arany János utcától a Csikókertig tart, és párhuzamos a Bartók Béla utcával. A Gyepsor egyik utcája. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Első utcá**-nak

is nevezik. Hivatalos neve *Móricz Zsigmond utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T41-E3F2.

Munkácsy Mihály utca 2023: *Munkácsi Mihály ucca* ~ *Bánlak Tizenegyedik ucca*, 1978: *Munkácsy Mihály utca*, *Bánlak XI. utca*. — Utca a belterület északnyugati részén a Bánlak déli határán, az Arany János utcát köti össze a Bolyai János utcával. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Tizenegyedik utcá**-nak is nevezik. Hivatalos neve *Munkácsy Mihály utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T40-D3.

Muszáj-föld 1988: *Muszáj-föd*, 1978: *Muszáj-föld*. — Földterület a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén, a K. IV. csatorna mellett. A helyi hagyomány szerint onnan kapta a nevét, hogy gyenge, szikes talajú föld volt, amit csak muszájból műveltek meg. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 95, SZEIFERT 1978: 61. — T12-B3.

Múzeum lásd **Darassai múzeum**

Művelődési központ 2023: *Művelődéjsi központ*. — Épület a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth téren. Hivatalos neve *Veres Péter Általános Művelődési Központ és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény*. — ÉGy. — T41-E4.

Nádas utca 2023: *Nádas ucca*, 1978: *Nádas utca*, 1964: *Nádas utca*, 1942: *Nádas [utca]*, 1906: *Nádas utca*. — Utca a belterület déli részén a Kisszik területén, az Attila utca és a Zene utca között húzódik. Egykor mocsaras, nádas terület volt, erre utal az elnevezése. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 22, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13. — T41-E4.

Nádudvari út 1988: *Nádudvari út*, 1978: *Nádudvari út*, 1964: *Nádudvari út*, 1942: *Nádudvari [út]*, 1841: *Nádudvari út*, [1817]: *Nádudvari út*, [1810]: *Nád udvari út*, 1792: *Nad udvari út*, 1787: *Nádudvari út*, 1785: *Nádudvari út*, 1762: *Nádudvari út*, [1760]: *Nádudvari út*, 1750: *Nád-udvari út*. — A belterületi Nádudvari utca folytatása a település határának déli részén; a Nádudvar felé vezető földút. A 18. század közepétől adatolható elnevezést ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 96, OLÁH 1964: 67, SZEIFERT 1978: 63, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.65, T9.DvT.224, T9.DvT.

391, T9.DvT.407, T9.SzmT.2, T21.TK.1969, VARGA 1942: 17. — T31-H2H3.

Nádudvari utca 2023: *Nádudvari ucca*, 1978: *Nádudvari utca*, 1964: *Nádudvari utca*, *Mester utca*, 1942: *Nádudvari [utca]*, *Mester [utca]*, 1906: *Nádudvari utca*. — Utca a belterület déli részén, a Kossuth tértől indul, és a Magdolnáig tart. A külterületen Nádudvari útként folytatódva vezet Nádudvar felé. Korábban az itt lakó iskola-mesterről **Mester utcá**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Nádudvari utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 23, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 13, 16. — T40-D4D5.

Nagy-Bakóc 1988: *Nagy-Bakóc*, 1981: *Nagy-Bakóc*, 1978: *Nagybakóc*, 1964: *Nagybakóc*, 1941: *Nagybakóc*, 1937: *Nagybakóc*, 1934: *Nagybakóc*, 1934: *N[agy] Bakolcz p[usztja]*, 1933: *Nagybakóc*, 1926: *Nagybakóc*, 1907: *Nagybakócz*, 1902: *Nagybakóc*, 1900: *Nagy-Bakolcz psz. [pusztja]*, 1893: *Kis- és Nagy-Bakócz pusztja*, 1886: *N[agy] Bakolc p[usztja]*, 1883: *N[agy] Bakolcz p[usztja]*, 1882: *Kis- és Nagy Bakóc*, 1872: *Nagy Bakócz*, 1864: *Nagy és Kis Bakócz | Legelő föld; nevezetét nyerte Bakócz nevű haszonbérletől*. 1852: *Nagy Bakócz*, 1850: *Nagy Bakótz*, 1841: *Nagy Bakócz*, 1794: *Nagy Bakótz*, *Nagy Bakócza*, 1794: *Nagy és Kis-Bakoltzot*, 1750: *Nagy Bakótz*. — Nagy kiterjedésű, jórészt víz-állásos földterület, kaszáló és legelő a település határának északi részén, a Bakóc nagyobb, északabbra fekvő része. Neve a 18. század közepétől adatolható a forrásokban, és **Nagy-Bakóca**-ként is említik, ez azonban téves forma lehet. Emellett **Nagy-Bakóc-pusztja** alakban is feltűnik. A csak térképeken megjelenő *Bakolc* forma a *Bakóc* hangalaki variánsa. Az elnevezések a *Kis-Bakóc*, *Kis-Bakóc-pusztja* nevekkel állnak korrelációban. Ma már nem ismert név. Vö. Nagy-Bakóc-tanya. — FEKETÉNÉ 1988: 96, GÖNCZY, HKFT., Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 44, PESTY 1864/38: 51b, SZEIFERT 1978: 62, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T9.K.53, T9.K.67, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.144, T21.TK.1969, VARGA 1984: 171, 1985: 168. — T12-B3C4.

Nagy-Bakóca lásd **Nagy-Bakóc**

Nagy-Bakóc-pusztja lásd **Nagy-Bakóc**

Nagy-Bakóc-tanya lásd **Bakóc-tanya**

Nagy-csordakút 1988: *Nagy-csordakút*, 1978: *Nagycsordakut*, 1934: *Nagycsorda k[út]*. — Csordaitató gémeskút a település határának déli részén a Magdolna területén, a Kis-csordakúttól délre. Neve a Kis-csordakút nevével áll korrelációban. FEKETE JÁNOSNÉ tévesen azonosítja a Második-kúttal. — FEKETÉNÉ 1988: 96, SZEIFERT 1978: 61, T9.K.53. — T31-F2.

Nagycsűr 2023: *Naccsűr*, *Naccsűrben*, 1978: *Nagycsűr*. — Kisebb városrész a belterület délnyugati részén, a Csűr nagyobbik fele, a Csokonai utca, a Dózsa György utca (esetleg a Bocskai utca) és a Rózsa köz határolta terület. Neve a Kiscsűr nevével áll korrelációban. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 10. — T40-D3.

Nagycsűr utca lásd **Csokonai utca**

Nagy-Dankó 1988: *Nagy Dankó*, *Nagy Dankóba*, 1978: *Boroszug*, 1819: *Boros Zug*. — Kisebb földterület a település határának nyugati részén a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna és a Magdolna-ér között, a Boros-gát körül. A Dankó egyik része. Neve a Kis-Dankó nevével áll korrelációban. Korábban **Boros-zug** nevet viselt, ami a Boros-gát melletti fekvésére utal, s utótagjában a *zug* földrajzi köznévvől a folyó kanyarulatában levő, illetve a folyóelágazások közötti száraz terület jelentésében szerepel. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 19, FKNT., SZEIFERT 1978: 34. — T20-D4.

Nagy-Darassa 1988: *Nagy-Darassa*. — Legelő a település északnyugati határában, a Darassának a Csegei úttól délre fekvő részén. Az előtagja a közvetlenül nem, de más név részeként adatolható *Kis-Darassa* névvel áll kapcsolatban. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Kis-Darassa-tanya. — FEKETÉNÉ 1988: 97. — T19-F1G1.

Nagy-halom lásd **Kárhozott-halom**

Nagy-halom-hát 1784: *Nagy Halom hát*. — Nagyobb kiterjedésű, magasabban fekvő földterület a település határának déli részén a Szoboszlai út mellett nyugatra. A *Nagy-halom*-nak is nevezett Kárhozott-halom mellett húzódik, nevéhez ez szolgált alapul. A mindössze egyetlen, 18. század végi térképen szereplő elnevezés utótagjaként a *hát* vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület jelentésű földrajzi köznévvől szerepel. — FKNT., T16.T.260. — T32-A2.

Nagy-halom-laponyag lásd **Kárhozott-halom**

Nagy-hant 2023: *Naty-hant*, 1988: *Nagy-hant*, 1934: *Nagyhant*, 1841: *Nagy Hant*, 1786: *Nagy Hant*, 1786: *Nagy hant*, 1785: *Nagy Hant*, 1784: *Nagyhant*, 1782: *Nagy Hant*, 1760: *Nagy Hant*, 1750: *Nagy Hant*, [18. sz.]: *Nagy Hant*. — Kisebb kiemelkedés a település határának nyugati részén a Boros-gáttól északra, a Dankó-lapos területén. Nevének utótagjában a *hant* lexéma szerepel, amelynek elsődleges ’füves földdarab’, ’földkupac’, ’gyep’ jelentései alapján egy földrajzi köznévi ’kisebb halom’ jelentése is kialakulhatott. Vö. Nagy-hantosi-kút. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 97, KOLLONICH 1934: 9, TESz., T1.S.11.450/2, T1.S.24.8, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.70.107, T9.DvT.65, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T21.TK.1969. — T21-E4.

Nagy-hantosi-kút 1992: *Nagy-Hantosi-kút*, 1988: *Nagy-hantosi-kút*, 1981: *Nagy-Hantosi-kút*, 1934: *Nagyhantosi kút*. — Egykori kút a település határának nyugati részén a Dankó-lapos területén, a Nagy-hant közelében. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 97, MoFnT. 2/9, T0.26.5.1, T9.K.53. — T20-D4.

Nagy-hát 2023: *Naty-hát*, 1988: *Nagy-hát* | *Halom-düllőü, Fődházi risz, Gujahát együttes neve*. 1985: *Nagyhát*, 1981: *Nagy-hát*, 1978: *Nagyhát*, 1973: *Nagyhát*, 1967: *Nagyhát*, 1964: *Nagyhát*, 1956: *Nagyhát*, 1944: *Nagy-hát*, 1942: *Nagyhát*, 1941: *Nagy-hát*, 1934: *Nagyhát*, 1933: *Nagyhát*, 1930: *Nagy hat*, 1926: *Nagyhát*, 1909: *Nagyhát*, 1907: *Nagyhát*, 1893: *Nagyhát* puszta, 1892: *Nagyhát*, 1883: *nagy hát*, 1882: *Nagyhát*, 1872: *Nagy Hát*, 1864: *Nagy* vagy *Szomjúhát* | *Szántó föld fekszik a Debreceni ország úttól aH[ajdú] Böszörményi határig fennebbi területtel párhuzamosan keletnek terülve – Nevét lassan emelkedő hátosságáról ’s nagy területéről ’s ennél fogva száraz több essőt kívánó természetétől vette. | H[ajdú] Böszörményi határnál a’ Nagy hát magaslatán. 1856–59: nekik pedig a Nagy-Hátban levő majorsági ... földekből adatott, 1852: *Nagy Hát*, 1850: *Nagy Hát*, é. n.: *nagy hát*. — Magasabban fekvő földterület a település határának délkeleti részén a Dalmítól keletre, a Debreceni úttól északra egészen a debreceni határig. A település legmagasabb fekvésű, háts földje, ez szolgált a névadáshoz*

alapul. A helynév utótagjaként a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Egy ízben, PESTY FRIGYES helynévtárában *Szomjú-hát* névváltozatban is feltűnik. Ennek névadási indítékát a korabeli jegyző a száraz terület „több esőt kívánó természetével” hozta összefüggésbe. Vö. Egyház-féle-Nagyhát, Nagy-háti állomás, Nagy-háti-erdő, Nagy-háti iskola, Nagy-hát-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 97, FKNT., HKFT., Hnt., KOLLONICH 1934: 5, 8, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52a–52b, 53a, SZEIFERT 1978: 62, T1.S.78.724/1–9, T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1909: 47, 1942: 32. — T33-F1G1.

Nagy-hát állomás lásd **Nagy-háti állomás**

Nagy-hátasi-erdő lásd **Nagy-háti-erdő**

Nagy-háti állomás 2023: *Naty-háti állomás*, 1941: *Nagyhát v.á [vasútállomás]*, 1930: *Megállóhely*, 1872: *Nagyhát állomás, Órház*. — Állomás a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Debreceni út mellett. Térképi forrásokon korábban *Nagy-hát (vasút)-állomás* és *Megálló* megjelöléssel is szerepelt. Az épülethez egykor órház is tartozott, erre a térképi források *Órház* megjelölései utalnak. — ÉGy., T9.K.53, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655. — T33-F2.

Nagy-háti-erdő 2023: *Naty-háti-erdőü*, 1988: *Cigány-erdőü, Diófás, Nagyhatasi-erdő*, 1981: *Cigány-erdő*, 1978: *Cigányerdő*. — Kisebb erdő a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, ez Erdő-dűlő közelében. *Nagy-hátasi-erdő*-nek is mondják. A helyi hagyomány szerint kisebb arborétumot telepített itt Semsey gróf több mint harminc fafajtaival, és ennek maradványai ma is megvannak a Nagy-háton. *Cigány-erdő*-nek azért nevezték, mert az uradalomban dolgozó cigányokat itt táboroztatták. *Diófás* néven is szerepel, ami pedig bizonyára az erdő jellemző fáira utal. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 21, 98, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 35. — T23-F5.

Nagy-háti iskola lásd **Kis kastély 1.**

Nagy-háti szociális otthon lásd **Kis kastély 1.**

Nagy-hát-tanya 2023: *Naty-hát-tanya*, 1941: *Semsey tanya*, 1934: *Semsey tanya*, 1930: *Háti major*, 1906: *Nagyháti tanya*, 1888: *Nagy Háti*

tanya, 1886: *Semsey t[anya]*, 1883: *Semsey tanya*, 1872: *Nagy Hádi tanya*, 1864: *Nagy háti [tanya]*, 1858: *Semsey tanya*, *Gyulay Rész*, é. n.: *Semsey tanya*. — Egykori tanya a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Kis kastély mellett. Tanyaépületek most is vannak itt, mellette az idősek és értelmi fogyatékosok otthona található. Tulajdonosáról **Semsey-tanyá**-nak is nevezték. Emellett **Hádi-major** és **Gyulai-rész** névváltozatokban is feltűnik. Ez utóbbi névadási indítékát nem ismerjük. Ma már csak a *Nagy-hát-tanya* elnevezést használják. Vö. Nagy-háti-tanya kútja. — ÉGy., GÖNCZY, HKFT., Kat., KOLONICH 1934: 9, MaKF., MKFT., PESTY 1864/38: 52b, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655. — T33-F1G1.

Nagy-háti-tanya lásd **Nagy-hát-tanya**

Nagy-háti-tanya kútja 1988: *Nagyháti-tanya-kútja*, 1939: *Nagyháti-tanya kútja*. — Egykori kút a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Nagy-hát-tanya közelében. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 98. — T23-G5.

Nagy-hát vasútállomás lásd **Nagy-háti állomás**

Nagyhortobágyi út 1841: *Nagy Hortobágyi út*, 1762: *Újvárosi út*. — Egykori út a település határának délnyugati részén, a Boros-gáttól a Nyári-járáson keresztül a mai Hortobágy falu déli határa felé vezetett. Feltehetően ezzel azonos a 18. századi térképen ugyanezen a nyomvonalon futó **Újvárosi út** is, amely az út másik irányát jelöli meg. — T9.SzmT.2, T21.TK.1969. — T30-B1.

A Nagyhortobágyi út 1957-ben
Fotó: Balmazújváros régiség- és értéktára

Nagy István-tanya 2023: *Nagy István-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg északi területén. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T11-F3.

Nagy-Kadarcs 1786: *Nagy Kadarts*, 1785: *Nagy Kadarts*, 1782: *Nagy Kadarts*. — Vízfolyás a település határának északi részén, a Kadarcsnak a Szigetet körülölelő szakasza. Csak 18. századi történeti forrásokból adatható. Neve a Kis-Kadarcs nevével áll korrelációban. Vö. Nagy-Kadarcs-hát. Lásd Nagy-Kadarcs (Hajdúböszörmény). — T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10. — T21-G1.

Nagy-Kadarcs-hát 1784: *Nagy Kadarts hát*. — Szántó föld a település határának délnyugati részén a Karinkótól délre, a Kadarcs mentén a belterülettől egészen a Boros-gátig húzódik. A Kadarcs-hát nagyobbik része. A mindössze egyetlen, 18. század végi térképen szereplő elnevezés a délebbre fekvő Kis-Kadarcs-hát nevével áll összefüggésben. — T16.T.260. — T21-E5F5.

Nagy-Karinkó 2023: *Naty-Karinkó*, 1988: *Naty-Karinkó*, 1978: *Nagykarinkó*, 1934: *Nagy-Karinkó*, 1864: *Nagy és kis karinkó* | *Szinte székes természetű legelő – neve eredetéről semmit sem tudhatni*. — Földterület, szántó és legelő a település határának nyugati részén, a Karinkónak a vasúttól északra fekvő területe. Neve a tőle délre lévő Kis-Karinkó nevével áll korrelációban. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 99, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 63, T9.K.53. — T21-E4F4.

Nagy kastély lásd **Semsey-kastély**

Nagy-kert 1864: *Nagy és kis kerti ... tanyák*. — Egykori kert tanyákkal és gazdasági épületekkel a település határában, pontos helye ismeretlen. Neve a méretére utal, és a Kis-kert nevével áll korrelációban. — PESTY 1864/38: 52b.

Nagykifli 2023: *Natykifli*. — Kaszáló, rét a település határának délnyugati részén a Binye-ráta nyugati szélén. Jellegzetes alakjáról kapta a nevét. — ÉGy. — T20-D5.

Nagy-kőkút [2000]: *Nagy-kőkút*, 1988: *Naty-kőkút*, 1981: *Nagy-kőkút*, 1934: *Nagykö k[út]*. — Egykori kút a település határának délnyugati részén a Kőudvar délnyugati szegletében. Ma már nem nincs meg, és a nevét sem ismerik. Vö. Kőudvari-Kis-kút. — FEKETÉNÉ 1988: 99, MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T9.K.53. — T31-F3.

Nagy-kút 1988: *Nagy-kút*, 1981: *Nagy-kút*. — Egykori kút a település határának északnyugati részén a Cserepes és a Darassa között. A tőle északkeletre fekvő Kis-kút (2.) nevével áll korrelációban. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 99, MoFnT. 2/9. — T19-F2.

Nagy-lapos 2023: *Nagy-lapos*, 1988: *Nagy-lapos*, 1978: *Nagylapos*, 1964: *Nagylapos*, 1942: *Nagylapos*, 1941: *Nagy-lápos*, 1934: *Nagylapos*, 1906: *Nagy lapos*, 1900: *Nagy lapos*, 1888: *Nagy Lapos*, 1872: *Nagy lapos*, 1872: *Nagy lapos*, *Nagy Lapos*, 1864: *Nagy és kis lapos* | *Kaszálló legelő ez előtt nád termő hely is volt míg a lapályos helyeit a Tisza ártér borította. Észak felől a H[ajdú] Böszörményi réttel határos*. 1858: *Nagy lapos puszta*, 1852: *Nagy Lapos*, 1850: *Nagy Lapos*, 1841: *Nagy Lapos*, 1799–1803: *Nagy Lapos*, 1797: *Nagy-Lapos*, 1794: *Nagy Lapos*, *Nagy Lapos járás*, 1750: *Nagy Lapos*, [18. sz.]: *Nagy Lapos*. — Nagy kiterjedésű, mélyen fekvő terület, egykor legelő és nádas, ma víztározó, halastó (lásd ehhez Nagy-laposi-halastó) a település határának északi részén, a Bakóctól keletre. Északi része Hajdúböszörmény közigazgatási területéhez tartozik. Neve, amely a 18. század közepétől adatolható a forrásokban, a tőle délre, a Malátom mellett fekvő Kis-lapos nevével áll korrelációban. Mindkét elnevezés utótagjában a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévv szerepel. Egy 18. századi forrásban **Nagy-lapos-járas** alakban is szerepel. Ennek utótagjaként a *járás* földrajzi köznévv ’legelőterület’ vagy ’hátársz’ jelentésben állhat. A második katonai felmérés térképén **Nagy-lapos-pusztá** alakban tűnik fel. Az ugyancsak térképi forráson egy ízben megjelenő **Nagy-lápos** bizonyára hibás alak. Vö. Nagylaposi út. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 100, FKNT., Kat., KOLLONICH 1934: 8, LIPSKYMT., MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 60, PESTY 1864/38: 51b, SZEIFERT 1978: 62, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 24, 1984: 171, 1985: 168, 170. — T12-D4.

Nagy-lápos lásd **Nagy-lapos**

Nagy-laposi-halastó 2023: *Nagy-laposi-halastó*, 1978: *Nagylaposi tározó*. — Tó, víztározó a település határának északi részén a

Bakóctól keletre. Északi része Hajdúböszörmény közigazgatási területéhez tartozik. A Nagy-lapos zombékos legelőrészen alakították ki. **Nagy-laposi-tározó** néven is szerepelt. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 100, SZEIFERT 1978: 69. — T12-D4.

Nagy-laposi-tározó lásd **Nagy-laposi-halastó**

Nagylaposi út 2023: *Nagylaposi út*. — Út a település határának északi részén, a Nagy-lapostól keletre húzódik. — ÉGy. — T13-F4.

Nagy-lapos-járas lásd **Nagy-lapos**

Nagy-lapos-pusztá lásd **Nagy-lapos**

Nagy-Magdolna lásd **Nagy-Magdolna-lapos**

Nagy-Magdolna-lapos 2023: *Nagy-Magdolna-lapos*, 1934: *Nagy-Magdolna*, 1784: *Nagy Magdolna*, 1783: *Nagy és kis Magdolna*. — Mélyebben fekvő terület a település határának déli részén, a Magdolna területén délebbre. A korábbi, már a 18. századtól adatolható **Nagy-Magdolna** névváltozata az északabbra fekvő Kis-Magdolna nevével áll korrelációban. A ma használatos *Nagy-Magdolna-lapos* utótagjaként a *lapos* ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ földrajzi köznévv szerepel. Vö. Kis-Magdolna-lapos. — ÉGy., EKFT., FKNT., T9.K.53, T16.T.260. — T31-F1G1.

Nagy-Malátom 1988: *Nagy-Malátom*, 1888: *Nagy-Malátom*, 1872: *Nagy és Kis Malátom*, 1864: *Nagy és kis Malátom szántó föld* | *Nevét a hagyomány onnat származtatja, hogy a tatár járas alatt egy ember nézvéen vetéseit s félve el pusztításától – ezt mondta reá – Malátom*. 1858: *Nagy malatom*, 1852: *Nagy és Kis Malátom*, 1850: *Nagy-Malátom*, 1841: *Nagymalátom*, 1784: *Nagy Malátom*. — Nagy kiterjedésű földterület, szántó a település határának északi részén a Nagy-lapostól délre. A Malátom nagyobbik, északnyugatra eső része. Neve, amely a 18. század második felétől adatolható, a Kis-Malátom nevével áll korrelációban. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Nagy-Malátom foka, Nagy-Malátomi-laponyag. — FEKETÉNÉ 1988: 100, MKFT., PESTY 1864/38: 52b, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.259, T21.TK.1969. — T21-G1H1.

Nagy-Malátom foka 1784: *Nagy Malaton Fokja*, 1750: *Nagy malátom fokja*. — A Kadarecsból kifolyó egykori kisebb vízfolyás a település határának északi részén a Nagy-Malátom területén,

a Malátom-halomtól délre és a Király-zugtól keletre. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *fok* ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű földrajzi köznévből birtokos személyjeles származéka szerepel. — FKNt., T1.S.70.100, T16.T.259. — T21-H1.

Nagy-Malátomi-laponyag lásd **Malátom-halom**

Nagy-Malátom laponyagja lásd **Malátom-halom**

Nagy malom 2023: *Nagy malom ~ Malom*. — Egykori gőzmalom a belterület déli részén a Németfalu területén, a Szoboszlói utca déli végén. Ma már nincs meg, gabonataroló van a helyén. Nevét a mérete alapján kapta, és a Kis malom nevével áll korrelációban. **Malom** néven is ismerik. — ÉGy. — T31-H1.

Nagy Német utca lásd **Kossuth utca**

Nagy Pap rétje 1858: *Nagy Papritje*. — Földterület a település határának északi részén a Bakóci-csatorna mellett, a Pap-rét északi felén. Neve a délebbre fekvő Kis Pap rétje nevével áll korrelációban. — MKFT. — T12-B5.

Nagy-Szálka lásd **Nagy-Szálka-halom**

Nagy-Szálka halma lásd **Nagy-Szálka-halom**

Nagy-Szálka-halom 2023: *Szálka-halom*, 1988: *Nagy-Szálka*, *Nagy-Szálka-halom*, *Szálka-halom*, 1978: *Szálkahalom*, *Nagyszálkahalom*, 1973: *Szálkahalom*, 1967: *Szálkahalmi úttörőház*, 1964: *Szálkahalom* v[agy] *Nagyszálkahalom*, 1956: *Szálkahalom*, 1942: *Nagyszálka*, 1941: *Szálka-hlm.* [halom], 1934: *Szálka hlm.* [halom], 1934: *Szálkahalom*, *Nagy-Szálkához*, 1930: *Szálka halom*, 1929: *Szálka halom*, 1925: *Szálkahalma*, 1910: *Szálka h[alom]*, 1906: *Szálka halom*, 1900: *Szálka halom*, 1899: *Szálka halom*, 1872: *Szálka halom*, 1869: *Szálka halom*, 1865: *Szálka halom*, 1864: *Szálka halom* | *Debreczeni Hortobágy és Ujvárosi nyirő Rét közt fekvő határ halom – nevét monda szerint az alatta tanyázni szokot Szálka nevű juhásztól vette, – de hihetőbb hogy a két város pásztorai szemében örökös Szálka vagy veszekedés tárgya volt.* 1853: *Szálka Halom*, 1850: *Szálka-halom*, [1820]: *Nagy Szálka*, 1819: *Nagy Szálka Halma*, 1818: *Nagy Szálka*, [1817]: *Nagy Szálka*, [1810]: *Nagy szálka*, [1790]: *Nagy Szálka*, 1787: *Nagy Szálka*, 1785: *Nagy Szálka*, 1762: *Nagy*

Nagy-Szálka-halom

Fotó: Wikimedia

Szálka, [1760]: *Nagy szálka*, 1752: *Nagy Szálka Halma*, 1752: *Collis Nagy Szálka*, 1750: *Nagy szálka*, 1750: *Nagy Szálka*, [1750]: *Nagy Szálka*, 1748: *Collis Nagy Szálka*, é. n.: *Nagy Szálka*. — Határhalom a település határának délnyugati részén a Nyári-járás déli mezsgéjén, a Balmazújváros–Nagyhegyes–Hortobágy hármashatáron. Nevét **Nagy-Szálka halma**, **Nagy-Szálka**, illetve **Szálka-halom** változatokban is megtaláljuk a 18. század közepétől adatolhatóan. E nevek *Szálka* elemének magyarázata bizonytalan. A PESTY FRIGYES helynévtárában olvasható magyarázatok inkább népi névmagyarázatok, tudományos alapjuk nemigen van. Felvethető azonban a *Szálka* családnévből való származtatása vagy a *Szálka* nevekkel való összefüggése, amelyek Árpád-kori személynévre vezethetők vissza (vö. pl. 1211: *Salca*). Balmazújvároson és a szomszédos településeken a név gazdag névbokor alapjául szolgált, és a környéken feltűnően gyakori a *Szálkai* családnév is. Vö. Kis-Szálka-halom, Szálka, Szálka-halom-dűlő, Szálka-erdő. Lásd Nagy-Szálka-halom (Hortobágy). — ÁSz., ÉGy., FEKETÉNYÉ 1988: 101, 122, FNESz., Hnt., KOLLONICH 1934: 6, MaKF., OLÁH 1964: 41, PESTY 1864/38: 53a, 53b, SZEIFERT 1978: 55, 63, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.9, T9.DvT.10, T9.DvT.12, T9.DvT.65, T9.DvT.224, T9.DvT.232, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.DvT.447, T9.DvT.1274, T9.DvT.1505, T9.K.53, T9.Ny76, T9.Ny.326, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmK.17, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2, T21.TK.1655, ÚCsnT., VARGA 1942: 37. — T30-B2.

Nagy-Szálka-lapos lásd **Szálka**

Nagy-Szék lásd **Nagy-Szik**

Nagy-Szeg lásd **Lászlóháza**

Nagy-szer 1988: *Nagy-szer; Nyári-szer*; 1958: *Nyári-szer*; 1942: *Nagyszer; Nyárszer*. — Határrész a település határában, pontos helye ismeretlen. Nevének utótagjaként a *szer* földrajzi köznévvé 'határrész' jelentésben szerepel. *Nyári-szer* névváltozata is volt. VARGA ANTAL szerint ezt egykori tulajdonosa, bedeghi Nyáry Pál után kapta. Elképzelhető azonban az is, hogy a Nyári-járás nevével van összefüggésben. — FEKETÉNÉ 1988: 101, FKNT., VARGA 1942: 32, 1958: 107.

Nagy-Szik 2023: *Naty-Szik | Újváros legnagyobb szikes területe, oszt azéir hífták Szíknak*. [2000]: *Nagy-szik*, 1992: *Nagy-szik*, 1988: *Nagy-szik*, 1981: *Nagy-szik*, 1978: *Nagyszik*, 1942: *Nagy-szik*, 1934: *Nagyszik | A nyár egy részében medre keményre szárad, kicserepesedik. Sziksó virágzik benne*. 1929: *Nagyszék*, 1906: *Nagy szék*, 1891: *Nagy-szik*, 1888: *Nagy Szék*, 1872: *Nagy Szék*, *Nagy szék*, 1864: *nagy Szik | Sivatag[:] A Város közlegelőjében levő mint egy 1300. holdnyi semmi növényzetet nem termő nagy Szik az évnek nagyobb részében mocsár – melyhez tartozik a Magdolnának is egy része*, 1858: *Nagy Szék*, 1841: *Nagy Szik*, 1840: *Nagy Szik*, 1783: *Nagy Szék*. — Nagy kiterjedésű, lapályos földterület, szikes legelő a település határának déli részén, a belterületől dél-délkeletre. A Tisza szabályozása előtt vízjárta terület volt, amit a rajta megjelenő sziksó után neveztek el. A Szik része. Neve a 18. század végétől adatolható (ekkor és még jó ideig *-szék* utótaggal is szerepelt), s a belterületen fekvő Kisszik nevével áll korrelációban. FEKETE JÁNOSNÉ alapján tudjuk, hogy a Nagy-Szik mélyebb részén terült el a legnagyobb pusztai szikes tó, amely nyáron kiszáradt (vö. Szikes-tó). Vö. Nagyszik utca. — ÉGy., EKFT., FEKETÉNÉ

1988: 102, KOLLONICH 1934: 7, MKFT., MoFNT. 2/9, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 63, T.HNP2000, T0.26.5.1, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.32, T21.TK.1969, VARGA 1942: 39. — T22-A5.

Nagyszik utca lásd **Attila utca**

Nagyszilfa 1934: *Nagy-Szilfa*. — Földterület a település határában, pontos helye ismeretlen. FEKETE JÁNOSNÉ annyit mond róla, hogy KOLLONICH jó minőségű földnek jelölte, de 1988-ban már nem volt élő használatú elnevezés. A névadás indítékát nem ismerjük, minden bizonnyal szilfás terület lehetett, vagy egy nagy szilfa állt rajta. — FEKÉTÉNÉ 1988: 102, KOLLONICH 1934: 4.

Nagy-tanya 1. 2023: *Naty-tanya | Grófi kis uradalom lehetet, mer mindik köveked dop fel ott az eke*. 1988: *Nagy-tanya, Nagytanya*, 1981: *Nagytanya*, 1978: *Nagytanya, Tacsiló*, 1967: *Nagytanya*, 1964: *Nagytanya | Nevét a rajta épült sok gazdasági épülettől kapta*. 1956: *Nagytanya*, 1944: *Nagytanya*, 1942: *Nagytanya*, 1941: *Nagytanya, Nagy-tny. [tanya]*, 1934: *Nagytanya*, 1933: *Nagytanya*, 1926: *Nagytanya*, 1907: *Nagytanya*, 1906: *Nagy tanya*, 1900: *Nagy tn. [tanya]*, 1895: *Nagytanya*, 1893: *Nagytanya puszta*, 1892: *Nagytanya*, 1886: *Nagy tanyák*, 1883: *Nagy tanya*, 1872: *Nagy tanya, Nagy Tanya*, 1858: *Tacsilló*, 1852: *Nagy Tanya, Nagytanya*, 1850: *Nagy Tanya*. — Szántó föld a település határának északkeleti részén a Keleti-főcsatorna és a Brassó-ér között, a Görög-tanyától északra. Egykor több épületből álló tanyaközpont volt itt, gazdasági épületekkel és iskolával (vö. Nagytanyai iskola), erre utal az elnevezése. *Nagy-tanyák* formában is előfordul. Alkalmilag mind

Nagy-Szik

Fotó: Harangi Mária

a korábbi, mind az újabb kori névhasználatban **Tacsilló** néven is feltűnik, ami minden bizonnyal kapcsolatba hozható a szomszédos Hajdúböszörmény határában lévő, éppen a Nagy-tanya területével szomszédos **Tacsilló** nevű földterülettel. E névváltozat etimológiája bizonytalan. A helytörténeti munkák a **Tacsilló** nevet személynévből magyarázzák (egy bizonyos Tacsiló Miklós birtoklására utalva), ilyen családnévet azonban a családnévszótáraink nem ismernek. Fölvetődött még a szláv eredet lehetősége is: a szláv helynév alapszava a szláv *točilo* 'fenőkő' szó lehetett, s a név arra utal, hogy a környéken fenőkőnek alkalmas kovakő található. Lásd **Tacsilló** (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 102, 103, GÖNCZY, HKFT., Hnt., MoFnT. 2/9, KOLLONICH 1934: 8, LÉVAI 2003: 132–134, MaKF., MKFT., OLÁH 1964: 48, SZEIFERT 1978: 62, 73, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, ÚCsnT., VARGA 1942: 32. — T13-F4G4.

Nagy-tanya 2. lásd **Király-tanya**

Nagy-tanyasi iskola 1988: *Nagy-tanyasi iskola*. — Egykori iskolaépület a település határának északkeleti részén a Nagy-tanya területén. 1945 után épült, és csak néhány évig működött. Ma már a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 103. — T13-F5.

Nagy út 1988: *Nagy út*. — Út a település határának északkeleti részén, a Nagy-tanya és a Görög-tanya között. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 103. — T13-G5.

Nagy utca lásd **Debreceni út, Veres Péter utca**
Nagy-Visnyó [2000]: *Nagy-Visnyó*, 1992: *Nagy-Visnyó*, 1988: *Nagy-Visnyó*, 1981: *Nagy-Visnyó*, 1888: *Nagy-Visnyó*, 1872: *Nagy Visnyó*, 1850: *Nagy-Visnyó*, 1841: *Nagy Visnyó*. — Szikes határ-rész a település határának északi részén, a Visnyónak a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornától keletre felvő területén. Neve a csatorna túlpártján lévő Kis-Visnyó nevével áll korrelációban. — FEKETÉNÉ 1988: 103, Kat., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1, T21.TK.1969. — T21-G2.

Nagy-völgy 1750: *Nagy Völgy*. — Földterület a település határának északkeleti szélén a Brassó-ér kanyarulatában. Talán patakvölgyet jelölt. Ma a Jajgató területe található itt. — T1.S.70.100. — T13-G4.

Nánási-dűlő 2023: *Nánási-düllőü*, 1988: *Nánási-dűlő*, 1981: *Nánási-dűlő*. — Dűlőföld a település határának északkeleti részén a Görög-tanyától északra, a Hajdúnánási út mellett. Nevét az út melletti helyzetéről kapta. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 104, MoFnT. 2/9. — T22-C1.

Nánási út lásd **Hajdúnánási út, Régi Nánási út**

Nap utca 2023: *Nap ucca*, 1978: *Nap utca*. — Utca a belterület északkeleti részén, a Szigetkert egyik utcája, a Böszörményi útból nyílik, és halad keleti irányba a belterület széléig, a Virágoskúti-csatornáig. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 22. — T41-F2.

Negyedik utca lásd **Kígyó utca**

Négyes iskola 2023: *Négyes iskola ~ Balmaz Refi ~ Lányiskola ~ Jányiskola*. — Általános iskola a belterület középső részén a Kossuth téren. Egyházi fenntartású iskola. Hivatalos neve *Balmazújvárosi Református Általános Iskola és Óvoda*, ez alapján **Balmaz Refi**-ként is ismerik. Régebben **Lányiskolá**-nak hívták, mert csak lányok tanultak itt. Vö. Hármas iskola. — ÉGy. — T41-E4.

Németfalu 2023: *Néjmetfalu, Néjmetfaluban, néjmetfalusi*, 1978: *Németfalu*, 1964: *Németfalu*, 1942: *Németfalu*, 1906: *Német város*, 1872: *Németváros, Németi város*, 1872: *Németváros, Németi város*. — Városrész a belterület délkeleti részén. Északon a Kígyó és a Sas utca, nyugaton a Nádudvari utca, keleten és délen pedig a Nyomás határolja. Történeti forrásokból tudjuk, hogy Mária Terézia 1753-ban a siklai Andrásy családnak adományozta Újvárost, akik – a helyi szakmunkák szerint a „hajdú vér mérséklésére” – Pfalzból és Hessenből német telepeseket költöztettek be a településre. Ezek a családok külön falurészt népesítettek be ezen a területen. A legkorábbi (térképes) forrásokon **Németváros** és **Németiváros** néven szerepel. Vö. Magyarfalu, Németfalusi templom. — ÉGy., Kat., OLÁH 1964: 70, SZEIFERT 1978: 12, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 8. — T22-A5.

Németfalusi templom 2023: *Néjmetfalusi templom*. — Templom a belterület délkeleti részén Németfalu területén, a Kossuth utca és a Szoboszlói utca sarkán. Elsősorban német anyanyelvű lakosok használják. 1793-ban építették fel saját imaházukat, 1801-től alkotnak önálló gyüleke-

zetet. Az imaház helyére 1799-ben templomot építettek, és két évvel később a harangláb is elkészült. A ma látható templomépületet 1892-ben fejezték be. — ÉGy. — T41-E5.

Német ház 2023: *Néjmet ház*. — Községi ház a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kossuth utcán. A település német kisebbségének hagyományörző háza, rendezvényeket tartanak benne. — ÉGy. — T41-E5.

Németh László utca 2023: *Néjmet László ucca*. — Zsákutca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, a Mátyás király utcából nyílik. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D2.

Németi-dűlő 1988: *Németi-dűlő*. — Földterület a település határának északi részén Rollaháza területén, a Németi-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 104, FKnT. — T11-H4H5.

Németi-tanya 1. 1988: *Németi-tanya*, 1941: *Németi-tny. [tanya]*, 1934: *Németi-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza területén, a Szeg-Híresháti-csatornától délre. FEKETE JÁNOSNÉ alapján a szendrői remete apjának, Németi Jenőnek a tanyája volt. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert. Vö. Németi-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 104, MaKF., T9.K.53. — T11-H4.

Németi-tanya 2. lásd **Dobi Sándor-tanya**

Németiváros lásd **Németfalu**

Német-kút 1978: *Németkut*, 1964: *Német-(Stein) kut*, 1942: *Német [kút]*, *Stein kút*, 1934: *Stein [kút]*, *Német [kút]*. — Egykori kút a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Kossuth utca keleti végén. A jószágok itatására

használták. Neve a németfalusi elhelyezkedésére, illetve az itteni lakosok német származására utal. **Stein-kút**-nak is hívták. Ezt az elnevezést a helytörténeti munkák szerint onnan kapta, hogy a telek, amelyen a kút állt, egykor egy bizonyos Stein János újvárosi mérnöké volt. Ma már nincs meg, betemették, és a nevét sem ismerik. — KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 55, SZEIFERT 1978: 64, VARGA 1942: 20, 21. — T41-F5.

Német Nagy utca lásd **Kossuth utca**

Német református fiúiskola 1872: *Ném[e]t r[e]formátus] fiúiskola*. — Egykori iskola a belterület délkeleti részén a Németfalu területén. A német református egyház fiúiskolája volt, és a Németfalusi templommal szemben, a mai Kossuth utca és a Szoboszlói utca kereszteződésében állt. Ma a református egyház idősek otthonát üzemeltet ezen a helyen. Vö. Német református lányiskola. — Kat., T9.SzmK.16/1–110. — T41-E5.

Német református lányiskola 1872: *Ném[e]t r[e]formátus] leányiskola*. — Egykori iskola a belterület délkeleti részén a Németfalu területén. A német református egyház egykori lányiskolája volt, és a Németfalusi templom mögött, a mai templomkert helyén lehetett. Vö. Német református fiúiskola. — Kat., T9.SzmK.16/1–110. — T41-E5.

Németváros lásd **Németfalu**

Novák-tanya 2023: *Novák-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Hortobágy folyó mellett, a Dobi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg. — ÉGy. — T10-D4.

Nyári-járás 2023: *Nyári-járás* | *Nyári-járás, Nyírő-lapos, a tehéjnszar mindig lapos*. [2000]: *Nyárijárás*, 1988: *Nyári-járás*, 1981: *Nyári-járás*, 1978: *Nyárijárás*, 1967: *Nyárijárás*, 1964:

Nyári-járás

Fotó: Harangi Mária

Nyárijárás | *Rajta csak nyáron legeltetik a jószágokat.* 1942: *Nyárijárás*, 1941: *Nyári járás*, 1934: *Nyári járás*, 1933: *Nyári-járás*, 1930: *Nyári járás*, 1910: *Nyári járás*, 1907: *Nyárijárás*, 1906: *Nyári járás*, 1902: *Nyárijárás*, 1900: *Nyári járás*, 1891: *Nyári járás*, 1888: *Nyári járás*, 1888: *Nyár járas*, 1872: *Nyári járás*, 1872: *Nyári járás*, *Nyari jaras*, *Nyári járas*, 1852: *Nyári Járás*. — Nagy kiterjedésű legelő a település határának délnyugati csücskében a Szálkától északra, egészen Kónyáig húzódik. Nevét onnan kapta, hogy a nem hazajáró jószágokat tartották itt tavasztól ősziig. Egy ízben *Nyár-járás* alakban is előfordul. Neve a 19. század közepétől máig folytonosan adathozható, és ma is használatban van. Az elnevezés utótagjaként a *járás* 'legelőterület' földrajzi köznévi szerepel. Vö. *Nyári-járás*-kút. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 104, FKNT., Hnt., Kat., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 49, 61, SZEIFERT 1978: 64, T.HNP2000, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/10–21, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.Ny.326, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1942: 24, 32. — T30-B1D2.

Nyári-járás-kút [2000]: *Nyári-járás-kút*, 1992: *Nyári-járás-kút*, 1988: *Fúrot-kút*, *Nyári-járás-kút*, 1981: *Nyári-járás kút*, 1978: *Furotkút*, 1939: *Nyári-járás-kút*, 1934: *Nyárjárás kút*. — Egykori gulyaitató kút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás területén, a Fecske-réttől keletre. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. Eredetileg ásott kút volt (a közeli Gázos-kúthoz hasonlóan gázos vízzel), de belefúrtak, hogy nagyobb legyen a vízhozama. Erre utal a *Fúrot-kút* névváltozata. — FEKETÉNÉ 1988: 42, 105, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 44, T.HNP2000, T0.26.5.1, T9.K.53. — T30-D2.

Nyári-szer lásd **Nagy-szer**

Nyár-járás lásd **Nyári-járás**

Nyilas lásd **Kaszáló**

Nyilas-föld lásd **Kaszáló**

Nyilasi-dűlő lásd **Kaszáló**

Nyíró-rét lásd **Nyíró-rét**

Nyíró lásd **Nyíró-rét**

Nyíró kútja 1988: *Nyíró kútja*, 1978: *Nyíró kútja*, 1762: *Nyíró Kútja*. — Egykori itatókút a település határának délnyugati részén a Nyíró-réten, a Nyíró-laponyag közelében. Bizonyára elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Elkép-

zelhető, hogy azonos a Fekete Péter kútjával. — FEKETÉNÉ 1988: 105, SZEIFERT 1978: 65, T9.SzmT.2. — T30-D3.

Nyíró-laponyag 1988: *Kis-Szálka-laponyag*, *Nyíró laponyag*, 1978: *Kisszálkalaponyag*, *Nyírólaponyag*, [1820]: *Lovász Lapony*, 1792: *Kis Szálka* alias *Lófás Laponyag*, 1787: *Kis Szálka* seu *Nyíró Laponyag*, 1787: *Kis szálka* alias *Lofasz Laponyag*, 1785: *Kis Szálka*, *Lovász Laponyag*, 1762: *Kis Szálka*, *Lovász Laponyag*, [1760]: *Kiss Szálka* alias *Lófás Laponyag*, 1752: *Lofasz Laponyag*, 1750: *kis szálka* v. *nyíró Laponyag*, 1748: 1. *Collis Kis Szálka* vulgo *Nyíró Laponyag*, 1748: 2. *Collis praet. Kis Szálka* vulgo *Lofasz Laponyag*. — Kisebb kiemelkedés a település határának délnyugati részén a Kis-Szálka-halomtól délre, a Nyíró-réten. **Kis-Szálka-laponyag** és **Kis-Szálka** néven is említik. A *Nyíró-laponyag* és a *Kis-Szálka-laponyag* elnevezés előtagja is a kiemelkedés elhelyezkedésére utal, utótagjukként pedig a *laponyag* 'árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb' földrajzi köznévi szerepel. Ezzel azonosítható a 18. századi térképeken a *Kis-Szálka-laponyag*-gal együtt, annak szinonimájaként feltűnő **Lófás-laponyag** elnevezés is (noha egyik-másik térképi forrás két kiemelkedés nevéként tünteti fel a *Kis-Szálka* és a *Lófás-laponyag* elnevezéseket; vö. pl. 1748, 1785). Ugyancsak a 18. századból, illetve a 19. század elejéről való térképeken azonban ennek a **Lovász-laponyag** változata is megjelenik, hol egyazon, hol másik kiemelkedés nevéként (pl. 1762). Az adatok időbeli viszonya alapján ez látszik a másik, az obszcén elnevezés eufémisztikus megújításának, de mégis valószínűbb, hogy a *lovász-* előtagú helynevet a vélhetően német anyanyelvű térképésztők félrehallották, s ezért került a térképre a *lófász-* jelzős forma, ami aztán térképek során át hagyományozódott. Ezt a feltevést tartja valószínűnek NYIRKOS ISTVÁN is. Elképzelhető, hogy hol Balmazújváros, hol pedig Elep határához tartozott, ezért mindkét névrendszernek a része. Ma már egyik nevet sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 79, 106, FKNT., NYIRKOS 1970: 93, SZEIFERT 1978: 56, 65, T1.S.70.96, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.65, T9.DvT.10, T9.DvT.407, T9.DvT.447, T9.SzmT.1, T9.SzmT.2. — T30-D2.

Nyíró-lapos

Fotó: Harangi Mária

Nyíró-lapos 2023: *Nyíróü-lapos* | *Nyári-járás, Nyíróü-lapos, a tehénszar ottan lapos, székcicséj is féjszkel rajta, erre gyere, ne menny arra.* 1988: *Nyíró-lapos*, 1978: *Nyirőlapos*, 1899: *Nyíró lapos*. — Mélyebben fekvő, esős időben vízállásos legelő a település határának délnyugati részén a Nyíró-réten, a Kőudvartól délre egészen a 33-as főútig húzódik. Nevének előtagja az elhelyezkedésére utal, utótagjaként pedig a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 106, FKnt., SZEIFERT 1978: 64, T9.DvT.1505. — T30-D2, T31-F3.

Nyíró-rét 1988: *Nyíróü rétye, Nyíróü*, 1981: *Nyíró*, 1978: *Nyirórétje, Nyíró*, 1964: *Nyirórét*, 1942: *Nyíró rétye*, 1934: *Nyíró*, 1934: *Nyíró rétye, Nyirórét*, 1910: *Nyíró rétye*, 1900: *Nyirórétje*, 1883: *Nyíró-rét*, 1865: *Nyíró*, 1864: *Nyirórét, nyíró Rét* | *Egészen Székes természetű legelő, – hajdan mocsáros most ki száradt sívó szék – neve juh nyiréstől ered, mit hajdan azon téren soktak véghez vinni.* 1852: Nyári Járás és *Nyirórét*, 1850: *Nyíró Rét, Nyíró*, 1841: *Nyíró Rét*, [1820]: *Nnyirő rét* [!], 1819: *Nyíró Rétye*, 1818: *Nyíró rétye*, [1817]: *Nyíró Rét*, 1799–1803: *Nyíró Rét*, 1792: *Nyíró rét*, 1787: határ forma jel a *nyíró* szélén, 1787: *Nyíró Rét*, 1785: *Nyíró Rét*, 1762: *Nyíró Rétye*, [1760]: *Nyíró Rét*, 1752: *Nyíró Rétye*, 1750: *Nyíró rétye*. — Földterület, legelő a település határának délnyugati részén a Kőudvartól délre, a Nagy-Szálla-halom és a Kadarcsi-tó között. VARGA ANTAL szerint egy bizonyos Nyíró Benedek debreceni polgáré volt egykor ez a föld, és az ő nevéből magyarázható a

18. század közepétől kezdve adatható helynév. A szájhagyomány és PESTY FRIGYES helynévtárának adatközlése szerint viszont valamikor itt fűrösztöttek és nyírták a juhokat, s ez volt a névadás alapja. Ez esetben a név előtagja a *nyír* ige folyamatos melléknévi igenévi alakja, amely egykor *nyíró* formában hangzott, mivel a szó eredetileg magas hangrendű volt. (Ezt tükrözi PESTY adatközlésében a *nyírés* forma.) A *nyír* mély hangú toldalékai a 18. században tűnnek fel, ezt mutatják a **Nyíró-rét** névformák. Ezek azonban nem tudták kiszorítani a korábbi alakot. **Nyíró** és **Nyíró rétye** változatban is említik. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. Vö. Nyíró kútja, Nyíró-laponyag, Nyíró-lapos. — FEKETÉNÉ 1988: 106, KOLLONICH 1934: 5, 8, LIPSZKYMT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 61, PESTY 1864/38: 52a, 53a, SZEIFERT 1978: 43, 65, TESz., T1.S.70.100, T1.S.70.106, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T1.S.78.724/1–9, T9.DvT.10, T9.DvT.65, T9.DvT.391, T9.DvT.407, T9.DvT.447, T9.DvT.1274, T9.K.53, T9.K.67, T9.Ny.326, T9.SzmT.2, T21.TK.1969, VARGA 1942: 24. — T31-E2F2.

Nyíró rétye lásd **Nyíró-rét**

Nyitnikék óvoda 2023: *Nyitnikéik ovoda ~ Ötös iskola*. — Óvoda a belterület északkeleti részén a Szigetkert déli felén, a Vörösmarty utcában. Egykor iskolaként funkcionált, és **Ötös iskola** nevet viselt. Vö. Hármaskola. — ÉGy. — T41-F3.

Nyomás 1988: *Nyomás*, 1978: *Nyomás*, 1942: *Nyomás*. — Legelő a település határának déli részén a Nagy-Sziktól északra (vagy esetleg annak az északi szélén), közvetlenül a belterület mellett. Nevét a helyi hagyomány szerint onnan

kapta, hogy az itt legelő állatok lábnyoma a mély fekvésű földön eső után meglátszik. Valójában a *nyomás* 'a város vagy falu határában levő (köz) legelő' földrajzi köznévi szolgált az elnevezéshez alapul. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 106, FKNT., SZEIFERT 1978: 65, VARGA 1942: 26. — T22-B5.

Nyugati sor 2023: *Nyugati sor*; 1978: *Nyugati sor*; 1942: *Nyugatisor*. — Utca a belterület délnyugati részén, a Kiskálló nyugati szélső utcája, a Kadarcs utca keresztutcájától a Kiskálló közíig tart. Nevét nyugati fekvése miatt kapta. Az elnevezés utótagjaként a *sor* 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Hivatalos név. Vö. Déli sor, Északi sor, Keleti sor. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 23, VARGA 1942: 13. — T40-C4.

Ó-kút 1988: *Ó-kút*, 1978: *Ókut*, 1964: *Ókut*, 1942: *Ó [kút]*, 1934: *Ó-kút*, [1810]: *Ó Kút*, 1792: *Ó kúthelly*, 1787: *Ó kút*, [1750]: *Ó kút*, 1748: *Oh-Kut*. — Egykori itatókút a település határának nyugati részén a Magdolnától nyugatra, a Benedikó-laponyagtól északra. A szarvasmarhák itatására szolgált. Térképes forráson **Ó-kút-hely** formával is találkozunk. Az *ó* előtag 'régí' jelentésű, és a Nyári-járáson lévő Új-kút nevének előtagjával áll korrelációban. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 107, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 55, SZEIFERT 1978: 66, T1.S.70.114, T1.S.70.117, T9.DvT.9, T9.DvT.224, T9.SzmT.1, VARGA 1942: 20. — T21-E5.

Oláh-dűlő 1988: *Olá-düllőj*. — Földterület a település határának déli részén a Kertalján, a Kerek-fenékkal átellenben a Szoboszlai út túloldalán. A rajta álló Oláh-tanyákról kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a hátnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 107, FKNT. — T32-A2.

Oláh-tanyák 1988: *Oláh-tanyák*. — Egykori tanya a település határának déli részén a Kertalján, az Oláh-dűlőn. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 107. — T32-A2.

Oldalkapu 1988: *Oldalkapu*, 1978: *Oldalkapu*. — A Bánom-kert északi kapuja a település határának déli részén, ezen keresztül lehetett a Telek-földre járni. Ma már nem ismert elneve-

zés. — FEKETÉNÉ 1988: 107, SZEIFERT 1978: 65. — T32-B2.

Oncsa 1978: *Oncsa*. — Településrész a belterület északi részén a Bánlak területén, a Böszörményi út mellett. Az 1940-es évek elején az Országos Népi- és Családvédelmi Alap (ONCSA) támogatásával nagycsaládosok között osztották fel ezt a (Bánlaktól kihalított) területet, és építettek rajta típusházakat. Ma már nem ismert elnevezés, de az Oncsa utca nevében megőrződött. — SZEIFERT 1978: 12. — T22-A4.

Oncsa utca 2023: *Oncsa ucca ~ Zalka Mátéj ucca*, 1978: *Zalka Máté utca, Bánlak XV. utca*. — Utca a belterület északi részén az Oncsa területén, a Gábor Áron utcától északra. 2013 óta hivatalos név, korábban a **Zalka Máté utca**, illetve elhelyezkedése alapján a **Bánlak Tizenötödik utca** nevet viselte. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 27. — T41-E2F2.

Óriás-kút 1988: *Óriás-kút*, 1978: *Óriáskút*, 1942: *Óriás [kút]*, 1941: *Óriáskút*, 1934: *Óriás [kút]*, 1852: *Óriáskútja*. — Egykori betonkavájú kút a település határának délkeleti részén a Telek-föld északi területén, a Debreceni út mellett, közel az András házi bejáróhoz. A hagyomány szerint a Debrecenből a hortobágyi vásárra tartó állatkereskedők itt itatták az állataikat. Nevét a mérete alapján kapta: kb. 3 m átmérőjű itatókút volt. Korábban **Óriás kútja** néven is szerepelt. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén, és a nevét sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 108, KOLLONICH 1934: 9, MaKF., RÉVÉSZ 1851–1852: 311, SZEIFERT 1978: 66, VARGA 1942: 20. — T22-C5.

Óriás kútja lásd **Óriás-kút**

Ozsvátor lásd **Ozsvátorkút**

Ozsvátorkút 1872: *Ozsvátor kútjárás*, 1864: *Ózsvátor kút | Észak keletről a H[ajdú] Böszörményi határral szomszédos Ökör hizlaló és kaszálló. – Nevét a benne lévő kútról melyről az legidősebb emberek azt állítják hogy Ozsvátor nevű örmény még a múlt Század utolján ásatta*. 1852: *Ozsvátorkútjárás*, 1750: *Ozsvátor*. — Egykori szántó és legelő a település határának keleti részén a Hát területén, közel a böszörményi határhoz. Nevét az itt álló kútról kapta, amelyről a helyiek – amint azt PESTY FRIGYES helynévtárában olvashatjuk – úgy tudják, hogy azt egy *Ozsvátor* nevű örmény ásatta. 18–19. századi térképes források

Ozsvátor és **Ozsvátorkút-járás** néven is említik. Ez utóbbi névforma utótagjaként a *járás* ’legelőterület’ földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., PESTY 1864/38: 51b, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110. — T23-E3.

Ozsvátorkút-járás lásd **Ozsvátorkút**

Ökörgulyakút 1988: *Ökörgulya-kút*, 1934: *Ökörgulya k[út]*. — Egykori gulyaitató kút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás északi szélén, a Daru-csordakúttól délnyugatra. Nevét arról kapta, hogy a szarvasmarhák itatására szolgált (vö. *gulyakút*). — FEKETÉNÉ 1988: 108, FKNT., T9.K.53. — T30-C1.

Ökrös Tóth-tanya 1988: *Ökrös-Tóth-tanya | Dalmiba Ökrös Tóth Józsi tanyája*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a Földháztól délre. *Ökrös Tóth* nevű tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 108. — T23-E3.

Öregotthon lásd **Idősek otthona**

Órház lásd **Darassai múzeum, Kónya vasúti megállóhely, Nagy-háti állomás**

Ötödik utca lásd **Kossuth utca**

Ötös iskola lásd **Nyitnikék óvoda**

Pacsirta utca 2023: *Pacsirta ucca ~ Szalonna sor*, 1978: *Pacsirta utca, Szalonna sor, Kisszik utca*, 1964: *Pacsirta utca, Szalonna sor, Kisszik utca*, 1942: *Pacsirta [utca], Szalonnasor*, 1906: *Pacsirta utca*, 1872: *K[is] szék utcza*. — Utca a belterület déli részén a Németfalu területén, a Nádudvari utcát köti össze a Szoboszlói utcával. *Szalonna sor*-nak is nevezik, a helybeliek szerint azért, mert a lakói szegények voltak, és csak szalonna jutott nekik. Mások úgy tudják, hogy egykori szalonnaárusai miatt kapta az utca ezt a nevet. Ennek az elnevezésnek az utótagjaként a *sor* ’házsor’, ’szélső utca’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Mivel az utca a Kisszik területén létesült, régebben (egészen a 19. századig visszamenően) *Kisszik utca* névváltozata is volt. Hivatalos neve *Pacsirta utca*. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 23, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 13, 17. — T40-D4.

Pálínka-főzde 2023: *Pálínka-főzde*. — Épület, pálínka-főzde a belterület déli szélén a Németfalu területén, a Vásártér utcán. — ÉGy. — T41-E5.

Pallag-kút 1992: *Pallag-k[út]*, 1988: *Pallag-kút*, 1981: *Pallag-kút*, 1934: *Pallag k[út]*. — Egykori kút a település határának északnyugati részén a Darassától északnyugatra. Nevének előtagjában a *parlag* ’fel nem szántott földterület’ földrajzi köznévi nyelvjárási *pallag* változata szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 109, FKNT., MoFnT. 2/9, T0.26.5.1, T9.K.53. — T10-B4.

Pallag-ráta 2023: *Pallag-ráta, Pallag-rátán*, 1988: *Pallag-ráta | Ojan pallagon hagyott rizs, bondoros rész*. 1981: *Pallag-ráta*, 1978: *Pallag-ráta*, 1967: *Pallagráta*, 1964: *Pallagráta*, 1956: *Parlagráta*, 1942: *Pallagráta*, 1941: *Pallagráta*, 1934: *Pallagráta*, 1906: *Parlag Ráta*, 1900: *Parlagráta*, 1888: *Parlagráta, Parlagrála* [!], *Partag ráta*, 1883: *Pallagráta*, 1882: *Pallagráta*, 1872: *Parlag Ráta*, 1872: *Pallagráta, Parlag Ráta*, 1864: *pallagráta | Hajdan pallagon hevert*. 1858: *Pallagráta*, 1852: *Pallagráta*, 1850: *Pallag-ráta*, 1841: *Pallag ráta*. — Nagy kiterjedésű mezőgazdasági terület a település határának keleti részén; a Görög-tanya, a Virágoskút, a Böszörményi út és a böszörményi határ fogja közre. Uradalmi föld volt. Nevének előtagjában a *parlag* ’fel nem szántott földterület’ földrajzi köznévi nyelvjárási *pallag* változata szerepel, de korábban a köznyelvi *parlag* formában is láthatjuk az adatok között. Utótagja a *ráta* ’egy rész (szétszét) földterületből’ földrajzi köznévi. Vö. Pallagrátási út. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 109, FKNT., HKFT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 49, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 66, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T1.S.79.384/1, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 33. — T22-C3D2.

Pallagrátási út 1988: *Füzesi gát, Pallag-rátási út*, 1934: *Füzesi [gát]*, 1906: *Pallag-rátási út*, 1859: *Füzesi gát*. — Út a település határának keleti részén a Pallag-ráta és Jenőháza között. A *Füzesi gát* névváltozatban egy középkori elpusztult, a mai Jenőháza területére lokalizálható település *Füzes* neve (vö. 1413: pr. *Fyzes*) őrződött meg, az utótagjaként pedig a *gát* földrajzi köznévi ’(köves)út’ jelentésben szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 43, 109, KOLLONICH 1934: 9, LÉVAI 2003: 34, NÉMETH 2023: 133, Zs. 4: 1211. — T22-D3.

Pályaudvar lásd **Vasútállomás**

Pántlika-erdő 1988: *Pántlika-erdő*, 1981: *Pántlika-erdő*, 1978: *Pántlika erdő*. — A Hortobágy folyót szegélyező keskeny, hosszán elnyúló erdő a település határának északnyugati részén, a Kis-Szeg területén. Nevét jellegzetes alakjáról kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 110, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 67. — T11-E3.

Pápa-halom lásd **Pápa-laponyag**

Pápa-laponyag 1988: *Pápa-laponyag*, 1981: *Pápa halom*, 1978: *Pápalaponyag*, 1942: *Pápalaponyag*, 1934: *Pápa Hlm. [Halom]*, 1934: *Pápalaponyag*, 1900: *Pápa hal[om]*, 1883: *Pápa Hlm. [halom]*, 1858: *Pápa halom*, *Pápa laponyag*, 1786: *Pápa Laponyag*, *pápa Lapony*, 1786: *Pápa Laponyag*, 1785: *Pápa Laponyag*, 1785: *Pápa laponyag*, 1760: *Pápa Laponyag*, 1750: *Pápa Laponyag*, [18. sz.]: *Pápa Lapony*. — Halom a település határának északi részén, az Erdős-szigettől és a Kadarcs kanyarulatától északra. **Pápa-halom** néven is említik. A második katonai felmérés térképe külön objektumként tünteti fel őket: eszerint a halom a laponyagtól délnyugatra fekszik. A névadás indítéka bizonytalan: a helyi hagyomány szerint papi tulajdonban volt, innen ered az elnevezés. Ez azonban a *Pápa*- előtagra nem nyújt megfelelő magyarázatot. Sokkal inkább a *Pápa* személynevet kereshetjük benne. A *Pápa-laponyag* névváltozat utótagjában a *laponyag* ’árterületből, mocsárból kiemelkedő, rendszerint kör alakú, enyhén lejtős oldalú, lapos domb’ földrajzi köznévv szerepel. Néhány térképes forrás *-lapony* végződéssel rögzíti: ezeken a térképeken több *-laponyag* utótag is ebben a formában tűnik fel (pl. *Karinkó-lapony*). — FEKETÉNÉ 1988: 110, FKNT., HKFT., KOLLONICH 1934: 9, MKFT., M. NEPPER et al. 1981: 9, RMCsSz., SZEIFERT 1978: 67, T1.S.11.450/2, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.K.67, T9.SzmT.8, T9.SzmT.10, T16.T.144, ÚCsnT., VARGA 1942: 38. — T21-F2.

Papegyház lásd **Papegyháza**

Papegyháza 2023: *Papetyháza*, 1988: *Papegyházi-puszta*, 1978: *Papegyháza*, 1942: *Papegyháza*, 1794: *Pap Egyháza pusztá*, 1762: *Papegyházi Telek*, 1750: *Pap egyházi Telek*, 1476/1477: p. *Papeghaza*, 1261/1271: item alia

villa Popeghaz. — A balmazújvárosi határ nyugati, Hortobágyval szomszédos része. Nagyobb fele a hortobágyi határban fekszik. Elpusztult középkori település a Hortobágy folyó mellett. Templomromja máig megvan, nevét a balmazújvárosi és a hortobágyi névrendszer is őrzi. Neve arra utal, hogy a birtokon már viszonylag korán volt templom, és az egyházi birtokhoz tartozott. Terület megnevezéseként régebbi forrásokban **Papegyházi-telek** és **Papegyházi-puszta**, **Papegyháza-puszta** változatokban is szerepelt. Első adata pedig jelöletlen **Papegyház** formát mutat. Lásd Papegyháza (Hortobágy). — DHA. 1: 60, ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 110, NÉMETH 2023: 310, SZEIFERT 1978: 67, T1.S.70.100, T9.SzmT.2, VARGA 1984: 162, 1942: 7. — T19-E2.

Papegyháza-puszta lásd **Papegyháza**

Papegyházi-puszta lásd **Papegyháza**

Papegyházi-telek lásd **Papegyháza**

Pap-ér 1988: *Pap-ér*, 1978: *Papere*, 1942: *Papere*, 1934: *Pap ere*, 1925: *Pap-ér*, 1906: *Pap ere*, 1872: *Pap ér*, 1841: *Pap ere*, [1817]: *Pap Ere*, 1792: *Pap ere*, 1762: *Pap ere*, 1750: *Pap ere*, é. n.: *Pap-ér*. — Kisebb vízfolyás a település határának északnyugati részén, Papegyházán folyik keresztül. Előtagja bizonyára annak előtagjával áll összefüggésben. Történeti forrásokban **Pap ere** alakváltozatban is szerepel. Vö. Cserepes–Papéri-csatorna. Lásd *Pap ere* (Hortobágy). — FEKETÉNÉ 1988: 111, KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 67, T1.S.70.100, T1.S.70.117, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.391, T9.SzmK.16/1–110, T9.SzmT.2, T21.TK.1969, VARGA 1942: 39. — T19-F2.

Pap ere lásd **Pap-ér**

Pap-kút 1978: *Papkut*, 1942: *Pap [kút]*, 1934: *Pap [kút]*. — Egykori kút a belterület középső részén, a Kossuth tér, a régi piactér északnyugati felén állt. Egészen a 19. század első harmadáig itt volt a református egyház papjának a háza, erről kapta a kút is a nevét. 1978-ban már nem működött, lefedték. Ma már nem ismert elnevezés. — KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 67, VARGA 1942: 21. — T40-D3.

Paplak lásd **Szülőotthon**

Pap-rét 2023: *Pap-réjt* ~ *Pap-réjtesi-réjsz*, 1992: *Pap-rét*, 1988: *Pap-rét*, 1981: *Pap-rét*, 1978: *Pap-rét*, 1973: *Pap-rét*, 1967: *Pap-rét*, 1964: *Pap-rét*, 1956: *Pap-rét*, 1944: *Pap-rét*, 1942: *Pap-*

Pap-rét

Fotó: Harangi Mária

rét, 1941: *Papré*t, 1934: *Pap-rét*, 1933: *Papré*t, 1926: *Papré*t, 1906: *Pap rét*, 1900: *Papré*t, 1893: *Papré*t puszta, 1882: *Papré*t, 1872: *Pap rét*, *Papré*t, 1864: *Papré*t | *Kaszálló és legelő, ujjvárostól északi nyugoti irányba – neveztetik önnét, hogy ebben hajdan, a Lelkész kaszáltathatott és legeltethet szabad akarata szerént*. 1852: *Papré*t, 1850: *Pap Rét*, 1841: *Pap rétje*, 1750: *Pap rétje*. — Nagy kiterjedésű határrész, zömében legelő és szántó a település határának északi részén, a Bakóctól délre, a Malátomtól nyugatra. Neve a 19. század közepétől adatható, és első ízben jelölt birtokos jelzős szerkezetben, **Pap rétje** formában tűnik fel. A mai névhasználatban **Pap-rétes**i-rész alakban is ismerik. Papi birtok volt, erre utal az elnevezése. A helyi hagyomány szerint a 16. században egy Balázs nevű papé volt, róla nevezték el. Vö. Pap-rétes vashíd, Pap-réti-erdő, Pap-rét-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 111, Hnt., MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 49, 61, PESTY 1864/38: 52a, SZEIFERT 1978: 66, T0.26.5.1, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1969, VARGA 1942: 25, 33. — T21-F1G1.

Pap-rétesi-rész lásd **Pap-rét**

Pap-rétes vashíd lásd **Vashíd**

Pap-réti-erdő 2023: *Pap-réti-erdő*. — Erdő a település határának északi részén, a Pap-rét és a K-IV. csatorna között terül el. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. — ÉGy. — T21-F1.

Pap rétje lásd **Pap-rét**

Pap rétje tanya lásd **Pap-rét-tanya 2.**

Pap-rét-tanya 1. 2023: *Pap-rét-tanya*. — Egykori tanya a település határának nyugati részén

a Pap-rét délnyugati szélén. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. Ma már nem tanyaként működik, hanem egy mezőgazdasági cég telephelyeül szolgál. — ÉGy. — T21-F3.

Pap-rét-tanya 2. 1941: *Papré*t [tanya], 1934: *Papré*t-ny. [tanya], 1934: *Páprilje tn. [tanya]*, 1900: *Páprilje tn. [tanya]*, 1886: *Páprilje t[tanya]*, 1883: *Páprilje tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának nyugati részén a Pap-rét nyugati szélén, a Horti-Kettőstől északkeletre. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. A térképeken szereplő (bizonyára egymástól hagyományozódó) *Páprilje tanya* adat romlott alak lehet feltehetően a **Pap rétje tanya** helyett. Vö. Pap-rét. — GÖNCZY, HKFT., MaKF., T9.K.53, T9.K.67, T16.T.144. — T21-F2.

Papucs-kút lásd **Papucsos-kút**

Papucsos-kút 1988: *Papucsos-kút*, 1978: *Papucsoskút*, 1964: *Papucsoskút*, 1942: *Papucsos kút*, 1935: *Papucsoskút*, 1934: *Papucs [kút]*. — Egykori csordakút a település határának déli-középső részén, a belterületől délkeletre, a Nyomás területén. Nevét a helyi hagyomány szerint onnan kapta, hogy tisztítása közben több papucsot húztak ki belőle. **Papucs-kút** névvaltozatban is szerepelt. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 112, KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 56, SZEIFERT 1978: 67, VARGA 1942: 21. — T41-G5.

Parlagisasos-erdő 2023: *Parlagisasos-erdő* ~ *Binye-ráta-erdő*. — Erdő a település határának délnyugati részén a Binye-ráta területén, a Vargjas-erdőtől északnyugatra. Parlagi sas fészkel benne, erre utal az elnevezése. Elhelyezkedése

alapján pedig *Binye-ráta-erdő*-nek is mondják. — ÉGy. — T31-E1.

Parókia 2023: *Paróykija ~ Központi iskola*. — A református pap parókiája a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth téren a Református templom mellett. Az 1970-es évekig iskola állt itt, erre utal a *Központi iskola* elnevezés, de azt lebontották. — ÉGy. — T41-E4.

Pásztorok tere 2023: *Pásztorok tere*. — Kis tér a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi út és a József Attila utca alkotta közben. A pásztoréletnek emléket állító fa szoborcsoport található itt, erről kapta a tér a nevét. — ÉGy. — T40-C3.

Pénzes-erdő 1988: *Pizes-erdőü | Pizes Sándor erdőüör, vákáncsos vót, ot lakot az erdőübe, oszt az erdőü a kösígé vót*. — Egykori erdő a település határának déli részén, az Epres-erdő közelében feketett. Végében található az Alsó-Csürhekút. Pénzes Sándor erdőüorről kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 113. — T31-G2.

Petőfi utca 2023: *Petőüfi utca*, 1978: *Petőfi utca*, *Felső utca*, *Igaz Pál utca*, 1964: *Petőfi utca*, 1942: *Petőfi [utca]*, *Felső [utca]*, *Igaz [utca]*, 1906: *Petőfi utca*, 1872: *Felső utca*. — Utca a belterület középső-déli részén, a Bethlen utcát köti össze a Nádudvari utcával, és párhuzamos a Rákóczi utcával. Régebben *Felső utca* és *Igaz Pál utca* (vagy röviden *Igaz utca*) névváltozata is volt. Az előbbi (ami egyébként az utca legrégibbi elnevezése lehetett) a tőle délre fekvő, vele párhuzamos Rákóczi utca *Alsó utca* nevével áll korrelációban: s a viszonyítás kiindulópontja a főtértől, a Kossuth tértől való távolság volt. Az utóbbihoz pedig VARGA ANTAL szerint az szolgált alapul, hogy a 19. század végén ezen az utcán volt Igaz Pál rektor iskolája. Hivatalos neve *Petőfi utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 23, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 14, 15, 16. — T40-D4.

Piaci-kút lásd **Zsiga-kút**

Piactér lásd **Kossuth tér**

Pince lásd **Pince-dűlő**

Pince-dűlő 2023: *Pince-dűllőü ~ Pince*, 1988: *Pince-dűlő*. — Szántó föld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, közel a debreceni határhoz. A helybeliek szerint a

Nagy-háti-erdőben lehetett egy pince, ezért kapta a dűlő a nevét. FEKETE JÁNOSNÉ a Pipa-dűlővel azonosnak tekinti, és a magyarázathoz azt is hozzáteszi, hogy a Semsey grófok benzintárolója volt itt a föld alatt, amelynek betonmaradványai még 1988-ban is megvoltak. A *Pince-dűlő* név utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú rész' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. *Pince* néven is ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 113, FKnT. — T33-G1.

Pinczés-lovarda 2023: *Pincéjs-lovarda ~ Bikaakol*. — Lovarda és panzió a belterület déli szélén a Németfalu területén, a Vásártér utcán. Tulajdonosáról kapta a nevét. *Bikaakol*-nak is mondják, bizonyára egykori funkciójára utalva. — ÉGy. — T40-D5, T41-F5.

Pipa-dűlő 1988: *Pipa-dűlő*, 1981: *Pipa-dűlő*. — Szántó föld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Nagy-háti-erdőtől délre. A névadás indítékát nem ismerjük. Utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú rész' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. *Pince-dűlő*. — FEKETÉNÉ 1988: 136, FKnT., MoFnT. 2/9. — T33-F1.

Pityeri lásd **Pityeri-erdő**

Pityeri-erdő 2023: *Pityeri-erdőü ~ Pityeri*. — Erdő a település határának déli részén a Szik területén. A név alapjául talán a *pityer* 'bűbos pacsirta' madárnév szolgálhatott. *Pityeri* formában is ismerik. — ÉGy. — T32-B1.

Poc utca lásd **Dózsa György utca**, **Semsey Andor utca**

Pokrócz Ferenc utca 2023: *Pokróuc Ferenc utca*, 1978: *Pokrócz Ferenc utca*. — Utca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, párhuzamos a Tamási Áron utcával. Pokrócz Ferencről nevezték el, aki balmazújvárosi földműves, kisbirtokos, agrárszocialista volt (1864–1942). Ő alapította a Földművelő Egyletet, és titkára volt a Balmazújvárosban megalakított Országos Földművelő Pártnak (1908–1912). 1918-ban vezetésével alakult meg a helyi Nemzeti Tanács, és részese volt az országban először megkezdett földosztásnak. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 23. — T40-D2.

Polgári út 2023: *Polgári út*, 1988: *Polgári út*, 1978: *Polgári út*, 1964: *Polgári ut*, 1942: *Polgári*

[út], 1841: *Polgári út*, [1817]: *Polgári út*, 1786: *Polgári út*, 1785: *Polgári Út*, 1785: *Polgári út*, 1780: *Polgári út*, 1750: *Polgári út*. — Egykori földút a település határának északnyugati részén. A térképes források alapján a Darassán vált ki a Csegei útból, és vezetett Polgár felé. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 113, OLÁH 1964: 67, SZEIFERT 1978: 68, T1.S.70.107, T1.S.70.108, T1.S.70.110, T9.DvT.391, T9.SzmT.5, T9.SzmT.8, T21.TK.1969, VARGA 1942: 18. — T10-C4.

Posta-dűlő 1988: *Posta-dűlő*. — Földterület a település határának északnyugati részén Lászlóháza területén, a Posta-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 114, FKNT. — T11-G3.

Postaföld 1988: *Posta-föld*, 1978: *Postaföld*, 1964: *Postaföld*, 1942: *Postaföld*, 1906: *Postaföld*. — Településrész a belterület délnyugati szélén a Daru területén. VARGA ANTAL szerint onnan kapta a nevét, hogy mielőtt a területet házhelyeknek kiosztották, ez a föld a Bocskai utcán lakó idősebb Posta János tanyabirtokához tartozott. Arról volt nevezetes, hogy az itt ásott kút „sóskeserű” vizét sem ember, sem semmiféle állat nem tudta meginni. — FEKETÉNÉ 1988: 114, OLÁH 1964: 70, SZEIFERT 1978: 12, VARGA 1942: 8–9. — T40-B3.

Posta-hát [2000]: *Posta-hát*, 1992: *Posta-hát*, 1988: *Posta-hát*, 1981: *Posta-hát*, 1941: *Pósta-hát*. — Kisebb posványos, vizenyős földterület a település határának északnyugati részén a Darassán, a Darassai-erdőtől délre. Tulajdonosáról kapta a nevét. Az elnevezés utótagja a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévi. Itt állt a Posta-kút. Ma már nem ismert név. Vö. Posta-föld. — FEKETÉNÉ 1988: 114, FKNT., MaKF., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T10-C5.

Posta köz 2023: *Posta köz*, 1978: *Posta köz*, 1942: *Postaköz*, 1906: *Posta köz*. — Rövid kis utca a belterület középső részén a városközpontban, a Debreceni utcát köti össze a Batthyány utcával. Nevét a közelben álló Régi postáról kapta. Az utótagként álló *köz* földrajzi köznévi

'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 23, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T41-E4.

Posta-kút [2000]: *Posta-kút*, 1992: *Posta-kút*, 1988: *Posta-kút*, 1981: *Posta-kút*, 1978: *Posta-kút*. — Ásott kút a település határának északnyugati részén a Posta-háton. Nevének előtagja egykori tulajdonosának családnévére utal. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 114, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 68, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T10-C5.

Posta-tanya 1988: *Posta-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén Lászlóháza területén, a Pródi út mellett a Posta-dűlőn. A Posta családé volt, erre utal az elnevezése. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 114. — T11-G3.

Posta út 1988: *Posta út*, 1978: *Posta kút* [ᵛ: *Posta út*], 1942: *Posta út*, 1818 k.: *Posta út*, [1810]: *Posta út*, 1792: *Posta út*, 1787: *Posta út*, 1784: *Posta út*, [1760]: *Posta út*, 1752: *Posta út*. — Egykori postaszállító út a település határának délnyugati részén, a belterület irányából (vö. Posta-föld) a Benedikó-laponyagtól északra húzódott, és a Nyári-járáson át vezetett a Hortobágyon keresztül, a Csegei-révnél a Tiszán átkelve tartott Budának. A mostani vasút nyomvonalán haladhatott. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 114, SZEIFERT 1978: 68, T1.S.70.106, T1.S.70.117, T9.DvT.12, T9.DvT.224, T9.DvT.407, T16.T.260, VARGA 1942: 18. — T20-D5.

Pródi út 1988: *Poródi út*. — Széles földút a település határának északnyugati részén, Lászlóházán vezet keresztül. A Hajdúböszörmény határában lévő Bagotáról és Pródról ezen az úton jártak Balmazújvárosra a heti piacra. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 113. — T11-G3.

Pulyka-dűlő 2023: *Pujka-dűllő*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Pulykatelep mellett. Nevét onnan kapta, hogy itt van az egykori téves pulykatelepe. Az elnevezés utótagjában a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FKNT. — T33-F1.

Pulykatelep 2023: *Pujkatelep*. — Baromfitelep a település határának délkeleti részén a Nagy-hát területén, a Pulyka-dűlő mellett. Ma is pulykákat nevelnek itt. — ÉGy. — T33-F1.

Rácok szállása lásd **Rácok szigete**

Rácok-sziget lásd **Rácok szigete**

Rácok szigete 2023: *Rácok szigete, Rácok szigetejn ~ Rácok szigettye*, 1992: *Rácok-szigete*, 1988: *Rácok szigettye*, 1981: *Rácok szigete*, 1978: *Rácokszigete*, 1967: *Rácokszigete*, 1964: *Rácok szigetje*, 1958: *Rácok szigetje*, 1942: *Rácok szigetje*, 1941: *Rácok szigete*, 1934: *Rácok szigetje*, 1906: *Rácok szigetje*, 1883: *Rácok szigetje*, 1872: *Rácok szigetje*, 1858: *Rácok sziget*, 1852: *Rácok-szigetje*, 1827: a *Ráczok szállásai*, [1817]: *Ráczok Szigettye*, 1780: *Rácok szállásánál*, 1750: *Ráczok Szigetje*, [18. sz.]: *Ráczok Szigettye*. — Földterület, főként szántó a település határának északi-középső részén a Nagy-Visnyótól délre, a belterületi Új-kert északnyugati szomszédságában. A Sziget nyugatabbra fekvő része. Történeti források alapján tudjuk, hogy rácok (szerbek) már a 15. század elején megjelentek a településen, és számuk a következő században gyarapodott, majd az 1560-as években a tokaji váruradalom közeli településeire (Böszörménybe, Dorogra, Fejértóra) távoztak. Az itteni elnevezést, amelynek **Rácok-sziget** és **Rácok szigetje** alakú variánsa is feltűnik a történeti forrásokban és az élő nyelvhasználatban, az motiválta, hogy az újvárosi rácok nagyobb számban a Kadarcs ágai

által közrefogott pusztarészen telepedtek meg. A korai forrásokból adatolható **Rácok szállása** névváltozatnak az utótagjaként a *szállás* földrajzi köznévi ’településtől rendszerint távoli emberi lakóhely’ jelentésben szerepel. Vö. Rácok szigete tanya, Ráctemető. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 115, FKnt. HKFT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 49, SZEIFERT 1978: 68, T0.26.5.1, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.100, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.391, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 33, 1958: 262. — T21-G2G3.

Rácok szigete tanya lásd **Erdős-sziget-tanya Ráctemető**

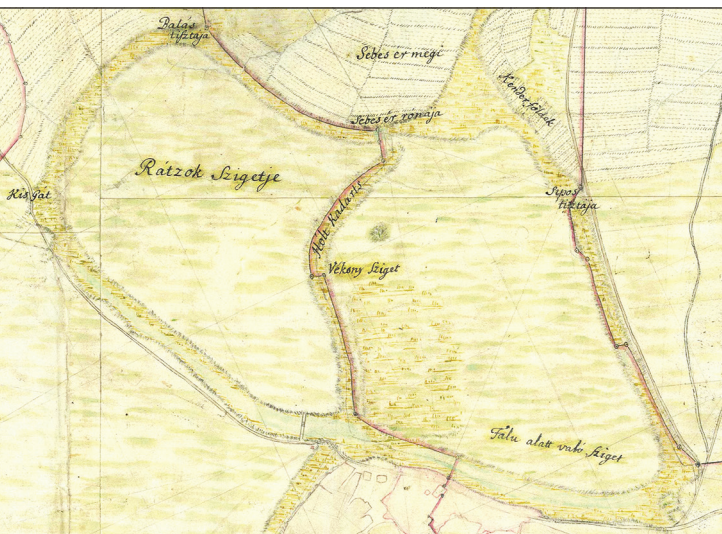
Ráctemető 1978: *Ráctemető*, 1942: *Ráctemető*. — Településrész a belterület középső részén a Daru-Csegei utca és a Veres Péter utca környékén. A településre a 15. században betelepült rácok nagyobb számban a Rácok szigetén telepedtek meg ugyan, de a Piac téren építettek egy kis templomot maguknak, amelynek alapjait 1910-ben meg is találták. Bizonyára e körül lehetett a temető is, amiről a településrész a nevet kapta. Ma már nincs meg, a helyét sem tudjuk pontosan meghatározni, és az elnevezés sem használatos. — SZEIFERT 1978: 12, 27, VARGA 1942: 9.

Radácsi-tanya 2023: *Radácsi-tanya*, 1988: *Radácsi-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Darassán, a Csegei út mellett északra. Ma már nincs meg, erdő van a helyén. Nevét a tulajdonosáról kapta, aki FEKETE JÁNOSNÉ szerint egy *Radácsi* nevű vadőr volt az egyik grófnál, és szántót is bérelt az uradalomtól, ezen állt a tanyája. Ugyanő a helyet a Darassai iskolával is azonosnak mondja. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 30. — T10-C4.

Radócz-tanya 2023: *Radóuc-tanya*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Hortobágy kanyarulatától nyugatra, a Dobi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T10-D3.

Rajk László utca lásd **Fejedelem utca**

Rákóczi utca 2023: *Rákóuci utca*, 1978: *Rákóczi utca*, *Alsó utca*, 1964: *Rákóczi utca*, 1942: *Rákóczy [utca]*, *Alsó [utca]*, *Hajdu [utca]*, 1906: *Rákóczi utca*, 1872: *Alsó utcza*. — Utca a település belterületének déli részén, a Kadarcs utcát köti össze a Nádudvari utcával, és párhuzamos a Petőfi utcával. Korábban **Alsó utcá**-nak is hívták, ez az elnevezés a tőle északra húzódó Petőfi utca

A Rácok szigete egy 1750. évi térképen (T1.S.70.100)

Felső utca névváltozatával áll korrelációban: a viszonyítás kiindulópontja a Kossuth tértől való távolság volt. Forrásokban emellett *Hajdú utca*-ként is említik, VARGA ANTAL szerint ennek háttérében az áll, hogy egykor egy *Hajdú* nevű család (mások szerint több ilyen nevű család) élt az utcában. Hivatalos neve *Rákóczi utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 65, SZEIFERT 1978: 23, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 14, 15. — T40-C4D4.

Református-egyházföld 1988: *Református-etyhászföld*, 1978: *Református egyházföld*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Kaszáló mellett keletre, a Telek-földön. A református egyház használatában volt, erre utal a neve. A közelében húzódott a Katolikus-egyházföld. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 115, SZEIFERT 1978: 69. — T32-C2.

Református templom 2023: *Református templom*. — Templom a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth téren. A késő barokk stílusban épült templom 1804 és 1816 között készült, a tornyát pedig 1835-ben fejezték be. 1844-ben szentelték fel. Műemlék épület. — ÉGy. — T41-E4.

Régi Hortobágyi étterem 2023: *Régi Hortobágyi étterem*. — Étterem a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth tér és a Veres Péter utca sarkán, a Fiáth-kastéllyal szemben. Egy 19. századi térkép szerint már 1872-ben is vendégfogadó állt itt (1872: *vend[ég] fogadó*). — ÉGy., T9.SzmK.16/1–110. — T41-E3.

Régi-kert lásd **Vén-kert**

Régi Nádudvari út 2023: *Régi Nádudvari út ~ Kis út*. — Út a település határának déli részén, a Nádudvari út egy szakasza. *Kis út*-nak is nevezik. Mellette fekszik a *Kis úr fája* nevű szántó. — ÉGy. — T31-H1H2.

Régi Nánási út 1988: *Nánási út, Régi-nánási út*, 1978: *Régi nánási út*, 1964: *Nánási ut*, 1942: *Nánási [út]*, 1864: *h[ajdú] nánási ország útig*, *Nánási ország úttól*, 1841: *Nánási út*, 1784: *Via Nanasiensis*, 1750: *Nánási út*. — A Böszörményi útból a Sintérháznál kiágazó út a település határának északi részén, a Keleti-főcsatornával párhuzamosan fut, és a Nagy-laposig tart. Hajdúnánás felé vezetett, előbb földút, majd betonút volt. *Nánási út* néven is szerepelt, ez volt a legkorábbi elnevezése is, és az egyik térké-

pen latin alakban látható, PESTY helynévtárában pedig *Hajdúnánási országút*-ként és *Nánási országútként* találjuk. Nevét ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 104, 115, OLÁH 1964: 67, PESTY 1864/38: 52b, SZEIFERT 1978: 69, T1.S.70.100, T16.T.259, T21.TK.1969, VARGA 1942: 17. — T22-B3.

Régi posta 2023: *Régi posta*. — Egykori postaépület a belterület középső részén a városközpontban, a Debreceni utcán. Ma már üresen áll. — ÉGy. — T41-E4.

Régi-Szőlőskert lásd **Vén-kert**

Régi temető 2023: *Régi temető*. — Egykori temető a település határának nyugati részén a belterület közvetlen szomszédságában, a Csegei útfél és a vasút között, szemben a mostani temetővel. Az 1980-as években számolták fel. — ÉGy. — T21-G4.

Reiner-malom 2023: *Rájner-malom ~ Szplávic-malom*. — Egykori malom a belterület középső részén a városközpontban, a Veres Péter utca elején a Fiáth-kastély közelében. Nevét *Reiner* nevű tulajdonosáról vette. A *Szplávic-malom* névváltozat bizonyára szintén egykori tulajdonosa emlékét őrzi. A malom már nincs meg, lakóházak vannak a helyén, de az elnevezéseket ma is ismerik. — ÉGy. — T41-E3.

Rekesz lásd **Rekesz-ér**

Rekesz-ér 1988: *Rekesz-ér, Rekesz-fok, Rekesz*, 1978: *Rekeszfok*, 1958: *Rekeszér*, 1942: *Rekesz*, 1934: *Rekesz [fok]*, 1841: *Rekesz Fok*, 1786: *Rekesz*, 1785: *Rekesz*, 1784: *Rekesz Fok*, 1750: *Rekesz*. — Időszakos vízfolyás, árok a település határának északi részén a Visnyó és a Pap-rét között, a Dobi-gátnál. *Rekesz* és *Rekesz-fok* néven is említik. A nevekben a *rekesz* földrajzi köznévként 'fából, nádból épített gát a halak irányítására' jelentése van. A *Rekesz-fok* névváltozatban a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévként szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Retesz-fenek. — FEKETÉNÉ 1988: 116, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 68, T1.S.70.100, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T16.T.259, T21.TK.1969, VARGA 1942: 39, 1958: 140. — T21-G2.

Rekesz-fok lásd **Rekesz-ér**

Retesz-fenek 1852: *Retesz-fenek*. — Mocsaras hely a település határának északi részén, a

Rekesz-ér környékén feketett. Pontos helyét nem ismerjük. A névadás indítéka nem világos, a *Retesz*-előtagban talán a *Rekesz*-romlott alakját gyaníthatjuk, bár a *rekesz*-nek létezik a nyelvjárásokban *retesz* alakja is. Az elnevezés utótagjaként a *fenék* 'mélyebben fekvő, vízállásos terület' földrajzi köznévv szerepel. — FKNT., RÉVÉSZ 1851–1852: 312, ÚMTsz.

Repülő 2023: *Repüllőü*, 1988: *Repülőü hodály*, *Selepi-ház*, 1978: *Selepi ház*, *Repülő*, 1964: *Selepiház*, *Repülőház* | *Nevét onnan vette, hogy a rajta lakó vadőr fából csinált házat szükség szerint szétszedték és alkalmasabb helyen ismét összeállították. Legutolsó „repülő” vadőre egy böszörményi ember, Selepi nevű volt.* 1942: *Repülőház*, *Selepiház*, 1934: *Lelepiház* [o: *Selepiház*], 1906: *Selepi ház*, 1906: *Repülő*, 1883: *Selepi-ház*. — Földterület a település határának keleti részén a Hát területén. Neve egykor itt álló épületre utal, amelynek jellegére többféleképpen emlékezik a helyi hagyomány. Némelyek szerint olyan épület állt rajta, melynek nem volt oldala, csak teteje, ezért messziről úgy nézett ki, mint egy repülő. Mások szerint egy *Selepi* nevű vadőrnek volt itt szétszedhető és máshol ismét összerakható faháza, amely így „odébb repült”. Erre utalnak a **Repülő ház** és a **Selepi-ház** névváltozatok. A földterület újabb **Repülő hodály** elnevezésében a *hodály* 'juhakol' földrajzi köznévv jelenik meg, amely a fenti két magyarázat közül az elsővel állhat kapcsolatban. Ma már csak *Repülő* néven ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 117, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, OLÁH 1964: 49, SZEIFERT 1978: 70, 78, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 33. — T23-F4.

Repülő ház lásd **Repülő**

Repülő hodály lásd **Repülő**

Repülőtér 2023: *Repülőütiér*. — Nagyobb kiterjedésű sík terület a település határának nyugati részén a Karinkó területén, a Csegei út mellett. Itt állomásoztak, és innen szálltak fel azok a mezőgazdasági repülőgépek, helikopterek, amelyek légi növényvédelmet végeztek. Átnyúlik Hortobágy területére. — ÉGy. — T21-F3.

Rest-kút 1978: *Reskut*, 1942: *Rest [kút]*, 1934: *Rest [kút]*. — Egykori ásott kút a belterület déli részén a Báthori utcán. SZEIFERT IMRE szerint onnan kapta a nevét, hogy a rest asszonyok innen hordták az ivóvizet is, mivel nem akar-

tak tovább menni a fúrott kútig. OLÁH MARGIT szerint viszont arra utal az elnevezés, hogy a kút hol működött, hol pedig „rest” volt vizet adni. Ma már nincs meg, betemették, és az elnevezést sem ismerik. E kútról kapta a Báthori utca a *Restkút utca* névváltozatát. — KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 69, VARGA 1942: 21. — T41-E4.

Restkút utca lásd **Báthori utca**

Rétiék tanyája 2023: *Réjtijék tanyája*. — Tanya a település határának északnyugati részén a Hortobágy kanyarulatától nyugatra, a Dobi-földön. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T10-D4.

Rét utca 2023: *Réit ucca*. — Utca a település belterületének északi részén az Új-kert keleti csücskében, a Böszörményi útból nyílik, és párhuzamos az Újkert sossal. Neve arra utal, hogy nemrégiben itt még rét és legelő volt, amit aztán beépítettek. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-F2.

Révész Imre utca 2023: *Réivész Imre ucca*. — A belterület északnyugati szélén húzódó utca, az Újtelep legészakibb utcája, párhuzamos a Lengyel Menyhért utcával. Révész Imre (1826–1881) református lelkész, egyháztörténész volt, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Debrecenben a Református Kollégiumban is tanított. Az 1850-es években Balmazújváros is meghívta lelkésznek. A *Révész Imre utca* hivatalos név. — ÉGy. — T40-C1D1.

Rigó utca 1978: *Rigó utca*. — Kisebb utca volt a belterület déli részén a Cigánytelepen. 2021-ben felszámolták, és ma már a nevet sem használják. — SZEIFERT 1978: 23.

Róka-hát lásd **Rókalyukas-hát**

Rókalyukas-hát 1988: *Róka-hát*, 1978: *Róka-hát*, 1942: *Rókalyukas hát*, 1779: *Róka Lyukas hát*. — Kisebb földterület a település határának északi részén a Szeg területén, a Bencsik-foktól északkeletre. Nevét bizonyára onnan kapta, hogy sok rókakotorék volt ezen a helyen. Újabb névváltozatoként a **Róka-hát** forma is feltűnik. Mindkét elnevezés utótagjaként a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 117, FKNT., SZEIFERT 1978: 69, T9.SzmT.17, VARGA 1942: 38. — T11-E3.

Rokkantak földje lásd **Dalmi**

Rollaháza

Fotó: Harangi Mária

Rollaháza 2023: *Rolaháza, Rolaházára, Rolaházán* | Szerintem ez is ijen gróufi gyermek vóut ez a Rola, a Semseji gróuf valamelyig gyermeke vóut. [2000]: *Rollaháza*, 1988: *Rollaháza*, 1981: *Rollaháza*, 1978: *Rolaháza*, 1973: *Rollaháza*, 1967: *Rollaháza*, 1964: *Rolaháza*, 1956: *Rollaháza*, 1944: *Rollaháza*, 1942: *Rolaháza*, 1941: *Rollaháza*, 1934: *Rollaháza*, 1934: *Rolaháza*, 1933: *Rollaháza*, 1926: *Rollaháza*, 1906: *Rollaháza*. — Nagy kiterjedésű terület, legelő és szántó a település határának északi részén, Lászlóháza és a Bakóc között. Délen egészen a Pap-rétig lenyúlik. Tulajdonosáról kapta a nevét. Egyes források azt feltételezik, hogy a *Rolla* személynév a *Roland* név változata lehet. A helyi hagyomány pedig Semsey gróf valamely gyermekét sejtje a névadás mögött. A névadási módhoz lásd Andrásné. Vö. Lászlóházi-Rollaházi nagyút, Rollaházi iskola, Rollaházi-öreg-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 118, Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 45, SZEIFERT 1978: 69, T.HNP2000, T1.S.78.724/22–117, T9.K.53, VARGA 1942: 33. — T12-A3B4.

Rollaházi iskola 1988: *Rollaházi iskola*. — Egykori iskolaépület a település határának északi részén Rollaháza területén. Pontos helyét nem ismerjük. FEKETE JÁNOSNÉ alapján azt tudjuk róla, hogy három tanterme volt, eredetileg is iskolának épült, és tanítói lakás is volt benne. Ma már nem áll, több évtizede lebontották. Vö. Rollaháza. — FEKÉTÉNÉ 1988: 118.

Rollaházi-öreg-tanya 1988: *Rollaházi-öreg-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza területén, közel a bősziorményi határhoz. A név utótagjában az *öreg* szónak a 'régi' és a 'nagy' jelentése egyaránt

elképzeltető. Ugyanilyen névszerkezetet mutat a *Lászlóházi-öreg-tanya* elnevezés is. — FEKÉTÉNÉ 1988: 118. — T12-A3B3.

Római katolikus temető 1872: *r[ómai] k[atolikus] temető*. — Egykori temető a belterület északkeleti részén. A Bősziorményi útnak a Viola utca és Gábor Áron utca közötti szakaszán, a 29–37. szám alatti házak telkén állt. Egy időben felekezetek szerint temetkeztek, erre utal az elnevezés. Ez a gyakorlat később megszűnt. — Kat. — T41-F3.

Római katolikus templom 2023: *Róymaji katóulikus templom*. — Templom a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth tér keleti oldalán. Az Andrássyak birtoklása idején, 1781–1786 között épült barokk stílusban, és Esterházy Károly egri püspök szentelte fel 1788-ban. Műemlék épület. — ÉGy. — T41-E3.

Róna sor 2023: *Róyna sor*. — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, annak legszélső utcája, párhuzamos a Sima utcával. Nevének utótagjaként a *sor* 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Hivatalos név. — ÉGy., FKnt. — T41-F5.

Rózsa-erdő lásd **Bajusz-erdő**

Rózsa Ferenc utca lásd **Rózsa utca**

Rózsa köz 2023: *Róyzsa köz*, 1978: *Rózsa köz*, 1942: *Rózsaköz*, 1906: *Rózsa köz*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Dózsa György utcát és a Bocskai utcát köti össze. Az elnevezés utótagjaként álló *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKnt., SZEIFERT 1978: 24, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T40-D3.

Rózsa utca 2023: *Róuzsa ucca*, 1978: *Rózsa Ferenc utca*. — Utca a belterület délkeleti részén a Németfalu területén, a Szoboszlói utcát köti össze a Kossuth közzel. 2013 óta hivatalos név, korábban **Rózsa Ferenc utca** nevet viselt. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 24. — T41-E5.

Rőt-dűlő 1988: *Rőt-dűlő*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Szeg területén, a Rőt-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznév. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 118, FKNT. — T11-G3.

Rőt-erdő lásd **Szárnyék-erdő**

Rőt-tanya 1988: *Röüt-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén, a Szeg területén. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert név. Vö. Rőt-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 118. — T11-G3.

R. Tóth Sára utca 2023: *Er Tóut Sára ucca*, 1978: *R. Tóth Sára utca*. — Utca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, a Pokrócz Ferenc utcát és a Tamási Áron utcát köti össze. Bordás Istvánné Rokon Tóth Sáráról (1880–1957) nevezték el, aki Balmazújvároson mint olvasott cselédfeleség a feminista mozgalom vezetője volt a 20. század első évtizedeiben. Hivatalos név. — Balmazújváros VI. évf. 11. sz. [1992], ÉGy., SZEIFERT 1978: 24. — T40-D2.

Rucás-lapos 1988: *Rucás-lapos*, 1981: *Rucás-lapos*, 1941: *Rucás lapos*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Darassán, a Darassai-erdő mellett délkeletre. Bizonyára kacsák, esetleg vadkacsák kedvelt helye volt. Utótagja a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznév. Ma erdő van a helyén, a helybeliek már az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 119, FKNT., MaKF., MoFnT. 2/9, ÚMTsz. *ruca*. — T10-C4C5.

Rudas László utca lásd **Huszár utca**

Ságvári Endre utca lásd **Liszt Ferenc utca**

Ságvári utca lásd **Liszt Ferenc utca**

Sakter köz lásd **Jókai köz**

Sándor-tanya 1988: *Sándor-tanya*, 1978: *Sándortanya*, 1964: *Sándortanya*, 1942: *Sándortanya*. — Egykori tanya a település határának

északnyugati részén a Szeg területén. Nagy Sándor nevű haszonbérőjéről kapta a nevét. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 119, OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 70, VARGA 1942: 33. — T11-G3.

Sárga iskola lásd **Hármas iskola**

Sarkadi Imre utca 2023: *Sarkadi Imre ucca*. — Utca a település belterületének északnyugati részén az Újtelepen, a Tamási Áron utca folytatása. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-C2D2.

Sárosi-tanya 1941: *Sárosi-tny. [tanya]*, 1934: *Sárosi-tny. [tanya]*. — Tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén, a K. IV. csatorna mellett. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — MaKF., T9.K.53. — T12-B4.

Sas utca 2023: *Sas ucca*, 1978: *Sas utca*, 1964: *Sas utca*, 1942: *Sas [utca]*, 1906: *Sas utca*. — Utca a belterület déli részén, a Rákóczi utca folytatásaként a Nádudvari utcát köti össze a Pacsirta utcával. VARGA ANTAL szerint az utca egykor zsombékos helyén réti sasok éltek, s ez szolgált alapul a névadáshoz. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 24, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T40-D4.

Sebes-ér 1988: *Sebes-ér*, 1978: *Sebesér*, 1964: *Sebesér*, 1942: *Sebesér*, 1934: *Sebes [ér]*, 1882: *Sebesér*, 1872: *Sebesér* és Visnyó, 1852: *Sebesér* és Visnyó, 1784: *Sebes ér*. — Kisebb vízfolyás és a körülötte lévő földterület a település határának északkeleti részén, a Görög-tanya és a Virágoskút területén, a Kadarcba folyik. Nevét a gyors folyásáról kapta. Utótagjaként az *ér*

A Sebes-ér melléke egy 1784. évi térképen (T16.T.259)

'széles medrű időszakai patak, amelyet árvíz vagy talajvíz táplál, illetve a mellette elterülő vizenyős, mocsaras terület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Sebes-ér möge, Sebes-ér rónája. — FEKETÉNÉ 1988: 119, FKNT., Hnt., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 76, SZEIFERT 1978: 70, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.259, VARGA 1942: 39. — T22-C2.

Sebes-ér melléke lásd **Sebes-ér rónája**

Sebes-ér möge 1750: *Sebes ér megi.* — Szántóföld a település határának északkeleti részén a Rácok szigetétől északra, a Kadarcs kanyarulatában. A Kadarcsba folyó Sebes-ér mellett húzódik, erről kapta a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *möge* földrajzi köznévi viszonyítást fejez ki, és 'valami mögött lévő terület' jelentésű. — T1.S.70.100. — T21-H3.

Sebes-ér rónája 1785: *Sebes ér ronája*, 1785: *Sebes ér Ronája*, 1784: *Sebes ér mellyéke*, 1750: *Sebes ér rónája.* — Szántóföld a település határának északkeleti részén a Rácok szigetétől északra, a Kadarcs kanyarulatában. A Kadarcsba folyó Sebes-ér mellett húzódik, erről kapta a nevét. Az elnevezés utótagjában a *róna* földrajzi köznévi 'egyenes, sík terület' jelentésben szerepel. Egy térképen **Sebes-ér melléke** néven is feltűnik. — FKNT., T1.S.70.100, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T16.T.259. — T21-H3.

Selepi-ház lásd **Repülő**

Semsey Andor utca 2023: *Semseji Andor ucca* ~ *Semseji ucca* ~ *Andor ucca*, 1978: *Bajcsy Zsilinszky utca*, *Andor utca*, *Poc utca*, 1942: *Andor [utca]*, *Semsey [utca]*, *Poc [utca]*. — Utca a belterület keleti-középső részén, a Sport tértől északra halad párhuzamosan a Vasút sorral. Nevét a település egykori földesuráról, Semsey Andorról kapta. A helybeliek egyszerűen **Semsey utcá**-nak és **Andor utcá**-nak is mondják. Korábban **Bajcsy-Zsilinszky utca** volt a hivatalos neve, de emellett **Poc utcá**-nak is hívták. A tőle nyugatra húzódó Dózsa György utcának is volt korábban ilyen névváltozata, ahogyan a 20. század elején azt még *Semsey utcá*-nak hívták. A *Poc utca* név előtagja a *poc* 'pocok' tájszó. Hivatalos neve 2013 óta *Semsey Andor utca*. — ÉGY., SZEIFERT 1978: 15, 18, ÚMTsz., VARGA 1942: 10, 14, 17. — T41-F3.

A Semsey-kastély egy 20. század eleji képeslapon

Semsey-kastély 2023: *Semseji-kastéj* ~ *Kastéj* ~ *Bagojvár*, 1978: *Nagykastély*, 1872: *Nagy kastély.* — Késő klasszicista stílusú kastély a városközpontban a Debreceni utca elején. A 18. század végén épült, és a Semsey-család birtokában volt. Erre utal az elnevezése is. 1959-től műemlék. Múzeum, kiállítás- és rendezvényhelyszín. Hívják **Kastély**-nak és **Bagolyvár**-nak is. Régebben **Nagy kastély** nevet viselt, ami egyfelől az egykor ugyancsak a Semseyek birtokában lévő, a Nagy-háton álló Kis kastély nevével áll összefüggésben, másfelől pedig a közeli Fiáth-kastély *Kis-kastély* névváltozatával van kapcsolatban. — ÉGY., Kat., SZEIFERT 1978: 76, T9.SzmK.16/1–110. — T41-E3.

Semsey-tanya lásd **Nagy-hát-tanya**

Semsey utca lásd **Dózsa György utca**, **Semsey Andor utca**

Semsey-vadászkastély lásd **Kis kastély 1.**

Sertés-ér 1852: *Sertés: Ér és hát.* — Kisebb vízfolyás a település határában, pontos helye ismeretlen. A névadás indítékát nem ismerjük, de bizonyára az állatnév szolgált hozzá alapul. Vö. Sertés-hát. — RÉVÉSZ 1851–1852: 312.

Sertés-hát 1852: *Sertés: Ér és hát.* — Magasabban fekvő földterület a település határában, pontos helye ismeretlen. A névadás indítékát nem ismerjük, de bizonyára az állatnév szolgált hozzá alapul. Az elnevezés utótagjaként a *hát* 'vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Vö. Sertés-ér. — FKNT., RÉVÉSZ 1851–1852: 312.

Sima 1988: *Sima*, 1978: *Sima*, 1964: *Sima*, 1942: *Sima.* — Városrész a belterület délkeleti részén a Kossuth utca keleti végénél, a Németsfalú keleti nyúlványa. Nevét a helytörténeti munkák szerint

onnan kapta, hogy esős időben az egyébként hepehupás területén a víztükör elsimul. Valószínűbb azonban ennél az a lehetőség, hogy a *Sima* családnévből magyarázható az elnevezés, és a terület egykori tulajdonosára utalhat. Ma már nem ismerik a nevet, de a Sima utca nevében tovább él. — FEKETÉNÉ 1988: 120, OLÁH 1964: 70, SZEIFERT 1978: 13, VARGA 1942: 10, 14. — T41-F5.

Sima utca 2023: *Sima ucca*, 1978: *Sima utca*, 1964: *Sima utca*, 1906: *Sima utca*. — Utca a belterület délkeleti részén Németfalu területén, párhuzamos a Kossuth közzel. Nevét onnan kapta, hogy a Németfalu keleti szélén, a *Sima* nevű városrészen húzódik. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 24, T1.S.78.724/22–117. — T41-F5.

Sinka földje 1988: *Sinka földje*, 1978: *Sinkaföldje*, 1942: *Sinka földje*, 1883: *Sinka Mihály-földje*, 1794: *Sinka földje*. — Földterület a település határában, pontos helye ismeretlen. FEKETE JÁNOSNÉ szántóként, rétként és legelőként használt területnek mondja Lászlóházánál, és a Szeggel azonosnak tekinti. Nevét a 18. századi forrás szerint akkori haszonbérletéről, Sinka Mihályról kapta. Egy a 19. század végéről való forrás *Sinka Mihály földje*-ként említi. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 124, OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 70, VARGA 1942: 34, 1984: 171.

Sinka Mihály földje lásd **Sinka földje**

Sintérház 2023: *Sintéjrház*, 1978: *Sintérház*. — Földterület, egykori sintértelep a település határában északi részén, a Böszörményi út és a Régi Nánási út elágazásánál. A sintértelep ma már nincs meg, az itt lévő szántóföld azonban őrzi a nevet. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 69. — T22-A3B3.

Sipeki-kút 1988: *Sipeki-kút*, 1978: *Sipeki kut*. — Egykori itatókút a település határában keleti részén Jenőháza és a Földház között. Tulajdonosáról kapta a nevet. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 120, SZEIFERT 1978: 70. — T22-D3.

Sipos tisztája 1750: *Sipos tisztája*. — Vizenyős rét a település határában északkeleti részén a Kadarcs folyó mentén, a Kenderföldről délre a Régi Nánási út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevet. Az elnevezés utótagjaként a *tiszta* 'nagy,

nyílt vízfelület, róna' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — FKNT., T1.S.70.100. — T22-A3.

Sírkút 1852: *Sirkut*. — Egykori kút a település határában, pontos helye ismeretlen. A *sírkút* 'kútként használt, téglalap alapú gödör, amelynek vizét a nagyobb jószág csoportos itatására, vályogkészítésre, öntözésre stb. használják; gödörkút, grádicsos kút' jelentésű földrajzi köznévből alakult. — FKNT., RÉVÉSZ 1851–1852: 312.

Somosi-tanya 1858: *Somosi tanya*. — Egykori tanya a település határában keleti részén Andrásházától keletre, a Hatos-tábla délnyugati csücskében. Ma szántóföld van a helyén. Nevében feltehetően tulajdonosának a családneve szerepel. — MKFT. — T22-D4.

Soós Imre utca 2023: *Sóus Imre ucca*, 1978: *Sós Imre utca*. — Utca a belterület középső részén a városközponttól északra, Magyarfalu területén, a Böszörményi útból nyílik, és párhuzamos a Szabadság sorral. Nevét a Balmazújvároson született Soós Imre színésztől (1930–1957) kapta. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 25. — T41-E3.

Sóska-lapos 1988: *Sóska-lapos*, 1978: *Sóskalapos*. — Mélyebben fekvő terület a település határában nyugati részén a Karinkó területén, közel a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornához. Az itt vadon termő sóskáról kapta a nevet, melynek utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 120, FKNT., SZEIFERT 1978: 70. — T21-E4.

Sós-kút 1. 1988: *Sós-kút*, 1978: *Sóskut*. — Egykori itatókút a település határában délkeleti részén a Nagy-Sziken. Pontos helyét nem ismerjük. Nevét onnan kapta, hogy sziksós, lúgos vizét a jószág nem szívesen itta meg. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 120, SZEIFERT 1978: 70.

Sós-kút 2. lásd **Éder-kút**

Söre-földek 1811: *Söre Földek*. — Földterület a település határában déli részén a Szik területén, a Szoboszlai út közelében, a Borjúkút mellett. Nevének előtagjaként az ezen a vidéken is használatos *söre* 'hízalni való, illetve hízalt szarvasmarha, különösen ökör, tinó' tájszó szere-

pel. Feltehetően marhalegelő volt. — FEKETÉNÉ 1988: 121, ÚMTsz. — T32-A2.

Sport köz lásd **Sporttér utca**

Sport presszó 2023: *Sport presszó*. — Kocsma a belterület keleti-középső részén a Szoboszlai úton, a városi sporttelep közelében. — ÉGy. — T41-F4.

Sport tér 2023: *Spor téjr*. — Tér a belterület keleti-középső részén a Debreceni utca és a Semsey Andor utca között. Futballpályák, a városi sporttelep és más sportlétesítmények vannak a közelében, erre utal az elnevezése. Nevének a belőle alakult *Sport téri kút* elnevezés közel egy évszázados múltat igazol. Vö. Sporttér utca. — ÉGy. — T41-F4.

Sport téri kút 1942: *Sport téri kút*. — Egykori kút a belterület keleti-középső részén, a Sport tér közepén. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — VARGA 1942: 21. — T41-F4.

Sporttér utca 2023: *Sporttérr ucca ~ Sport köz*, 1978: *Sporttér utca*. — Utca a belterület keleti-középső részén a városi sporttelep és a Sport tér mellett, a Semsey Andor és a Debreceni utcák köti össze. **Sport köz** néven is ismerik. E névváltozat utótagjaként a *köz* földrajzi köznévv 'szűk keresztutca' jelentésben használatos. Hivatalos neve *Sporttér utca*. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 24. — T41-F4.

Stein-kút lásd **Német-kút 1.**

Suba-dűlő 2023: *Suba-düllő*, 1988: *Suba-dűlő*. — Szántó föld a település határának keleti részén Jenőházától keletre, a Hardicsai mellett. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. *Suba* családnevűek ma is élnek a településen. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 121. — T22-D4.

Suba-lapos 1988: *Suba-lapos*. — Vízállásos, mélyebb terület a település határának keleti részén Jenőházától keletre, a Suba-dűlőn. Vagy a terület tulajdonosáról vagy a Suba-dűlőről vette a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv szerepel. — FEKETÉNÉ 1988: 121, FKNT. — T22-D3.

Suba-tanya 2023: *Suba-tanya*. — Tanya a település határának nyugati részén a Karinkó területén, a Szikifű utca mentén a Karinkó-laponyagtól keletre. Tulajdonosáról kapta a nevét.

Suba családnevűek ma is élnek a településen. — ÉGy. — T21-F5.

Sutyák-dűlő 1988: *Sutyák-dűlő*. — Földterület a település határának északi részén Lászlóháza területén, a Sutyák-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. Ma már nem ismert névv. — FEKETÉNÉ 1988: 121, FKNT. — T11-H3.

Sutyák-tanya 1988: *Sutyák-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi részén Lászlóháza területén, a Lászlóházi-Rollaházi nagyút mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem áll, és az elnevezést sem ismerik. Vö. Sutyák-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 121. — T11-H3.

Sütögető Zsupos-féle ház 1978: *Sütögető Zsupos féle ház*. — Egykori épület a belterület déli részén, az Északi sor kijáratánál állt. Lakójáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — SZEIFERT 1978: 18.

Szabadság sor 2023: *Szabaccsák sor*, 1978: *Szabadság sor*. — Utca a belterület középső részén a városközponttól északra, a Böszörményi útból nyílik, és a Magyarfalú szélső utcájaként párhuzamosan fut a vasúttal. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Hivatalos névv. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 25. — T41-E3.

Szabó Ervin utca 2023: *Szabóu Ervin ucca*, 1978: *Szabó Ervin utca*. — Utca a belterület déli részén Németfalú területén, párhuzamos a Széchenyi utcával. Hivatalos névv. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 25. — T40-D5, T41-E5.

Szabó Pál utca 2023: *Szabóu Pál ucca*. — Zsákutca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, a Bolyai János utcából nyílik. Hivatalos névv. — ÉGy. — T40-D2.

Szaki 2023: *Szaki*. — Iskolaépület a belterület középső részén, a Batthyány utcán. Szleng elnevezés, a *Szakképző iskola* rövidítésével alakult. Hivatalos neve – a Berettyóújfalui Szakképzési Centrum intézményeként – *BSZC Veres Péter Gimnázium, Technikum és Szakképző Iskola*. — ÉGy. — T41-E4.

Szaksz-halom lásd **Szörös-halom**

Szaksz-tanya 1988: *Szaksz-tanya*. — Egykori tanya a település határának északkeleti részén a Szörös-halomtól (másként Szaksz-halomtól)

nyugatra. Tulajdonosáról, Szaksz Károlyról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 121. — T13-G4.

Szálka 2023: *Szálka, Szálkán*, 1988: *Nagy-Szálka-lapos*, 1981: *Szálka-lapos*, 1978: *Szálka*, 1964: *Nagyszálkalapos*, 1942: *Nagyszálkalapos*, *Szálka*, 1934: *Szálka laposa*, 1899: *Szálka lapos*, 1853: *Szálka Halom laposa*. — Mélyebben fekvő terület, legelő a település határának délnyugati részén a Nagy-Szálka-halom mellett. Hortobágy település határába is átnyúlik. Nevét (a névváltozatai alapján) feltehetőleg a Nagy-Szálka-halomról vette. **Nagy-Szálka-lapos**, **Szálka laposa** és **Szálka-halom laposa** néven is szerepel. Az elnevezések *lapos* lexémája ’környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vízenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület’ jelentésű földrajzi köznévv. Azt sem zárhatjuk ki ugyanakkor, hogy az itteni gazdag névbokor egészéhez éppen ez a *Szálka* elnevezés jelentette az alapnevet. Vö. *Szálka-erdő*, *Szálka-fok*. Lásd *Szálka-lapos* (Hortobágy). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 101, 123, FKnt., KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 58, SZEIFERT 1978: 64, T9.DvT.1505, VARGA 1942: 26, 40. — T30-B2C2.

Szálka-erdő 1988: *Szálka-erdő, Halom-erdő, Szálkasi-erdő*. — Kisebb erdő a Nagy-Szálka-halom közelében. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. Alakváltozata a **Szálkasi-erdő**. Emellett **Halom-erdő** néven is szerepelt, ez a névforma szintén a Szálka-halom melletti fekvésére utal. — FEKETÉNÉ 1988: 123, 152. — T30-C2.

Szálka-fok lásd **Fecske-fok**

Szálka-fok hídja lásd **Fecske-fok hídja**

Szálka halma lásd **Nagy-Szálka-halom**

Szálka-halom lásd **Nagy-Szálka-halom**

Szálka-halom-dűlő 1956: *Szálkahalomdűlő*. — Földterület a település határának délnyugati részén a Szálka területén, a Nagy-Szálka-halomtól északra. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. — Hnt. — T30-B2.

Szálka-halom laposa lásd **Szálka**

Szálka-lapos lásd **Szálka**

Szálka laposa lásd **Szálka**

Szálkasi-erdő lásd **Szálka-erdő**

Szalonna sor lásd **Pacsirta utca**

Szamuely Tibor utca lásd **Szemere Klára utca**

Szandalik 2023: *Szandalik, Szandalikon*. — Földterület, kaszáló a település határának északnyugati részén. Délről a Darassa, északról Újszentmargita határolja. A mai Újszentmargita keleti–délkeleti részén fekvő egykori Szandalik (Szandanék) falu a tatárjáráskor pusztult el, emlékét több település (Balmazújváros, Újszentmargita) határában található későbbi-mai határnevek őrzik. Az eredetileg *Szandanék* formájú településnév (vö. 1067/1267: *Zondonek*) személynévből alakult, ilyen személynevet azonban hazai okleveles forrásokban nem találunk. KISS LAJOS a személynevet szláv eredetűnek tekinti, vö. pl. lengyel *Sędnik* csn. NÉMETH PÉTER annak a lehetőségét is felvetette, hogy az egykori *Szandanék* település a nevét a Hortobágyba ömlő *Szandalik* vizéről kapta. E víznévnek korai adatát azonban nem ismerjük, és a név feltehető személynévi származtatása, valamint a településnév korai adatolhatósága is a településnév elsődlegessége mellett szól. A *Szandanék* > *Szandalik* változás szabályos hangtörténeti folyamatok eredménye: a *Szandanék*-ből *n* > *l* hangzócserével lett a *Szandalék* (ilyen változás történt pl. a *lengyen* > *lengyel* és jó néhány helynév esetében is). Ez a változás az 1750. évi térképi forrás *szandalék fok* adata alapján a 18. század közepe előtt megtörtént. A név végének módosulásában pedig – a helyi nyelvjárás *i-ző* jellege mellett – bizonyára a *lyuk* szónak az egész nyelvetületen elterjedt *lik* változatának hangalaki hatása is szerepet játszott. Vö. *Szandalik-fok*. Lásd *Szandalik* (Újszentmargita). — ÁSz., DHA. 1: 184, ÉGy., FNESz., KISS 1995: 31–32, KOVÁCS 2018a: 57–58, NÉMETH 2023: 375. — T10-D3.

Szandalik-fok 1978: *Szandalékfoka*, 1779: *Szandalék Foka*, 1779: *Szandalik fok*, 1750: *szandalék fok*, 1750: *Szandalék fokja*, [18. sz.]: *Szandalék fok*. — A Hortobágy folyóból kiágazó kis vízfolyás a település határának északnyugati részén, a Szandalik területén, ott, ahol az Újszentmargita felől érkező Király-ér a Hortobágyba folyik. Neve **Szandalik foka** változatban is előfordul. Az elnevezés előtagja a *Szandalik* helynevet őrzi, utótagjában pedig a Hortobágy folyó környékén (azt végigkísérve) más nevekben is előforduló, ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű *fok* földrajzi köznévv. szerepel. Ma

már nem ismert név. — FKNT., SZEIFERT 1978: 71, T1.S.70.72/1–8, T1.S.70.96, T1.S.70.100, T9.SzmT.17, T10.FM.40. — T10-D3.

Szandalik foka lásd **Szandalik-fok**

Szántó Kovács János utca lásd **Szántó Kovács utca**

Szántó Kovács utca 2023: *Szántó Kovács ucca ~ Erkel Ferenc ucca ~ Bánlak Negyedik ucca*, 1978: *Szántó Kovács János utca, Bánlak IV. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, a Vasvári Pál utca és a Liszt Ferenc utca között. 2013 óta hivatalos név, ezt megelőzően **Erkel Ferenc utca** volt a hivatalos neve. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Negyedik utcá**-nak is nevezik. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 25. — T41-E2E3.

Száraz-alj lásd **Száraz-árok**

Száraz-árok 1988: *Száraz-árok, Száraz-alj*, 1978: *Szárazárok*, 1964: *Szárazárok*, 1942: *Szárazárok*. — Régi, kiszáradt vízmeder a település határának keleti részén Andránházán. Pontosabb helyét nem ismerjük. OLÁH MARGIT szerint az Etel-völgy mellékere lehetett. Nevének utótagjaként az *árok* földrajzi köznévi ’kisebb patak’, ’folyómeder’ jelentésben szerepel. A **Száraz-alj** névváltozatban nincs utalás a vízmeder jellegre, ebben az *alj* ’mélyebben fekvő terület’-et jelent. Ma már egyik névváltozatot sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 123, FKNT., OLÁH 1964: 76, SZEIFERT 1978: 71, VARGA 1942: 40.

Szár-hát 1942: *Szárhát*. — Magasabban fekvő földterület a település határának délnyugati részén, a Nyári-járás északkeleti felén. A névadás indítékát nem ismerjük. Előtagja esetleg a régi *szár* ’kopasz, növényzet nélküli’ melléknév (ami kiemelkedések nevében nem ritkán fordul elő), de a *szar* főnév is szóba jöhet (ez utóbbi lehetőséghez lásd a Szár-hát-tanya korai adatát). Utótagként a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., VARGA 1942: 38. — T30-C1.

Szar-hát-tanya lásd **Szár-hát-tanya**

Szár-hát-tanya 1930: *Szárhat tn. [tanya]*, 1900: *Szárhát tn. [tanya]*, 1886: *Szárhat t[tanya]*, 1883: *Szarhát tanya*. — Egykori tanya a település határának délnyugati részén a Nyári-járás északkeleti felén, a Szár-háton. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. A harmadik katonai felmérés tér-

képén **Szar-hát-tanya**-ként szerepel, ez azonban hibás alak is lehet. Ma már nincs meg, erdő van a helyén. — GÖNCZY, HKFT., T9.K.67, T21. TK.1655. — T30-C1.

Szárnyék-erdő 2023: *Szárnyék-erdőü*, 1988: *Röüt-erdőü*, 1981: *Röt-erdő*, 1934: *Röt e[rdő]*. — Erdő a település határának délnyugati részén a Kadarcs-háttól délre, a Magdolna területén. Nevét a névhasználók a *szárnyék* és az *árnyék* szavak hasonlósága alapján azzal magyarázzák, hogy árnyékot ad. Az elnevezés előtagjaként valójában a *szárnyék* ’állatok (juhok, szarvasmarhák, lovak) védelmére a legelőn felállított szélfogó fal’ jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Korábban tulajdonosáról **Röt-erdő**-nek nevezték. Vö. Magdolnasi-erdő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 118, FKNT., MoFnT. 2/9, T9.K.53. — T31-F1.

Szarvas-dűlő 1988: *Szarvas-dűlő*. — Földterület a település határának északnyugati részén a Szeg területén, a Hortobágy folyó kanyarulatában, a Szarvas-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagja a *dűlő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentésű földrajzi köznévi. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 124, FKNT. — T11-G3.

Szarvas-tanya 1988: *Szarvas-tanya*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg területén, a Hortobágy folyó kanyarulatában. Bizonyára tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Szarvas-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 124. — T11-G3.

Százas 2023: *Százas*. — Egykori juhodály, ma gulyaállás a település határának délnyugati részén a Binye-ráta északi szélén. Száz férőhelyes juhodály volt, erre utal az elnevezés. Ma már csak a helye van meg, mert belecsapott a villám, és leégett, de a nevet továbbra is használják. — ÉGy. — T21-E5.

Széchenyi utca 2023: *Széjcséjnyi ucca ~ Kertekajja*, 1978: *Széchenyi utca, Uj sor*, 1942: *Széchenyi [utca], Újsor*, 1906: *Széchenyi utca*, 1872: *Uj sor utca*. — Utca a belterület déli részén, a Németfalú legdélebbi utcája, párhuzamos a Kossuth utcával. **Kertekajja** néven is ismerik. Ez az elnevezés is a szélső fekvésére, már-már külterületi jellegére utal, mert a *kertekajja* ’a kertek folytatása a külterületen’ vagy ’a kertek alatti földterület’ jelentésű földrajzi köznévből alakult.

Régebben, bizonyára az újabb kialakítása folytán *Új sor*-nak és *Új sor utcá*-nak is nevezték. E névváltozatokban a *sor* 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Hivatalos neve *Széchenyi utca*. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 25, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 14, 17. — T40-D5, T41-F5.

Szeg 1978: *Szeg*, 1942: *Szeg*, 1934: *Szeg*, 1906: *Szeg*, 1900: *Szeg*, 1891: *Szeg*, 1888: *Szeg*, 1872: *Szeg*, 1864: *Szegi puszta* | *Kaszálló és legelő – észak nyugott felől a H[ajdú] Böszörményi határral és a hortobágy medrével határos – fekszik a H[ajdú] Böszörményi Tirimpói és kis hortobágyi csárdák között – nevét vette Hortobágy zug kanyarulatáról – nevezett két csárda között*. 1852: *Szeg*, 1850–1852: *Szegpuszta*, 1850: *Szegh*, 1841: *Szeg*, 1811: *Szeg*, 1797: *Szegh*, 1794: *Szeg*, 1780: *Szeg*. — Nagy kiterjedésű határrész, jobbra legelő és szántó sok tanyával a település határának északnyugati részén, a Hortobágy folyó kanyarulatától keletre. Nyugatról és délről a Hortobágy, északról a böszörményi határ, keletről pedig Rollaháza határolja. Részei a Kis- és Nagy-Szeg. Neve a 18. századtól adatolható biztosan. A százdi alapítólevélben szereplő *Szeghalom* predium adata (1067/1267: pr. *Sccegholm*) valószínűleg nem ehhez, hanem a Békés megyei *Szeghalom* településhez tartozik. A 19. századi források némelyike *Szeg-puszta* és *Szegi-puszta* néven is említi, utalva a terület puszta jellegére. Neve a 'folyókanyarban lévő földterület' jelentésű *szeg* földrajzi köznévből alakult. Vö. Sinka földje, Szegbeli-tanya, Szegesi út, Szeg-fok, Szeg-határ, Szeg-Híresháti-Csatorna, Szeg-tanya. — DHA 1: 185, FEKETÉNÉ 1988: 124, FKNT., Kat., KOLONICH 1934: 8, KOVÁCS 2018a: 93, NÉMETH 2023: 376, OLÁH 1964: 48, PESTY 1864/38: 52a, RÉVÉSZ 1850–1852: 312, SZEIFERT 1978: 71, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, T10.FM.41, T21.TK.1969, VARGA 1942: 34, 1984: 168, 171, 1985: 170. — T11-E3F3.

Szegbeli-tanya 1934: *Szégbeli tn. [tanya]*, 1900: *Szegbeli tn. [tanya]*, 1883: *Szégbeli tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg északi területén. Ma is állnak itt épületek. Nevét az elhelyezkedése

alapján kapta. — HKFT., T9.K.67, T16.T.144. — T11-E3.

Szegedi-kertészet 2023: *Szegedi-kertészet*. — Kertészeti telephely a település határának északkeleti részén a Virágoskút területén, a Keleti-főcsatorna és a Bajusz-erdő között. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T22-B2.

Szegényház 2023: *Szegényház*. — Épület a belterület déli részén, a Cigánytelep bejáratánál, a Kiskút újsornak a Kiskút utcai végénél. A város az 1920-as években építtette a szegények számára. Ma már nem üzemel, magánház. — ÉGy., GAZDAG 1984: 36. — T40-D4.

Szegesi út 1988: *Szegesi út*, 1978: *Margitai ut.* — Földút a település határának északnyugati részén, a Csegei útból ágazik el, és vezet a Szeg, majd tovább Újszentmargita irányába. **Margitai út** néven is szerepel. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 124, SZEIFERT 1978: 60. — T21-E2.

Szeg-fok 1841: *Szeg fok*. — A Hortobágy folyóból kiágazó kis vízfolyás a település határának északnyugati részén, a Polgári út mentén, a Bencsik-fok és a Tar Márton-fok között. Előtagja többféleképpen is magyarázható. A Hortobágy folyó kanyarulatától keletre nagy kiterjedésű terület viseli a *Szeg* nevet, a *Szeg-fok* ennek a nyugati szélén helyezkedik el. A névben azonban nemcsak ez a *Szeg* helynév állhat, hanem esetleg a *szeg* 'folyókanyarban fekvő földterület' jelentésű földrajzi köznévről is. A *Szeg-fok* utótagjában pedig a Hortobágy folyó környékén (azt végigkísérve) más nevekben is előforduló, 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű *fok* földrajzi köznevet láthatjuk. — FKNT., T21.TK.1969. — T11-E4.

Szegfű sor 2023: *Szegfű sor*, 1978: *Szegfű sor*, 1942: *Szegfűsor*, 1906: *Szegfűsor*. — Kis zsákutca a belterület déli részén, a Szegfű utcából nyílik. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 25, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T41-E4.

Szegfű utca 2023: *Szegfű ucca*, 1978: *Szegfű utca*, 1964: *Szegfű utca*, 1942: *Szegfű [utca]*, 1906: *Szegfű utca*. — Rövid keresztutca a belterület déli részén, a Nádudvari utcát köti össze a

Zene utcával, a Báthori utca és a Sas utca között, azokkal párhuzamosan húzódik. Belőle nyílik a Szegfű sor. Nevét OLÁH MARGIT szerint az itt ültetett sok virágról, szegfűről kapta. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 25, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T41-E4.

Szeg-határ 1988: *Szeg-határ, Szil-határ*, 1964: *Szeghatár*, 1941: *Szeghatár*, 1934: *Szélhatár*, 1930: *Szék határ*, 1929: *Szeg-határ*, 1906: *Szeg határ*, 1900: *Székhatár*, 1899: *Szeg határ*, 1888: *Szeg határ*, 1883: *Szék határ*, 1872: *Szeg határ*, [1817]: *Szeg Határ*, 1780: *Szeghatár*, 1779: *Szeghatár*. — Kis szeglet a település határának északnyugati részén, a Darassa, Hortobágy és Tiszacsege határának találkozásánál, a Cserepes–Papéri-csatorna mellett. A név előtagjaként a szeg 'sarok, szeglet, zug' földrajzi köznévv szerepel. Elhelyezkedése alapján **Szél-határ** néven is említik. A nevek utótagjaként álló *határ* földrajzi köznévv 'határrész' értelmű. Ma már nem ismert elnevezések. Vö. Szeg-határ-halom. Lásd Szeg-határ (Hortobágy, Tiszacsege). — FEKETÉNÉ 1988: 125, FKNT., HKFT., KOLLONICH 1934: 6, MaKF., OLÁH 1964: 42, T1.S.78.724/22–117, T9.DvT.391, T9.DvT.1505, T9.K.67, T9.SzmK.16/1–110, T10.FM.40, T10.FM.41, T21.TK.1655. — T19-E1.

Szeg-határ-halom lásd **Hármas-halom**

Szeg-Híresháti-csatorna 2023: *Szek-Híresháti-csatorna*, [2000]: *Szeg-Híresháti-csatorna*, 1992: *Szeg-Híresháti csat[orna]*, 1988: *Szeg-Híresháti-csatorna*, 1981: *Szeg-Híresháti-csatorna*. — Mesterséges csatorna a település határának északi részén, a Szeg és a Híres-hát déli területén. A Hortobágy folyó vizét vezeti le a K. IV. csatornába. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Vízügyi elnevezés, a helybeliek az élőbeszédben nem használják, de térképekről ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 125, MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T11-F4.

Szegi-pusztá lásd **Szeg**

Szegi-tanya lásd **Szeg-tanya**

Szeg-pusztá lásd **Szeg**

Szeg-tanya 1872: *Szeg tanya*, 1864: *Szegi [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Szeg déli területén, a Kis-hortobágyi csárdától keletre. Ma is állnak

itt épületek. PESTY FRIGYES helynévtárában **Szegi-tanya** változatban szerepel. — Kat., PESTY 1864/38: 52b, T9.SzmK.16/1–110. — T11-F4.

Szék-határ lásd **Szeg-határ**

Szélegház lásd **Szilegháza**

Szél-határ lásd **Szeg-határ**

Szél-határ-halom lásd **Hármas-halom**

Szélmalom 2023: *Szélmalom*. — Egykori szélmalom a belterület keleti-középső részén, az Újvilág településrész mellett északra, a Csónakázótó mellett. Ma már nincs meg, a Nagy malom létesítése miatt, a 20. század közepén szűnhetett meg. — ÉGy. — T41-G4.

Szélmalomi-kút 1942: *Szélmalomi [kút]*. — Egykori kút a belterület keleti-középső részén a Daru területén. Pontos helyét nem ismerjük, VARGA ANTAL szerint a Hortobágyi út északi vége felé, a Darui szélmalom mellett állhatott. — VARGA 1942: 21. — T22-A5.

Szemere-föld lásd **Szentpéteri-föld**

Szemere Klára utca 2023: *Szemere Klára utca*, 1978: *Szigetkert VI. utca, Szamuely Tibor utca*. — Utca a belterület keleti részén a Szigetkert keleti felén, párhuzamos a Deák Ferenc utcával. Semsey Lajos feleségéről, Szemere Klára nemesasszonyról kapta a nevét, aki az 1848-49-es szabadságharc idején kitünt hazaszeretetével, és akit ezért az újvárosi nép (az osztrák oldalon álló Semseyek megítélésétől eltérően) nagyra becsült. 2013 óta hivatalos név. Korábban a **Szamuely Tibor utca** hivatalos nevet viselte, de elhelyezkedése alapján egyidejűleg **Szigetkert Hatodik utcá**-nak is nevezték. Vö. Szigetkert Első utca. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 25, VARGA 1958: 182, 183. — T41-G3.

Szentpéteri-föld 1988: *Szentpéteri föld, Bossányi portió*, 1978: *Basányi porció*, 1964: *Bossányi porció v. Szemereföld*, 1958: *Bossányi-rész*, 1942: *Szentpéteri föld*, 1797: *Szentpéteri földgye*, 1794: *Szentpéteri földje*. — Földterület a település határában, pontos helye ismeretlen. Többféle névváltozatban szerepel a forrásokban és a 20. századi élőnyelvi gyűjtésekben is. A legáltalánosabb használatú *Szentpéteri-föld* és **Szentpéteri földje** elnevezések arra a Szentpéteri Jánosra utalnak, aki a kamarai összeírások alapján 1787–1792 között bérlője volt a területnek. Ekkori viszonyok emlékét őrzi a **Bossányi-porció** és a

Szemere-föld elnevezés is. A 18. század végén Nyáry Krisztinának a férje Bossányi László volt. Lányuk, Krisztina pedig a férje után a Szemere Györgyné nevet viselte, az ő birtokrészüket (ami aztán Krisztina lányaira öröklődött tovább) nevezi meg a fenti két névforma. Az előbbi elnevezésben a *porció* utótag ’birtokrész’ jelentésben szerepel. Ma már egyik nevet sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 125, OLÁH 1964: 44, SZEIFERT 1978: 33, VARGA 1942: 34, 1984: 171, 1985: 101, 169.

Szentpéteri földje lásd Szentpéteri-föld

Szérűskert 2023: *Szérűskert*, 1964: *Szérűskert*, 1942: *Szérűskert*, 1782: *Szérűs Kertek*. — Rét és legelő szénakazlakkal a település határának déli részén a Szoboszlai út és a Nádudvari út között, a Magdolna-ér mellett, a Katona-tanya szomszédságában. Nevéhez a *szérűskert* ’a település szélén levő, közös vagy egy-egy gazda tulajdonában levő hely, ahol a nyomtatást vagy cséplést végzik, illetve a szalmát, szénát lerakják’ jelentésű összetett földrajzi köznévről alapul. Első említése a 18. század végétől való *Szérűskertek* alakban. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 52, T1.S.24.8, VARGA 1942: 22. — T31-H1.

Szérűskertek lásd Szérűskert

Szetytyényes 2023: *Szetytyényes*, 1988: *Szetytyényes*, 1978: *Szetytyényes*, 1934: *Szetytyényes*, 1930: *Szetytyényes*, 1900: *Szetytyényes*, 1883: *Szetytyényes*, 1858: *Szetytyényes*, 1853: *Szetytyényes*. — Legelő a település határának délnyugati csücskében a Nyári-járástól nyugatra, a Nagy-Szálka-halomtól északnyugatra. Nagyobb része Hortobágy településhez tartozik. Nevét az egykor itt honos szetytyénbokrokról kapta. Lásd Szetytyényes (Hortobágy). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 126, HKFT., MKFT., SZEIFERT 1978: 64, T9.K.53, T9.K.67, T21.TK.1655, ÚMTsz. — T30-B2.

Szidas-kocsmá 2023: *Szidas-kocsmá*. — Kocsmá a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi út és a Juhász utca sarkán. A Semsey családnak volt itt egykor egy tégláégetője (vö. Daru-tégla), ennek a helyén áll a Szidas-kocsmá. Nevét tulajdonosának ragadványnevére kapta, akit azért hívtak *Szidas*-nak, mert amikor józan volt, magyarul nem tudott káromkodni, de amikor ivott, úgy káromkodott, mint egy kocsis. — ÉGy. — T40-B4.

A Sziget egy 1785. évi térképen (T9.SzmT.8)

Sziget 2023: *Sziget*, 1988: *Sziget*, 1978: *Sziget*, 1956: *Sziget*, 1952: *Sziget*, 1944: *Sziget*, 1934: *Sziget*, 1933: *Sziget*, 1926: *Sziget*, 1907: *Sziget*, 1902: *Sziget*, 1841: *Sziget*, 1794: *Sziget kaszáló*, *Szigeth*, 1785: Falu alatt való *Sziget*, 1785: *Sziget*, 1784: *Szigeth*, 1782: *Sziget*, 1750: Falu alatt való *Sziget*. — Nagy kiterjedésű határrész a település határának északi részén a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna és a Keleti-főcsatorna között, a Malátomtól délre. Részei nyugaton az Erdős-sziget, keleten a Rácok szigete. A legdélebbi része ma már a belterülethez tartozik. Nevét onnan kapta, hogy a Kadarcs kanyarulatában szigetszerűen emelkedik ki (amint ezt a térképi források szemléletesen ábrázolják). Egy 18. század végi forrás a használati módjára is utalva *Sziget-kaszáló* néven említi. Vö. Szigetbeli-gát, Szigeti bikaakol, Szigeti-erdő, Szigeti-kút, Szigeti-tanya, Szigetkert, Sziget-lapos. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 126, Hnt., KOLLONICH 1834: 8, SZEIFERT 1978: 72, T1.S.24.8, T1.S.70.100, T9.DvT.65, T9.SzmT.8, T16.T.259, T21.TK.1969, VARGA 1984: 170, 171. — T21-H3.

Szigetbeli-gát 1794: *Szigetbéli Gát*. — Egykori gát a település határának északi részén a Sziget területén. Pontos helye ismeretlen. Nevének utótagjaként a *gát* ’víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés’ vagy ’közlekedés céljára épített töltés, út’ jelentésű földrajzi köznévről szerepel. — FKNT., VARGA 1985: 167.

Sziget-dűlő lásd Szigetkert

Szigeti bikaakol 2023: *Szigeti bikaakol*. — Egykori major a Sziget (pontosabban a Rácok szigete) területén, a ma már a belterülethez tartozó Újtelep nyugati részén. A város tenyészbikáit tartották itt.

Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — ÉGy. — T21-G4.

Szigeti-erdő 1988: *Szigeti-erdő*, 1978: *Szigeti erdő*, 1942: *Szigeti [erdő]*. — Kisebb erdő a település határának északi részén a Szigetnek (pontosabban az Erdős-szigetnek) a Kadarcs kanyarulatához közel eső részén. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 126, SZEIFERT 1978: 72, VARGA 1942: 25. — T21-G3.

Szigeti-kút 1988: *Szigeti-kút*, 1978: *Szigeti kut*, 1942: *Szigeti [kút]*. — Egykori itatókút a Sziget déli területén, a ma már a belterülethez tartozó Szigetkertben. VARGA ANTAL szerint a vasútállomás közelében, attól északra volt. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. — FEKETÉNÉ 1988: 127, SZEIFERT 1978: 72, VARGA 1942: 21. — T41-E3F3.

Szigeti-tanya 1883: *Szigeti tn. [tanya]*, é. n.: *Szigeti tn. [tanya]*. — Egykori tanya a Sziget déli részén, a ma már a belterülethez tartozó Szigetkert területén, annak a délnyugati csücskében. Elhelyezkedése alapján kapta a nevét. Ma lakott terület, a Lidl üzletlánc boltja található rajta. — HKFT., T9.K.21. — T41-F3.

Sziget-kaszáló lásd **Sziget**

Szigetkert 2023: *Szigetkert, Szigetkerben, szigetkertes*, 1978: *Szigetkert, Szigetdűlő*. — Városrész a belterület északkeleti részén a települést kettészelő vasúttól északra, a Bánlaktól keletre. A Sziget déli, ma már beépített része. Az egykori szántóföldet 1945 után parcellázták fel, és kezdték beépíteni. Nevét elhelyezkedése alapján kapta. Alkalmilag **Sziget-dűlő** néven is szerepelt. Ebben az elnevezésben utótagként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. áll. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 13, 71, 72. — T41-F3G3.

Szigetkert Első utca lásd **Zrínyi Miklós utca**

Szigetkert Harmadik utca lásd **Bem József utca**

Szigetkert Hatodik utca lásd **Szemere Klára utca**

Szigetkert Hetedik utca lásd **Deák Ferenc utca**

Szigetkert Második utca lásd **Vörösmarty utca**

Szigetkert Negyedik utca lásd **Damjanich utca**

Szigetkert Nyolcadik utca lásd **Zöldfa utca**

Szigetkert Ötödik utca lásd **Huszár utca**

Sziget-lapos 1872: *Sziget lapos*. — Egykor szántóföld a Rácok szigetén, ma már beépített rész a belterületen a Szigetkerttől északra, a Böszörményi út, a Nap utca és a Himes utca fogja közre. Nevét, amit csak egy 19. századi térkép őrzött meg, a korabeli elhelyezkedése alapján kapta, s benne utótagként a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévv. szerepel. Vö. Sziget. — FKNT., Kat. — T22-A4.

Szik 2023: *Szik | Semmire se való, még a szina is ojan silány, hogy elhullanak a bárányok, ha megeszik, vatszik végülis*. 1988: *Szik*, 1978: *Szik*, 1964: *Szik*, 1942: *Szik, Szik*, 1934: *Szik*. — Nagy kiterjedésű szikes földterület, legelő és városrész a település határának dél-délkeleti részén; a Németfalu városrész és a Pityeri-erdő, valamint a Debreceni és a Szoboszlai út között húzódik. Egy része, a Kisszik mára beépült, s a belterülethez tartozik. Nagobbik része, a Nagy-Szik a belterülettől délkeletre fekszik. Nevéhez a *szik* 'vízállásos, szikes terület' vagy 'sziksós talajú földterület' földrajzi köznévv. szolgált alapul. Neve a 18. századig is visszanyúlhat, amit a Nagy-Szik adatai jeleznek. Vö. Szik-dűlő, Szik gátja, Sziki-horgásztó. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 127, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 70, SZEIFERT 1978: 13, 47, VARGA 1942: 10, 35. — T32-A1B1.

Szik-dűlő 1888: *Szik dűlő*. — Szántóföld a település határának déli-középső részén a Szik területén. Nevének utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévv. — FEKETÉNÉ 1988: 127, FKNT. — T32-A1B1.

Szikes-tó lásd **Sziki-horgásztó**

Szik-gát lásd **Szik gátja**

Szik gátja 1988: *Szik gát*, 1978: *Szik-gátja*, 1942: *Szik [gát]*, 1934: *Szik [gát]*, 1841: *Szik Gátja*, 1750: *Szék Gátja*. — Egykori gát a település határának keleti részén, a Lesi és a Szik között. VARGA ANTAL szerint a Szik keleti és déli részén húzódik, és a telekföldi szántókat védte a víztől. Neve, amely térképes forráson már a 18. század közepén feltűnik, utótagként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' földrajzi köznevet tartalmazza. **Szik-gát** formában is szerepel. Ma

Sziki-horgásztó

Fotó: Borkó Péter

már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 127, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 72, T1.S.70.100, T21.TK.1969, VARGA 1942: 35. — T22-B5.

Szikifű utca 2023: *Szikifű ucca*. — Kis utca a belterület délnyugati szélén, a Hortobágyi útból nyílik, és a külterületen folytatódik, lakóházak nincsenek rajta. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-B4.

Sziki-horgásztó 2023: *Sziki-horgásztó* ~ *Sziki-tó*, 1934: *Szikes [tó]*. — Mesterséges tó a település határának keleti részén a Magdolna-ér és a Keleti-főcsatorna között, a Szik északi területén. Ma horgásztóként funkcionál. **Sziki-tó** formában is említik. Korábban is volt itt egy tó, de az kiszáradt. Ennek **Szikes-tó** volt a neve. — ÉGy., KOLLONICH 1934: 9. — T22-B5.

Sziki-tó lásd **Sziki-horgásztó**

Szilágyi Erzsébet utca 2023: *Szilágyi Erzsébet ucca* ~ *Daru Nyolcadik ucca*, 1978: *Daru VIII. utca*, *Tóthfalussy Sándor utca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Karinkótelepen, párhuzamos a Dobó István utcával. 2013 óta hivatalos név, régebben **Tótfalusi Sándor utca** volt a hivatalos neve. Hívták továbbá **Daru Nyolcadik utcá**-nak is, mert a Darutelep hat utcája és a Dobó István utca után ez volt a Daru nyolcadik utcája. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 26. — T40-B3.

Szilás 1852: *Szilás*. — Kisebb vízfolyás és a mellette lévő földterület a település határában. Pontos helyét nem ismerjük. FEKETE JÁNOSNÉ szerint pusztá volt, amit 1794-től debreceni gazdák béreltek Semsey Andrásról. Nevéhez a *szil* fanév szolgált alapul. Vö. Szilasi-kút. — FEKETE 1988: 128, RÉVÉSZ 1851–1852: 313.

Szilasi-kút 1794: *Szilasi kút*. — Kút a település határában, pontos helye ismeretlen. Bizonyára valahol a Szilas területén állhatott. — VARGA 1985: 168.

Szilegyház 1489: pr. *Ziltelek*, 1423: *Siledihaz*, 1413: pr. *Zyleghaz*, 1394: p. *Zileghaz*, 1355/1357: p. *Zyli*, 1222/1550: *Marcha de Scylli*. — A tatárjáráskor elpusztult középkori falu, amely Zelemér, (Hajdú)Böszörmény és (Balmaz)Újváros határvidékén feküdt. Önállóságának megszűnése után mint zeleméri birtokot említik. A település elsődlegesen **Szili** nevet viselt. A név a környék szilfákban gazdag voltára, vagy esetleg a falu egykori birtokosára utalhatott (ismerünk is *Szil* személynevet az Árpád-korból; vö. 1248: *Syl*) Mind a fanévből, mind a személynévből *-i* képzővel alakult településnevek gyakoriak. A 14. század végétől kezdődően a források **Szilegyház** formában említik, amelynek *egyház* utótagja 'templom' jelentésű, és a település templomos voltára utal. A 15. század végén feltűnő **Sziltelek** névváltozat talán a település elpusztulásával van kapcsolatban: ekkor már csak birtokként és pusztaként szerepel a forrásokban. Ma már nem használatos elnevezés. Nevét a Szilesi-erdő neve tartotta fent egészen a 20. század végéig. Lásd Szilegyház (Hajdúböszörmény). — A. 6: 330, ÁSz., DebrReg. 222, 224, VR. 284, Zs. 1: 3574, 4: 1211, 10: 1355.

Szilesi-erdő 1988: *Szilesi-erdő*, 1978: *Szilesi erdő*, 1964: *Szilasierdő*, 1942: *Szilesi [erdő]*, 1934: *Szilesi erdő*. — Egykori erdő a település határának északi részén a Pap-rét és az Új-kert között, pontos helyét nem ismerjük. A középkori **Szilegyház** falu emlékét őrzi: az erdő nevének előtagja a településnév *Szil* előtagjából a *-si*

képzővel alakult. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 128, KOLLONICH 1934: 15, OLÁH 1964: 25, SZEIFERT 1978: 72, VARGA 1942: 25.

Szili lásd **Szilegyháza**

Sziltelek lásd **Szilegyháza**

Sz. Molnár-tanya lásd **Darassai múzeum**

Szoboszlai út 2023: *Szoboszlaji út*, 1988: *Szoboszlói út*, 1978: *Szoboszlói út*, 1964: *Szoboszlói út*, 1942: *Szoboszlói [út]*, 1864: *Szoboszlói ország út*, [1820]: *Szoboszlai út*, [1817]: *Szoboszlai út*, 1787: *Szoboszlai út*, 1762: *Szoboszlai út*, 1750: *Szoboszlai út*. — Út a település határának déli részén, a belterület irányából halad a Keleti-főcsatornán át Hajdúszoboszló felé. A Kárhozott-halomnál lépi át az újvárosi határt. A *Szoboszlai út* mellett *Szoboszlói út* hangalaki változattal és **Szoboszlói országút** formában is szerepel. Vö. Szoboszlói utca. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 128, OLÁH 1964: 67, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 73, T1.S.70.100, T1.S.70.106, T9.DvT.391, T9.DvT.447, T9.SzmT.2, VARGA 1942: 18. — T32-A2.

Szoboszlói híd 2023: *Szoboszlóúji híd*. — Híd a Keleti-főcsatornán a település határának déli részén a Vén-kert mellett, a Szoboszlai út vezet át rajta. — ÉGy. — T32-A2.

Szoboszlói országút lásd **Szoboszlai út**

Szoboszlói utca 2023: *Szoboszlóúji ucca*, 1978: *Szoboszlói utca*, *Kis Német utca*, 1964: *Szoboszlói zug*, 1942: *Szoboszlói [utca]*, *Kisnémet [utca]*, 1906: *Szoboszlói utca*, 1872: *Kis németi utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, a Debreceni utcából nyílik, és a Németfalut észak-déli irányban átszelve a Vásártéri utcában, majd a külterületen a Szoboszlai útban folytatódik. Korábban **Kis Német utca**, **Kis Németi utca** névváltozata is volt (úgy tűnik, ez lehetett az utca legkorábbi elnevezése), ami a Kossuth utca *Nagy Német utca* nevével áll korrelációban, s az utca kis számú német lakosáról tanúskodik. Egy forrás **Szoboszlói zug**-nak említi, ez azonban inkább az utcából nyíló kisebb köz megnevezése lehetett, semmint a hosszan húzódó utcáé. Ennek az elnevezésnek az utótagja, a *zug* földrajzi köznév ugyanis 'szűk, rövid (zsák)utcá'-t jelent. Hivatalos neve *Szoboszlói utca*. Vö. Szoboszlai út. — ÉGy., FKnt., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978:

25, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 14, 16. — T41-E5.

Szoboszlói zug lásd **Szoboszlói utca**

Szociális otthon lásd **Kis kastély 1.**

Szomjú-hát lásd **Nagy-hát**

Szőlő lásd **Vén-kert**

Szőlő-halom lásd **Kárhozott-halom**

Szőlőskert lásd **Bánom-kert**

Szőlőskertek lásd **Bánom-kert**

Szörös-halom 2023: *Szörös-halom*, 1988: *Szörös-halom*, *Kis-tacsilló-halom*, *Szaksz-halom*, 1981: *Szörös-halom* a Nagylapason, *Kistacsilló-halom*, 1981: *Szörös-halom*, 1978: *Kistacsillóhalom*, *Szöröshalom*, 1942: *Kistacsilló [halom]*, *Szörös [halom]*, 1941: *Szörös halom*, 1934: *Szörös h[alom]*, *Tacsilló[halom]*, 1883: *Szörös hal[om]*, 1858: *Szörös halom*, 1852: *Szöröshalom*, 1750: *Szörös halom*. — Kunhalom a település határának északkeleti részén a Brassó-ér mellett, Hajdúböszörmény és Balmazújváros határán. Mivel felszántották, a nevé ma már ritkán használják. A forrásokban a 18. század közepétől adatható név többféle változatban is feltűnik. Pár évtizeddel ezelőtt még **Szaksz-halom** néven is ismerték, amely Szaksz Károly közeli tanyájára utalt. Régebben pedig **Kis-Tacsilló-halom** és **Tacsilló-halom** néven is szerepelt. Ezek az elnevezések a Régi Nánási út mellett már a balmazújvárosi határokon kívül fekvő, Hajdúböszörményhez tartozó Nagy-Tacsilló-halom nevével állnak korrelációban. A *Szörös-halom* névforma névadási indítékát nem ismerjük. Vö. Szaksz-tanya. Lásd Szörös-halom (Hajdúböszörmény). — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 80, 121, HKFT., KOLLONICH 1934: 6, 9, MaKF., MKFT., MoFnT. 2/9, M. NEPPER et al. 1981: 8, 9, RÉVÉSZ 1851–1852: 313, SZEIFERT 1978: 56, 73, T1.S.70.100, VARGA 1942: 37, 38. — T13-G4.

Szplávic-malom lásd **Reiner-malom**

Sztrik-dűlő 2023: *Sztrig-düllőü*, 1988: *Sztrik-dűlő*. — Szántó föld és dűlőút a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Sztrik-tanya körül. Nevét bizonyára a tanyáról kapta. Utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznév szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 129, FKnt. — T33-E2F2.

Sztrik-tanya 2023: *Sztrik-tanya*, 1988: *Sztrik-tanya*. — Egykori tanya a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Vinnyótól nyugatra. FEKETE JÁNOSNÉ szerint Sztrik Imre volt itt a tulajdonos, és a Telek-földön egykor létezett számos tanya közül már csak ez állt 1988-ban. Ma már nincs meg, de a nevét még ismerik. Vö. Sztrik-dűlő. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 129. — T33-E2.

Szülőotthon 2023: *Szülőotthon ~ Paplak*. — Egykori szülőotthon a belterület közép-ső részén a városközpontban, a Veres Péter utcán. Az épület az 1970-es évekig szülőotthonként, illetve egy időben paplakként is funkcionált. Ma családsegítő központ van benne, de a korábbi funkciókra utaló elnevezések ma is használatosak. — ÉGy. — T41-E3.

Tacsilló lásd Nagy-tanya

Takács-tanya 1941: *Takács-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza területén, közel a hajdúböszörményi határhoz. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén. Tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF. — T12-A3.

Takaró hátja 1750: *Takaró hátja*. — Magasabban fekvő terület a település határának északkeleti részén, a Nagy- és a Kis-lapos között húzódik a Malátom-halomtól északra. Az elnevezés előtagja talán személynév lehet, utótagjaként pedig a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — FKNT., T1.S.70.100. — T12-D5.

Tamariskás 2023: *Tamaricskás*. — Hosszan elnyúló ültetett tamariskabokor sor a település határának délnyugati részén a Nyári-járástól keletre, a Binye-rátától a Kadarcsi-tóig húzódik. Nevét a növényről kapta. — ÉGy. — T31-E2.

Tamariskás dűlő 1988: *Tamaricskás-dűlő*. — Telepített tamariskabokor sor a település határának északnyugati részén a Darassán, a Posta-háttól délre. Nevében a *dűlő* földrajzi köznévvnek ’(dűlő)út’ jelentése van. — FEKETÉNÉ 1988: 131, FKNT. — T19-F1.

Tamási Áron utca 2023: *Tamási Áron ucca*. — Utca a belterület északnyugati részén az Újtelepen, párhuzamos a Pokrócz Ferenc utcával. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-D2.

Táncsics 2023: *Táncsics*. — Szántóföld a település határának keleti részén Jenőháza területén. Az egykor a földet birtokló Táncsics téeszről kapta a nevét. — ÉGy. — T22-C3.

Táncsics Mihály utca 2023: *Táncsics Mihály ucca*, 1978: *Táncsics Mihály utca, Bánlak VI. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, párhuzamos a Hunyadi János utcával. Elhelyezkedése alapján korábban **Bánlak Hatodik utcá**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Táncsics Mihály utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 26. — T41-E2E3.

Tar Márton-fok 1841: *Tar Márton fok*. — A Hortobágy folyóból kiágazó kis vízfolyás a település határának északnyugati részén, a Kis-Hortobágytól északra. Előtagja az egykor bizonyára itt birtokos személy nevét őrzi, utótagjában pedig a Hortobágy folyó környékén (azt végigkísérve) más nevekben is előforduló, ’keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál’ jelentésű *fok* földrajzi köznévv szerepel. — FKNT., T21.TK.1969. — T11-E4F4.

Tar-dűlő 1988: *Tar-dűlő*. — Földterület a település határának északi részén Rollaháza déli felén. Pontosabb helyét nem ismerjük, a Tar-tanya körül fekketett, s a tanyáról vette a nevét. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel. Ma már nem használatos név. — FEKETÉNÉ 1988: 131, FKNT.

Tar-tanya 1. 1988: *Tar-tanya*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza déli felén. Pontosabb helyét nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. Vö. Tar-dűlő. — FEKETÉNÉ 1988: 131.

Tar-tanya 2. 1941: *Tar-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Kis-Szegen. Ma már nincs meg, a helyén műveletlen terület van. Tulajdonosáról kapta a nevét. — MaKF. — T10-D3.

Tébé-tanya 2023: *Téibéi-tanya*, 1988: *tébé-tanyasor*. — Egykori tanyák a település határának keleti részén a Pallag-rátán, a Böszörményi út mentén. A társadalombiztosító (TB) építetett itt egyforma tanyákat, melyeket a nagycsaládosok kaptak meg. Ma már nincs meg, de az elnevezést ismerik. Korábban **Tébé-tanyasor** néven szerepelt. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 131. — T22-D3.

Tébé-tanyasor lásd **Tébé-tanya**

Tégla lásd **Daru-tégla**

Téglagyár lásd **Daru-tégla**

Téглаégető lásd **Daru-tégla**

Tégla-hát 1956: *Téglahát*. — Magasabban fekvő földterület a település határának délnyugati részén a Binye-rátától keletre, talán a Magdolna területén. Pontos helyét nem ismerjük. Neve talán itteni téglavetővel áll kapcsolatban. Az elnevezés utótagjaként pedig a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — FKNT., Hnt.

Téglavető-dűlő lásd **Daru-dűlő**

Telefon-dűlő 2023: *Telefon-dűllő* | *Mer a telefomvonal megy végig, oszlopokon. Út, jobbról és balról a főüdeket is úgy mongyák, hogy a Telefon-dűllő, a Keletre megy a Telek-főüd irányából.* 1988: *Telefon-dűlő*, 1978: *Telefon-dűlő*. — Dűlőt és a mellette elterülő dűlőföld a település határának délkeleti részén, a Keleti-főcsatorna mellett. Nevét az út mentén futó telefonvezetékéről kapta. Az elnevezés egyidejűleg a *dűlő* földrajzi köznévv több jelentését is magába foglalja: megjelenik benne egyrészt ’a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része’ jelentés, másrészt a ’földút, dűlőút’ jelentés. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 132, FKNT., SZEIFERT 1978: 73. — T32-C1.

Telek-föld 2023: *Telek-főüd* | *A Debreceni út melletti réisz a Telek-főüd, tēkezs gazdák voutak ott, mek tēkesfőüdek.* [2000]: *Telekföld*, 1988: *Urbarialis, Telekföld*, 1985: *Telekföld*, 1981: *Telek-föld*, 1978: *Telekföld, Urbáriális föld*, 1973: *Telekföld*, 1967: *Telekföld*, 1956: *Telekföld*, 1944: *Telekföld*, 1942: *Telekföld, Urbarialis*, 1934: *Urbáriális föld, Telekföld*, 1933: *Telekföld*. — Nagy kiterjedésű szántóföld a település határának délkeleti részén a Debreceni úttól délre, a Nagy-háttól a Szikig húzódik, délen a Határárok határolja. Egykor jobbágytelkeknek osztották ki, innen ered az elnevezése. **Urbáriális** és **Urbáriális-föld** néven is említik, ahol az *urbáriális* szó a föld úrbér fejében történő használatára utal. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 132, Hnt., KOLLONICH 1934: 8, MoFnT. 2/9, SZEIFERT 1978: 74, 76, T.HNP2000, VARGA 1942: 34. — T32-C1D2, T33-E2.

Temető 1. 2023: *Temető*. — Temető a település határának nyugati részén a belterület közvetlen szomszédságában, a Csegei útfél mellett jobbra, szemben a Régi temetővel. — ÉGy. — T21-G4.

Temető 2. lásd **Epreskerti temető**

Temető sor lásd **Temető utca**

Temető utca 1978: *Temető utca, Temető sor*, 1964: *Temető ucca*. — Utca a belterület déli részén az Epreskert területén. A Bethlen utca déli végét nevezték így, mert az Epreskerti temetőhöz vezet. **Temető sor** néven is szerepelt. E névváltozat utótagjaként a *sor* ’házsor’, ’szélső utca’ jelentésű földrajzi köznévv áll. Ma már egyik elnevezést sem használják. — FKNT., OLÁH 1964: 62, SZEIFERT 1978: 16, 26. — T40-C4.

Tirimpai út lásd **Tirimpasi út**

Tirimpasi út 2023: *Tirimpasi út*, 1988: *Tirimpai út*, 1978: *Tirimpai ut*. — Földút a település határának északnyugati részén Lászlóháza és Szeg között. A hajdúböszörményi egykori Tirimpó csárdához vezet. Régebben **Tirimpai út**-nak is mondták. Vö. Böszörményi gát. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 20, 132, SZEIFERT 1978: 74. — T11-F4.

Tisztviselőtelep 1978: *Tisztviselőtelep*, 1964: *Tisztviselőtelep*, 1964: *Tisztviselő telep*, 1942: *Tisztviselőtelep*. — Városrész a belterület keleti-középső részén a vasúttól délre, az Újvilág utcáitól nyugatra. A 20. század elején a Lesi legelőiből szakították ki, és parcellázták fel. Nevét onnan kapta, hogy csak tisztviselők részére tervezték kiosztani. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 61, 70, SZEIFERT 1978: 13, VARGA 1942: 10. — T22-A5.

Tizenkettes lásd **Tizenkettes-tábla**

Tizenkettes-tábla 2023: *Tizenkettes tábla ~ Tizenkettes*. — Szántóföld a település határának keleti részén a Hát területén, a Hatos-tábla mellett keletre. A téesz idejében általánosan használták a számozott táblaneveket. Röviden **Tizenkettes** néven is ismerik. Vö. Hatos-tábla. — ÉGy. — T23-F4.

Tódor földje lásd **Földház**

Tódor-gyep 1978: *Tódorgyep*. — Vizes, mély fekvésű föld a település határának keleti részén, a Földháztól délre. Nevének előtagjában ugyanaz a **Tódor** személynév szerepel, mint amit a Földház szinonimájaként jelentkező **Tódorháza**, **Tódor földje** nevekben láthatunk. Ezekben az elnevezésekben a szakmunkák az egykori bérlő

nevét sejtik. A *Tódor-gyep* ugyanakkor utalhat a hely Tódor földjéhez való közelségére is. A név utótagjában a *gyep* 'rét; legelő', illetve 'kisebb állatok, főképpen libák legeltetésére használt füves terület' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FKNT., SZEIFERT 1978: 74. — T23-E3.

Tódorháza lásd **Földház**

Tó köz 2023: *Tóú köz*, 1978: *Tó-köz*, 1964: *Tó köz*, 1942: *Tóköz*, 1906: *Tó köz*. — Kisebb zug a belterület délnyugati részén a Kiskálló közepén, a Bethlen Gábor utcából nyílik, és párhuzamos a Kiskálló közszel. Nevét mélyebb fekvéséről kapta, esős időben ugyanis tószzerűen elborítja a mindenfelől ide futó víz. Az elnevezés utótagjaként a *köz* földrajzi köznévi 'szűk keresztetű' jelentésben használatos. Hivatalos név. — ÉGy., FKNT., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 26, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 14. — T40-C4.

Topogó 2023: *Topogó ~ Vadász étterem*. — Egykori étterem a belterület középső részén a városközpontban. Talponálló volt, ma már nincs meg, elbontották. A helyén épült fel a Kamilla hotel. Nevét minden bizonnyal a talponálló jellege magyarázza. *Vadász étterem* néven is ismerik. — ÉGy. — T41-F3.

Tornyai Lajos tanyája 1988: *Tornyai Lajos tanyája*, 1941: *Ferenczi-tny. [tanya]*, 1934: *Ferenczi-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északnyugati részén a Csegei út mellett, a Kis-Hort területén. Ma már nincs meg, a helyén szántóföld van. Korábbi térképes forrásokon *Ferenczi-tanya* néven szerepelt. Mindkét névváltozat a tanya tulajdonosára utal. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 133, MaKF. T9.K.53. — T11-G5.

Tótfalusi Sándor utca lásd **Szilágyi Erzsébet utca**

Tóth Árpád utca 2023: *Tóút Árpád ucca*, 1978: *Tóth Árpád utca*. — Utca a belterület délkeleti részén, a Keleti utca és az Iskola köz között húzódik, párhuzamos a Móra Ferenc utcával. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 26. — T41-F4.

Tóth-tanya 1. 1941: *Tóth-tny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén a Nagy-Bakóc területén, közel a böszörményi határhoz. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma szántóföld van a helyén. — MaKF. — T12-C3.

Tóth-tanya 2. 1988: *Tóth-tanya*. — Egykori tanya a település határának délkeleti részén az Óriás-kúttól keletre, a Debreceni út mellett. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nincs meg, szántóföld van a helyén, és az elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 133. — T33-E1.

Tökföld 2023: *Tökföld*. — Kerek alakú szántóföld a település határának keleti részén Jenőházától délre a Hardicsai mellett. Korábban, a grófi időkben tököt termesztettek benne. Erre utal az elnevezése. — ÉGy. — T22-C4.

Tökös-laponyag lásd **Magdolna-laponyag**

Tölgyes lásd **Dobi-erdő**

Tömöri-tanya 2023: *Tömöri-tanya*. — Tanya a település határának délnyugati részén, közel a belterülethez. A József Attila utca végénél, a Kadarcs-hát kezdeténél található. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T21-F5.

Turbuci-kút lásd **Turbuc-kút**

Turbuc-kút 1988: *Turbuc-kút*, 1978: *Turbuczi kút*, 1964: *Turguckut*, 1942: *Turbuc [kút]*. — Egykori kút a település határának keleti részén, az Andrásházát a Nagy-háttal összekötő út mellett. A kút vize a közhiedelem szerint „tetves” volt, ezért ivásra alkalmatlan. A helytörténeti munkák szerint egy bizonyos *Turbucz* vagy *Turguc* nevű családról kapta a nevét. **Turbuci-kút** névváltozatban is használatos volt. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 133, OLÁH 1964: 56, SZEIFERT 1978: 75, VARGA 1942: 21. — T22-D5.

Túzok utca 2023: *Túzok ucca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, a Hortobágyi utat köti össze a Fazekas Mihály utcával. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-C3.

Újfalusi-szer lásd **Dobszai-szer**

Új hodály lásd **Dobi István tanyája**

Új-kert 2023: *Új-kert*, 1988: *Újkerti major*, 1978: *Ujkert*, 1964: *Újkert, Ujkert*, 1956: *Újkert*, 1942: *Új [kert]*, *Ujkert*, 1941: *Új-kert*, 1937: *Újkert*, 1934: *Újkert*, 1933: *Újkert*, 1926: *Újkert*, 1906: *Újkert*, 1893: *Ujkert* pusztá, 1892: *Ujkert*, 1888: *Uj kert*, 1886: *Újkert*, 1883: *Újkert*, 1882: *Ujkert*, 1872: *Uj kert*. — Szántóföld a település határának északi részén a belterületől északra, a Virágoskúti-csatornától délre, a Sziget szomszédságában. Többszintes uradalmi magtár állt rajta, de ezt már lebontották. A források szerint a Semsey gróf árkoltatta körül. Majorját a módo-

sabb gazdák együtt használták. **Új-kerti-major** néven is szerepelt. Vö. Új-kerti-táblák, Újkert sor, Új-kert-tanya. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 134, GÖNCZY, Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, MaKF., OLÁH 1964: 50, 52, SZEIFERT 1978: 75, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 22, 34. — T22-A3.

Új-kerti-major lásd **Új-kert**

Újkerti sor lásd **Újkert sor**

Új-kerti-táblák 1988: *Újkerti táblák*. — Szántóföldek a település határának északi részén az Új-kert területén, közel a belterülethez. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 134. — T22-A3.

Újkert sor 2023: *Újkert sor ~ Újkert ucca*, 1978: *Ujkert sor*, 1942: *Újkertisor*, *Bánlak II. utca*, 1906: *Újkerti sor*, 1872: *Banlaki gyep utca*. — Utca a belterület északi szélén, a Bánlakot és az Új-kertet választja el egymástól. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. **Újkert utca** néven is ismerik, korábban pedig **Újkerti sor** alakváltozata, illetve **Bánlak Második utca** variánsa is adathozható. Mindegyik elnevezés az utca helyzetére utal. Elhelyezkedése alapján bizonyára ezzel azonos az 1872. évi térképen szereplő **Bánlaki Gyep utca** is. Ma már csak az *Újkert sor* és az *Újkert utca* névváltozatokat használják. Hivatalos neve *Újkert sor*. Vö. Új-kert. — ÉGy., FKNT., SZEIFERT 1978: 26, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 17. — T41-E1.

Új-kert-tanya 1883: *Ujkert tn. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén az Új-kert területén. Elhelyezkedéséről kapta a nevét. Ma is állnak itt épületek. — HKFT. — T22-A3.

Újkert utca lásd **Újkert sor**

Új-kút 1. 1978: *Ujku*, 1964: *Ujku*, 1942: *Új [kút]*. — Egykori ásott kút a belterület közép-sou-déli részén a Nádudvari és Szegfü utca sarkán. OLÁH MARGIT szerint 1830-ban ásták, és akkori új volta miatt kapta az *Új-kút* nevet. Ma már nincs meg, betemették, és az elnevezést sem ismerik. — OLÁH 1964: 56, SZEIFERT 1978: 75, VARGA 1942: 21. — T40-D4.

Új-kút 2. 1934: *Új kút*. — Egykori kút a település határának délnyugati részén a Nyári-járás területén, a Nyári-járás-kúttól északra. Neve a tőle

északkeletre, a Magdolnán található Ó-kút nevével áll korrelációban. — T9.K.53. — T30-D1.

Új sor lásd **Széchenyi utca**

Újtelep 2023: *Újtelep ~ Adósságtelep*, 1988: *Adósságtelep*. — Városrész a település belterületének északnyugati részén, a Kodály Zoltán utca és a Wesselényi utca alkotja. Egykor csürhelegelő volt (a tőle keletre húzódó legelő ma is a *Csürhelegelő* nevet viseli), még a gémeskút is áll rajta a Húsüzem előtt. Az 1960-as években építették be azért, hogy a Cigánytelep lakói ide átköltözzenek. Az *Újtelep* neve innen ered. Mivel pedig a házak belvizes kölcsönből épültek, **Adósságtelep**-nek is nevezik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 36. — T21-G4.

Újváros lásd **Balmazújváros**

Újvárosi-árok 2023: *Újvárosi-árok ~ Mezsgye*, 1934: *Ujvárosi árok*, 1930: *Ujvárosi árok*, 1900: *Ujvárosi árok*, 1883: *Ujvárosi árok*, 1858: *Ujvárosi árok*. — Árok és a mellette lévő földterület a település határának nyugati részén, a Hortobágy folyótól a Daruig húzódik. Az árok egy szakasza Hortobágy területére esik. Határvonalként funkcionált: erre a 18. század végétől utalnak források, pl. 1841: *Osztó vonal*, 1794: *Vékony Hosszúárok*, *nagy Árok*, 1787: *Újj nagy határ*, 1787: *Ujj árkolatos határ*, *Ujj nagy árku határ*, *Ujj el hánt határ*. Határárok szerepét jelzi az *Újvárosi-árok* mellett a ma még szintén élő **Mezsgye** elnevezés is, amely a *mezsgye* 'határ' jelentésű földrajzi köznévből alakult. Lásd *Újvárosi-árok* (Hortobágy). — ÉGy., FKNT., HKFT., MKFT., T1.S.70.98, T1.S.70.114, T9.K.67, T16.T.144, T21.TK.1655, T21.TK.1969, VARGA 1984: 168, 1985: 167. — T21-F4.

Újvárosi fogadó lásd **Vinnyó csárda**

Újvárosi híd 1780: *Ujvárosi Hid*. — Egykori híd a település határának északnyugati részén a Hortobágy folyón, a Kis-hortobágyi csárda mellett. A Hortobágyról Balmazújvárosra menő út vezetett át rajta. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. — T10.FM.41. — T11-F4.

Újvárosi út lásd **Nagyhortobágyi út**

Újvilág 2023: *Újvilág*, 1978: *Ujvilág*, 1964: *Ujvilág*, 1942: *Újvilág*, *Ujvilág*, 1872: *Új világ*, 1872: *Uj világ*. — Városrész, a belterület keleti-középső nyúlványa. Néhány utcából áll csupán: a Debreceni sor és folytatása, a Külső sor, illetve az Újvilág utca és folytatása, a Bel-ső sor nevű utcákból. 1835-ben osztották ki a

területet házhelyeknek, ekkor építették fel az itteni házakat, és akkor kaphatta az *Újvilág* nevet is. — ÉGy., Kat., OLÁH 1964: 66, 70, SZEIFERT 1978: 14, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 10, 14. — T22-B5.

Újvilág sor lásd **Belső sor**

Újvilág temető 2023: *Újvilág temetőü.* — Temető a belterület keleti-középső részén az Újvilág városrészen, a Debreceni utca végénél. Egy részét felszámolták, itt található most a Hortobágy Természetvédelmi Egyesület irodaháza és néhány lakóépület. Egy még régebbi temető is van ezen a részen az Újvilág utca és a vasút között. Ez ma már felhagyott, felszámolt, nem nyilvántartott temető. — ÉGy. — T22-B5.

Újvilág utca 2023: *Újvilág ucca*, 1978: *Újvilág utca*, 1906: *Újvilág utca*, 1872: *új világ utca*. — Utca a belterület keleti-középső részén az Újvilág területén, párhuzamos a Debreceni sossal. Folytatása kelet felé haladva a Belső sor. Nevét, amely már a 19. század második felében feltűnik, az elhelyezkedése alapján kapta. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 26, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110. — T41-G4.

Urasági-kút 1978: *Urasági kut*, 1942: *Urasági [kút]*. — Egykori kút a belterület középső részén a városközpontban, feltehetően a Semsey-kastély udvarán állhatott. Ma már nincs meg, és az elnevezést sem ismerik. — SZEIFERT 1978: 76, VARGA 1942: 21. — T41-E3.

Urbáriális lásd **Telek-föld**

Urbáriális-föld lásd **Telek-föld**

Ürbéri-szántóföldek 1852: *Ürbéri Szántóföldek*. — Szántóföld a település határának déli részén, a Szoboszlai úttól, illetve a Vén-kerttől és a Bánom-kerttől keletre. Nevét a használati jellegéről kapta. — T1.S.78.724/1–9. — T32-B2.

Ürge-hát lásd **Ürge-part**

Ürge-part 2023: *Ürge-part*, 1988: *Ürge-hát*, *Ürge-part*, 1978: *Ürgepart*, 1964: *Ürgehát*. — Szántóföld a település határának keleti részén Jenőháza nyugati felén, a Keleti-főcsatorna és a Tökföld között. Sok ürge volt itt, erről kapta a nevét (ehhez lásd még Balmazújváros *Ürgeváros* gúnynevét). Utótagijában a *part* földrajzi köznévv ’hosszan elnyúló, lankás dűne’ vagy ’ér, vízfolyás mentén húzódó, azt követő kiemelkedés’ jelentéssel bír. Korábban *Ürge-hát* néven is

ismerték. Ebben a *hát* ’vízből kiemelkedő, illetve a környezeténél magasabban fekvő földterület’ jelentésű földrajzi köznévv szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 135–136, FKNT., OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 76. — T22-C4.

Ürgeváros lásd **Balmazújváros**

Üszótelep 2023: *Üszótelep*. — Szarvasmarhatelep a település határának déli részén a Magdolna területén, a Felső-Csürhekút mellett. A téveszidőkben a Katona-tanya tehéntelepének üszónevelő telephelye volt. Az 1980-as évek közepén építették. — ÉGy. — T31-G1.

Vadász étterem lásd **Topogó**

Vágóhid 1906: *Vágóhid*. — Egykori vágóhid a belterület déli részén a Magdolna északi szélén, a Nádudvari utca mellett. Ma már lakóházakkal beépített terület. — T1.S.78.724/22–117. — T40-D5.

Vágóhid

Fotó: Harangi Mária

Vályogvetőgödör lásd **Gödrök alja**

Varga Antal utca 2023: *Varga Antal ucca*, 1978: *Varga Antal utca*. — Rövid utca a belterület középső-déli részén a városközpont közelében, a Bethlen Gábor utcát köti össze a Jókai utcával. Nevét id. Varga Antalról (1885–1944) kapta, aki több évtizeden keresztül tanított Balmazújvárosban, megalapította és vezette a település múzeumát, valamint több helytörténeti munkát is írt. Hivatalos név. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 27. — T40-D4.

Varjas-erdő 2023: *Varjas-erdőü.* — Kis akác-erdő a település határának délnyugati részén a Binye-ráta területén. Varjak tanyáznak benne, erre utal az elnevezése. — ÉGy. — T31-E1.

Várnagy-tanya 1858: *Várnagy tanya*. — Egykori tanya a település határának keleti részén a Háti-halomtól délre. A 19. századi térképen még jól látható a tanyaépület. Tulajdonosáról kaphatta a nevét. — MKFT. — T23-E4F4.

Városháza 2023: *Városháza*, 1906: *Városháza*. — A városháza épülete a belterület közép-ső részén a városközpontban, a Kossuth téren. Paulovics Pál tervei szerint épült eklektikus stílusban, és 1911-ben adták át. Az épület az 1833-ban klasszicista stílusban épült régi, földszintes városháza helyén áll. A 20. század első éveiből való térképes forrás nyilvánvalóan még ezt a régi épületet tünteti fel. — ÉGy., T1.S.78.724/22–117. — T41-E3.

Városháza utca lásd **Dózsa György utca**

Vásári út 1988: *Vásári út*, 1786: *Debreczeni hortobágy útya*, 1785: *Debreczeni Hortobágy Útya*, 1785: *Debreczeni Hortobágy útya*, 1785: *Debreczeni Hortobágy útya*, 1782: *Debreczeni Hortobágy Útya*. — Út a település határának nyugati részén, a belterületről induló Szikifű utca folytatása, a vasútvonallal párhuzamosan fut a Karinkón át Hortobágy település irányába. Ezen hajtották az eladásra szánt jószágot a hortobágyi hídi vásárba. Térképes források a 18. század végén *Debreceni Hortobágy útja* néven említik. — FEKETÉNÉ 1988: 58, T1.S.24.8, T1.S.70.107, T1.S.70.110, T9.DvT.65, T9.SzmT.8. — T21-F5.

Vásártér 2023: *Vásártér*, 1978: *Vásártér*, 1964: *Vásártér*, 1942: *Vásártér*. — Kis zug, tér a belterület déli részén a Németfalu területén, a Vásártér utca és a Széchenyi utca között. Az évente itt, egykor még a legelőn tartott országos vásárról kapta a nevét. — ÉGy., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 27, VARGA 1942: 15. — T21-H5.

Vásártér sor lásd **Vásártér utca**

Vásártér utca 2023: *Vásártér ucca*, 1906: *Vásártér sor*. — Utca a belterület déli szélén a Németfalu területén, a Nádudvari utat és a Szoboszlói utcát köti össze. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta: a Vásártér mellett fekszik. Korábban dél felé a belterület legszélső utcájaként *Vásártér sor*-nak nevezték. Ebben az elnevezésben a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Hivatalos neve *Vásártér utca*. — ÉGy., FKNT., T1.S.78.724/22–117. — T40-D5, T41-F5.

Vas-dűlő 1988: *Vas-dűlő*. — Szántóföld a település határának északi részén Lászlóháza és Rollaháza között. Nevének utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi, az előtagjára, annak névadási indítékára vonatkozóan nincsenek ismereteink, bizonyára személynevet sejtethetünk benne. Ma már nem használatos elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 136, FKNT. — T11-H4.

Vashíd 1988: *Vas-híd*, *Pap-rétes vashíd*. — Híd a település határának északi részén Visnyó és a Rácok szigete között, a Visnyó-gát közelében. A Kadarcs folyón vezet át. Elhelyezkedése alapján *Pap-rétes vashíd*-nak is mondták. Ma már egyik elnevezést sem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 112. — T21-G2.

Vaskapu-lapos 1988: *Vaskapu-lapos*, 1941: *Vaskapulapos*. — Vizenyős, lapos terület a település határának északnyugati részén a Darassa szélén. A név előtagja bizonyára a *vaskapu* 'két nagyobb rétség közt elkeskenyedő vízmeder' jelentésű földrajzi köznévi, utótagja pedig a *lapos* 'környezeténél alacsonyabban fekvő, többnyire vizenyős, legelőnek vagy kaszálónak alkalmas, sík terület' földrajzi köznévi. Ma már nem ismerik az elnevezést. — FEKETÉNÉ 1988: 137, FKNT., MaKF. — T10-A5B5.

Vasútállomás 2023: *Vasútállomás*, 1930: *Vasútállomás*, 1906: *Pályaudvar*. — Vasútállomás a belterület központjában a települést kettészelő vasút mellett, a Kamilla hotellel szemben. Legkorábbi adataként a *Pályaudvar* névformát láthatjuk. — ÉGy., T1.S.78.724/22–117, T21.TK.1655. — T22-A4.

Vasút-dűlő 2023: *Vasút-dűlő*. — Szántóföld a település határának keleti részén András háza és a Dalmi között. A vasútra nyúlik, erre utal a neve. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FKNT. — T22-D5.

Vasúti-kút 1964: *Vasuti kut*, 1942: *Vasúti [kút]*. — Kút a belterület közép-ső részén a Vasútállomás mellett. Ma már nem ismert elnevezés. — OLÁH 1964: 56, VARGA 1942: 21. — T41-F3.

Vasút köz lásd **Maróthy György utca**

Vasút sor 2023: *Vasút sor*. — Utca a belterület közép-ső részén, a települést átszelő vasútvonal

mellett húzódik a Szigetkert déli végében. Nevének utótagjaként a *sor* 'házsor', 'szélső utca' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. Hivatalos név. — ÉGy., FKnt. — T41-E3.

Vasvári Pál utca 2023: *Vasvári Pál ucca* ~ *Bánlak Ötödik ucca*, 1978: *Vasvári Pál utca*, *Bánlak V. utca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak területén, keresztezi a Katona József utcát. Elhelyezkedése alapján **Bánlak Ötödik utcá**-nak is nevezik. Hivatalos neve *Vasvári Pál utca*. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 27. — T40-D2, T41-E2.

Vasvirág utca 2023: *Vasvirág ucca*. — Utca a belterület délnyugati részén a Daru területén, párhuzamos a Fazekas Mihály utcával. Hivatalos név. — ÉGy. — T40-B3.

Vékony-sziget 1750: *Vékony Sziget*. — Földterület, egykori sziget a település határának északi részén, közvetlenül a belterület mellett. A Holt-Kadarc alkotta sziget lehetett. Alakjáról kapta a nevét. — T1.S.70.100. — T21-G3.

Vendégfogadó lásd **Régi Hortobágy étterem**

Vén-kert 2023: *Véjn-kert* ~ *Szöllőü, Szöllőübe*, 1988: *Vinkert, Régi-Szölős-kert*, 1978: *Vénkert*, 1973: *Vénkert*, 1967: *Vénkert*, 1964: *Vénkert*, 1958: *Vénkert*, 1956: *Vénkert*, 1944: *Vénkert dűlő*, 1942: *Vén [kert]*, 1934: *Vén [kert]*, 1933: *Vénkert*, 1929: *Vén kert*, 1891: *Vén-kert*, 1888: *Vén kert*, 1872: *Vén kert*, 1864: Szöllők[:] *Vén kert, vénkert | Régibb idobeni ültetéséről vette nevét.* 1852: *Vén* és *Bánomkert*, 1850: *Vén-kert*, 1841: *Vén Kert*, 1811: *Régi-kert*, 1784: *Káposztás kert*. — Kertség a település határának déli részén a Szoboszlai út és a Keleti-főcsatorna szögletében, a Bánom-kert mellett. Zártkert, szőlő, gyümölcsösök és kisebb épületek, víkendházak vannak itt. A település legrégebbi szőlőskertje, ez magyarázza a *Vén-kert* és a **Régi-kert, Régi-Szőlőskert** megnevezését. Egy 18. századi térképes forrás szerint ezzel lehet azonos a **Káposztáskert** is. Forrásokban egy alkalommal **Vén-kert-dűlő** formában ugyancsak előfordul, ennek a névváltozatnak az utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévről szerepel. A jelenkori névhasználatban az általánosabb *Vén-kert* mellett **Szőlő** néven is ismerik. Vö. *Vén-kerti-levendulás*. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 137, FKnt., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934:

9, OLÁH 1964: 52, PESTY 1864/38: 53a, SZEIFERT 1978: 76, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/10–21, T1.S.79.384/1, T9.SzmK.16/1–110, T16.T.260, T21.TK.1969, VARGA 1942: 22, 1958: 185. — T32-A2.

Vén-kert-dűlő lásd **Vén-kert**

Vén-kerti-levendulás 2023: *Véjn-kerti-levendulás*. — Kert a település határának déli részén, a Vénkert területén több kert egybenyitásával alakították ki néhány éve. Levendulát természetnek benne, erre utal az elnevezése. — ÉGy. — T32-A2B2.

Véres-hát lásd **Híres-hát**

Veres István tanyája 2023: *Veres István tanyája*. — Tanya a település határának nyugati részén a Karinkó területén, a Karinkó-laponyagtól északnyugatra. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T21-F5.

Veres Péter emlékház 2023: *Veres Péter emlékház*. — Épület a belterület délnyugati részén a Felsővégen, a Kadarc utcának a Veres Péter utcához közel eső szélén. A 20. század első harmadában épülhetett az a szegényes, tornácos kis parasztház, amelyben Veres Péter (1897–1970) 1946-ig élt és dolgozott. A közelben található a Veres Péter emlékpark. — ÉGy. — T40-D3.

Veres Péter emlékpark 2023: *Veres Péter emlékpark*. — Park és tanösvény a belterület délnyugati részén, a Kadarc utca és a Hortobágyi út között. Keresztül folyik rajta a Kadarc. A közelében található a Veres Péter emlékház. — ÉGy. — T40-C3D3.

Veres Péter utca 2023: *Veres Péter ucca* ~ *Csegeji nagy út* ~ *Katólikus Nagy ucca*, 1978: *Veres Péter utca*, *Katólikus nagy utca*, *Csegeji utca*, 1964: *Csegeji utca*, *Katólikus utca*, 1942: *Csegeji [utca]*, *Katólikus [utca]*, 1906: *Csegeji utca*, 1872: *Nagy utca*. — Utca a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth teret köti össze a Daru-Csegeji utcával. Korábban **Katólikus utca**, illetve **Katólikus Nagy utca** volt a neve katolikus vallású lakói után. Emellett hívták még **Csegeji utcá**-nak és **Csegeji nagyút**-nak is, mert nyugati irányban Tiszacsegére vezet. Legkorábbi névformájának a **Nagy utca** elnevezés látszik, ami egykoron feltehetően az utca egész hosszát jelölhette egészen a Debreceni úttal bezárólag, amelynek máig használatos ilyen

névváltozata. Hivatalos neve *Veres Péter utca*. — ÉGy., OLÁH 1964: 63, SZEIFERT 1978: 26, 27, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 11, 16. — T40-D3.

Veres Pista tanyája 2023: *Veres Pista tanyája*. — Tanya a település határának délnyugati részén a Nyíró-réten. Tulajdonosáról kapta a nevét. — ÉGy. — T31-F3.

Vermes lásd **Vermes csapszék**

Vermes csapszék 1988: *Határ csapszék*, 1906: *Vermes csapszék*, 1850: *Vermes csapszék*, 1841: *Vermes*, 1794: *Vermes csapszék*. — Egykori kocsmá a település határának keleti részén a Vermes-háttól északra, közvetlenül a hajdúböszörményi határnál. Több névváltozatban is szerepelt, és mindegyikhez az épület elhelyezkedése szolgáltatta a névadási hátteret: a legkorábbi, a 18–19. századtól adatolható *Vermes* és *Vermes csapszék* elnevezések a Vermes-hát melletti fekvésére utalnak, az újabb keletkezésű *Határ csapszék* névformában pedig a böszörményi határhoz való közelsége fejeződik ki. Ma már nem ismert elnevezések. — FEKETÉNÉ 1988: 50, T21.TK.1969, VARGA 1985: 164. — T23-E2.

Vermes-hát 1988: *Vermes-hát*, 1978: *Vermes-hát*, 1964: *Vermeshát*, 1942: *Vermeshát*, 1941: *Vermeshát*, 1934: *Vermeshát*, 1906: *Vermeshát*, 1888: *Vermesháza*, 1872: *Vermesháza*, 1850: *Vermes-hát*. — Szántó föld a település határának keleti részén Földháztól északkeletre, közvetlenül a hajdúböszörményi határnál. Egykor partos, hátság volt, ahol VARGA ANTAL szerint a téli takarmányozáshoz vermelték el a répát. Nevét ezekről a répásvermekről kaphatta. Mindemellett szóba jöhet a név előtagjának személynévi eredete is, amely ebben az esetben egykori tulajdonosra utalna. Az elnevezés a 19. század végén *Vermesháza* néven is szerepel, ez azonban téves, esetleg a közeli *Földház* nevének hatását tükröző alak lehet. — FEKETÉNÉ 1988: 137, KOLLONICH 1934: 8, MaKF., OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 76, T1.S.78.724/22–117, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 34. — T23-E3.

Vermesháza lásd **Vermes-hát**

Vértesi-dűlő 1988: *Vértesi-dűlő*. — Földterület a település határának délkeleti részén a Cuca területén. Tulajdonosáról kapta a nevét, melynek utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú

része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 138, FKNT. — T32-B2C2.

Vida-tanya 1988: *Vida-tanya*. — Egykori tanya a település határának nyugati részén a Kis-Horton. Helyét pontosabban nem ismerjük. Tulajdonosáról kapta a nevét. Ma már nem használt elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 138.

Vidra 1988: *Vidra*. — Vizenyős terület a település határának északi részén a Disznó-Kadarcstól északnyugatra, az Erdős-sziget területén. Vízét a Virágoskúti-ér vezeti le. Mivel egész évben vizes, a vidrák kedvelt élőhelye volt, ez szolgált alapul a névadáshoz. Tőle keletre található a Vidrás-fok. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Vidra-sziget. — FEKETÉNÉ 1988: 138. — T21-G3.

Vidra-sziget lásd **Kemencés-tó**

Vidrás-fok 1988: *Vidrás-fok*, 1978: *Vidrásfok*, 1942: *Vidrásfok*, 1934: *Vidrás [fok]*. — Egykori vízfolyás a település határának északi részén, a Kemencés-tó (egykor Vidrás-sziget) déli csücskénél. A források szerint a 20. század közepén még láttak a Kadarc folyóban vidrát. Erre utal a *Vidrás-fok* elnevezés előtagja. Utótagjában a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert név. Vö. Vidra, Vidrás-gát. — FEKETÉNÉ 1988: 138, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, SZEIFERT 1978: 77, VARGA 1942: 40. — T22-A3.

Vidrás-gát 1978: *Vidrásgát*, 1964: *Vidrásgát*, 1942: *Vidrás [gát]*. — Egykori gát a település határának északi részén, a Kemencés-tó déli csücskénél, a Vidrás-fok mellett. Nevének utótagjában a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma már nem ismert elnevezés. Vö. Vidra, Vidrás-sziget. — FKNT., OLÁH 1964: 26, SZEIFERT 1978: 77, VARGA 1942: 40. — T22-A3.

Vidrás-sziget lásd **Kemencés-tó**

Víg-dűlő 1988: *Víg-dűlő*. — Földterület a település határának délkeleti részén a Cuca területén. Nevét bizonyára tulajdonosáról kapta. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. Ma

már nem ismert elnevezés. — FEKETÉNÉ 1988: 139, FKNT. — T32-C2.

Világvége utca lásd **Mátyás király utca**

Vinnyó lásd **Vinnyó csárda, Vinnyó-halom**

Vinnyó csapszék lásd **Vinnyó csárda**

Vinnyó csárda 1988: *Vinyó csárda*, 1978: *Vinyócsárda*, 1964: *Vinnyó*, 1934: *Vinyó-csárda*, 1930: *Vingó* [o: *Vinyó*] *csárda*, 1888: *Vinyó csárda*, 1872: *Vinyó csárda*, é. n.: *Vinyó csárda*, 1864: *Vinyó-csárda* | *Fekszik a Debreczeni út mellett keleti leg szélsőbb határ részbe, állással ellátva – neve eredetéről semmi tudomás.* 1852: *Vinyó* vagy *Vinnyó*: Pusztai csárda. 1850: *Vinnyói korcsma*, [1817]: *Vinnyó*, 1794: A mezővároson kívül, a debreceni útnál van egy csapszék, amelyet *Vinnyónak* neveznek ... *Vinnyó csapszék*, 1783: *Winnyo Wh*: [Wirtshaus], 1750: *Ujvarosi fogadó*. — Egykori csárda a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Vinnyó-halom közelében. Téglából készült, náddal fedett épület volt. Állítólag a 19. század közepéig állt, de romjai még a 20. században is látszottak Debrecen és Balmazújváros határán. Ma szántóföld van a helyén. A nagy múltú épületnek sokféle névváltozata dokumentálható: az egyrészes **Vinnyó** mellett az ezzel összetett *Vinyó csárda*, **Vinnyó csapszék**, **Vinnyói kocsm**a neveken is szerepelt. Legkorábbi (a 18. század közepéről adathozható) megnevezése az **Újvárosi fogadó**. A *Vinnyó* név az épület jellegére utal, benne a *vinnyó*, *vinyó* tájszó szerepel 'kunyó, vityilló', illetve 'pusztai csárda' jelentésben. A csárda neve szolgált aztán alapul a környéken feltűnő Vinnyó-fok, Vinnyó-halom, Vinnyói-dűlő helynevekhez. — EKFT., FEKETÉNÉ 1988: 139, Kat., KIS 1993: 182–183, KOLLONICH 1934: 4, OLÁH 1964: 61, PESTY 1864/38: 53a, RÉVÉSZ 1851–1852: 314, SZEIFERT 1978: 77, T1.S.70.96, T1.S.78.724/10–21, T9.DvT.391, T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, ÚMTsz., VARGA 1985: 157, 165. — T33-G2.

Vinnyó-fok 1964: *Vinnyófok*. — Egykori kisebb vízfolyás a település határának délkeleti részén. Pontos helye ismeretlen, feltehetőleg a Vinnyó csárda közelében lehetett. Nevének utótagjában a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., OLÁH 1964: 59.

Vinnyó-halom 1988: *Vinyó-halom*, *Vinyó*, *Vinyó-járás-halom*, 1981: *Vinyó-járás-halom*, 1964: *Vinnyóhalom*, 1958: *Vinnyó*, 1942: *Vinnyó*, 1941: *Vinyó-halom*, 1934: *Vinnyó halom*, 1930: *Vinvó* [o: *Vinyó*] *halom*, 1929: *Vinyó*, 1906: *Vinyó*, 1883: *Vinyó halom*, 1872: *Vinyó*, é. n.: *Vinyó halom*. — Kiemelkedés a település határának délkeleti részén a Telek-földön, a Fordulótól délre, a nagyhegyesi határ közelében. Neve nagy történelmi múltra megy vissza, és a *Vinnyó-halom* mellett **Vinnyó** és **Vinnyó-járás-halom** néven is szerepel. E nevek *Vinnyó* névrésze a *Vinnyó csárda* nevének előtagját tartalmazza, s a csárda közelségére utal. — FEKETÉNÉ 1988: 140, HKFT., KOLLONICH 1934: 6, 9, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 43, T9.HmK.25/1-2, T9.K.21, T9.SzmK.16/1–110, T21.TK.1655, VARGA 1942: 38, 1958: 168. — T33-F2.

Vinnyói-dűlő 1864: *Vinnyoi... dűllő*. — Szántóföld a település határának délkeleti részén a Telek-földön, pontos helyét nem ismerjük. PESTY FRIGYES helynévtára szerint egykor úrbéresek szántóföldjei feküdtek itt. Első névrésze a *Vinnyó csárda* nevének előtagját tartalmazza, s a csárda közelségére utal. Az elnevezés utótagjaként a *dűllő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., PESTY 1864/38: 52a.

Vinnyói kocsma lásd **Vinnyó csárda**

Vinnyó-járás-halom lásd **Vinnyó-halom**

Viola utca 2023: *Vijola ucca*. — Utca a belterület északi részén a Bánlak délkeleti csücskében, az Édenkerttől északra. A Böszörményi utat a Bartók Béla utcával összekötő keresztutca. Hivatalos név. — ÉGy. — T41-E3F3.

Virágosi-föld lásd **Virágoskút**

Virágoskert lásd **Virágoskút**

Virágoskút 2023: *Virágoskút*, 1992: *Virágos-kút*, 1988: *Egri-kút*, *Virágoskút*, 1985: *Virágoskút*, 1981: *Virágoskút*, 1978: *Egri kút*, *Virágos-kut*, 1973: *Virágoskút*, 1967: *Virágoskút*, 1964: *Virágoskut*, 1956: *Virágoskút*, 1944: *Virágoskút*, 1942: *Virágoskúti föld*, 1941: *Virágoskút*, 1934: *Virágosi föld*, *Virágos [kút]*, 1933: *Virágoskút*, 1926: *Virágoskút*, 1907: *Virágoskút*, 1906: *Virágos kút*, 1900: *Virágoskert*, 1895: *Virágoskút*, 1893: *Virágoskut* puszta, 1888: *Virágos-kút*, 1888: *Virágoskút*, 1883: *Virágos kút*, 1882: *Virágoskut*, 1872: *Virágos kút*, 1872: *Virágos kút*,

Virágoskut, 1852: *Virágoskút*, 1850: *Virágoskút*. — Nagyobb terület szántókkal, utcákkal, zártkertekkel a település határának északkeleti részén a Pallag-ráta és a Rácok szigete között, a Régi Nánási út és a Böszörményi út találkozásától északra. Nevét egy hajdan itt álló kútról kapta, amelybe a szájhagyomány szerint egy Egerből jött aratólegény szégyenében beleugrott, mert nem tudott a dőlt búzában kaszálni. A kutat aztán – mint egy sírhelyet – virágokkal díszítették fel. Mások szerint viszonzatlan szerelem miatt vetett véget ily módon az életének. Történetét az *Egri-kút* névváltozat mellett máig ballada őrzi a településen. Egy térképi forrás 1900-ban *Virágoskert* névváltozattal tünteti fel, és ugyancsak alkalmilag *Virágosi-föld*, *Virágoskúti-föld* néven is szerepel. Vö. Gazdák Virágoskútja, Virágoskúti-ér, Virágoskúti-halastó, Virágoskúti-tanya, Virágoskút utca. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 34, 140, HKFT., Hnt., Kat., KOLLONICH 1934: 8, 9, MaKF., MoFnT. 2/9, OLÁH 1964: 50, SZEIFERT 1978: 41, 76, T0.26.5.1, T1.S.78.724/1–9, T1.S.78.724/22–117, T9.Ny.76, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 34. — T22-B2C2.

Virágoskúti-csatorna lásd **Virágoskúti-ér**

Virágoskúti-ér 2023: *Virágoskúti-ér*; [2000]: *Virágoskúti-csatorna*, 1992: *Virágoskúti-csat[orna]*, 1981: *Virágoskúti-csatorna*. — Csatorna a település határának északkeleti részén, a Virágoskút területéről indulva a Keleti-főcsatornát és a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatornát köti össze. A név utótagja az *ér* 'széles medrű időszakos patak, amelyet árvíz vagy talajvíz táplál, illetve a mellette elterülő zivornyós, mocsaras terület' földrajzi köznévi. Térképeken *Virágoskúti-csatorna* formában szerepel. — ÉGy., FKNT., MoFnT. 2/9, T.HNP2000, T0.26.5.1. — T22-B4.

Virágoskúti-halastavak lásd **Virágoskúti-halastó**

Virágoskúti-halastó 2023: *Virágoskúti-halastó* ~ *Virágoskúti-halastavak*, [2000]: *Virágoskúti-halastó*. — Halastó a település határának északkeleti részén a Kis-lapos és a Nagy-lapos között, a Virágoskút közelében. Elhelyezkedéséről kapta a nevét, amely többes számú *Virágoskúti-halastavak* formában is használatos. — ÉGy., T.HNP2000. — T13-E5.

Virágoskúti-halastó

Fotó: Harangi Mária

Virágoskúti-tanya 2023: *Virágoskúti-tanya* ~ *Virágoskút-tanya*, 1888: *Virágoskúti-tanya*, 1872: *Virágoskúti tanya*. — Egykori tanya a település határának északkeleti részén a Virágoskút területén, a Kemencés-tó mellett északra. A 19. század második felétől adathozható nevet ma *Virágoskút-tanya* névváltozatban is ismerik. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 141, T9.SzmK.16/1–110. — T22-B2.

Virágoskút-tanya lásd **Virágoskúti-tanya**

Virágoskút utca 2023: *Virágoskút ucca*. — Utca a település határának északkeleti részén, a virágoskúti zártkertben. Nem hivatalos elnevezés. — ÉGy. — T22-B3.

Visnyó 2023: *Visnyó*, *Visnyóuba*, 1988: *Visnyó*, *Visnyóuba*, 1978: *Visnyó*, 1942: *Visnyó*, 1872: *Visnyó*, 1852: *Visnyó*. — Szikes határrész és a rajta álló tanya a település határának északkeleti-részén. A Malátom déli nyúlványa, a Kadarcs–Karácsonyfoki-csatorna kanyarulatánál fekszik, a csatorna kettéosztja a területét. Ma is van rajta épület, egy juhodály. Részei a Kis- és Nagy-Visnyó, amelyek történeti adathozása jóval nagyobb múltra megy vissza (csakúgy, mint más, a *Visnyó* névből alakult elnevezéseké), igazolva egyúttal magának a *Visnyó* alapnévnek is az adatainál régebbi voltát. A név eredete bizonytalan. *Visnyó* helynevekkel a Kárpát-medencében máshol is találkozunk: a Borsod és Heves megyei *Visnyó* településnevek átvételek a szláv nyelvből, s tulajdonképpeni jelentésük 'meggyes'. Itt azonban ezzel a magyarázattal kevésbé számolhatunk. Vö. Visnyó fertője, Visnyó-gát. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 142, FNESz., PÓCZOS 2001: 80, SZEIFERT 1978: 77, T1.S.78.724/1–9, T9.SzmK.16/1–110, VARGA 1942: 35. — T21-G2.

Visnyó fertője 1988: *Visnyou ferteje*, 1978: *Visnyófereteje*, 1934: *Visnyó fertője*, 1785: *Visnyo Ferteje*, 1785: *Visnyó ferteje*, 1784: *Visnyó Fertője*, 1750: *Visnyó ferteje*. — Lápos, mocsaras hely a település határának északi-középső részén a Visnyó területén. Nevének utótagjaként a *fertő* 'mocsaras terület időnként vízzel újra megtelő tócsákkal, gödrökkel' jelentésű földrajzi köznév birtokos személyjeles alakja (rendszerint az archaikus *fereteje* tóváltozatban) szerepel. A nagy történeti múltra visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 142, FKNT., KOLLONICH 1934: 8, SZEIFERT 1978: 77, T1.S.70.100, T1.S.70.110, T9.SzmT.8, T16.T.259. — T21-G2.

Visnyó-gát 1988: *Visnyó-gát*, 1978: *Visnyógát*, 1964: *Visnyógát*, 1942: *Visnyó [gát]*, 1934: *Visnyó [gát]*, 1888: *Visnyó Gát*, 1841: *Visnyó Gát*. — Kisebb földhányás, gát a település határának északi-középső részén a Visnyó területén. Feltehetőleg a Visnyó fertőjén húzódhatott. Nevének utótagjaként a *gát* 'víz lefolyását elzáró vagy kiáradását akadályozó építmény, töltés' vagy esetleg '(köves)út' jelentésű földrajzi köznév szerepel. A nagy történeti múltra visszatekintő elnevezést ma már nem ismerik. Vö. Visnyó. — FEKETÉNÉ 1988: 142, FKNT., KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 26, SZEIFERT 1978: 77, T21.TK.1969, VARGA 1942: 35. — T21-G2G3.

Vitéz-föld lásd **Vitéz-telek**

Vitézi-föld lásd **Vitéz-telek**

Vitézi-telek lásd **Vitéz-telek**

Vitéz-telek 2023: *Vitéjsz-telek ~ Vitéjsz-főüd*, 1988: *Vitéjsz-főd*, *Vitésztelek*, 1978: *Kurtajárás*, *Vitézföld*, 1967: *Vitéztelek*, 1964: *Vitézföld*, 1956: *Vitéztelek*, 1944: *Vitézitelek*, 1942: *Vitézi föld*, 1933: *Vitézitelek*, 1906: *Vitéztelek*. — Legelő, korábban szántóföld a település határának keleti részén a Magdolna-ér és a Keleti-főcsatorna között, a Debreceni út mellett délre. Az első világháború után kiosztott földterületek, vitézi érdekért adományozták (a helyi hagyomány szerint Semsey Andor). **Vitéz-föld** néven is ismerik. Korábbi névváltozatai *-i* képzővel álltak: **Vitézi-telek**, **Vitézi-föld**. SZEIFERT IMRE szerint ezt a területet hívták korábban a mérete alapján **Kurta-járás**-nak. Ennek utótagjaként a *járás* 'legelőterület' földrajzi köznév szerepel. Ez utóbbi elnevezéseket ma már nem használják. Vö. Vitéz-telek-tanya. — ÉGY., FEKETÉNÉ 1988:

142, FKNT., Hnt., OLÁH 1964: 51, SZEIFERT 1978: 58, 78, VARGA 1942: 34. — T22-B5.

Vitéz-telek-tanya 2023: *Vitéjsz-telek-tanya*. — Tanya a település határának keleti részén a Sziki-horgásztó és a Debreceni út között, a Vitéz-telek mellett. Nevét az elhelyezkedése alapján kapta. — ÉGY. — T22-B5.

Víztorony 2023: *Víztorony*. — Építmény a belterület délnyugati részén a Nagycsűr területén, a Bethlen utca kanyarulatában, ahol a Csokonai utca belefut. — ÉGY. — T40-D3.

Vókonyai fahíd lásd **Fahíd**

Vókonyasi fahíd lásd **Fahíd**

Vörösmarty utca 2023: *Vörösmarty ucca*, 1978: *Vörösmarty utca*, *Szigetkert II. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Vasút sortól a Nap utcáig húzódik, párhuzamos a Zrínyi Miklós utcával. Korábban az elhelyezkedése alapján **Szigetkert Második utcá**-nak is nevezték. Hivatalos neve *Vörösmarty utca*. Vö. Szigetkert Első utca. — ÉGY., SZEIFERT 1978: 27. — T41-F3.

Wesselényi-rész lásd **Keményszer**

Wesselényi utca 2023: *Veselényi ucca*, 1978: *Wesselényi utca*. — A Déli sort a Béke utcával összekötő utca a belterület északnyugati részén, az Újtelepen. Párhuzamos a Kodály Zoltán utcával. Hivatalos név. — ÉGY., SZEIFERT 1978: 27. — T40-C1C2.

Vulkán-tanya lásd **Gém Imi tanyája**

Zabos-dűlő 1988: *Zabos-dűlő*. — Szántóföld a település határának északi részén Rollaháza területén, a Híres-háton. Nevét bizonyára az itt található Zabos-tanyáról kapta. Az elnevezés utótagja a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznév. Ma már nem ismert név. — FEKETÉNÉ 1988: 143, FKNT. — T12-A3.

Zabos-tanya 1988: *Zabos-tanya*, 1941: *Zabostny. [tanya]*. — Egykori tanya a település határának északi részén Rollaháza területén, a Zabos-dűlőn. Feltehetőleg tulajdonosáról kapta a nevét, de az is elképzelhető, hogy a *zab* szó képzős alakja szerepel benne. Ma már nem ismerik. — FEKETÉNÉ 1988: 143, MaKF. — T12-A3.

Zajda-fok 1852: *Zajda: Fok*, [1817]: *Zajda Fok*. — Kisebb vízfolyás a település határának nyugati részén a Csegei út mellett, a Hort területén. A névadás indítékát nem ismerjük, de az

előtag esetleg személynévi eredetű lehet. Az elnevezés utótagjaként a *fok* 'keskeny medrű időszakos patak vagy csatorna, melyet árvíz vagy belvíz táplál' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — FKNT., RÉVÉSZ 1851–1852: 314, T9.DvT.391, ÚCsnT. — T21-E2.

Zalka Máté utca lásd **Oncsa utca**

Zene utca 2023: *Zene ucca*, 1978: *Zene utca*, 1964: *Zene utca*, 1942: *Zene [utca]*, 1906: *Zene utca*. — Utca a belterület déli részén a Kisszik területén, az Árpád utcát köti össze a Sas utcával. A helybeliek szerint régebben cigány zenészek laktak az utcában, ez magyarázza az elnevezést. Hivatalos név. — ÉGy., OLÁH 1964: 66, SZEIFERT 1978: 27, T1.S.78.724/22–117, VARGA 1942: 15. — T41-E4.

Zilah-dűlő 2023: *Zila-düllő*, 1988: *Zila-dűlő*. — Szántóföld a település határának déli részén a Kadarcsi-tó és a Csóka-laposi-erdő között. A névadás indítékát nem ismerjük. Talán családnév szerepel az előtagban, és a föld tulajdonosára utalhat: ezt valószínűsíti FEKETE JÁNOSNÉ is. A településen ma is élnek *Zilah* családnévűek. Az elnevezés utótagjaként a *dűlő* 'a határnak két út vagy mezsgye közötti, többnyire hasonló talajú része' jelentésű földrajzi köznévi szerepel. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 144, FKNT. — T31-G3.

Zöldfa utca 2023: *Zőüfta ucca*, 1978: *Zöldfa utca*, *Szigetkert VIII. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert délkeleti csücskében, a Vasút sortól a Virágoskúti-csatornáig húzódik. Elhelyezkedése alapján korábban *Szigetkert Nyolcadik utcá*-nak is nevezték. Vö. Szigetkert Első utca. — ÉGy., SZEIFERT 1978: 28. — T41-G3G4.

Zöld iskola lásd **Bánlakosi iskola**

Zrínyi Miklós utca 1978: *Zrínyi Miklós utca*, *Szigetkert I. utca*. — Utca a belterület északkeleti részén a Szigetkert területén, a Vasút sortól a Nap utcáig tart. Régebben *Szigetkert Első utca* volt a neve, ez volt ugyanis a Böszörményi úttól, vagyis a Szigetkert nyugati szélétől számítva az első utca. Hivatalos neve *Zrínyi Miklós utca*. — SZEIFERT 1978: 28. — T41-F3.

Zubogó 2023: *Zubogó*. — A Virágoskúti-halastó egyes lecsapoló csatornájának a zsilipje a település határának északi részén, a Király-zugtól keletre. Kibetonozott a medre, és zubogva folyik belőle a víz, erre utal a *zubog* ige folya-

matos melléknévi igenévi származékából alakult elnevezése. — ÉGy., FKNT. — T22-A1.

Zsidó-Darassa 2023: *Zsidó-Daraksa*, 1933: *Zsidódarassa*, 1926: *Zsidódarassa*. — Egykori tanya a település északnyugati határában. A Darassának a Csegei úttól délre fekvő részén található, közvetlenül az út mellett. A helybeliek elmondása alapján egyetlen épületből állt, aminek zsidó bérlője volt, és amit a múlt században bontottak le. Itt található a Darassai múzeum. Vö. Darassa. — ÉGy., Hnt. — T10-C5.

Zsidó temető 2023: *Zsidó temető*, 1988: *Zsidó temető*, 1978: *Zsidótemető*. — Egykori zsidó hitközségi temető a belterület északi részén a Csikókertben, a Böszörményi út és a Gábor Áron utca találkozásánál. 1944-ben lezárták, majd az 1990-es évek végén védettnek nyilvánították. — ÉGy., FEKETÉNÉ 1988: 144, SZEIFERT 1978: 36. — T22-A4.

Zsidó temető

Fotó: Harangi Mária

Zsiga-kút 1978: *Piaci kut*, *Zsigakut*, 1964: *Zsigakut*, *Piacikut*, 1942: *Zsiga [kút]*, *Piaci [kút]*, 1934: *Piaci [kút]*. — Egykori fűrott kút a belterület középső részén a városközpontban, a Kossuth tér déli részén a Nádudvari utca és az Árpád utca sarkán. Nevét a helytörténeti munkák szerint a 20. század közepén itt élő Zs. Nagy Zsigmond kovácsmesterről kapta, akinek a háza előtt a kút állt. *Piaci-kút*-nak is nevezték, a heti vásárra menők ugyanis a nyári hőségben ott csillapították a szomjukat. A kút ma már nincs meg, és az egykori elnevezéseit sem ismerik. — KOLLONICH 1934: 9, OLÁH 1964: 56, SZEIFERT 1978: 68, 78, VARGA 1942: 21. — T41-E4.

Források

- A. = NAGY IMRE szerk., *Anjoukori okmánytár 1–6*. Budapest, 1878–1891. TASNÁDI NAGY GYULA szerk., *Anjoukori okmánytár 7*. Budapest, 1920.
- AOKt. = KRISTÓ GYULA szerk., *Anjou-kori oklevéltár 1–*. Csongrád Megyei Levéltár–Szegedi Középkorász Műhely, Budapest–Szeged, 1990–.
- ÁSz. = FEHÉRTÓI KATALIN, *Árpád-kori személynévtár. 1000–1301*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.
- BALÁZS 1990 = BALÁZS GYÖRGY, Debreceni szárazmalmok a 18–19. században. In: CSERI MIKLÓS szerk., *Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Évkönyve 6* (1990), 171–190.
- BENKŐ 1998 = BENKŐ LORÁND, *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998.
- BÉRES 1982 = BÉRES ANDRÁS, *Arra van egy köhíd rakva...* Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1982.
- BÉRES 2014 = BÉRES JÚLIA, Adalékok a Hortobágy etimológiájához. *Helynévtörténeti Tanulmányok 10* (2014), 33–52.
- BÍRÓ 1996 = BÍRÓ FERENC, Nyolc Békés megyei település dűlőnevei. In: *Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei. Új sorozat 23. Tanulmányok a magyar nyelvről*. Eger, 1996–1997. 87–94.
- BUNYITAY = BUNYITAY VINCE, *A váradi püspökség története alapításától jelenkorig 1–4*. Nagyvárad–Debrecen, 1883–1935.
- C 59 = Magyar Nemzeti Levéltár. Helytartótanács levéltár. Departamentum urbariale. IV. Tabellae urbariales. 1767–1774.
- Cs. = CSÁNKI DEZSŐ, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában 1–3., 5*. Budapest, 1890–1913.
- DCSz. = KÁLNÁSI ÁRPÁD, *Debreceni civis szótár*. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 83. Debrecen, 2005.
- DebrReg. = HERPAY GÁBOR szerk., *Debrecen szab. kir. város levéltára diplomagyűjteményének regesztái*. Városi Tanács, Debrecen, 1916.
- DHA. = GYÖRFFY GYÖRGY, *Diplomata Hungariae Antiquissima 1. 1000–1131*. Budapest, 1992.
- ECSEDI 1914 = ECSEDI ISTVÁN, *A Hortobágy puszta és élete*. Debrecen, 1914.
- ÉGy. (Balmazújváros) 2023 = E. NAGY KATALIN élőnyelvi gyűjtése.
- EKFT. = *Első katonai felmérés. 1763–1787*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/firstsurvey-hungary>
- ÉrtSz. = BÁRCZI GÉZA–ORSZÁGH LÁSZLÓ szerk., *A magyar nyelv értelmező szótára 1–7*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.
- E 158 = Magyar Nemzeti Levéltár. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Archivuma. Conscriptioes portarum. 41., 42., 61., 62. kötet.
- FEKETÉNÉ 1988 = FEKETE JÁNOSNÉ, *Balmazújváros külterületének földrajzi nevei*. Kézirat. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 1033. Debrecen, 1988.
- FÉNYES 1851 = FÉNYES ELEK, *Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leíratik 1–4*. Pest, 1851.
- FKnT. = URL: https://mnh.unideb.hu/geoname_registry. Korábbi kiadása: BÁBA BARBARA–NEMES MAGDOLNA, *Magyar földrajzi köznevektára*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 32. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2014.
- FNESz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára 1–2*. Negyedik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
- GAZDAG 1984 = GAZDAG ISTVÁN szerk., *A történelem hétköznapijai*. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei 20. Debrecen, 1984.
- GOMBOCZ 1915 = GOMBOCZ ZOLTÁN, *Árpád-kori török személyneveink*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 16. Budapest, 1915.
- GÖNCZY = GÖNCZY PÁL–KOGUTOWICZ MANÓ, *Magyarország megyéinek kézi atlasza. 68 vm*. Posner Károly Lajos és fia térképészeti intézetének kiadása, Budapest, [1890].
- HAJNAL 1923 = HAJNAL ISTVÁN, Kivonatok Hunyadi János kormányzói okleveleiből. *Levéltári Közlemények 1* (1923), 98–125.
- HKFT. = *Harmadik katonai felmérés (1:25000). 1869–1887*. URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/thirdsurvey25000>.

- Hnt. = Magyarország helységnévtára a megfelelő évből. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- JUHÁSZ 1980 = JUHÁSZ DEZSŐ, A harang helyneveinkben. *Névtani Értesítő* 3 (1980), 3–11.
- Kat. = *Kataszteri térképek. 19. század.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/cadastral>
- Kis 1988 = Kis TAMÁS, *Kocsmá- és csárdaneveink névtani vizsgálata.* Kézirat. Szakdolgozat. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének könyvtára. K 1035. Debrecen, 1988.
- Kis 1993 = Kis TAMÁS, Gugyori és Kutyakaparó 1. Egy alföldi csárdanévtípusról. *Névtani Értesítő* 15 (1993), 180–185.
- Kiss 1974a = Kiss LAJOS, Hol tart ma a Hortobágy név etimológiájának a vizsgálata. *Műveltség és hagyomány* 25–26 (1972–1974), 21–30.
- Kiss 1995 = Kiss LAJOS, *Földrajzi neveink nyelvi fejlődése.* Nyelvtudományi Értekezések 139. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995.
- KOLLONICH 1934 = KOLLONICH DEZSŐ, *Balmazújváros. Adatok Balmazújváros településföldrajzához.* Geographia Pannonica 10. Pécs, 1934.
- KOVÁCS 2018a = KOVÁCS ÉVA, *A Százdi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás.* A Magyar Névértéktár Kiadványai 48. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2018.
- LELKES = LELKES GYÖRGY, *Magyar helységnévazonosító szótár.* Harmadik kiadás. Argumentum Kiadó, Budapest, 2011.
- LÉVAI 2003 = LÉVAI BÉLA, *Debrecen környéki helynevek.* Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2003.
- LIPSZKY, Map. = LIPSZKY JÁNOS, *Mappa Generalis Regni Hungariae partiumque adnexarum Croatiae, Slavoniae et Confiniorum Militarum Magni item Principatus Transylvaniae.* 1806.
- LIPSZKYMT. = LIPSZKY JÁNOS, [Munkatérkép a Mappa generalis Regni Hungariae című térkép szerkesztéséhez]. 1799–1803. URL: <https://maps.hungaricana.hu/hu/OSZKTerkeptar/2252/>
- MaKF. = *Magyarország katonai felmérése. 1941.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/hungary1941>
- MEZŐ 2003 = MEZŐ ANDRÁS, *Patrocíniumok a középkori Magyarországon.* METEM Könyvek 40. Budapest, 2003.
- MKFT. = *Második katonai felmérés. 1819–1869.* URL: <https://maps.arcanum.com/hu/map/secondsurvey-hungary>
- MNL. = ORTUTAY GYULA főszerk., *Magyar Néprajzi Lexikon 1–5.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977–1982.
- MoFnT. 2/9 = FÖLDI ERVIN szerk., *Magyarország földrajzinév-tára 2. Hajdú-Bihar megye.* Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1981.
- MZsL. = UJVÁRI PÉTER szerk., *Magyar Zsidó Lexikon.* Budapest, 1929.
- NÉMETH 1997 = NÉMETH PÉTER, *A középkori Szabolcs megye települései.* Ethnica Kiadás, Nyíregyháza, 1997.
- NÉMETH 2023 = NÉMETH PÉTER, *A XI–XIV. századi Szabolcs megye települései. Adattár.* Nyíregyháza, 2023.
- M. NEPPER et al. 1981 = M. NEPPER IBOLYA–SÖREGI JÁNOS–ZOLTAI LAJOS, *Hajdúsági halmok.* Hajdúsági Közlemények 8. Hajdúböszörmény, 1981.
- N 78 = Magyar Nemzeti Levéltár. Regnicolaris levéltár. Archivum regni. Országos összeírások. Ladula BB-CC. Ladula GG-HH 1715. évi összeírás. 8. téka.
- N 79 = Magyar Nemzeti Levéltár. Regnicolaris levéltár. Archivum regni. Országos összeírások. Ladula DD-EE. Ladula JJ-KK 1720. évi összeírás. 7. téka.
- NYIRKOS 1970 = NYIRKOS ISTVÁN, *Térképeink névtani tanulságairól.* In: KÁZMÉR MIKLÓS–VÉGH JÓZSEF szerk., *Névtudományi előadások.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970. 89–93.
- OkISz. = SZAMOTA ISTVÁN–ZOLNAI GYULA, *Magyar oklevél-szótár. Pótlék a Magyar Nyelvtörténeti Szótárhoz.* Budapest, 1902–1906.
- OLÁH 1964 = OLÁH MARGIT, *Balmazújváros és környékének földrajzi nevei.* Kézirat. Nyíregyházi Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. Nyíregyháza, 1964.
- OT. = BASKI IMRE–RÁSONYI LÁSZLÓ, *Onomasticon Turcicum. Turcic Personal Names 1–2.* Indiana University, Research Institute of Inner Asian Studies, Bloomington, 1997.
- PESTY 1864/38 = *Pesty Frigyes helynévtára 38. Szabolcs vármegye.* OSZK Kézirattár. Jelzete: Fol. Hung. 1114/38. (Szövegkiadás: MIZSER

- LAJOS, Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi helynévtárában. *A Jósza András Múzeum Évkönyve 42* (2000), 227–372.)
- PITI 2010 = PITI FERENC szerk., A Vay család berkeszi levéltárának 1342–1382 közötti oklevelei. *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 52* (2010), 397–606.
- PÓCZOS 2001 = PÓCZOS RITA, *Az Árpád-kori Borsod és Bodrog vármegye településneveinek nyelvészeti elemzése*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 5. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen, 2001.
- RADICS 1980 = RADICS KÁLMÁN, A Hajdúkerület és Hajdú megye tisztségviselői. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 7* (1980), 191–195. Révai Lex. = Révai nagy lexikona 1–21. Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1911–1935.
- RÉVÉSZ 1850–1851 = RÉVÉSZ IMRE, Magyar helynevek. *Új Magyar Múzeum 1/1* (1850–1851), 510–513.
- RÉVÉSZ 1851–1852 = RÉVÉSZ IMRE, Magyar helynevek. *Új Magyar Múzeum 2/1* (1851–1852), 151–164, 310–315.
- RÉVÉSZ 1859 = RÉVÉSZ IMRE, *Etel laka vagyis Attila hun király birodalmi székhelye. Történelmi vizsgálat*. Debrecen, 1859.
- SZEIFERT 1978 = SZEIFERT IMRE, *Földrajzi nevek Balmazújvároson*. Kézirat. Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattára. 20136. Budapest, 1978.
- SZŐKE 2024 = SZŐKE MELINDA, Gondolatok a Hortobágy név eredetéről. *Helynévtörténeti Tanulmányok 18* (2022–2024), 7–22.
- TESz. = BENKŐ LORÁND főszerk., *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1–3. Mutató 4*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.
- T.HNP2000 = Hortobágyi Nemzeti Park (1:90000). Paulus, Budapest, [2000]. Hadtörténeti Intézet és Múzeum B.XV.c. Magyarország szaktudományos térképei 1918 után. Nr. 1076.
- TORMA 1997 = TORMA ISTVÁN, Harangos kút. A kútba rejtett harangok mondája helyneveinkben. In: B. GERGELY PIROSKA–HAJDÚ MIHÁLY szerk., *Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai 1–2*. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 209. Budapest–Miskolc, 1997. 274–284.
- TÓTH 2001a = TÓTH VALÉRIA, *Az Árpád kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 4. Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Debrecen, 2001.
- T0.26.5.1 = Cím nélkül [Balmazújváros katonai térképe]. 1992. – DE Magyar Nyelvtudományi Tanszék könyvtára (fénymásolat).
- T1.S.11.450/2 = Geometrica delineatio Praedii Hort. 1760. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 11) Kamarai térképek. 18. sz.–1927. Nr. 450/2.
- T1.S.24.8 = Geometrica delineatio possessionis B. Ujváros. 1782. – MNL Országos Levéltár S 16–66, 68–69, 82–83, 87–91, 93–100, 102–104, 106, 108–113, 119–131, 134–138, 140–165, 167–171. Családi fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–2007. – S 24) Balassa család. 18. sz.–19. sz. Nr. 8.
- T1.S.70.72/1–8 = Plan der Wasser Ausgüsse des Theis Flusses in die Heiduken Städt bis zum errichten Damme zwischen Beöszermény und Ujváros, und von dannen in den grossen Morrast in denen Püspök Ladányer Gräntzen, Sár rétye genannt. [18. sz.] – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 72/1–8.
- T1.S.70.96 = Specialis Topographia metarum Oppidi Ujváros. 1750. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 96.
- T1.S.70.98 = Geometrica delineatio plagae inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Újváros controversae. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 98.
- T1.S.70.100 = Cím nélkül [Máta pusztja és Balmazújváros vitás határterületének térképe, valamint mezőgazdasági térkép]. 1750. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 100.
- T1.S.70.106 = Cím nélkül [Debrecen és Balmazújváros határa]. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 106.

T1.S.70.107 = Mappa Oppidi B. Ujváros. 1786. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 107.

T1.S.70.110 = Delineatio Possessionis B. Ujváros. 1785. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 110.

T1.S.70.114 = Geometrica delineatio plagae inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Ujváros controversae peracta. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 114.

T1.S.70.115 = Cím nélkül [Debrecen és Balmazújváros vitás határterülete]. 1787. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 115.

T1.S.70.117 = Geometrica delineatio plagae inter Liberam Regiamque Civitatem Debretzen et Oppidum Ujváros controversae. 1792. – MNL Országos Levéltár S 70. Vegyes kéziratos térképek. 16. sz.–20. sz. Nr. 117.

T1.S.78.724/1–9 = Markt B. Ujváros in Ungarn Szabolcser Comitát. 1852. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 724/1–9.

T1.S.78.724/10–21 = Balmaz Ujváros. 1888. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 724/10–21.

T1.S.78.724/22–117 = Balmazújváros Hajdu vármegyei nagyközség kataszteri térképének másolata az 1906. évi mérnöki helyszínelés szerint. 1906. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 78) Térképek. 1786–1948. Nr. 724/22–117.

T1.S.79.384/1 = Balmazújváros adóközség Kis és Nagy Hort pusztákkal együtt birtokrészleti jegyzőkönyve. 1872–1873. – MNL Országos Levéltár S 78–79. Kataszteri gyűjtemény. 1786–1948. – S 79) Iratok. 19. sz.–20. sz. Nr. 384/1.

T1.S.118.719 = Vázlatrajz dr. Semsey Andor contra gr. Crony-Chanel Józsefné szül. Semsey Róza vízrendőri ügyben 8961/V. 5. 1903. sz. ministeri rendelethez. 1903. – MNL Országos Levéltár S 11–15, 74, 84–86, 101, 105, 107, 115–116, 118, 139. Kormányhatósági fondokból kiemelt térképek. 17. sz.–20. sz. – S 118) Földművelésügyi minisztériumi térképek. 19. sz.–20. sz. Nr. 719.

T9.DvT.9 = Cím nélkül [A hortobágyi csárda környéke]. [1750]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 9.

T9.DvT.10 = Geometrica delineatio praedii Máta. 1752. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 10.

T9.DvT.12 = Geometrica delineatio praedii Máta. 1752. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 12.

T9.DvT.13 = Geometrica delineatio terreni controversi inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen, et Dominos Füredienses. 1759. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 13.

T9.DvT.27 = Geometrica Delineatio Terreni Controversi inter Liberam et Regiam civitatem Debreczen, et Dominos Compossessores Füredienses... [1765]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 27.

T9.DvT.65 = Cím nélkül [A Máta puszta környéke domborzati vázrajza]. 1785. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 65.

T9.DvT.224 = Cím nélkül [Máta környékének rajzolata dűlőnevekkel és utakkal]. [1810]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 224.

T9.DvT.232 = Cím nélkül [Balmazújváros és Debrecen vitás határának rajza]. [1790]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek

gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 232.

T9.DvT.391 = Cím nélkül [A Debrecen és Zám közötti út és környékének térképe]. [1817]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 391.

T9.DvT.407 = Cím nélkül [Máta és környéke dűlőtérképe és határleírása]. [1760]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 407.

T9.DvT.447 = Cím nélkül [Elep telektérképe]. [1820]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 447.

T9.DvT.1274 = Cím nélkül [Az újvárosi, elepi és angyalházi határ valamint a Hortobágy folyó által bezárt terület]. 1865. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1274.

T9.DvT.1505 = Hortobágy puszta. 1899. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – b) Debrecen szabad királyi város. 1750–1961. DvT. 1505.

T9.HmK.25/1–2 = Balmazújváros nagyközség tagosított határrészének határ vázlata. 1929. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.2. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kataszteri térképeinek gyűjteménye. 1883–1971. – d) Hajdú vármegye. 1851–1957. HmK. 25/1–2.

T9.K.21 = Cím nélkül [Nagyhegyes, Balmazújváros, Józsa közötti terület térképe]. [é. n.]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K. 21.

T9.K.53 = Cím nélkül [A Hortobágy katonai térképe]. 1934. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K. 53.

T9.K.67 = Csege. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.3. Hajdú-Bihar Me-

gyei Levéltár katonai térképeinek gyűjteménye. 1890–1940. K. 67.

T9.Ny.76 = Cím nélkül [Tiszacsege]. 1900. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.4. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár nyomtatott térképeinek gyűjteménye. 1772–1977. Ny. 76.

T9.Ny.326 = Hortobágy puszta. 1910. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.4. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár nyomtatott térképeinek gyűjteménye. 1772–1977. Ny. 326.

T9.SzmK.16/1–110 = Balmaz Ujváros mezőváros Kis és Nagy Hort pusztákkal együtt Magyarországi Szabolcs megyében. 1872. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.2. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kataszteri térképeinek gyűjteménye. 1883–1971. – e) Szabolcs vármegye. 1850–1960. SzmK. 16/1–110.

T9.SzmK.17 = Balmaz Ujváros mezővárosnak határrajzolatja Kis és Nagy Hort pusztákkal együtt. 1869. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.2. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kataszteri térképeinek gyűjteménye. 1883–1971. – e) Szabolcs vármegye. 1850–1960. SzmK. 17.

T9.SzmT.1 = Specialis Topographia metarum controversarum inter Liberam Regiamque Civitatem Debreczen et Oppidum Uj-város. 1748. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 1.

T9.SzmT.2 = Geometrica delineatio controversiae Libera Regiaque Civitatis Debreczen et Oppidi Újváros. 1762. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 2.

T9.SzmT.5 = Geometrica delineatio controversiae oppidi Ujváros et praedii Margita. 1780. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 5.

T9.SzmT.8 = Delineatio possessionis B. Ujváros. 1785. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 8.

T9.SzmT.9 = Cím nélkül [Balmazújváros nyugati határának vízrajzi és domborzati vázlata]. [1785]. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 9.

T9.SzmT.10 = Mappa oppidi B. Újváros. 1786. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 10.

T9.SzmT.17 = Ductus Metalis V(enerabilis) Capituli Agriensis inter Praedium Sz. Margita ... et Plagam Nagy Szeg. ... 1779. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 17.

T9.SzmT.32 = Földképe Tekintetes Nemes Zabolch Vármegyében kebelezt, és a' Méltóságos Semsey család birtokában lévő B. Újváros helység belső telkeinek. 1840. – MNL Hajdú-Bihar Vármegyei Levéltár XV.1. Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kéziratos térképeinek gyűjteménye. 1657–1969. – e) Szabolcs vármegye. 1748–1940. SzmT. 32.

T10.FM.40 = Ductus metalis V(enerabilis) Capituli Agriensis inter praedia Szent-Margita ejusdem V(enerabilis) Capituli, et Daraksa ad I(nclitum) Familiam Andrásyanam pertinentem. 1779. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. FM. 40.

T10.FM.41 = Geometrica Delineatio Controversiae Oppidi Újváros et Praedii Margita. 1780. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. FM. 41.

T10.FM.93 = A Méltóságos és Főtisztelendő Egri Főkáptalan összes birtokainak földrajzi térképe. 1883. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. FM. 93.

T10.FM.109 = Sz(ent) Margitai uradalomhoz tartozó Cserepes-ér, Parassa szél, Szandlik-ha-

lom és Szandlik zug birtok részek helyzeti rajza. 1898. – MNL Heves Vármegyei Levéltár XV.1. Térképek gyűjteménye. 1704–1950. – b) Egri Főkáptalan Magánlevéltárának térképei. 1704k.–1944. FM. 109.

T16.T.144 = Átnézetes talajismereti térkép. Szentmargitapuszta. 1934. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 144.

T16.T.259 = Taxalistarum Balmaz-Uj-Városiensium tenutorum pars quae jacet supra Oppidum, intra Sept(entrionalem) et Orientem ... in N. et K. Maláton, Kadarts et Visnyó-Fertője ... et ... in Sebes-Ér-Mellyéke. 1784. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 259.

T16.T.260 = Terrae arabiles Taxalistarum ... infra Oppidum ad Meridiem et Occidentem iacentes in ... N. Halom, K. et N. Kadarts-Hát nec non circa ... Nagy et K. Magdólna cum F. Kis-Kadarts exhibentur. 1784. – MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltár XV.1. Szabolcs és Szatmár megye levéltárának térképgyűjteménye. 1528–1950. T. 260.

T21.TK.1655 = Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége balmazújvárosi uradalmának agrogeológiai térképe. [1930]. – Országos Széchényi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 1655.

T21.TK.1969 = Térképe Tekintetes Nemes Zabolch vármegyében keblezt és a Méltóságos semsei Semsey család birtokában lévő B. Újváros helységghatára területének. 1841. – Országos Széchényi Könyvtár TK. Önálló kéziratos térképek. Nr. 1969.

ÚMTsz. = B. LŐRINCZY ÉVA főszerk., *Új magyar tájszótár 1–5*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010.

VÁLYI = VÁLYI ANDRÁS, *Magyar országnak leírása 1–3*. Buda, 1796–1799. Hasonmás kiadás. Somorja, 2003.

VARGA 1909 = VARGA ANTAL, *Hol állott Attila birodalmi fővárosa Prizskusz követsége idejében: 449-ben*. Gyoma, 1909.

VARGA 1942 = VARGA ANTAL, *Földrajzi nevek Balmazújvároson*. Debrecen, 1942.

VARGA 1958 = VARGA ANTAL, *Balmazújváros története 1945-ig*. Debrecen, 1958.

VARGA 1984 = Balmazújváros kamarai összeírása 1794-ből és 1797-ből. Ford.: Ifj. Varga Antal. 1. közlemény. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 11* (1984), 161–176.

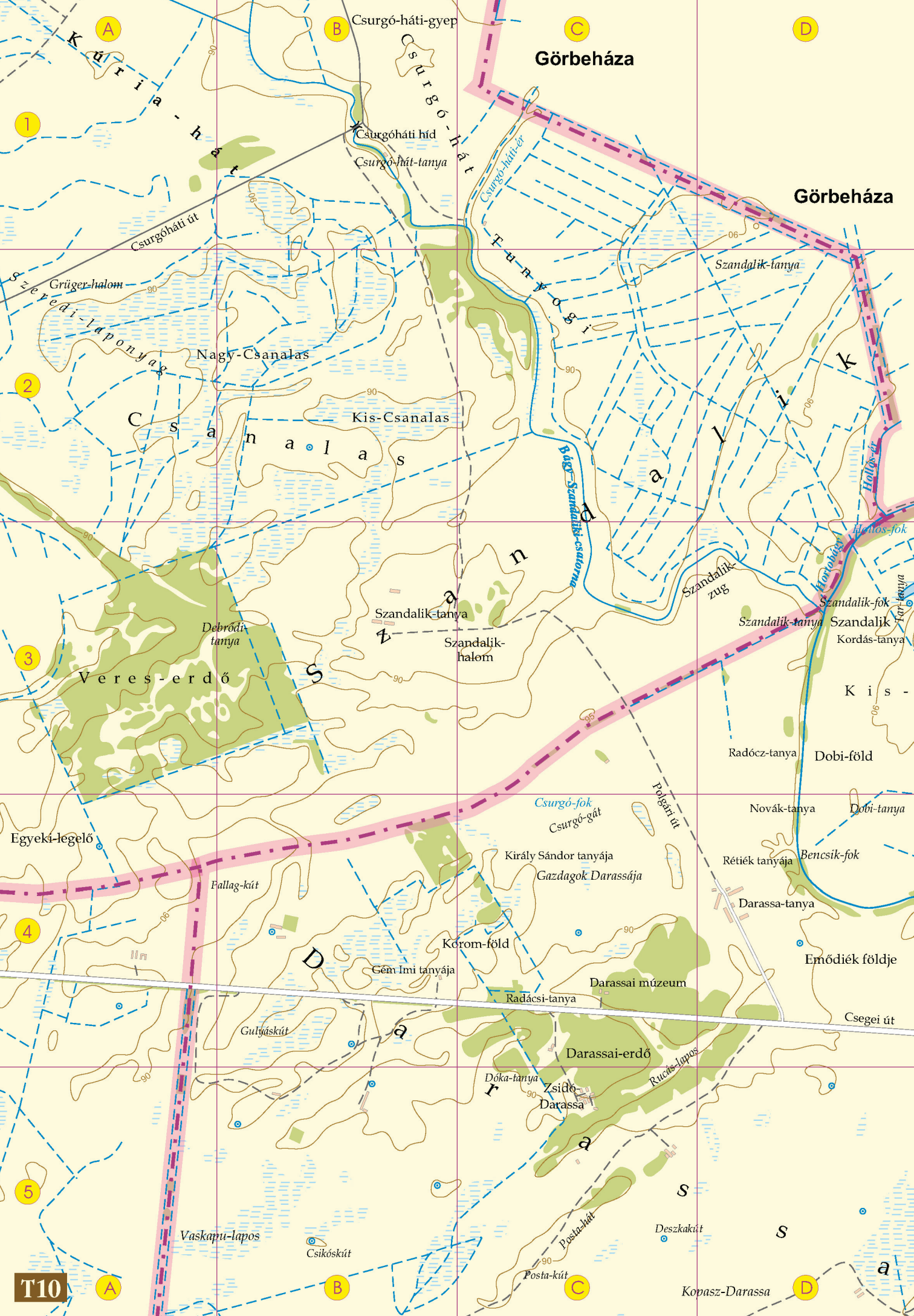
VARGA 1985 = Balmazújváros kamarai összeírása 1794-ből és 1797-ből. Ford.: Ifj. Varga Antal. 2. közlemény. *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 12* (1985), 157–174.

VARGHA 1882 = VARGHA GEIZA, *Hajdú megye leírása*. Debrecen, 1882.

Vat. = *Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia*. Series I. Tom. 1–4. Budapest, 1887–1891.

Z. = NAGY IMRE–NAGY IVÁN–VÉGHÉLY DEZSŐ–KAMMERER ERIK–LUKCSICS PÁL szerk., *A zichi és vásoneői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára 1–12*. Pest, majd Budapest, 1871–1931.

ZOLTAI 1926a = ZOLTAI LAJOS, *Települések, egyházas és egyháztalan falvak Debreczen város mai határában*. A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság Honismertető Bizottságának Kiadványai 2. Debrecen, 1926.

Görbeháza

Görbeháza

T10

1
2
3
4
5

A
A
A
A
A

B
B
B
B
B

C
C
C
C
C

D
D
D
D
D

Egyeké-legelő

Szeregi-laponyas

Veres-erdő

Nagy-Csanas

Kis-Csanas

Debrői-tanya

Fallag-kút

Gulyás-kút

Vaskapu-lapos

Csikós-kút

Posta-kút

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-híd

Csergő-háti-tanya

Szandalik-tanya

Szandalik-halom

Köröm-föld

Gém Imi tanyája

Radácsi-tanya

Darassai-múzeum

Darassai-erdő

Darassa

Dóka-tanya

Zsido

Posta-kút

Posta-kút

Posta-kút

Posta-kút

Posta-kút

Posta-kút

Görbeháza

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Csergő-háti-nyer

Szandalik-tanya

Szandalik-tanya

Szandalik-tanya

Szandalik-tanya

Radócz-tanya

Novák-tanya

Rétiék tanyája

Darassa-tanya

Emódiék földje

Csegei út

Darassai-erdő

Darassa

Darassa

Darassa

Darassa

Darassa

D

K

K

K

K

K

K

K

K

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

C

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D</

E

F

G

H

1

2

3

4

5

Görbeháza

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

E

F

G

H

1

2

3

4

5

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

p o s

Virágoskúti-halastó

E

F

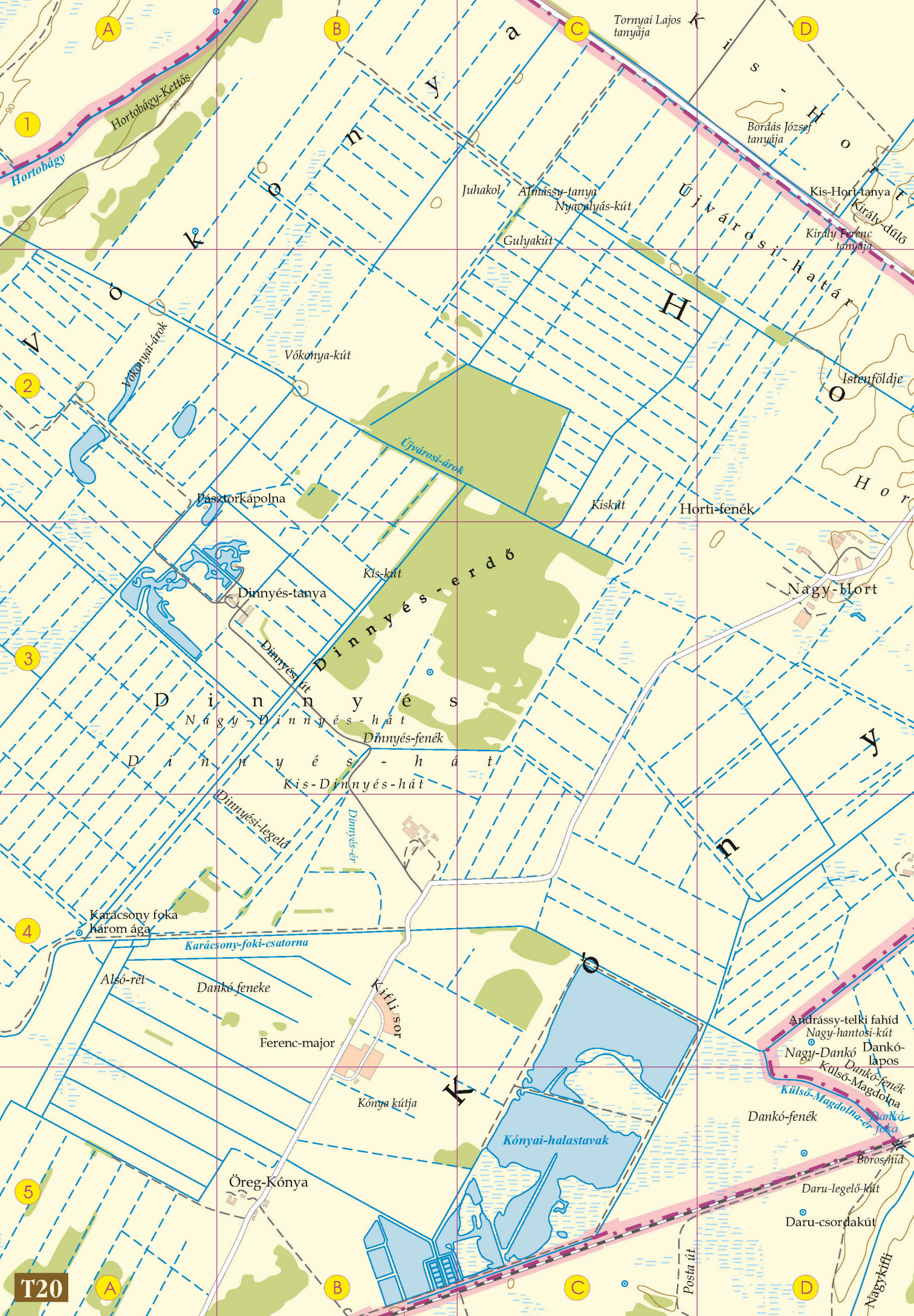
G

H

T13

A

B

C

D

1

2

3

4

5

T20

Hortobágy-Kettős

Hortobágy

Vókonyai-árok

Pasztorkápolna

Dinnyés-tanya

Nagy-Dinnyés-hát

Dinnyési-legelő

Karácsony-foka három ága

Alsó-rét

Öreg-Kónya

Vókonya-kút

Újvárosi-árok

Kis-kút

Dinnyési-út

Dinnyés-ér

Karácsony-foki-csatorna

Dankó-feneke

Ferenc-major

Kónya kútja

Juhaköl

Almásy-tanya

Nyárályás-kút

Gulyakút

Kiskút

Horti-fenek

Kifli sor

Kónyai-halastavak

Posta út

Tornyai Lajos tanyája

Bordás József tanyája

Kis-Horti-tanya

Király-dűlő

Király Ferenc tanyája

Istenföldje

Nagy-Horti

Andrássy-telki fahíd

Nagy-hantosi-kút

Újvárosi-határ

Dinnyés-erdő

Dinnyés-hát

Dinnyés-hát

Kis-Dinnyés-hát

Dankó-fenek

Dankó-lapos

Dankó-fenek

Külső-Magdolna

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

Dankó-fenek

BALMAÚJVÁROS

E

F

G

H

1

2

3

4

5

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

HAJDÚBÖSZÖRMÉNY

D a l m i

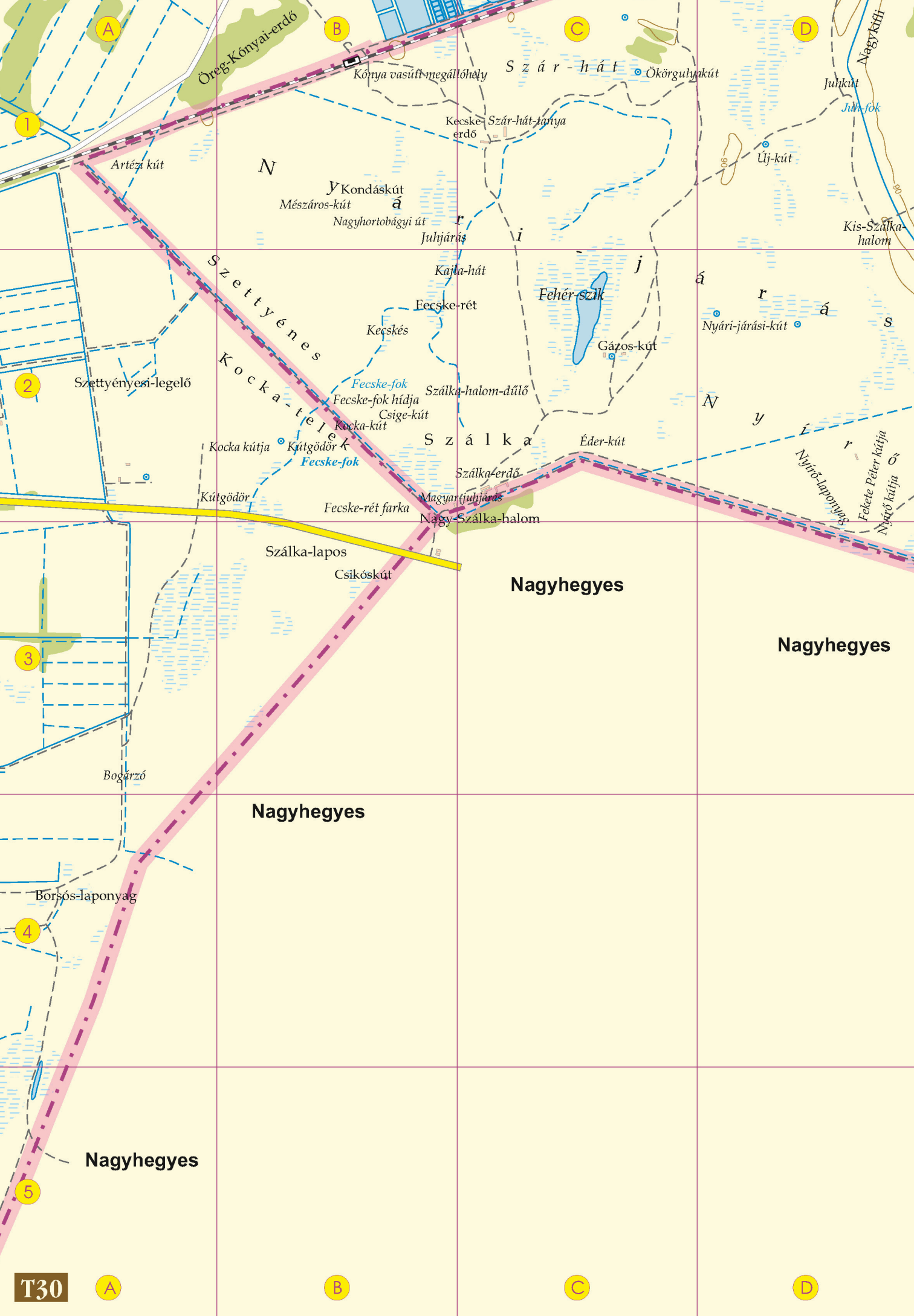
E

F

G

H

T23

1

2

3

4

5

A

B

C

D

Artézi kút

Szettyényesi-legelő

Bogárzó

Borsós-laponyag

Nagyhegyes

N

Kondáskút
Mészáros-kút
Nagyhortobágyi út

Szettyényes
Kocsa-telep

Szálka-lapos

Nagyhegyes

Csikóskút

Kőnya vasúti megállóhely

Kecske-Szar-hát-erdő

Kecskés

Fecske-fok
Fecske-fok hídja
Csige-kút
Kocsa-kút

Fecske-rét farka

Szar-hát

Kajla-hát

Fecske-rét

Szálka-halom-dűlő

Szálka-erdő

Nagyhegyes

Fehér-szik

Gázos-kút

Éder-kút

Nagy-Szálka-halom

Nagyhegyes

Ökörgyűlakút

Új-kút

Nyári-járási-kút

Nagyhegyes

Nyíró-laponyag
Fekete Péter kútja
Nyíró kútja

Kis-Szálka-halom

Nagy-küff

Juhkút

Juh-fok

Parlagisasos-erdő

Binye-ráta

Varjas-erdő

Binye-rátasi-kút

Tamariskás

Juhgát

Alföldi-kút

Fehér-tó

Nagyhegyes

E

Kis-Magdolna-lapos

Gulyás-tanya

Kis-csordakút

Magdolna-laponyag

Kondás-fenek

Gém Laci tanyája

Nagy-csordakút

Nagy-kőkút

Boros fok hídja

Veres Pista tanyája

Nagyhegyes

F

Aradi-lapos

Csordagát

Szárnyék-Felső-Csűrhekút

Úszótelep

Nagy-Magdolna-lapos

Alj-kút

Alj-kúti-erdő

Nagy-csordakút

Asszonykút

Kőudvari-erdő

Nagy-kőkút

Boros fok hídja

Veres Pista tanyája

Nagyhegyes

F

Csűrhekúti-lapos

Csirkés Imre-kút

Magdolnai-lapos

Éder-erdő

Kis-úr fája

Mezőórház

Epres-erdő

Pénzes-erdő

Gucsit-laponyag

Gucsit-kút

Gucsit-erdő

Gucsit-hát

Asszonykút

Gucsit út

Kőudvari-Kis-kút

Kaparási-kút

Kis-Kadarcs-hát

Mihalik-tanya

Kövek-földek

Zilah-dűlő

Nagyhegyes

G

Magdolnai-lapos

Első-kút

Alsó-Csűrhekút

Katona-tanya

Hegedűs-kút

Disznós-kút

Szérűskert

Koroknai-major

Hosszú-fenek

Kerek-fenek

Magdolna farka

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Magdolna-lapos

Nagy malom

Cipo gát

Regi Nadudvari út

Szoboszlai út

Sőre-földek

Halom alja

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

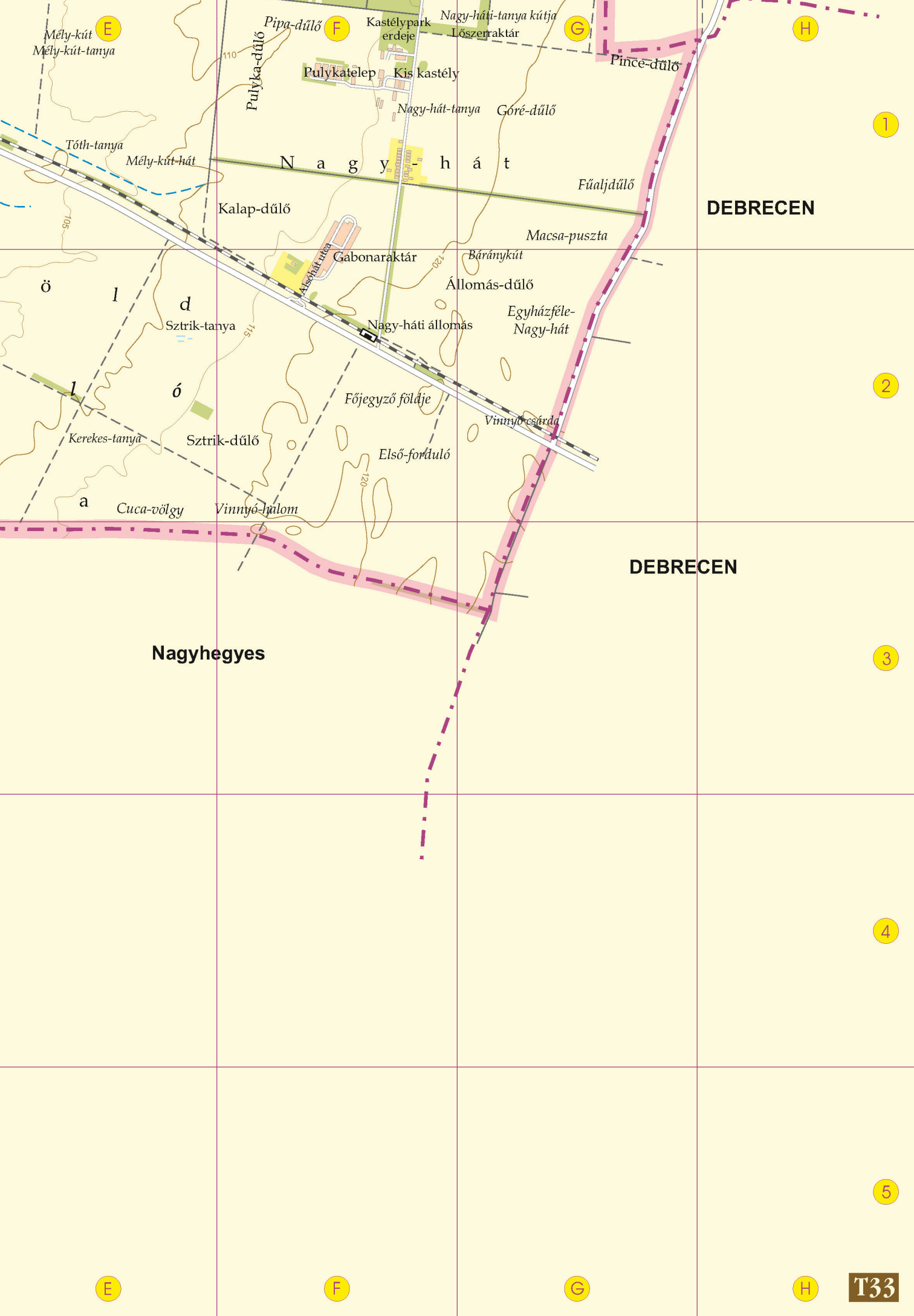
T31

Nagyhegyes

Nagyhegyes

Nagyhegyes

E
Mély-kút
Mély-kút-tanya

Pulyka-dűlő

F
Pipa-dűlő

Kastélypark
erdeje

G
Nagy-háti-tanya kútja
Lőszerraktár

H

Pulykatelep

Kis kastély

Nagy-hát-tanya

Góré-dűlő

Tóth-tanya

Mély-kút-hát

N a g y - h á t

Fűaljdűlő

DEBRECEN

Kalap-dűlő

Macsza-puszta

Gabonaraktár

Báránykút

Állomás-dűlő

Egyházféle-
Nagy-hát

Sztrik-tanya

Nagy-háti állomás

Főjegyző földje

Vinnyó-csárda

Kerekes-tanya

Sztrik-dűlő

Első-forduló

Cuca-völgy

Vinnyó-halom

DEBRECEN

Nagyhegyes

E

F

G

H

T33

1

2

3

4

5

BALMAZÚJVÁROS belterülete

- 1** Daru-dűlő
- 2** Újvárosi-árok
- 3** Kis-Karinkó
- 4** Karinkó-laponyag
- 5** Aradi-lapos
- 6** Csődöristálló
1. Régi Hortobágyi étterem
 2. Kossuth-szobor
 3. Első világháborús emlékmű
 4. Urasági-kút
 5. Fűveskert
 6. Római katolikus templom
 7. Művelődési központ

Csendőrok földje

Síntérház

Böszörményi híd

Ecsedi-tanya

1

E

F

G

H

Új-kert

Új-kert-tanya

Új-kerti-táblák

Új-kert

Óncsa

Óncsa

Csikókert

Sziget-ápos

Beke-tanya

2

Bánlak

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

Új-kert

Óncsa

E

F

G

H

T41

Magyar Nemzeti Helynévtár Füzetek 13.

A kiadvány a
MAGYAR NEMZETI HELYNÉVTÁR 3.
A BALMAZÚJVÁROSI JÁRÁS HELYNEVEI
című kötet Balmazújvárosra vonatkozó anyagait tartalmazza.

Készült a Magyar Tudományos Akadémia Nemzeti Kutatási Programok
Magyar Nemzeti Helynévtár Programja keretében,
a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékén.

A kötet a Magyar Tudományos Akadémia alapításának 200. évfordulója
tiszteletére jelent meg.

Helynévtasz: Schwarcz Gyula
Légifotók: Civertan Grafikai Stúdió
Fotók: Balmazújváros régiség- és értéktára, Borkó Péter, Ecsedi Irén, Harangi Mária,
Hortobágyi Leader Egyesület, Kiss Hajnalka, Néprajzi Múzeum, Wikimedia

© E. Nagy Katalin, Szálkai Tamás, Tóth Valéria 2025
© Debreceni Egyetemi Kiadó – Debrecen University Press, beleértve
az egyetemi hálózaton belüli elektronikus terjesztés jogát is, 2025

ISBN 978-963-615-298-7

Kiadja a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított Magyar
Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

dupress.unideb.hu

Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Technikai szerkesztő: Homoki-Mozga Evelin, Porczió Veronika
Borítóterv, tipográfia: Gacsályi Gábor
Készült a Kapitális Kft. nyomdájában.

NO

